Lecţia Gadarei

Ori de câte ori citim sau auzim citindu-se Sf. Evanghelie, în duminici şi sărbători la Sfânta biserică sau la casele noastre, trăim un moment de înălţare sufletească. Cu ochii minţii îl vedem şi noi alevea pe Mântuitorul Hristos, ca acum aproape 2000 de ani, străbătând drumurile arse de soare şi bătute de vânturi ale Ţării Sfinte, înconjurat de Sfinţii Săi ucenici şi apostoli şi de o mare mulţime de popor care-l asculta şi îl urma, căci ne spune evanghelistul că *„ieşea dintr-însul o putere care îi vindeca pe toţi"* (Mc. VI, 56). Îl vedem pe Mântuitorul Iisus Hristos învăţând poporul Legea lui Dumnezeu *„cu putere multă"*, căci pentru aceasta a venit El în lume ca să ne descopere pe *„Tatăl nostru cel din ceruri"*.

În vedem *„tămăduind toată boala şi toată neputinţa din popor"*, căci pentru aceasta a venit El în lume ca să ne dovedească tuturor că este cu adevărat *„doctorul sufletelor şi al trupurilor"* noastre.

Şi în sfârşit îl vedem pe Mântuitorul săvârşind minuni, asupra oamenilor şi asupra naturii căci pentru aceasta a venit El în lume ca să ne arate tuturor că este *„Fiul lui Dumnezeu celui viu"* (Mt. XVI, 16), *„Lumină din lumină"*, cum îl mărturisim în Crezul nostru ortodox.

Pericopa evanghelică ce s-a citit astăzi la Sf. Liturghie ne pune în faţa ochilor noştri sufleteşti vindecarea a două suflete aflate în grea suferinţă, a doi oameni demonizaţi.

Evanghelistul Matei în Cap. VIII al Evangheliei Sale ne relatează că după ce Mântuitorul Hristos a potolit furtuna de pe mare, a trecut în ţinutul Gadarenilor şi *„L-au întâmpinat doi demonizaţi, care ieşeau din morminte, foarte cumpliţi, încât nimeni nu putea să treacă pe calea aceea"*. (Mt. VIII, 28).

Văzându-L pe Iisus, au început să strige: *„Ce ai cu noi Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuieşti?"* (Mt. VIII, 29). Demonii din oameni au recunoscut în Iisus pe Mesia, Fiul lui Dumnezeu cel care la sfârşitul veacurilor îi va arunca în *„iezărul cel de foc, care este gătit diavolului şi îngerilor lui"* (Mt XXV, 41), motiv pentru care îi spun cuvintele *„ai venit aici înainte de vreme ca să ne chinuieşti"*. Lucru interesant observă fericitul Augustin *„diavolii îl mărturiseau pe Iisus ca Fiul lui Dumnezeu pentru că oamenii îl tăgăduiau"*.

La rugămintea demonilor Mântuitorul le îngăduie să intre în turma de porci ce păşteau în apropiere, turmă care îndată îndrăcită fiind s-a aruncat de pe ţărm în mare şi s-a înecat.

La vederea celor întâmplate păzitorii porcilor au fugit în cetate relatând locuitorilor cele petrecute, dar în loc să se bucure de vindecarea celor doi semeni ai lor de către Mântuitorul Hristos *„toată cetatea a ieşit în întâmpinarea lui Iisus şi văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor"* (Mt. VIII, 34).

Ciudat mod de a percepe binefacerea Mântuitorului care vindecase două suflete înlănţuite de satana. În loc de bucuria şi de mulţumirea de care s-ar fi cuvenit să fie cuprinşi, l-au rugat pe Mântuitorul să iasă din hotarele lor. Lucru pe care de altfel Iisus l-a şi făcut.

Se pune întrebarea: De ce oare Iisus a împlinit rugămintea demonilor de a intra în turma de porci dar şi pe cea a gadarenilor de a părăsi hotarele lor?

În primul caz Mântuitorul vrea să ne arate că valoarea sufletului este cu mult mai mare decât orice bun pământesc, în cazul de faţă o turmă de porci. Nimic pe lume nu poate echivala valoarea sufletului omenesc. Căci tot Domnul ne învaţă zicând: *„Şi ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea toată dar îşi va pierde sufletul său? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?"* (Mt. XVI, 26).

În al doilea caz Mântuitorul, părăsind la rugămintea locuitorilor de acolo ţinutul lor, vrea să ne dovedească faptul că Dumnezeu respectă libertatea omului. El nu forţează pe nimeni, ci conlucrarea noastră cu El se vrea să fie un rod al liberei noastre voinţe cu care am fost înzestraţi la creaţie.

„Iată Eu stau la uşă şi bat" — spune Mântuitorul în cartea Apocalipsei invitându-ne să-i deschidem pentru a intra şi a rămâne cu noi şi noi cu El. Suntem chemaţi la unirea cu Hristos şi la vieţuirea întru El dar depinde numai de noi dacă acceptăm chemarea Lui la viaţa cea nouă. Să ne străduim mereu în lucrarea Sf. Porunci ale Domnului, lucrând *„cu timp şi fără timp"* la mântuirea noastră şi a semenilor noştri. Să căutăm mereu să fim cu credinţă în Dumnezeu şi cu dragoste faţă de oameni, împlinind totdeauna voia Sa cea sfântă şi dorind cât mai des, dar cu vrednicie, să ne unim cu El în Sfânta taină a împărtăşaniei pentru a avea viaţă şi *„încă din belşug"* (Ioan X, 10).

Să ne străduim să ne eliberăm şi pe noi din robia demonilor care ne stăpânesc şi ne fac să fim asemenea celor doi îndrăciţi din Gadara şi întâlnindu-ne cu Hristos şi slobozindu-ne de patimi şi de păcate să dobândim mântuirea.

Şi acest lucru ne este cu putinţă nouă pentru că *„ne-am pus nădejdea în Dumnezeul cel viu, care este Mântuitorul tuturor oamenilor mai ales al credincioşilor""* (I. Tim. IV, 10). Amin

VISARION RĂŞINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

SF. MUNTE ATHOS — „FARUL EGEII"

Viaţa monastică în Sfântul Munte nu s-a dezvoltat într-un mod anarhic, dezorganizat; ci au existat încă de pe vremea Sfântului Atanasie Atonitul hotărâri clare cu privire la felul cum trebuiau să se dezvolte diferitele aspecte ale vieţii monahale.

Primul Tipicon al Sfântului Munte apare în anul 970, prin el instituţionalizându-se practic viaţa de obşte, prevăzându-se totodată şi viaţa pustnicească. Din acea vreme exista un protos al Sfântului Munte, numit de împărat şi hirotonit de patriarh.

Al doilea Tipicon al Sfântului Munte din anul 1046 fusese aprobat de împăratul Constantin Monomahul.

Cel de-al treilea Tipicon apare în anul 1312 purtând amprenta simfoniei dintre împăratul Andronic al doilea Paleologul şi patriarhul Nifon al Constantinopolului.

Următoarele Tipicoane au apărut în 1394, 1406 şi 1574.

Prin cel de-al şaselea Tipicon din anul 1783 se fixează o epitropie cu patru membri dintre reprezentanţii celor douăzeci de mânăstiri (numită astăzi — Epistasia Sfântului Munte); fiecare mânăstire din cele douăzeci ajungând la conducerea Sfântului Munte, cei patru membri schimbându-se tot la 5 ani.

În prezent Sfântul Munte se conduce după un Regulament din anul 1924, care e un fel de compilaţie între toate Tipicoanele amintite.

În Sfântul Munte există şi astăzi toate cele trei tipuri de viaţă monahală, care de altfel s-au dezvoltat în întreaga ortodoxie: cenobitică sau comunitară, viaţa de skit — care aici are o conotaţie mai aparte şi viaţa eremitică.

În cadrul vieţii de skit rolul cel mai mare e jucat de către cel mai bătrân vieţuitor; viaţa de skit în Sfântul Munte reprezintă practic modul de mijloc între viaţa marilor mânăstiri şi viaţa eremitică, fiind prezent pe alocuri şi filonul idioritmic.

Dar evident, cea mai dificilă şi mai înaltă expresie a monahismului atonit este viaţa eremitică. Viaţa eremiţilor fiind axată pe rugăciunea lui Iisus, deci pe contemplaţie. De fapt, de aici, din Sfântul Munte prin SFÂNTUL GRIGORIE PALAMA s-a impus teologia luminii necreate în tradiţia spiritualităţii ortodoxe.

Contemplaţia, unirea mistică cu Dumnezeu este de fapt scopul vieţuirii fiecărui monah, nu numai al eremiţilor.

O altă caracteristică a vieţii monahale atonite este zelul monahilor, ataşamentul lor faţă de tradiţie. Prea mult parcă se vorbeşte astăzi de un filo-tradiţionalism anacronic al monahilor aghioriţi, vis a vis în special de Mişcarea Ecumenică. Părinţii sunt luaţi drept oameni cu vederi înguste, depăşiţi, ca trăind în „meta-istorie".

Această concepţie este total neîntemeiată, părinţii atoniţi neavând de fapt o viziune negativistă asupra lumii de dincolo de Ouranopolis (portul de unde se ia vaporul pentru Sfântul Munte), faţă de existenţa materială.

În ceea ce priveşte Mişcarea Ecumenică, chenotita (stareţii celor 20 de mânăstiri) se pronunţă pentru continuarea acesteia însă nu în orice condiţii. Ce este greşit în afirmarea unităţii creştine ca revenire a eterodocşilor la ortodoxie?, sau în afirmaţia că unitatea dogmatică trebuie să premeargă unităţii liturgice, intercomuniunii (după cum rezultă din ultimele scrisori ale chenotitei către Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I)?

Poate că ar trebui ca nici Mişcarea ecumenică să nu dea prilej de păreri contradictorii şi mă refer aici la rugăciunea de invocare a Duhului Sfânt din cadrul „tainei" cununiei între persoane de acelaşi sex, publicată în THE ECUMENICAL REVIEW din ianuarie 1998.

Unitatea în diversitate este de fapt spiritul şi ethosul Sfântului Munte.

Sfântul Munte se află şi în prezent sub jurisdicţia spirituală a Patriarhiei Ecumenice şi sub „protecţia discretă a statului Elen".

În secolul al XIV-lea caracterul panortodox al acestui centru monastic fusese deja stabilit.

După căderea Bizanţului în 1453, exemplul împăraţilor bizantini a fost urmat de domnitorii sârbi, bulgari, de ţarii ruşi, dar într-un mod cu totul deosebit de către domnitorii Principatelor Române, care au acordat Sfântului Munte cel mai îndelungat patronaj între 1350 şi 1860.

Adesea se spune că acest fapt nu mai e recunoscut, însă nu mai departe decât acum un an, stareţul Mânăstirii Vatoped, Arhimandritul Efrem ne-a asigurat de veridicitatea acestei afirmaţii şi de faptul că monahii aghioriţi nu au dreptul să uite acest lucru. „Cum să uităm acest fapt, când şi de praznicul Bunei Vestiri, hramul Mânăstirii Vatoped, soborul a fost îmbrăcat în veşmintele donate de domnitorul Ştefan cel Mare al Moldovei!?!, veşminte care la noi sunt păstrate în condiţii deosebite pentru a nu se degrada".

Istoricul grec Sotiriu face afirmaţia, după îndelungi cercetări, că vulturul bicefal, emblema ortodoxiei este fie o donaţie moldovenească, fie una rusească. Şi numai afirmarea acestui fapt din partea unui istoric grec este ceva extraordinar.

Domnitorul Neagoe Basarab chema la sfinţirea Bisericii Curtea de Argeş de la 15 august 1517 pe toţi egumenii mânăstirilor din — Sfântul Munte, încărcându-i de daruri.

Domnitorul Ştefan cel Mare şi domnitorii Moldovei care au urmat numeau Mânăstirea Zografu „a noastră mânăstire".

Începând cu anul 1550 au început şi închinările de mânăstiri (instituţia stavropighiei) către Sfântul Munte. În 1585 se închină Mânăstirea Plumbuita — Mânăstirii Xiropotam, în secolul XVII, Mânăstirea Golia e închinată Mânăstirii Vatoped, şi şirul de exemple ar putea continua.

În anul 1645 Vasile Lupu a plătit toate datoriile Sfântului Munte.

Deşi instituţia stavropighiei era ceva în fond necanonic, după cum avea să remarce ulterior Mitropolitul Andrei Şaguna, totuşi acest fapt e menit să arate iubirea dintotdeauna a românilor faţă de ortodoxie şi faţă de Sfântul Munte.

Această practică a închinării de mânăstiri către Sfântul Munte a încetat în anul 1863 prin măsurile luate de domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

În Sfântul Munte a existat nu numai o profundă viaţă contemplativă, ci şi o bogată activitate culturală, cărturărească. Sunt impresionante bibliotecile şi arhivele mânăstirilor atonite, care ilustrează interesul pentru cultură.

Există aici opere unicat, de pildă în arhiva Mânăstirii Esfigmenu am avut ocazia să vedem Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin din secolul XIII în original, scrisă cu mâna sa.

Tratatul de la Berlin din 1878, protocoalele de la Londra şi Bucureşti din 1913, tratatul de la Lousanne din 1923 prevăd faptul că Grecia va recunoaşte deplina egalitate de drepturi a monahilor de altă naţie decât cea greacă, obligându-se a păstra întreagă autonomia Sfântului Munte.

Prin ceea ce reprezintă Sfântul Munte în materie de spiritualitate, cultură, arhitectură el este un dar al lui Dumnezeu pentru ortodoxia întreagă.

ŞTEFAN TOMA,
Student Teolog, anul III T.P.

BIBLIOGRAFIE:

1. Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae — Ajutoarele româneşti la mânăstirile din Sfântul Munte Athos, Sibiu 1941.

2. Europe's Encounter with the Athonite Tradition-Anthony Emil N., Tachionos — Institute for Balkan studies, Tesalonic 1993.

3. Mount Athos and The European Community — Abbot George Kapsanis — Institute for Balkan Studies, Tesalonic 1993.

4. Arhim. Conf. Dr. George Kapsanis — Reflecţii legate de participarea ortodocşilor la Mişcarea Ecumenică şi la Consiliul Mondial al Bisericilor. — Rev. Teologia, nr. 3—4, iulie — decembrie 1998, Arad.

Un teolog al Sfintei Euharistii,

Profesorul ortodox francez Olivier Clément

Problema Sfintei Euharistii constituie una din preocupările teologilor şi credincioşilor din toată lumea. Ea este privită atât ca mijloc de unire cu Hristos, cât şi de realizare a unităţii creştinilor din toată lumea care doresc să ajungă să se împărtăşească odată din acelaşi sfânt Potir.

Unul dintre teologii occidentali, cu deosebită preocupare de a prezenta concepţia ortodoxă despre Sfânta Euharistie, despre natura ei şi despre rostul sfinţitor prin unirea reală cu Hristos, este teologul ortodox francez Olivier Clément. El a fost un bun prieten şi admirator al regretatului părinte profesor Dumitru Stăniloae, despre care a scris că „este de bună seamă astăzi cel mai mare teolog ortodox" şi că „pe măsură ce el va fi tradus în limbile occidentale, opera sa se va afirma ca una din creaţiile majore din gândirea creştină în a doua jumătate a secolului nostru" *(Préf* Olivier Clément, *Prière de Jésus et expérience du Saint-Esprit, Paris* 1981, p. 7).

Olivier Clément este bine cunoscut la noi şi prin mijlocirea tinerilor săi studenţi de la Institutul Saint Serge din Paris (azi distinşi ierarhi, preoţi şi profesori), şi, mai recent, printr-o culegere de articole publicate sub titlul *Puterea credinţei* (Editura Pandora, Târgovişte, 1999, traducere a doamnei Alexandrina Andronescu, Daniela Ciascai), precum şi din cartea *Convorbiri duhovniceşti cu teologi ortodocşi din străinătate*, adunate şi publicate de distinsul şi harnicul Arhimandrit *Ioanichie Bălan*, de la mânăstirea Sihăstria, Iaşi, 1995, ambele cărţi cuprinzând frumoase aprecieri la adresa teologiei ortodoxe române.

Născut la 17 noiembrie 1921 în Languedoc (Franţa), Olivier Clément a făcut studii istorice. După lungi căutări în diverse forme de ateism, el s-a convertit la Hristos datorită în mare parte lecturilor din Dostoievski, Berdiaiev şi Losski, şi a primit botezul în Biserica Ortodoxă la vârsta de 30 de ani.

După convertirea sa, urmează cursurile de teologie organizate de Patriarhul Moscovei, apoi învaţă teologia morală şi istoria Bisericii la Institutul St. Serge din Paris şi urmează Institutul Superior de Studii Ecumenice din capitala Franţei. La editura Desclée de Bouwer, a condus colecţia de studii ortodoxe, „Theophanie" şi este secretar de redacţie la revista ortodoxă de limbă franceză „Contacts". Doctor în teologie la Institutul St. Serge din Paris, Olivier Clément este DOCTOR HONORIS CAUSA al Institutului de Teologie din Bucureşti şi al Universităţii catolice din Louvain (după *Puterea credinţei*, op. cit., coperta).

Dintre numeroasele şi temeinicile studii ale lui Olivier Clément asupra Sfintei Euharistii, ne oprim acum asupra studiului *Privire asupra prezenţei euharistice* (publicat în *Contacts*, Revue francaise de l'Ortodoxie, XXXIV Année, nr. 119, pp. 216—234).

Vom prezenta câteva rezumate şi extrase din acest preţios studiu. În In-

(Continuare în pag. a 6-a)

Preot prof. Dr.
GHEORGHE LIŢIU

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinţii Părinţi

Prima manifestare a lucrării Mântuitorului, prin Duhul Sfânt, în lume, primul semnal al chemării noastre spre sfinţenie îl reprezintă tămăduirea sau vindecarea (Is. 61,1; Lc. 4,17); de aceea trebuie să ne reamintim că „verbul sozein (a mântui), frecvent utilizat în Noul Testament, înseamnă nu numai a dezrobi, a elibera *sau* a scoate dintr-un pericol, *ci şi* a vindeca, a tămădui, *că soteria (mântuire) desemnează nu numai eliberarea, ci şi vindecarea. Însuşi numele Iisus înseamnă* IAHVE (DOMNUL) mântuieşte, *cu alte cuvinte,* vindecă. *Şi Hristos se prezintă El însuşi, foarte direct, ca un doctor (Mt. 8, 16—17; 9,12; Mc.2,17; Lc.4,18 şi 23). De fapt, aşa Îl anunţă Profeţii adeseori (Is.53,5; Ps.102,3) şi aşa Îl caracterizează Evangheliile (Mt. 8,16—17), iar pilda Samarineanului milostiv poate fi pe drept considerată o reprezentare a lui Hristos-Doctor.*

Părinţii, aproape în unanimitate şi încă din primul secol, Îi vor aplica în mod curent numele de Doctor, adăugând adesea calificativele: «mare», «ceresc», «suprem» şi precizând, după context: «al trupurilor», «al sufletelor», mai frecvent «al sufletelor şi al trupurilor», subliniind că El a venit ca să vindece omul pe de-a-ntregul. Această numire figurează în centrul însuşi al Liturghiei sfântului Ioan Gură de Aur şi în majoritatea formulelor Sfintelor Taine. Se găseşte constant în aproape toate slujbele liturgice ale Bisericii ortodoxe şi într-un număr considerabil de formule de rugăciune.

Dacă Hristos apare ca un doctor şi mântuirea pe care o aduce, ca o vindecare, aceasta se datorează faptului că omenirea este bolnavă. Văzând în starea adamică primordială starea de sănătate a omenirii, Părinţii şi întreaga Tradiţie văd în starea de păcat, care caracterizează omenirea decăzută în urma păcatului original, o stare de boală multiformă care afectează omul în întreaga sa fiinţă."[1] Pentru a ne convinge că vindecarea sau restaurarea omenirii a început odată cu venirea în lume a Mântuitorului, „trimis să vindece toată boala şi să răscumpere din moarte" (Rugăciunea ungerii — Taina Sf. Maslu), Biserica ne înfăţişează, la început de drum (perioada Octoihului), acele vindecări săvârşite de Mântuitorul întru începutul lucrării Sale pământeşti.

I. Duminica a 4-a după Rusalii (Mt. 8, 5—13).

Vindecarea slugii sutaşului ne arată că vindecarea noastră începe cu credinţa în Doctorul nostru, manifestată prin râvna şi bărbăţia cererii de a fi vindecat: „Începe cu bărbăţie tot lucrul bun — zice Sf. Isaac Sirul (sfârşitul sec. V) — şi să nu te apropii de El cu şovăială şi să nu te îndoieşti în inima ta în nădejdea în Dumnezeu, ca să nu-ţi fie osteneala fără folos şi lucrarea plugăriei tale, grea. Ci crede întru inima ta că milostiv este Domnul şi dăruieşte celor ce-L caută harul ca un bun platnic, nu după lucrarea noastră, ci după râvna şi credinţa sufletelor noastre. Căci zice: *Fie ţie după credinţa ta (după cum ai crezut)!*"[2]

Ţinta acestei credinţe nu este alta decât deplina însănătoşire sau lipsă de boală, de patimi, adică nepătimirea. Sf. Ioan Scărarul (†649) vede în sutaş pe omul care a urmat această cale şi precum atunci s-a rugat Domnului pentru sluga sa, tot aşa şi acum sutaşul ne îndeamnă: „Fă-te ca un împărat peste inima ta, şezând înalt întru smerenie şi poruncind râsului: *Mergi şi merge,* şi plânsului celui dulce: *Vino, şi vine;* şi robului şi tiranului nostru trup: *Fă aceasta, şi face*"[3]. Să-i urmăm şi noi credinţa, ca să dobândim vindecarea, fără de care nu vom putea *„sta la masă cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacov în împărăţia cerurilor".*

II. Duminica a 5-a după Rusalii (Mt. 8, 28—34).

Vindecarea omului corespunde cu anihilarea lucrării păcatului într-însul şi în lume şi cu anihilarea lucrării amăgitorului, a celui ce „de la început a fost ucigător de oameni şi nu a stat întru adevăr" (In. 8, 44). Prin Evanghelia de astăzi, care ne relatează exorcizarea unei legiuni de demoni din doi demonizaţi, Mântuitorul ne cheamă să înţelegem acest lucru. Mai mult, El înfăţişează drama omului (gadarenii), care se lasă în stăpânirea diavolului şi nu-şi înţelege înşelarea (porcii erau pentru ei o avuţie, în timp ce pentru evrei — şi prin urmare în realitatea vechi-testamentară — erau animalele cele mai spurcate şi necurate, carnea de porc fiind interzisă consumului: II Mac. 6, 18; 7, 1), ca să vină întru Adevăr. Amăgitorul ştie însă că „acum va fi aruncat afară" (In. 12, 31):

„Ce ai Tu cu noi, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu? Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuieşti? Nu este aici o mărturisire de bună voie, care ar fi urmată de vreo răsplată — spune Fericitul Ieronim (†420) —, ci o mărturisire smulsă de necesitatea care îi constrânge în ciuda vrerii lor. Precum sclavii fugari, revăzându-şi stăpânul după o lungă perioadă de timp, nu-l imploră decât să nu-i lovească, tot astfel, la vederea prezenţei neaşteptate a Domnului, demonii cred că a venit să-i judece. Prezenţa Mântuitorului înseamnă caznele demonilor... Demonii presupun într-însul pe Fiul lui Dumnezeu mai degrabă decât îl cunosc. Cu adevărat, *pe Tatăl nu-L cunoaşte nimeni, decât numai Fiul şi cel căruia va voi Fiul să-i descopere (Mt. 11,27).*

Dacă ne scoţi afară, trimite-ne în turma de porci. Duceţi-vă, zice Mântuitorul, nu pentru că le-ar fi acordat demonilor ceea ce-au cerut, ci pentru că voia să ofere oamenilor, prin intermediul masacrului porcilor, un mijloc de mântuire. Într-adevăr, la vederea acestuia, păstorii merg degrabă să-L anunţe în cetate.

Şi iată toată cetatea a ieşit în întâmpinarea lui Iisus şi, văzându-L, L-au rugat să treacă din hotarele lor. Îi cer să se depărteze de hotarele lor, nu din mândrie, cum gândesc unii, ci din smerenie, considerându-se nevrednici de prezenţa Domnului.[4] Tot astfel, la pescuirea minunată, Petru cade la picioarele Mântuitorului şi-I zice: *Ieşi de la mine, Doamne, că sunt om păcătos (Lc. 5,8)".*[5]

Dacă aşa credea Fer. Ieronim, iată cât de mişcător şi de sensibil interpretează momentul acesta, urmându-l pe Sf. Ioan Gură de Aur, poetul şi scriitorul Vasile Voiculescu[6] (1884—1963):

„— Cetăţeni — le spunea pe greceşte fostul îndrăcit — se cuvine să primim nu numai cu cinste pe acest Izbăvitor al nostru şi să-L răsplătim cu laude, ci chiar să-L rugăm să rămână la noi. Să-L găzduim în cel mai măreţ palat al nostru, ca pe un zeu bun, care să ne ocrotească şi să ne cârmuiască.

La auzul acestei propuneri arhontele[7] sări treaz, şi cu el mulţimea: Cum să-L vârâm în cetate? Pe acest păgubitor îndrăzneţ al nostru? Să ne pricinuiască alte stricăciuni şi mai întinse? Nu ne e de ajuns nenorocirea cu înecarea porcilor? Puterea şi minunile Lui nu ne sunt priincioase... mai degrabă nefaste.

— Aşa e, aşa e... strigau cu toţii. Cine ne despăgubeşte de turmele pierdute? Şi se ridicară cu ameninţări.

— Staţi! striga fostul demoniac, căruia i se desluşeau acum toate. Voi nu ştiţi.

Dar gloata îl acoperi cu huiduieli, înăbuşindu-i glasul...

Iisus tăcea. De departe El vedea şi auzea cum, dându-se peste cap în bulboanele apelor, duhurile osândite se veseleau de pătanie, spunându-I: Vezi, Doamne, ne-ai alungat dintre ei degeaba. Au fost, sunt şi rămân tot atât de răi şi îndrăciţi chiar fără noi...

Iisus citea în ochii nedumeriţi ai învăţăceilor rugarea, imboldul să vorbească rătăciţilor, să-i câştige, să-i răpească, aşa cum înflăcăra mulţimile de iudei, care apoi îl ascultau şi-L urmau fericite. El încă pregeta. Îşi plimba privirile de la turmele de porci, ce păşteau singure şi paşnice, la turma de oameni tăbărâţi asupră-I, sub cârmuirea porcarilor mărfari, împotriva Lui... şi se gândi la cuvântul Tatălui, cu care îl împuternicise când Îl trimisese în lume: *Nu zvârli mărgăritare înaintea porcilor.* O imensă tristeţe Îl umplu, cât nu mai încăpu nici dispreţ. Îşi ridică numai mâna şi le spuse atât, privindu-i ca pe valurile răscolite ale mării.

— Pace vouă!«[8]

III. Duminica a 6-a după Rusalii (Mt. 9, 1—8).

„Iisus, văzând credinţa lor, a zis slăbănogului: Îndrăzneşte, fiule! Iertate sunt păcatele tale! O, minunată smerenie! Îl numeşte *fiul Său* pe acest om dispreţuit, slăbănog, cu încheieturile mădularelor destrămate, pe cel de care preoţii nu îndrăzneau deloc să se atingă. Sau, desigur, îl numeşte fiul Său pentru că îi sunt iertate păcatele.

Dar unii dintre cărturari ziceau întru sine: Acesta huleşte. Citim la un profet acest cuvânt al lui Dumnezeu: *Eu sunt Acel care şterge păcatele tale (Is. 43, 25).* Prin urmare, în mod firesc, cărturarii, gândind că era om şi auzindu-L pronunţând cuvintele lui Dumnezeu, Îl acuză de blasfemie. Dar Domnul, văzându-le gândurile, arată că

(Continuare în pag. a 5-a)

DANIEL POPA,
student teolog, anul II

NOTE BIBLIOGRAFICE:

1. Jean-Claude LARCHET. **Thérapeutique des maladies spirituelles**, col. L'Arbre de Jossé, Les éditions de l'Ancre, Paris 1991, vol. I, p. 9—10.

2. Sf. Isaac Sirul, **Cuvinte despre sfintele nevoinţe**, Filocalia X, Bucureşti, 1981, cuv. LVI, p. 294.

3. Sf. Ioan Scărarul, **Scara**, Filocalia IX, Bucureşti 1980, cuv. VII, cap. 40, p. 175. Printr-o notă, Pr. Stăniloae explică: „Trupul ne poate fi şi tiran şi rob. Depinde de noi".

4. Explicaţie îngăduitoare, dar contestabilă. Fer. Ieronim urmează aici exegeza lui Origen. Sf. Ioan Gură de Aur, ca şi majoritatea Părinţilor, precum o recunoaşte chiar Fer. Ieronim, e de părere că gadarenii l-au alungat pe Mântuitorul din pricina pierderii porcilor şi de teama de a nu pierde şi alte turme (avuţii): „După ce făcuse atâta bine, locuitorii ţinutului aceluia Îl alungă; Hristos nu se împotriveşte, ci pleacă: a părăsit pe oamenii care s-au declarat nevrednici de învăţătura Sa şi le-a dat ca învăţători pe cei sloboziţi din ghearele demonilor şi pe păzitorii porcilor, ca de la ei să afle cele petrecute. Hristos a plecat şi-i lăsă cuprinşi de mare frică. Paguba lor cea mare răspândea vestea minunii săvârşite, iar cele întâmplate le pişcau sufletul. Din toate părţile se auzeau glasuri care predicau minunea nemaiauzită: cei tămăduiţi, porcii înecaţi în mare, stăpânii porcilor, păzitorii porcilor". (**Omilii la Matei**, PSB 23, Omilia XXVIII, IV, p. 358).

5. Saint Jérome, **Commentaire sur S. Mathieu**, SC 242, tome I, p. 165—167. Fericitul Ieronim (347—420) a scris aceste Comentarii la Evanghelia după Matei în anul 398, după ce abia scăpase el însuşi de o boală de trei luni, marcată — se pare — de violente dureri de cap (excesele ascetismului său, care nu se prea potriveau cu stomacul deteriorat, minaseră de multă vreme sănătatea deja fragilă).

6. Sfânt al zilelor noastre, V. Voiculescu şi-a pus întreaga sa viaţă în slujba aproapelui, prin faptă (medic) şi prin cuvânt (poet şi scriitor), trăgându-şi seva din acea „linişte creatoare, neastâmpărată, în continuă mişcare" care este isihia: „el nu numai că o căutase, dar a şi dobândit-o, nu era un teoretician, ci un practicant, fapt pentru care şi vorbea atât de puţin despre experienţele lui lăuntrice;... de sfânt bizantin era şi chipul său prelung, uscăţiv, adiat de o frunte inteligentă, luminat de barba albă, îngrijită" (Valeriu Anania, **Rotonda plopilor aprinşi**, ed. Florile Dalbe, Bucureşti 1995, p. 233, 216).

7. Un fel de primar al satului.

8. V. Voiculescu, **Demoniacul din Gadara în vol. Toiagul minunilor**, ed. Jurnalul literar, Bucureşti 1991, p. 71—72.

Sfinţenie şi sfinţi

(Urmare din pag. 1)

teresată se cere ca să tindă dragostea tuturor credincioşilor. Ucenicilor săi le-a cerut ca iubirea lor să se înalţe cu mult peste dragostea nutrită de vameşi şi păgâni faţă de ai lor. Le-a cerut ca dragostea lor să se extindă — deopotrivă — asupra tuturor, fie prieteni, fie duşmani.

Aceleaşi cerinţe le revin şi celor ce se nizuiesc să urce, în această viaţă, pe treptele desăvârşirii, ale sfinţeniei, la perfecţiune şi la unirea cu Dumnezeu (Ioan Scărarul, Scara răului, ed. a II-a, trad. de Mitrop. Nicolae Corneanu, Timişoara, 1997, p. 10). Ca un corolar, în Predica de pe Munte, Iisus a încheiat un şir de idei cu sentinţa: „Fiţi desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru cel din ceruri desăvârşit este" (Mat. 5, 48). Despre desăvârşire, spune Sf. Ioan Scărarul, că pe această treaptă sufletul se sfinţeşte în aşa fel, încât — printr-un fel de extaz — îl ridică, încă în această viaţă, spre a-l contempla pe Dumnezeu. Cei care s-au eliberat de patimi, şi s-au înălţat cu mintea deasupra tuturor celor create, tind continuu către Domnul, chiar, mai presus de puterile lor. Cel eliberat de patimi, urăşte cu putere păcatele şi manifestă o nestăpânită dorinţă pentru îmbogăţirea în virtuţi (Ioan Scărarul, op. cit. p. 509—510).

Cu adevărat dumnezeiască a fost fapta lui Iisus, pe cruce, de a oferi lumii stăpânite de ură, modelul desăvârşit de aplicare a iubirii faţă de duşmani, rugându-se pentru cei ce-l dădeau morţii, grăind: „Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac" (Luca 23, 34). Păgânătatea şi Israelul n-au cunoscut această poruncă, numai dreptul la răzbunare faţă de duşmani. Această rugăciune a lui Iisus şi-a găsit curând răsunetul. Sf. arhidiacon Ştefan, îngenunchind, s-a rugat către Mântuitorul pentru cei ce-l ucideau cu pietre, zicând: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!" (Fapte 7, 60). În timp ce iudeii îl aruncau de pe aripa templului, Iacob, episcopul Ierusalimului, se ruga zicând: „Iartă-le, Doamne, că nu ştiu ce fac" (Eusebiu, Ist. bis., II, 20), în (A. Huonder, La picioarele Mântuitorului, vol. II. Sibiu, 1937, p. 195—198). Aşa s-au rugat Mântuitorului sfinţii martiri ai Bisericii, din primele veacuri, când neînfricaţi mergeau la moarte pentru credinţa lor.

Dacă Biserica ortodoxă a consacrat mai puţini sfinţi decât Biserica romană, de fapt, nu însemnează că ar avea mai puţini sfinţi decât aceasta. Constantin Brâncoveanu şi cei patru fii ai săi care mai bine şi-au jertfit viaţa, decât să se dea în legea turcească, de abia după mai mult de două veacuri şi jumătate au fost consacraţi în rândul sfinţilor. Ce ar putea fi spus despre Ştefan cel Mare, domnul Moldovei, care veacuri la rând a rămas în conştiinţa poporului ca sfânt, dar a fost consacrat ca sfânt după ceva mai puţin de cinci veacuri. Cu adevărat, au fost monahi desăvârşiţi, cu viaţă de sfinţenie, ierarhi virtuoşi şi încercaţi în chemarea lor, credincioşi buni, cu viaţă curată, care nu au ajuns a fi cunoscuţi îndeajuns şi nu s-au învrednicit a fi consacraţi ca sfinţi.

Dacă Dumnezeu care cunoaşte pe sfinţi mai bine decât noi oamenii, va socoti după merit jertfa adusă pentru Hristos de toţi creştinii botezaţi din nou, în sânge, pentru credinţa lor, atunci fără îndoială, Biserica ortodoxă are azi cei mai mulţi sfinţi. Cine a numărat victimele persecuţiilor îndurate în anii istoriei de creştinii ortodocşi de la musulmani, iar în acest veac al XX-lea de la comuniştii atei? Cine a numărat pe creştinii ortodocşi ucişi pentru credinţa lor, de la Mahomed, până la Stalin? Dacă suferinţa şi moartea martirică îi pot îndreptăţi înaintea lui Dumnezeu de vrednicia de sfinţi mărturisitori şi mucenici, atunci numai în acest ultim secol, Biserica ortodoxă a dat mai mulţi sfinţi decât biserica papală, în răstimpul de aproape un mileniu, de la schismă până azi (Teodor Popescu, Vitalitatea Bisericii ortodoxe, în „Ortodoxia", vol. I, Bucureşti, 1942, p. 169).

Vorbindu-le apostolilor săi despre cumpene şi răsplătiri în viaţa viitoare, Iisus a grăit: „Oricine va mărturisi pentru mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi eu pentru el înaintea Tatălui meu celui din ceruri" (Matei 10, 32). Ap. Pavel înşiră biruinţele prin credinţă ale dreptilor şi ale sfinţilor prooroci, precum şi suferinţele, batjocura şi chinurile răbdate, pentru care nu toţi au dobândit izbăvirea, potrivit făgăduinţei. Pentru toţi aceştia însă „Dumnezeu rânduise ceva mai bun... desăvârşirea" (Evrei 11, 40), adică sfinţenia şi sfinţirea lor la Dumnezeu, dacă nu la oameni.

Toţi aceşti sfinţi sunt, pentru cei rămaşi în viaţă, mijlocitori la tronul ceresc, pentru ocrotire, ajutorare şi izbăvire din nevoi, a celor ce cu credinţă şi cu nădejde solicită ajutorul de sus.

COMUNICAT

(Urmare din pag. 1)

— analiza stadiului actual a proiectului legii privind salarizarea clerului, aflat în dezbaterea celor două Camere ale Parlamentului;

— aprobarea unui program privind organizarea pelerinajelor religioase în România şi în Ţara Sfântă;

— a mai fost discutată participarea unor membri ai Sf. Sinod la întâlniri internaţionale interortodoxe şi ecumenice.

Luând în discuţie rezultatele întâlnirii comisiilor Bisericii Ortodoxe Române şi Bisericii Catolice de Rit Bizantin (Mânăstirea Râmeţ, Alba, 10 iunie 1999), Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române consideră continuarea dialogului benefică ambelor Biserici pentru o mai bună cunoaştere reciprocă şi rezolvarea neînţelegerilor privind locaşurile de cult.

Membrii Sf. Sinod au subliniat atmosfera de frăţietate existentă între creştinii ortodocşi şi cei catolici de ambele rituri în timpul vizitei Sanctităţii Sale Ioan Paul al II-lea în România şi consideră că aceasta trebuie continuată în cadrul Comisiei mixte de dialog ortodoxo-greco catolice, precum şi în viaţa religioasă de zi cu zi din ţara noastră. În acelaşi timp, s-a reiterat necesitatea continuării dialogului internaţional ortodox-romano catolic, Biserica Ortodoxă Română reafirmându-şi disponibilitatea pentru participarea activă la acesta. Sfântul Sinod a luat cunoştinţă de invitaţia adresată de Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist de a vizita Roma, data vizitei urmând să fie stabilită de comun acord.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române mulţumeşte tuturor celor care au contribuit la colecta pentru ajutorarea refugiaţilor şi a celor care au avut de suferit în urma bombardamentelor din Kosovo şi restul Iugoslaviei, organizată la apelul Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, în perioada sărbătorii Sfintelor Paşti.

Biroul de presă şi comunicaţii al Patriarhiei Române

Cărturari sibieni de altădată:

Dimitrie Eustatievici — primul profesor şi director al Şcolii Teologice din Sibiu

În toamna anului 1743, un vrednic preot de la biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, Eustatie Grid, se îndrepta spre capitala Rusiei de altădată, Sankt Petersburg, pentru a solicita ajutoare materiale în vederea refacerii bisericii la care slujea. A fost primit în audienţă de însăşi ţarina Elisabeta Petrovna (1741—1761), fiica lui Petru cel Mare, care i-a dăruit 2 500 de ruble (iar fiul ei, Petru Feodorovici, viitor împărat între anii 1761—1762, 200 de ruble), la care se adaugă alte sume strânse în Petersburg şi în alte oraşe ruseşti, precum şi un mare număr de cărţi de slujbă, dar toate în slavoneşte, dintre care unele se mai păstrează în biblioteca şi muzeul bisericii „Sfântul Nicolae" din Şchei. Din banii primiţi în Rusia, s-a renovat biserica şi s-a aşezat un ceas în turn, cu o inscripţie în limba latină care consemna sprijinul ţarinei. Fără îndoială că preotul Eustatie a trecut şi prin celelalte două mari oraşe ruseşti şi centre de cultură teologică, Moscova şi K'ev.

Presupunem că la reîntoarcerea prin Kiev va fi rugat pe mitropolitul locului sau pe rectorul Academiei duhovniceşti ca să-i primească fiul la studii acolo. Şi astfel, fiul său Dimitrie va fi primul tânăr transilvănean despre care avem ştiri că şi-a făcut studiile în renumita Academie duhovnicească de la Kiev, ale cărei începuturi le-a pus, în 1631, egumenul, devenit apoi Mitropolit, Petru Movilă, fiul domnitorului român Simion Movilă.

Dimitrie s-a născut în Şcheii Braşovului, în jurul anului 1730. A învăţat carte la şcoala acestei biserici, condusă de tatăl său. Se pare că a plecat la Kiev chiar în toamna anului 1744 şi a rămas acolo mai mulţi ani. Presupunem că la început a învăţat în Gimnaziu, apoi în Academia teologică. Acolo i s-a dat numele — potrivit obiceiului rusesc — de „Eustatievici", adică fiul lui Eustatie, cum va semna în viitor. Şi-a însuşit temeinic limbile slavonă, latină, greacă, o serie de discipline umaniste şi teologice, care îi vor lărgi orizontul cultural. Două atestate, eliberate la 19 şi 23 aprilie 1753 de prefectul de studii, respectiv de rectorul Academiei, Gheorghe Koniţki, ambele în latineşte, arătau că Dimitrie Eustatievici „a dovedit o hărnicie deosebită în Academia din Kiev atât în domeniul artelor liberale, cât şi în ştiinţele teologice. Printr-o purtare modestă, printr-o ţinută deosebită, cât şi printr-o înclinaţie însufleţitoare spre ştiinţe, prin hărnicie şi inteligenţă, *într-o lungă perioadă de timp*, el a promovat studiile sale nu numai cu o apreciere maximă, ci fiind şi un model de probitate, modestie, inteligenţă şi integritate deosebită. Drept urmare a acestui lucru, în anul 1753, luna aprilie, ziua 23 *după ce s-au dat voturile şi în alte Academii celebre şi renumite* (subl. ns.) a reuşit să termine şi să promoveze studiile sale până la cel mai înalt grad...". Pe baza cuvintelor de mai sus, unii cercetători au înclinat să creadă că a studiat şi în Academia duhovnicească din Moscova, ceea ce n-ar fi exclus. După unele izvoare braşovene săseşti, ar fi studiat şi la Halle.

Reîntors de la studii, a fost ales dascăl la vechea şcoală românească de la biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului, probabil prin 1755. În această calitate, întocmeşte o „Gramatică românească", definitivată la 1 septembrie 1757, rămasă în manuscris şi editată abia în 1967, sub îngrijirea cunoscutului cercetător ieşean Neculai A. Ursu. Era „acum întâi izvodită prin Dimitrie Eustatiev" (sic) şi „afierosită" lui Constantin Mavrocordat, domnitorul de atunci al Ţării Româneşti, om de cultură şi spirjinitor al românilor şcheieni, probabil cu gândul de a o tipări la Bucureşti. Era prelucrată după gramatici latineşti, slavone sau greceşti, neavând un model românesc. În pofida faptului că a avut numai modele străine, totuşi Eustatievici a reuşit să prezinte în chip judicios ortografia (cu îndrumări privind scrierea cu litere chirilice), morfologia pe care o numeşte etimologie, sintaxa şi prozodia. Între altele, urmărea să pună în lumină „deşteptăciunea limbii româneşti, cât este şi ce feli este şi cât este dialectul românesc mai îndestulat sau mai neîndestulat decât alte dialecte". El are meritul că a încercat să creeze o terminologie lingvistică proprie, deşi oarecum bizară. De pildă, nu menţionează existenţa articolului, cazurile sunt numite „căderi", fiind şase la număr: „numitoarea" (nominativ), „născătoarea" (genitiv), „dătătoarea" (dativ), „pricinuitoarea" (acuzativ), „chemătoarea" (vocativ) şi „lucrătoarea" (ablativ); conjugările sunt „înjugări", diateza pasivă este „pătimitoarea", modul optativ devine „profitoarea" ş.a. Asemenea numiri nu trebuie să ne surprindă pentru vremea respectivă, dacă ne gândim că nu avea alte modele româneşti în faţă şi că era la începutul carierei sale didactice.

În 1761 sau 1762 începe o etapă nouă în viaţa lui Dimitrie Eustatievici. La 4 septembrie 1761 fusese instalat la Braşov noul „locţiitor" de episcop al Transilvaniei Dionisie Novacovici, care a obţinut apoi acordul autorităţilor de a se stabili la Sibiu, iar prin 1764 la Răşinari. Probabil încă din toamna anului 1761 Eustatievici i-a fost recomandat ca secretar şi interpret, fiind cel mai indicat pentru asemenea funcţie. În aceste împrejurări, a fost nevoit să-şi părăsească Braşovul natal şi să-l însoţească pe Dionisie la Sibiu, apoi la Răşinari.

Nu ştim ce s-a întâmplat cu Eustatievici după luna octombrie a anului 1767, când Dionisie s-a reîntors la scaunul său de la Buda. Se pare că a aşteptat numirea unui nou episcop în Transilvania. Se ştie că, după un an, la 7 octombrie 1768, a fost numit Ioan Georgievici al Caransebeşului şi Vârşeţului, dar în noiembrie acelaşi an era numit „locţiitor" de mitropolit al Carloviţului, ales apoi ca titular al acestui scaun în vara lui 1769.

Dimitrie Eustatievici îşi va continua activitatea de secretar şi interpret al noului episcop Sofronie Chirilovici (1770—1774), care a stabilit definitiv reşedinţa Episcopiei la Sibiu. După transferul său în scaunul episcopal de la Buda (24 august 1774), Eustatievici a funcţionat ca secretar al noului vicar Ioan Popovici, protopop în Hondol (jud. Hunedoara), care va deţine această calitate timp de zece ani, până în 1784. În sfârşit, la 6 noiembrie 1783, a fost numit ca episcop al Transilvaniei arhimandritul sârb Ghedeon Nichitici, hirotonit la Carlovit la 9 mai 1784 şi instalat la Sibiu la 1 iulie acelaşi an. A fost ultimul episcop sârb pe care l-a slujit Dimitrie Eustatievici ca secretar. Cei doi se cunoşteau de mulţi ani, căci Ghedeon fusese diaconul lui Dionisie Novacovici, iar după reîntoarcerea acestuia la Buda a funcţionat un timp ca protopop la Abrud.

În anul 1786 se inaugurează o ultimă etapă în viaţa pământească a lui Dimitrie Eustatievici. La 4 noiembrie 1785, noul episcop Ghedeon împreună cu I. Martonfi — viitor episcop romano-catolic la Alba Iulia — înaintează Guberniului Transilvaniei un proiect de organizare a învăţământului românesc ortodox. Ei propuneau înfiinţarea unui seminar pentru pregătirea preoţilor, a unei şcoli „normale" pentru formarea viitorilor învăţători şi a mai multe şcoli elementare în diferite parohii. În acelaşi memoriu propuneau ca viitor director al tuturor şcolilor ortodoxe fie pe Dimitrie Eustatievici, fie pe medicul oculist Ioan Piuariu Molnar. În urma acestui memoriu, la 20 septembrie 1786, Eustatievici era numit director al şcolilor ortodoxe, cu un salariu anual de 400 de florini, plătit din aşa numita „sidoxie", o taxă anuală de două coroane şi jumătate pe care o plătea fiecare familie ortodoxă, începând din anul 1783. În 1782 fusese numit, ca director al şcolilor româneşti unite, Gheorghe Şincai.

Eustatievici a îndeplinit această misiune până la moarte, survenită la 27 mai 1795, deci sub episcopii Ghedeon Nichitici († 20 noiembrie 1788) şi Gherasim Adamovici (instalat la 13 septembrie 1789, † 13 aprilie 1796). Noul director avea datoria de a ţine un curs „metodic" cu învăţătorii şcolilor româneşti din Transilvania, atât cu cei care erau în funcţie — deci era un fel de „reciclare", în termenii de azi — cât şi cu unele serii noi. Ei urmau să îndeplinească şi slujba de cantori (cântăreţi) ai bisericii din satul în care urmau să funcţioneze ca dascăli. Dar în cadrul acestui curs Eustatievici pregătea şi pe viitorii preoţi, lucru ce rezultă din anumite atestate şcolare, inclusiv din listele de absolvenţi păstrate. Deci Dimitrie Eustatievici îşi înscrie numele în istoria învăţământului teologic românesc ca primul profesor şi director al şcolii teologico-pedagogice din Sibiu, viito-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. Prof. Dr. MIRCEA PĂCURARIU,

Proiecţia şi lumile posibile

A apărut de curând, în traducere italiană, cartea: „Heterocosmica. Ficţiune şi lumi posibile" (Heterocosmica... Fiction e mondi possibili, Ed. Bompiani, 1999) a cunoscutului semiolog cehoslovac, trăitor în Canada, Lubomir Doleţel... Sunt pagini dense de semiologie, în care autorul cu un acut simţ al observaţiei, aplică logica lumilor posibile la fenomenele din câmpul naraţiunii.

În comparaţie cu lumea reală, cea a unui roman e o lume posibilă. Autorul nostru încearcă să observe în ce mod şi în ce măsură lumea narativă e parazitară pe seama celei pe care o considerăm reală. Şi, de asemenea, în ce măsură lumea pe care şi-o construieşte cititorul unui roman seamănă cu cea pe care autorul romanului o oferă. Căci e neîndoielnic că citirea unui text presupune un efort de interpretare. Acelaşi lucru se întâmplă, într-o manieră mult mai evidentă, când se pune în scenă acţiunea unui roman.

Voi da un exemplu, sugerat de lectura cărţii lui Doleţel, care dedică mai multe pagini romanului „Moby Dick", al lui Melville. La un concurs de perspicacitate, prezentat la televizor, s-a pus întrebarea: Ce picior lipsea căpitanului Ahab, din romanul „Moby Dick"? Concurentul a răspuns: „Nu ştiu...". Răspunsul era exact. Pentru că Melville nu spune decât că eroului său îi lipseşte un picior. Când însă John Huston ecraniza acţiunea din „Moby Dick", cu siguranţă că a făcut o alegere: căpitanul Ahab era şchiop pe stânga sau pe dreapta. Oricare dintre variante, era însă reductivă; el crea o lume diferită de cea din roman.

Am citit cu atenţie cartea lui Doleţel: nu-şi pune şi deci nu răspunde la întrebarea de mai sus! Dar stârneşte o mulţime de alte întrebări şi oferă, în acelaşi timp, nişte principii generale, după care cititorul îşi construieşte o „lume posibilă", asemănătoare mai mult sau mai puţin cu cea pe care o propune autorul textului. Este problema delicată pe care şi-o ridică creştinul care citind, în Sfânta Scriptură, paginile ce vorbesc de Împărăţia lui Dumnezeu, şi-o imaginează într-un fel anume şi o descrie, în cuvinte sau în culori (icoane).

Împărăţia Cerurilor e o lume „mai reală" decât cea pe care o numim noi reală. Cu toate acestea, omul şi-o „construieşte" adesea după legile proiecţiei. El reuşeşte să transmită altora „cum este" şi, în acelaşi timp, „cum nu este" împărăţia Cerurilor.

Dacă lumea aceasta este o lume de „durere", de „întristare" şi de „suspin", prin proiecţie în negativ, lumea „împărăţiei" trebuie să fie „unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viaţă fără de sfârşit". Este expresia liturgic-poetică a acestei construcţii.

Ceea ce lipseşte „lumilor posibile" din romane, filme sau mintea cititorului este tocmai realitatea liturgică. Este adevărat că literatura sau cinematografia, fiind arte, au o misiune preparatorie în sensul apropierii de Dumnezeu (— sau, cel puţin, ar trebui să fie aşa!). Dar ele creează doar „evenimentul", care se consumă la nivel mental-afectiv.

(Continuare în pag. a 7-a)

Ierom. IUVENALIE IONAŞCU

Tâlcuirea Evangheliei cu Sf. Părinţi

(Urmare din pag. a 4-a)

este Dumnezeu, El care poate cunoaşte tainele inimilor, şi, într-un anumit fel, le spune prin tăcerea Sa: *prin chiar această măreţie şi putere de a vă cunoaşte gândurile, pot să şi iert oamenilor păcatele lor; din purtarea Mea faţă de voi, înţelegeţi darul făcut paraliticului!*

Ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală-te şi umblă? Între a zice şi a face este o mare distanţă. I-au fost cu adevărat iertate păcatele paraliticului? Doar Acesta ştia, Care le-a iertat. Dar din cuvântul *Scoală-te şi umblă*, atât cel ce s-a ridicat cât şi cei ce l-au văzut, au putut constata efectul. Se face deci minune trupească pentru a dovedi minunea duhovnicească, deşi din aceeaşi putere (a Domnului) se vindecă atât patimile trupului, cât şi ale sufletului. Ne este dat să înţelegem că majoritatea slăbiciunilor trupeşti sunt efectul păcatului. Şi poate, dacă iertarea păcatelor precede, este pentru ca, o dată dispărute cauzele slăbiciunii sale, să-i fie restituită sănătatea.

Ia-ţi patul şi mergi la casa ta. Ridicându-se, recăpătându-şi vigoarea anterioară, sufletul paralitic îşi poartă patul pe care zăcea odinioară destrămat şi îl duce în casa virtuţilor sale (in domum virtutum suarum)"[9]

IV. Duminica a 7-a după Rusalii (Mt. 9, 27—35).

„După ce au intrat în casă... Ei (orbii) n-au fost vindecaţi pe cale, în trecerea Sa, precum gândeau. Abia după întoarcerea Sa acasă, se apropie de El şi intră. Domnul începe prin a le examina credinţa, pentru ca ei să poată primi apoi lumina adevăratei credinţe. Această minune urmează, întru totul firesc, celei relatate anterior, a fiicei dregătorului şi a scurgerii de sânge, pentru ca ceea ce s-a demonstrat acolo cu ocazia morţii şi a bolii, să fie (demonstrat) şi pentru această orbire (hic caecitas = stare de nevedere): într-adevăr, şi unul şi celălalt popor[10] era orb, atunci când Domnul trecea prin lumea noastră şi dorea să se întoarcă la casa Sa. Dacă n-ar fi proclamat credinţa lor, zicând: *Miluieşte-ne pe noi, Fiule al lui David*, şi dacă, la întrebarea lui Iisus: *Credeţi că pot să fac Eu aceasta?*, n-ar fi răspuns: *Da, Doamne!* nu şi-ar fi recăpătat lumina de dinainte.

Iar Iisus le-a poruncit cu asprime, zicând: Vedeţi, nimeni să nu ştie. Iar ei, ieşind, L-au vestit în tot ţinutul acela. Din smerenie, pentru a fugi de slava deşartă, Domnul le făcuse această recomandare, dar recunoştinţa lor pentru acest dar nu le permite să pună sub tăcere binefacerea.

Şi plecând ei, iată au adus la El un om mut, având demon. Şi fiind scos demonul, mutul a grăit. Duhovniceşte, în acelaşi fel în care orbii regăsesc lumina, tot astfel limba mutului se dezleagă pentru a-L putea mărturisi pe Cel pe Care-L tăgăduia mai înainte.

V. 33—35 Mulţimea slăveşte lucrările lui Dumnezeu şi zice: *Niciodată nu s-a arătat aşa în Israel.* Este mărturisirea de credinţă a neamurilor (confessio nationum est). Dar fariseii, neputând nega minunea, denaturează lucrările Domnului şi zic: *Cu domnul demonilor scoate pe demoni,* arătând prin calomnia lor necredinţa iudeilor până în zilele noastre.

Vezi, El a predicat Evanghelia în sate, oraşe şi cetăţi, fără a face deosebire, adică şi celor mari şi celor mici, fără a lua în considerare puterea celor mari, neurmărind decât mântuirea credincioşilor. Lucrarea Sa: cea pe care i-o încredinţase Tatăl; foamea sa: de-a mântui pe cei necredincioşi prin propovăduirea Sa. El propovăduia Evanghelia împărăţiei în sinagogi şi în sate. *După propovăduire şi după învăţătură, vindeca toată boala şi toată neputinţa pentru a se convinge prin lucrările Sale cei ce n-au făcut-o prin cuvântul Său. De Domnul se zice cu adevărat: vindecând toată boala şi toată neputinţa, căci Lui nimic nu-I este imposibil (nihil ei impossibile est)"*[11]

★

Fericitul Ieronim s-a născut la Stridon (347), la graniţa răsăriteană a Italiei; la 20 de ani, a fost trimis la studii la Roma de către tatăl său; dornic de o viaţă creştină mai desăvârşită, a mers la Aquileea, pe ţărmul Adriaticii, şi apoi în Siria, ca anahoret în pustiul Halcis; dezgustat de certurile dogmatice ale călugărilor, s-a îndreptat spre Constantinopol (379), devenind un entuziasmat ucenic al Sf. Grigorie de Nazianz, ales atunci arhiepiscop de Constantinopol. După demisia acestuia (381), a plecat la Roma, fiind numit secretar şi consilier biblic al papei Damasus (366—384). Pentru atitudinea sa polemică, pentru atacurile la adresa clerului roman delăsător şi pentru încercarea de-a retraduce (corecta) Biblia în latină, şi-a creat mulţi duşmani, care l-au constrâns să părăsească Roma după moartea papei. S-a stabilit la Betleem, desfăşurând activitatea cea mai rodnică din viaţa sa. Din bogata sa operă (traduceri şi lucrări originale), să amintim doar traducerea Vechiului Testament după originalul ebraic şi revizuirea Noului Testament, ambele alcătuind Biblia numită astăzi *Vulgata*, textul oficial al Bisericii Romano-Catolice. Fer. Ieronim a trecut la cele veşnice la 30 septembrie 420, fiind prăznuit la 15 iunie.

9. Saint Jérome, op. cit., p. 167—169.

10. Poporul iudeu şi poporul păgânilor (gentium populus), adică al restului neamurilor. Mântuitorul a venit pentru ca pe cele două „popoare" (iudeii şi păgânii/neamurile) — „pe cei doi să-i zidească într-un singur om nou şi să întemeieze pacea, şi să-i împace cu Dumnezeu pe amândoi, uniţi într-un trup (Biserica), prin cruce, omorând prin ea vrăjmăşia" (Efes. 2, 15—16).

11. Saint Jérome, op. cit., p. 181—185.

Sărbătoare românească la Atena

Comunitatea românească din Atena a trăit duminică, 20 iunie a.c., clipe de adevărată bucurie și de emulație spirituală cu prilejul împlinirii a 7 ani de la întemeierea acesteia la inițiativa unui grup de intelectuali români stabiliți de-a lungul timpului în Atena.

La acest soroc din viața sa, comunitatea care-l are ca patron pe Sf. Voievod Ștefan cel Mare, în organizare cu Ambasada României la Atena a marcat așa cum se cuvine acest moment semnificativ. Astfel, duminică dimineața a fost săvârșită o sfântă liturghie în limba română în biserica colegiului Arsakeion din Atena, o biserică impunătoare ce poartă hramul Sf. Mare Mucenițe Anastasia Romana. Sf. Liturghie a fost oficiată de către un sobor de preoți români aflați la studii în Atena, sobor compus din P.C. Pr. Eugen Moraru, P.C. Pr. Mitruț Acatrinei și P. Cuv. Ierom. Siluan Mănuilă. La Sf. Liturghie a participat P. S. Visarion Rășinăreanu, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, aflat atunci la Atena, numeroși credincioși români și greci. Răspunsurile liturgice au fost date de către un grup de tineri teologi aflați la studii în capitala Greciei, sub conducerea dl. drd. Marian Ioan Croitoru.

Din partea Ambasadei Române au fost prezenți dl. Bedros Horasangian, atașatul cultural, precum și alți reprezentanți oficiali.

După otpustul Sf. Liturghii a fost oficiat sub protia P.S. Episcop Visarion Rășinăreanu un Te-Deum de mulțumire, precum și slujba Artoclasiei (litia) cum se obișnuiește în Biserica Greacă.

La sfârșit, P.S. Sa a ținut un vibrant cuvânt de învățătură tâlcuind celor prezenți pericopa evanghelică a duminicii și transmițând în același timp membrilor comunității române din Atena arhieresțile binecuvântări și doririle de bine din partea P.F. Părinte Patriarh Teoctist al României. P.S. Sa i-a îndemnat pe cei prezenți la dragoste față de Biserica strămoșească și față de valorile spirituale ale neamului, precum și la iubire față de patria lor adoptivă Grecia.

După cuvântul P.S. Visarion Rășinăreanu dl. dr. Liviu Anderkou a exprimat în cuvinte alese, semnificația acestei zile, mulțumind totodată S. Sale Hristodulos al Atenei pentru toată înțelegerea arătată ca și pentru binecuvântarea de a se putea sluji Sf. Liturghie în românește aici la biserica Colegiului Arsakeion. Domnia sa a mulțumit și P.F. Patriarh Teoctist pentru toată dragostea pe care o arată față de românii stabiliți în Grecia, ca și pentru bunăvoința arătată cu orice prilej. A subliniat totodată faptul că sunt în curs de finalizare tratative cu Biserica Greciei pentru a se oferi comunității române din Atena o biserică pentru slujire.

Șirul cuvântărilor a fost încheiat de către P.C. Pr. Eugen Moraru — aflat la studii de doctorat în teologie la Atena, care și-a exprimat bucuria în numele studenților și bursierilor români de acolo de a participa la această măreață sărbătoare.

În încheiere, a fost intonat troparul Sf. Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, patronul Comunității românești din Atena.

O agapă a frățietății și a dragostei, oferită de Comunitate la restaurantul „Ana" din apropierea Ambasadei Române din Atena a reunit pe toți participanții la acest eveniment din viața comunității, și care va rămâne ca o piatră de hotar și ca un imbold pentru activitatea viitoare a acesteia.

Felicitări organizatorilor, precum și tuturor celor care au trăit prin participarea lor la acest moment de simțire creștinească și românească autentice, clipe de neuitat.

† VISARION RĂȘINĂREANU
Episcop-vicar, Sibiu

Profesorul ortodox francez Olivier Clément

(Urmare din pag. a 3-a)

troducere, autorul afirmă: „Prin masa euharistică, Domnul vine să hrănească pe ai Săi din sine însuși, din propria Sa viață, adică chiar din viața Treimii. Teologia, aici, mai mult ca în alte părți, poate și trebuie să fie mai întâi „euharistică"; un act de adorare și de mulțumire (euharistie nu vrea să însemneze altceva decât *mulțumire*), în care gândirea însăși, cât ar fi ea de exigentă și de critică, trebuie să se transforme în același timp, în primire de dar, de har, și în ofrandă". Autorul face observația justă că „nu se poate pretinde să demontezi ca un mecanism Taina Euharistiei. Dar, în calitate de creștini, noi putem numai să încercăm, umil, nu de a pătrunde misterul, ci de a gândi în mister, pentru a ajuta pe credincioși să se bucure de Pâinea vieții pe care Hristos le-o dă dându-se pe Sine însuși". (p. 216).

Autorul își împarte studiul în trei capitole: *1. Scriptura interpretată în lumina Tradiției; 2. Taina Tainelor* și 3. *Tema comuniunii.*

În cadrul primei părți, Sfânta Euharistie este prezentată ca „leacul nemuririi" (expresia preluată de la Sfântul Ignatie al Antiohiei, sec. II), preînchipuită de mana primită de israeliți în trecerea lor prin pustie, după ieșirea din Egipt. Euharistia este *mana cea ascunsă* (Apoc. II, 7) care, spre deosebire de cea de demult, care era mâncare pieritoare (1 Corinteni X, 3; Ioan VI, 49), este mana cea nouă, hrana timpurilor din urmă, o hrană a învierii", de unde vine importanța meselor lui Iisus cu Apostolii după Înviere și nu numai importanța cinei din urmă, cum se spune adesea. Se subliniază „tradiția unanimă care vorbește despre Euharistie în termeni sacrificiali. Iisus este noul și definitivul Miel pascal, de unde, în Biserica Ortodoxă pâinea euharistică se numește *agneț* (=miel). Prin Euharistie Biserica se oferă ca jertfă lui Dumnezeu, în Hristos. „Ea înaintează treptat în urma lui Hristos, Marele ei Preot, pentru a se da ea însăși *în* și *prin* ceea ce oferă ... Jertfa Crucii însăși, actualizată de Euharistie, apare ca manifestare istorică a Jertfei originare a Mielului. Apocalipsa vorbește de „Mielul jertfit de la începutul lumii" (XIII, 8) sau „înainte de întemeierea lumii".

Lectura Scripturii prin Tradiție conduce la o „tensiune eshatologică" după care „Euharistia este *anticiparea*, prezența încă ascunsă dar foarte reală, a sfârșitului, a realizării parusiei, a acelui *Maranatha* (sau, Vino, Doamne) a Apocalipsei (XXII, 20), care a făcut pe Schillebeeck să numească creștinismul „religia lui Maranatha". „Euharistia devine hrana anticipatoare în drumul Bisericii spre împărăție, care ne face să presimțim ce va fi sfârșitul". Într-o zi, „parusia *sub voal* va deveni *parusia fără voal* a deplinei comuniuni cu Hristos și cu sfinții". „O, Paștile noastre Preasfințite, Hristoase, ... dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine mai adevărat în ziua cea neînserată a împărăției Tale" — este rugăciunea și suspinul Bisericii după Hristos, Mirele ei mult așteptat.

Partea a doua a studiului este întitulată *Taina Tainelor* și începe prin a sublinia că „Gândirea patristică și cu ea, Biserica Ortodoxă, n-au pus niciodată problema lui „ce", sau „*cum*", cu privire la Taina Euharistiei; în toată credința lor cei ce se împărtășesc știu că ei participă la Trupul și Sângele glorificate, cerești, pnevmatizate și pnevmatizante, îndumnezeite și îndumnezeitoare".

În cadrul acestei părți, autorul insistă pe larg asupra celor două momente din Taina Euharistiei, subliniate de Tradiție și înscrise chiar în desfășurarea celebrării euharistice, *memorialul* sau *anamneza*, și *invocarea* sau *epicleza*, care în Orient nu precede ci urmează cuvintelor de instituire. Sensul adânc al Liturghiei este deci actualizarea pnevmatică a mântuirii printr-o dublă mișcare de anamneză și epicleză: anamneză sau memorialul „marilor fapte" ale lui Dumnezeu în Hristosul Său — memorial care — departe de a fi o simplă memorie psihologică — devine prezență grație epiclezei, totul îndreptat spre parusia definitivă, a Doua Venire". Anamneza permite și face necesară epicleza, pentru că aceasta va reda plenar realitățile menționate prin anamneză. „Astfel, structura Euharistiei și, deci, identică, structura Bisericii, sunt *epicletice*. Epicleza nu imploră numai prezența lui Iisus cel deja venit, ci a lui *Hristos Care vine*. Biserica, Mireasa, cheamă în Duhul Sfânt și împreună cu El: Vino, Doamne Iisuse!".

Ultimul capitol al acestei părți reia problema, atât de mult dezbătută, a *Modului* (Chipului) prezenței euharistice. Se repetă asertiunea după care Sfinții Părinți nu caută să analizeze prefacerea quasi chimică a Pâinei și Vinului Euharistic în Trupul și Sângele Domnului. Ei rămân adesea la un fel de mărturisire adoratoare a Tainei, căci, citând pe Sfântul Ioan Damaschinul, repetă: „chipul prefacerii nu este susceptibil de nici o investigare". Simțurile noastre, în măsura în care însele nu sunt înduhovnicite prin asceză și prin rugăciune, nu pot pătrunde realitatea divino-umană. „Numai prin credință primim focul euharistic. Și credința poate deveni cunoaștere — iubire a inimii înțelegătoare; unii sfinți împărtășindu-se au avut conștiința de a fi îmbrățișați de Lumina care strălucește din Trupul transfigurat al Domnului".

Ultima parte a studiului se ocupă de *Comuniune*, adică de împărtășire, privită atât ca împărtășire cu Hristos, cât și comuniunea cu frații. „Euharistia este comuniune. Și această comuniune este dublă; ea unește cu Hristos și cu Biserica; ea unește între ei pe creștini, inseparabil, comuniunea cu fratele se înrădăcinează în comuniune cu Hristos". Sunt pagini dense de teologie duhovnicească, de rară frumusețe, care fundamentează biblic și patristic, îndoita lucrare a Duhului Sfânt în Hristos prin Sfânta Euharistie.

În încheiere, autorul reproduce câteva din „cuvintele" rostite cu un prilej de patriarhul Athenagora al Constantinopolului, auzite chiar din gura acestuia, în legătură cu Sfânta Euharistie. Le reproducem pentru înalta lor semnificație.

„Euharistia sprijină lumea și, în mod tainic, o luminează.

Omul care și-a regăsit filiația pierdută, își înrădăcinează viața în cea a lui Hristos, prieten tainic, care împarte cu el pâinea nevoinței Sale și vinul sărbătorii. Și pâinea este trupul Său, iar vinul este sângele Său, și în această unire nimic nu ne separă, nimic și nimeni. Ce putem avea mai măreț? Este bucuria Paștilor, bucuria transfigurării universului.

Primim această bucurie în împărtășire cu frații noștri, vii și morți, în împărtășire cu sfinții și în îmbrățișarea Maicii Domnului.

Acum, nimic nu ne poate înfricoșa.

Am cunoscut dragostea lui Dumnezeu pentru noi, suntem dumnezei. De acum totul are un sens. Tu nu vei muri.

Acei pe care-i iubești, chiar dacă tu-i crezi morți, nu vor muri. Ceea ce este viu, este frumos, până la ultimul fir de iarbă, până la acea clipă fugitivă în care ți-ai simțit venele pline de viață.

Totul va fi viu, pentru totdeauna.

Suferința și chiar moartea au un sens, devin căi ale vieții.

Totul este deja viu.

Deoarece Hristos a înviat.

Există aici un loc unde nu este despărțire, ci doar marea iubire, mare, bucurie.

Și acest loc este Sfântul Potir, Graalul din inima Bisericii. Și astfel în inima ta".

Întreg studiul profesorului Olivier Clément este de o neprețuită valoare; e o gândire și o trăire în misterul Sfintei Euharistii a cărei lectură și meditație ne ajută să înțelegem mai bine importanța ei, „să ne dăm seama precum se cuvine de Trupul și Sângele Domnului" — cum se spune într-o rugăciune — și astfel să ne putem împărtăși cât mai cuviincios cu Hristos și cu toți frații întru El.

Dimitrie Eustatievici

(Urmare din pag. a 5-a)

rul Institut teologic-pedagogic, devenit Academie teologică, apoi Facultate.

Pentru trebuințele școlilor pe care le conducea, Dimitrie Eustatievici a tipărit și câteva cărți: *Bucoavna pentru pruncii cei românești* (Sibiu, 1788, cu text român și german), *Ducere de mână sau povățuire către aritmetică sau socoteală* (Sibiu, 1789), cu text român și german, *Scurt izvod pentru lucruri de obște și deschilin în scrisori de multe chipuri* (Sibiu, 1792, 125 p.), desigur folosite de viitorii învățători. Probabil a lucrat și la întocmirea unui *Catehisis mic, sau Scurtă pravoslovnică mărturisire a legii grecești neunite pentru treaba pruncilor celor neuniți* (Viena, 1777, apoi reeditată la Sibiu în 1789, în limbile sârbă, germană și română în colaborare cu Ioan Raici (textul sârbesc), Teodor Ioanovici (textul german) și preotul cronicar bănățean Nicolae Stoica „de Hațeg" (textul românesc).

Iar pentru candidații la preoție a publicat alte două lucrări: *Dezvoaltele și tâlcuitele Evanghelii a duminecilor, a sărbătorilor și a oareșcărora zile spre trebuința cateheților și a dascălilor neuniți* (Sibiu, 1790), *Sinopsis, adică cuprindere în scurt a cei vechi și a cei noao Scripturi, adică a Bibliei* (Sibiu, 1791), reeditată tot la Sibiu în 1808 și 1830. Unii cercetători i-au atribuit și alte lucrări. Așadar ar fi, de pildă, lucrarea intitulată *Îndreptarea păcătosului cu duhul blândeților*, cu text paralel, slavon și român, tipărită la Iași în 1765, cu binecuvântarea mitropolitului Pavel Nenadovici al Carlovițului, dar „așezată" în cele două limbi de episcopul Vichentie Ioanovici Vidac al Timișoarei, care semna și o prefață. Este greu de spus dacă era implicat în traducere și Eustatievici sau primul său episcop Dimitrie Novacovici.

După cercetările recente ale profesorului Vasile Oltean de la Brașov, în ultimul an de viață, „cu prețul vătămării sănătății și scurtarea vieții sale", a tradus și tipărit la Sibiu *Alexandria sau viața lui Alexandru Macedon*, din care un exemplar se păstrează în biblioteca bisericii „Sfântul Nicolae" din Șchei.

Nicolae Iorga i-a atribuit niște însemnări cu caracter istoric pentru anii 1512—1780, pe care le-a publicat sub titlul *Însemnări de cronică ale clericilor din Șcheii Brașovului, 1512—1785* (în „Buletinul Comisiunii Istorice a României", XII, 1933, p. 57—99). Recent, profesorul Ioan Aurel Pop de la Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj considera că și o cronică socotită „anonimă" a Brașovului a fost scrisă tot de Dimitrie Eustatievici. De asemenea, i se atribuie traducerea cărții *Economia* a lui Florin cel Mare și *Analie bisericești* a lui Baronius (revizuirea unei traduceri parțiale mai vechi a preotului brașovean Ștefan), care au rămas în manuscris.

În 1789, încerca să pună bazele unui periodic românesc în Transilvania, sub titlul *Foaie română pentru economie*, pe care intenționa să-l editeze sub egida „Societății filosoficești a neamului românesc din marele Principat al Ardealului". Deși autoritățile din Transilvania i-au înaintat memoriul cu o rezoluție favorabilă către Curtea de la Viena, motivând că este unul dintre cei mai renumiți „bărbați" ai românilor, „care și-a dobândit merite mari pentru întemeierea școlilor normalicești", proiectul lui nu s-a putut realiza.

Dimitrie Eustatievici s-a căsătorit destul de târziu, cu o oarecare Sofia, se pare tot brașoveancă, moartă la 47 de ani. Au avut trei fiice: Maria († 11 august 1778), Lința (Maria), născută la 26 august 1780, și Sofia (Sofica, Fica), născută la 29 octombrie 1782, la Brașov. Prin testamentul său întocmit la 12 februarie 1794, lăsa celor două fiice rămase în viață câte trei mii de florini ungurești; avea o vie în Muntenia, din care a lăsat jumătate unui cumnat, Radu Cătană. A trecut la cele veșnice la 27 mai 1795, în Brașov, unde a și fost îngropat.

Dimitrie Eustatievici și-a înscris astfel numele printre cei mai renumiți cărturari ortodocși din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea. Deși brașovean prin naștere și prin legături de familie, el rămâne, totuși, și al Sibiului, prin rodnica sa activitate ca autor de lucrări pedagogice și teologice, ca profesor și director de școli ortodoxe, ca secretar episcopal și militant pentru drepturile românești, deci ca un autentic iluminist.

Kosovo — o problemă de azi? (III)

DOMINAȚIA OTOMANĂ ÎN BALCANI

În lucrarea *Istoria statelor balcanice în epoca modernă*, (București, 1913), N. Iorga încerca să răspundă la următoarea întrebare: „A fost situația creștinilor în Împărăția turcească așa cum se înfățișează în broșurile de polemică și de propagandă? Au fost oare raialele supuse 500 de ani unei apăsări sistematice, dușmană (...) și în tot acest timp oamenii despoiați, prigoniți, siliți la renegare, loviți și uciși după bunul plac al organelor cârmuirii...? Trebuie să răspundem hotărât: nu. Dacă ar fi fost așa, cu toată organizația lor admirabilă, netăgăduit superioară aceleia a țărilor creștine din centrul și apusul Europei, această dominație nu s-ar fi putut menține atâta vreme" (p. 29). Iorga afirmă că stăpânirea otomană, în loc de a fi hulită, „a fost privită chiar cu simpatie, dacă nu și ajutată din toate puterile de clasele populare" (p. 31). În epoca dinaintea cuceririi otomane, „fărâmițarea locală, frământările dintre fracțiuni, rivalitățile personale, răscoalele, competițiile creau pentru pașnicii muncitori ai câmpului, tulburați necontenit în lucrul lor, și chiar pentru clasa orășenească, supusă asediilor dese, jafurilor repetate, o situație în adevăr imposibilă" (p. 31).

Din această cauză, noua cucerire nu a fost privită de poporul de rând ca ceva foarte rău deoarece „îndată ce supunerea către sultan se făcea, o nouă ordine, deplin asigurată prin cele mai straşnice mijloace ale sistemului de stat mongolic (...) lua locul haosului" (p. 31).

Într-adevăr, Imperiul otoman nu diferea cu mult, în ceea ce privește modul de organizare și de conducere, de celelalte imperii asiatice. Fostele teritorii fărâmițate din Balcani făceau acum parte dintr-un imperiu, al căror conducători aveau în primul rând preocuparea de a păstra ordinea și liniștea internă mai scurt, acea *Pax Ottomanica*, premiză necesară pentru efectuarea altor campanii de cucerire. „În interiorul noului imperiu domnea pacea, precum și în vechiul Imperiul roman; *Pax Romana*, siguranța bizantină din epoca plină de glorie s-a reîntors și fiecare se bucura de ea" (N. Iorga, *Geschichte des osmanischen Reiches*, vol. II, Gotha, 1909, p. 197).

Astăzi, puțini sunt cei care cunosc aceste lucruri, deoarece, secole de-a rândul, propaganda habsburgică și rusească, în încercarea de a legitima desele războaie împotriva turcilor, i-a prezentat pe aceștia ca pe niște sălbatici barbari, asupritori ai populației creștine. Drept urmare, realitățile sociale, naționale și religioase din Imperiul otoman au rămas necunoscute publicului larg din Europa, iar acest lucru este, din păcate, valabil și în România, a cărei istorie este legată atât de strâns de cea a turcilor.

Totodată, apariția naționalităților antagonice din Balcani în epoca modernă nu poate fi înțeleasă fără cunoașterea schimbărilor pe care le-a produs stăpânirea otomană în structura etnică, religioasă și socială a regiunii, schimbări care au dus, în prima etapă, „la o contopire completă a entităților naționale, lipsite de importanță la otomani" (Andrina Stiles, *Imperiul Otoman, 1450—1700*, București, 1995, p. 152).

Originea etnică era nesemnificativă în epoca de glorie a Imperiului otoman, iar acest lucru se vede cel mai bine în diferența dintre termenii „turc" și „otoman", pe care foarte multă lume îi confundă. Din punct de vedere etnic, „majoritatea turcilor nu erau otomani și majoritatea otomanilor nu erau turci" (A. Stiles, *op. cit.*, p. 7—8). Otomanii reprezentau o clasă socială, elita conducătoare a statului, atât la Constantinopol, cât și în unitățile administrativ-teritoriale. În perioada de glorie a imperiului, cei mai mulți otomani au fost europeni (greci, sârbi, albanezi, chiar și italieni, unguri, germani, francezi, însă aproape niciodată români), născuți creștini și convertiți la islam, cu educație înaltă (cei mai mulți cunoșteau și limbile persană și arabă), sclavi, dar cu multă putere și avere. Astfel, din cei 71 de mari viziri dintre anii 1453-1676, doar 13 au fost de origine turcă (și aceștia erau de fapt fii de renegați), în timp ce 22 au fost de origine slavă — sârbi, bosniaci, croați —, 20 de origine albaneză, 7 greacă și 9 de alte etnii. În același timp, limba slavă era a doua limbă vorbită la Poarta otomană (N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, III, p. 188).

Turcii erau turcomani, oameni liberi, născuți musulmani, țărani din Anatolia, ignoranți, disprețuiți de otomani. Împreună cu țăranii creștini din Balcani și Anatolia (care toți, indiferent de originea lor etnică, alcătuiau grupul creștin, numit *zimmi*), turcii musulmani (la care s-au adăugat mai apoi și albanezii și bosniacii musulmani) făceau parte din clasa socială numită *re'aya* (singular *ra'iya*), adică „turmă", al cărei păstor era sultanul.

Acest tip de organizare statală a avut ca urmare faptul că fiecare persoană avea în societatea otomană locul său bine determinat, în funcție de ocupația și religia sa, precum și de categoria socială din care făcea parte. Între clasele sociale exista o relație de interdependență circulară, numită *Cercul echității*, care se baza pe diferența esențială între clasa cârmuitoare otomană (formată, cum am arătat mai sus, din europeni renegați) și clasa plătitoare de dări, numită *re'aya* sau turmă (alcătuită din țărani musulmani și creștini). Din rândul raialei (turmei) de confesiune creștină se recrutau, nu pe altă cale decât doar prin sistemul *devșirme* (așa-numitul bir al sângelui, adică „strângerea" celor mai sănătoși și inteligenți băieți aflați între vârsta de 8-20 ani) sclavii care urmau apoi pregătirea necesară pentru a deveni ienicerii (clasa *askeri*, adică militară) și demnitarii imperiului (clasa otomanilor). În acest mod se evita formarea unei clase conducătoare care ar fi putut trăda, din interese de clan sau de putere, statul. Toți demnitarii otomani, fiind sclavi, erau obligați cu prețul vieții să fie loiali față de sultan (de aceea, nici nu este de mirare că cei mai mulți dintre marii viziri otomani — demnitate corespunzătoare celei a primului ministru din ziua de azi — au sfârșit prin a fi uciși din ordinul sultanului).

În același sistem statal otoman, sultanului îi revenea atributul să vegheze ca acest *cerc al echității* amintit mai sus să nu se rupă. Din acest motiv, avea deosebită grijă ca turma sa (adică raiaua), pe care se baza întreaga prosperitate a statului, să nu fie exploatată, spre paguba întregii societăți, de deținătorii de *timare* (cum erau numite în spațiul otoman domeniile feudale). Tocmai de aceea, unitățile administrativ-teritoriale otomane (*sangeac*-urile conduse de câte un beg sau bey și *vilayet*-ele — cunoscute în istoriografia românească și sub numele de pașalâcuri —, conduse de către un beglerbeg sau bey al beylor) erau străbătute, de aproximativ patru ori pe an, de inspectori care aveau datoria să-i descopere pe aceia care trăiau pe seama „săracii turme sau raiale a sultanului". Încercarea stăpânilor feudali și a colectorilor de impozite de a stoarce de la țăran mai mult decât fusese stabilit de către sultan, era pedepsită aspru (unele izvoare istorice atestă faptul că pentru furtul unei singure găini se putea obține condamnarea la moarte — vezi N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, vol. II, p. 199).

Din acest punct de vedere, modul de organizare a Imperiului Otoman în epoca de glorie a acestuia, a fost cu mult superior celui al statelor din centrul Europei. Acest lucru îl afirmă și istoricul american Jean W. Sedlar, în lucrarea *Europa centrală și de est în Evul Mediu. 1000—1500*, Seattle, 1994: „Spre deosebire de șerbii din Europa creștină, țăranii din Imperiul otoman nu se aflau sub jurisdicția legală a domnilor lor de pământ. Justiția era sarcina judecătorului local musulman. În comparație cu foștii moșieri creștini care aveau libertatea de a acționa arbitrar, persoanele care dețineau feudele în Imperiul otomn erau controlați mult mai strict de guvernul central. Legile otomane căutau să asigure capacitatea țării de a sprijini sistemul militar, ceea ce avea ca urmare prevenirea exploatării țărănimii de către feudali, în folosul propriu al acestora (...). Situația țărănimii balcanice sub dominația otomană nu a fost cu siguranță mai rea, ci probabil ceva mai bună, decât sub precedentele stăpâniri creștine" (p. 106—107).

De altfel, această dominație otomană nu s-a atins de obiceiurile și datinile locale. Turcii au menținut vechea autonomie sătească. „Peste tot s-a lăsat să se desfășoare în continuare viața după vechile tipare de sute sau mii de ani (...). Nimeni nu avea să se teamă pentru religia și naționalitatea sa". De asemenea, „nimeni nu-i lua țăranului pământul, nici orășeanului prăvălia sau atelierul, nici preotului biserica, în care continua, ca mai înainte, să se desfășoare slujba divină creștină. Cadiul judeca după dreptul Coranului doar disputele alor lui sau pe cele în care erau implicați și turci sau musulmani; cine voia, era liber să se adreseze oricând bătrânului satului (protogeroi), preotului sau chiar și mitropolitului, pentru a obține de la aceștia o rezolvare" (N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, II, p. 197—198).

Până la cucerirea Constantinopolului, creștinii din teritoriile otomane au fost supuși jurisdicției episcopilor locali, iar aceștia erau răspunzători în fața beylor. Tot la fel, în Constantinopol s-a permis după 1398 șederea unui cadiu care judeca disputele dintre musulmani.

După cucerirea Constantinopolului, s-a recunoscut autonomia religioasă și juridică a nemusulmanilor. În 1454 a fost restabilită patriarhia ortodoxă de la Constantinopol, al cărei patriarh, Ghenadios Scholarios, a primit calitatea de conducător suprem al comunității ortodoxe (*Rum Millet*) din imperiu. De asemenea, în anul 1461 s-au recunoscut încă două *millet*-e: cel armean, în frunte cu un patriarh, și cel evreiesc, în frunte cu un mare rabin (Mustafa Ali Mehmed, *Istoria turcilor*, București, 1976, p. 162).

Nu trebuie să se creadă că aceste măsuri au avut ca urmare acordarea unei depline libertăți pentru creștini. Musulmanii, chiar și balcanicii renegați, au avut grijă tot timpul să le amintească creștinilor faptul că erau cuceriți. Patriarhii ecumenici, precum și ceilalți patriarhi orientali, au fost schimbați foarte des, cerându-li-se din ce în ce mai mulți bani pentru înscăunare (în aceste condiții, de foarte multe ori crizele financiare ale patriarhiilor ortodoxe au fost depășite cu ajutorul domnilor români). De asemenea, au fost răpite numeroase biserici din Constantinopol, astfel că patriarhii ecumenici au fost nevoiți să-și mute de mai multe ori reședința. Apoi unele măsuri de intimidare sau de jignire a creștinilor au dus la apariția a numeroase nemulțumiri. Faptul că nu se mai puteau bate clopotele, că se permitea doar repararea de biserici și foarte rar construirea unora noi, că orice creștin trebuia să descalece înaintea unui musulman, că mărturia unui creștin nu avea valoare în fața mărturiei unui musulman a ținut trează conștiința stării de popor cucerit. Dar cu toate acestea, numeroși istorici, chiar apuseni, au trebuit să accepte că soarta nemusulmanilor a fost în Balcanii ocupați de turci cu mult mai bună decât cea a necreștinilor (evrei sau musulmani) din țările creștine, fie ortodoxe, fie catolice.

Pe de altă parte, trebuie remarcat un grad înalt de toleranță reciprocă între populațiile de diferite confesiuni. În anul 1557, turcii au permis reînființarea patriarhiei sârbe de la Peci-Ipek (măsura se datora marelui vizir Mehmet Sokolli, sârb renegat, care l-a numit pe fratele său, Macarie, prim-patriarh). S-a instituit chiar o mare adunare bisericească sârbă, cu dreptul de a-i alege pe viitorii patriarhi. Astfel, populația sârbă a dobândit dreptul la un organism de reprezentare națională. Aceeași populație a fost favorizată de către autoritățile otomane și prin alte măsuri. În anul 1675, sultanul Mehmed IV i-a supus autorității mitropolitului sârb de Smederovo și Pozarevac nu doar pe credincioșii sârbi, ci și pe etnicii albanezi, bulgari, ba chiar și pe catolicii croați și maghiari din teritoriul jurisdicției sale. În anul 1730, sultanul Mahmud I i-a supus pe toți catolicii din Serbia jurisdicției patriarhului de la Peci, Arsenie IV Iovanovici Șacabent. De asemenea, documentele atestă faptul că în anul 1640 musulmani din nordul Albaniei își botezau copiii la preoți catolici, se cununau în biserici creștine și că se înmormântau după ceremonial creștin. Această toleranță (sau indiferență?) confesională pare să fi fost tipică pentru întreaga regiune, deoarece au fost cazuri chiar și în Ragusa catolică (azi Dubrovnik) de înmormântări ale unor catolici de către preoți ortodocși (Heinrich Felix Schmid, *Konfession und Nationalität in Südosteuropa*, în „Österreichische Osthefte" 5, 1963, p. 103).

Indiferența religioasă a existat chiar și la mulți renegați, ajunși viziri, bey sau beglerbegi. Au fost însă și cazuri în care asemenea demnitari renegați au putut evita tăierea lor împrejur. Alții și-au botezat în secret copiii. Foarte mulți erau cei care nu mergeau la moschee, trimițând în locul lor un reprezentant! (N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, vol. III, p. 188). Este foarte important că mulți din acești renegați au fost tot timpul conștienți de originea lor creștină. În ultimii ani ai vieții, marele vizir Mehmed Sokolli se lăuda cu presupusa sa origine din familia despoților sârbi. Faptul că înainte de a fi recrutat prin sistemul *devșirme* a fost crâsnic, explică atașamentul său lăuntric pentru poporul și Biserica în care se născuse (*Ibidem*, p. 167).

Pe planul legăturilor inter-umane au avut loc interesante interferențe de datini între creștini și musulmani. Rituri ale populației islamice din Balcani au cuprins și pratici creștine, precum Botezul sau cultul sfinților. Pelerini musulmani se închinau la mânăstirile ortodoxe, sărutând moaștele sfinților. De asemenea, unii creștini participau la procesiuni populare musulmane, cu ocazia unor sfinți, pe care îi considerau la origine creștini (Jean W. Sedlar, *op. cit.*, p. 190).

Această viață populară balcanică a favorizat convertirea fără mari probleme de conștiință a unor grupe de populație. Cel mai caracteristic caz a fost cel al sârbilor din Bosnia. Aceștia i-au primit pe turci ca pe niște eliberatori de sub dominația maghiară. Cruciadele întreprinse de autoritățile maghiare catolice împotriva bogomililor bosniaci (bogomilismul a fost o erezie care afirma că Mântuitorul Hristos și Satana ar fi frați) au avut ca rezultat convertirea rapidă a acestora la mahomedanism.

Motivul pentru care albanezii s-au convertit la islam a fost mai mult dorința lor de a-și păstra neatinse din partea stăpânirii otomane obiceiurile tribale. Islamizări forțate s-au întreprins doar în sudul Bulgariei și în Macedonia, unde au fost aduși coloniști din Anatolia (deveniți majoritari în orașe, precum Skoplje și Monastir-Bitola).

Din cele prezentate mai sus, se poate vedea că situația populației creștine din Balcani, deși grea, nu a fost imposibilă sub dominația otomană. Diferitele etnii au conviețuit la început în pace, fiind apărați de un sistem statal care garanta liniștea și buna ordine. În epoca sa de maximă glorie, Imperiul otoman a încetat să mai fie un stat turc. Bazat pe un interesant sistem politic, a fost un stat multietnic și cosmopolit, pluriconfesional, cu un grad mare de toleranță, bazat însă pe doctrina islamică despre stat, doctrină care constituia liantul care păstra sistemul unit.

Întrebarea care se pune atunci este cum de s-a ajuns la situația din epoca modernă, caraterizată de lupte și masacre între popoarele balcanice, lupte care au dat acestei regiuni caracteristica de *butoi de pulbere al Europei?*

În principal au fost doi factori majori: unul intern și celălalt extern.

SCHIMBĂRILE DE STRUCTURĂ SOCIALĂ ÎN PENINSULA BALCANICĂ

În primul rând, de-a lungul secolelor de dominație otomană s-au produs unele schimbări sociale de structură care au dus la crearea națiunilor moderne antagonice.

Din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, Imperiul otoman a cunoscut un proces de decădere, ale cărui cauze sunt multiple. În mod paradoxal unul din motive este și acest sistem al demnitarilor otomani proveniți din mediul balcanic creștin. Iorga a considerat că vicile și criza în care a intrat Imperiul otoman își aveau originile „din germenii pe care-i aduseseră tocmai renegații, din vechiul mediu moral creștin: intriga grecească, trădarea sârbească, aviditatea bulgară, încăpățânarea albaneză" (*Istoria statelor balcanice...*, p. 37).

Prin aceasta, sistemul de organizare a statului otoman s-a pervertit. Mita a devenit politică de stat, foarte mult încurajată de marele vizir Mehmed Sokolli, adevăratul conducător al statului în timpul domniei sultanului Selim II (1566-74), socrul său. Sokolli a adunat o avere foarte mare, fiind mai bogat decât oricare prinț și duce din Germania. Toate demnitățile au început să fie cumpărate (N. Iorga, *Geschichte des Osmanischen Reiches*, III, p. 173).

În această epocă s-a dezvoltat o clasă deosebită de negustori, aceea a grecilor creștini din cartierul Fanar din Constantinopol. Cel mai vestit a fost Mihail Cantacuzino, urmaș al basileilor bizantini, prieten cu Sokolli. În schimbul a numeroase daruri (a construit pe banii lui pentru armata otomană 20-30 de galere pe an) a obținut de la sultani monopolul desfacerii sării în întregul imperiu. Era numit chiar și de către turci „Șaitanoglu", adică fiul dracului. A dobândit o atât de mare influență în Biserica grecească, încât numea chiar și ierarhi, în schimbul sumei de 600 de ducați, pe care îi împărțea apoi cu Sokolli. Precum se știe, în secolele următoare, fanarioții au acumulat averi tot mai mari, ajungând să poată cumpăra, în secolul XVIII, domniile din Principatele Române.

Urmarea acestei corupții la nivel înalt a fost slăbirea generală a statului. *Cercul echității* s-a rupt. Puterea centrală nu a mai putut menține ordinea și legalitatea. Armata de ieniceri a început să asculte tot mai puțin ordinele venite de la centru, astfel că la marginile imperiului autoritatea sultanului a scăzut tot mai mult. În aceste condiții de instaurare a anarhiei, autonomiile locale sătești au încetat să mai fie respectate. Numeroși țărani și-au părăsit satele, s-au alăturat păstorilor care cutreierau munții, alcătuind împreună cete de haiduci, temute chiar și de armata otomană. Puterea centrală a încercat să se folosească de aceste cete de haiduci, colonizându-le în sate, cărora li s-a acordat o autonomie mărită, numite *sate de voinici*, cele mai multe fiind în Bulgaria. Însă alte cete haiducești și-au păstrat independența, s-au reunit, formând adevărate uniuni tribale nomade. Mediul geografic muntos le-a întărit caracterul, capacitatea de luptă, supunerea necondiționată față de conducătorul de trib. Frățiile de sânge și de cruce au dobândit un rol deosebit în organizarea acestor societăți tribale. S-a constituit de asemenea o mitologie istorică, cu eroi naționali. Pentru poporul sârb, bătălia de la Kosovo Polje din anul 1389 a jucat un rol important, elementul central fiind nu înfrângerea suferită din partea turcilor, ci reușita soldatului sârb de a-l ucide pe sultanul Murad. Repetarea acestui act de răzbunare a devenit un țel pentru toți luptătorii sârbi. Tot la fel, figura lui Skanderbeg a obținut un loc central în mitologia albaneză. Ba mai mult, după 1750 albanezii au reușit aproape să constituie formațiuni politice independente, sub forma pașalâcurilor de la Skoder și Ianina, conduse de albanezii Mustafa Pașa de Bușatlia, respectiv Ali Pașa din Teleben... Acestea au devenit aproape state în stat, refuzând să se subordoneze sultanului, întreținând chiar relații diplomatice cu puterile străine. Ele au fost recucerite de armata sultanului abia în 1822 (Ianina) și 1831 (Skoder).

Astfel, în peninsula Balcanică au apărut două tipuri de societate. Zona muntoasă din Bosnia, Herțegovina și Muntenegru, din munții Pind, Rhodopi, Olimp, din Albania de nord și centrală a constituit o „zonă culturală patriarhală" (ruralizată, cu uniuni tribale), în timp ce Macedonia centrală și de sud, Tracia și Bulgaria o „zonă vechi balcanică-bizantină", cu o viață urbană destul de dezvoltată (Emanuel Turczynski, *Konfession und Nation. Zur Frühgeschichte der serbischen und rumänischen Nationsbildung — Confesiune și națiune. Despre istoria de început a formării națiunilor sârbă și română*, Düsseldorf, 1976, p. 32, nota 114).

Această împărțire culturală a Peninsulei Balcanice a determinat și pacea și războiul. Acea *Pax Ottomanica* a putut dăinui, deși nu fără tulburări, doar în zona răsăriteană a peninsulei, cât și în Grecia de sud. În zona patriarhală, prin dezvoltarea din ce în ce mai mult a *cultului eroilor naționali*, s-au creat premizele formării națiunilor „moderne". Apelul la eroii naționali, la istorie s-a alăturat factorului religios, cât și lăcomiei, în motivarea pornirii luptelor dintre clanuri, între triburile albaneze musulmane, albaneze creștine, sârbe, macedonene, aromâne, grecești. Într-un asemenea mediu ostil au fost distruse în secolul XVIII bogatele orașe aromâne din Albania și Macedonia, cel mai important dintre acestea fiind Moscopole. Acest oraș, situat la 18 km de Korce, în sud-estul Albaniei de azi, număra peste 60 000 locuitori, avea o școală, o tipografie și mai mult de 20 de biserici. A fost devastat în două rânduri (1769 și 1788) de către bande albaneze musulmane și turcești (trupele pașalelor de la Ianina și Skoder). Locuitorii s-au refugiat în diverse alte orașe, precum Tesalonic, Seres, Viena, Buda, Miscolț (marele mitropolit Andrei Șaguna era originar tocmai dintr-o familie refugiată din Moscopole).

PAUL BRUSANOWSKI

Proiecția și lumile posibile

(Urmare din pag. a 5-a)

„Lumea posibilă" pe care o construiesc rămâne pe mai departe o lume... construită, produsul proiecției, fără actualizare istorică.

Sfânta Scriptură, dincolo de a fi literatură, este, mai ales, un mesaj viu, prin care se trăiește, se experimentează real liturgic „cealaltă lume". Împărăția lui Dumnezeu nu rămâne o simplă proiecție a lumii istorice, realizată de mintea noastră, ci realitatea însăși a adevăratei lumi, prototipul lumii istorice. Dar, spre deosebire de gândirea platonică, cu care ar părea să se asemene, gândirea biblică proclamă Împărăția Cerurilor orientată istoric: Împărăția lui Dumnezeu „va veni cu putere", se va actualiza la sfârșitul veacurilor. Inaugurarea ei va fi un eveniment istoric. Și, în același timp, ea penetrează deja lumea prezentă. Este o realitate participabilă liturgic; creștinul o experimentează. Împărăția nu-i prin nimic rezultatul iluzoriu al unei proiecții mentale, ci este trăire: eternitatea pătrunde în timp, învierea pătrunde în lumea marcată de stricăciune și moarte. De aceea, proiecția „în negativ", de care aminteam mai sus, nu mai e o simplă proiecție, ci o exprimare simbolică relativă la apofatismul Împărăției.

Același apofatism, ce relevă indescriptibilitatea Împărăției lui Dumnezeu, îl exprima și Sfântul Apostol Pavel, când spune că „ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit".

În cartea sa, semiologul Dolețel nu surprinde aceste realități, deși afirmă de câteva ori că, pentru creștini, raiul ar fi o proiecție a lumii istorice, o lume posibilă, de a cărei realitate el se îndoiește. El nu face decât să releve, de data aceasta, în câmpul semioticii, limitele gândirii raționale. Teologia simbolică și simbolismul liturgic ar putea îmbogăți în mod neașteptat această nouă știință a semioticii. Fără teologie, știința, în general, și semiologia, în cazul de față, oferă o cunoaștere „șchioapă", ca și căpitanul Ahab. Și dacă Dolețel m-ar întreba: Care picior lipsește cunoașterii de acest fel, stângul sau dreptul?, aș răspunde, fără teama de a greși: Nu știu! Și aș câștiga premiul!

PROGRAMARE DE CONCURS

Protopopiatul Ortodox Român SĂLIȘTE

În condițiile stabilite se publică concurs pentru ocuparea parohiei **SIBIEL**, protopopiatul Sălișteș.

Candidații care doresc să-și depună dosar pentru ocuparea acestei parohii, vor fi supuși unui examen de cunoaștere a unei limbi de circulație internațională (germană, franceză, engleză).

Se condiționează cunoașterea unei limbi străine, având în vedere că Muzeul de icoane pe sticlă de la Sibiel este vizitat tot mai mult de turiști străini.

Termen de concurs: **15 iunie — 15 iulie 1999.**

Cei care doresc să ocupe acest post își vor înainta cererea în termenul legal la Of. protopopești, anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Of. protopopești ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P. C. protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa, vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie diplomă licență, copie pentru cursuri de îndrumare absolvite, situația socială (domiciliul, copii, părinți, locul de muncă al soției).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **1 MAI — Î.P.S. Sa** a primit pe Dl. Dragoş Şeuleanu şi pe d-na Carmen Dimitriu de la Radiodifuziunea Română, Bucureşti.

● **4 MAI** — A primit pe **P.S. Visarion Răşinăreanu** însoţit de P.C. Cons. Prof. Dr. Ioan Floca şi P.C. Cons. Arhid. Ezechil Oancea privind problemele economico-juridice ale Arhiepiscopiei.
— A primit pe P.C. arhim. Stelian Achim, din Sibiu.
— A vizitat şantierul de construcţie de la Mânăstirea Orlat, prot. Sălişte.

● **5 MAI — A primit pe d-na economist Doina Gheorghian din Bucureşti.**

● **6 MAI — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.**

● **13 MAI** — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.
— A primit pe P.S. Sa Dr. Ioan Mihălţan, episcopul Oradiei.
— A vizitat şantierele de construcţii a bisericilor din cartierele Ştrand, Calea Poplăcii, Valea Aurie, Intrarea Arieşului, Mihai Viteazul, N. Iorga, Gară şi comuna Răşinari.
— A primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, starețul Mânăstirii „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, prot. Făgăraş.

● **19 MAI** — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.

● **20 MAI** — A primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, starețul Mânăstirii „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, prot. Făgăraş.
— A efectuat o vizită de lucru la Şantierul de construcţie de la Schitul Păltiniş.

● **22 MAI** — A primit la Reşedinţa mitropolitană pe Dl. Valeriu Stoica, ministrul Justiţiei, însoţit de subprefectul Sibiului; au mai fost prezenţi: P.S. Visarion şi P.C. Prof. Dr. Ioan Floca.

● **24 MAI** — A primit pe P.S. Dr. Irineu Popa, episcop-vicar al Episcopiei Râmnicului.
— A primit pe maica stareță stavroforă Filofteia Potcoavă de la Mânăstirea Buneşti, prot. Rupea, jud. Braşov.

● **25 MAI** — A efectuat o vizită de lucru pe şantierul de la Mânăstirea „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, prot. Făgăraş.

● **26 MAI** — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.

● **27 MAI** — A primit pe Dl. Dragoş Şeuleanu, secretarul general al Radiodifuziunii Române.
— A primit pe Dl. Mihai Plămădeală, din Bucureşti.

● **28 MAI** — A prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial.
— A primit pe Dl. senator Teodor Viorel Meleşcanu, preşedintele partidului „Alianţa pentru România", însoţit de Dl. Mircea Coşea, vicepreşedinte al partidului.

● **1 IUNIE a.c.**, — Înalt Prea Sfinţia Sa, **Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ** a primit pe d-şoara Contabil Şef Cheneriş Sanda împreună cu Pr. Dumitru Octavian şi pe Dumitru Mihaela.

● **3 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Voinea Corneliu şi pe diac. Mihai Susan.

● **6 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Arhid. Prof. Dr. C-tin Voicu decanul Facultăţii de Teologie din Alba Iulia.

● **8 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Arhid. Ezechil Oancea — consilier economic.
— A primit pe dl. Constantin Cojan — preşedintele Asociaţiei Pro-Basarabia şi Bucovina din Sibiu.
— A primit pe P.C. Pr. Alexandru Comşa — protopop Rupea.
— A primit pe dl. consilier David Tudosie din Bucureşti.

● **9 IUNIE a.c.**, — A primit la Reşedinţa mitropolitană pe Î.P.S. Sa ANTOINE CHEDRAOUI TANNOUS, Arhiepiscopul Mexicului, Venezuelei, Americii Centrale şi al Caraibelor, însoţit de Arhim. Paul Sáliba de la Washington; Arhim. Georgios Saliby din Paris şi P.C. Arhim. Irineu Duvlea, starețul Mânăstirii „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus şi Exarh al mânăstirilor din Arhiepiscopie.

● **15 IUNIE a.c., — Î.P.S. Sa** a plecat spre Bucureşti pentru a participa la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.
— S-a întâlnit cu P.F. Patriarh Teoctist însoţit de unii membri ai Sf. Sinod.
— A primit pe Î.P.S. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei.

● **16 IUNIE a.c.**, — A participat la lucrările Sf. Sinod, în plen şi pe comisii.
— A primit pe P.S. Epifanie — Episcopul Buzăului.
— A primit pe Î.P.S. Dr. Andrei — Arhiepiscopul Alba-Iuliei.
— A primit pe P.S. Dr. Nifon Mihăiţă — Episcopul Sloboziei şi Călăraşilor.
— A primit pe P.S. Dr. Casian — Episcopul Dunării de Jos.
— A primit pe dl. Valer Dorneanu, preşedintele Camerei Legislative.
— A primit pe dl. director Ioan Erhan din Bucureşti.
— A primit pe monahia Benedicta Chirobocea, stareţa mânăstirii Christiana.

● **17 IUNIE a.c.**, — Dimineaţa, **Î.P.S. Sa** a participat la lucrările Sf. Sinod.
— A primit pe P.S. Episcop-vicar Gherasim Cocoşel.
— A primit pe dl. economist Gh. Bistriceanu, Contabilul Şef al Arhiepiscopiei Bucureştilor cu soţia.
— A primit pe secretarul general al Radiodifuziunii Române, dl. Dragoş Şeuleanu împreună cu d-na Carmen Dimitriu.
— A avut o întâlnire cu P.F. Patriarh Teoctist însoţit de P.S. Nifon Mihăiţă.
— A primit pe Arhim. Dr. Ioasaf Popa.
— A primit pe Î.P.S. Dr. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului.
— A primit pe Arhim. Grigorie Băbuş — directorul Bibliotecii Patriarhiei.
— A primit pe Prof. Alexandru Dimcea, cercetător, care se ocupă de manuscrisele lui Sandu Tudor şi „Rugul Aprins".

● **18 IUNIE a.c.**, — A vizitat mânăstirea Predeal.
— A vizitat şantierul de construcţii de la Mânăstirea „Constantin Brâncoveanu" Sâmbăta de Sus.

● **22 IUNIE a.c.**, — A primit la Reşedinţa Mitropolitană din Sibiu pe P.C. Pr. Prof. Dr. Ioan Bria însoţit de P.C. Pr. Lector Nicolae Moşoiu, de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.
— A primit pe P.C. Arhim. Dimulescu Nicodim, economul Schitului Cresna, jud. Prahova, aflat în trecere prin Sibiu.

● **23 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Pr. Prof. Victor Neamţu de la Seminarul liceal din Braşov.
— A primit pe P.C. Protopop al Braşovului, Zenovie Moşoiu.

● **28 IUNIE a.c.**, — A primit pe P.C. Pr. Streza din Târgu-Mureş şi pe colegul acestuia Pr. pensionar Liviu Opriş din Sibiu, în legătură cu sărbătorirea a 50 de ani de la terminarea Facultăţii de Teologie din Sibiu.
— A primit pe P.C. Pr. Andrei Sicoe de la parohia Predeal, protopopiatul Braşov.

● **29 IUNIE a.c.**, — A vizitat lucrările şantierului de construcţii de la Mânăstirea Orlat, prot. Sălişte.
— A vizitat şantierul de construcţie al bisericii din cartierul Ştrand — Sibiu.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar eparhial —

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU **a săvârşit următoarele:**

● **14 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Vecernia şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

● **15 MAI a.c.**, — P.S. Sa a luat parte la manifestările prilejuite de Ziua Internaţională a Muzeelor, desfăşurate la Muzeul în aer liber din Dumbrava Sibiului.
— **Seara a slujit Vecernia în Catedrală.**

● **16 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în biserica Mânăstirii „Sf. Treime" din Orlat, prot. Sălişte, rostind un bogat cuvânt de învăţătură.
— În aceeaşi zi a vizitat şi biserica „Sf. Gheorghe" din Orlat vorbind credincioşilor prezenţi la slujbă, iar seara a săvârşit în sobor taina Sf. Maslu de obşte şi a predicat în parohia Racoviţa, protopopiatul Avrig.

● **17 MAI a.c.**, — P.S. Sa a cercetat şantierul unde va fi amplasată noua biserică cu hramul „Sf. Dumitru" de la Spitalul Râu-Vadului, jud. Sibiu.

● **18 MAI a.c.**, — P.S. Sa a luat parte în Aula Facultăţii de Teologie din Sibiu, la lansarea cărţii „Nicolae Cristea — Memorialistică", editată de Conf. univ. Dr. Anca Sârghie. Prezentarea cărţii a fost făcută de către P.C. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu şi Prof. Dr. Mihai Sofronie.
— A participat la recepţia oficială oferită de Consistoriul Superior al Bisericii Evanghelice C.A. din România în onoarea participanţilor la *„Seminarul despre drepturile omului pentru Europa Centrală şi de Vest"* organizat la Sibiu de către Federaţia Mondială Luterană şi Conferinţa Bisericilor Europene.

● **19 MAI a.c.**, — P.S Sa a luat parte la lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.
— Seara a slujit Vecernia şi Litia în Catedrală.

● **20 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească la Mânăstirea Berivoii Mari, cu hramul „Înălţarea Domnului", rostind cuvânt de învăţătură. P. Cuv. Ierod. Iosif Toma a fost hirotonit întru ieromonah pe seama acestei mânăstiri.
— Slujeşte Vecernia şi predică la Mânăstirea Dejani şi vizitează în aceeaşi zi parohiile Voila şi Copăcel, prot. Făgăraş.

● **21 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească la mânăstirea Făget-Boholţ, prot. Făgăraş, cu prilejul zilei hramului rostind cuvânt de învăţătură.
— A săvârşit Vecernia la Mânăstirea Bucium şi a predicat.
— În aceeaşi zi vizitează canonic şi predică în parohiile Făgăraş-Galaţi şi Şercăiţa.

● **22 MAI a.c.**, — P.S. Sa a luat parte la primirea d-lui Valeriu Stoica ministrul Justiţiei, la Reşedinţa Mitropolitană.
— Seara a săvârşit Vecernia în Catedrală.

● **23 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli" din Ştenia, prot. Mediaş şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. Tânărul seminarist Cişmaş Emil a fost hirotonit întru diacon. Au fost acordate acte de apreciere P.C. Pr. paroh Victor Damian şi Consiliului Parohial.

● **24 MAI a.c.**, — P.S. Sa a luat parte la vernisajul expoziţiei de pictură pe sticlă a elevului Marius Vlad Borcea, vernisaj desfăşurat în Sala Mare a Bibliotecii ASTRA, rostind un cuvânt legat de semnificaţia icoanei.

● **25 MAI a.c.**, — P.S. Sa a prezidat lucrările comisiei de dialog dintre Arhiepiscopia Sibiului şi Mitropolia Greco-Catolică din Blaj. Comisia s-a întrunit la Mediaş şi la lucrări au luat parte ortodocşi şi greco-catolici.
— În aceeaşi zi a cercetat bisericile parohiale din Aţel şi Dupuş, prot. Mediaş, iar seara a săvârşit Vecernia în Catedrală.

● **26 MAI a.c.**, — P.S. Sa a cercetat canonic Mânăstirea „Sf. Maria" de la Turnu Roşu, prot. Avrig, săvârşind acolo Vecernia.

● **27 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană din Sibiu hirotonind întru preot pe C. diacon Cişmaş Emil-Daniel pe seama parohiei Şoala, prot. Mediaş. La Sf. Liturghie festivă au luat parte studenţii anului IV.
În aceeaşi zi P.S. Sa a participat la banchetul absolvenţilor Facultăţii de Teologie din Sibiu.

● **29 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu şi pomenirea morţilor (moşii de vară).
— Seara a slujit Vecernia în Catedrală şi a rostit cuvânt membrilor Oastei Domnului prezenţi acolo.

● **30 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul Rusaliilor, rostind cuvânt de învăţătură. Seara a slujit tot acolo în sobor Vecernia cu rugăciunile de plecare a genunchilor.

● **31 MAI a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Sf. Treime" din Braşov-Tocile (Pr. paroh Ioan Băditoiu şi Aurel Colceriu) cu prilejul hramului rostind cuvânt de învăţătură. În aceeaşi zi a cercetat canonic biserica „Sf. Treime" din Mândra, prot. Făgăraş şi biserica „Sf. Nicolae" din Dumbrăviţa, prot. Braşov.

● **1 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească la Schitul „Sibiel", prot Sălişte rostind cuvânt de învăţătură. Teologul Mihai Susan a fost hirotonit întru diacon pe seama Catedralei Mitropolitane din Sibiu. A săvârşit în sobor taina Sf. Maslu de obşte.
Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **2 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a slujit în Catedrală împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi slujba parastasului pentru vrednicul de pomenire Nicolae Mladin, mitropolitul Ardealului.

● **3 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a noii biserici cu hramul „Sf. Stelian" de la Spitalul de Copii din Braşov şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. A fost acordat un Act de apreciere P.C. Preot paroh Eugen Comşulea precum şi Conducerii Spitalului.
În aceeaşi zi a cercetat canonic bisericile parohiale din Lunca Câlnicului, Hărman şi Bod, prot. Braşov.

● **4 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a prezidat examenul oral de atestat teologic de la Seminarul Teologic din Braşov.
A vizitat Biserica Sf. Nicolae din Şchei şi şantierul noii biserici în construcţie din Avrig.

● **5 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Facultăţii de Teologie din Sibiu, iar seara vecernia în Catedrală.

● **6 IUNIE a.c.** — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Biserica parohială „Sf. Nicolae" din Mohu, prot. Sibiu, rostind un bogat cuvânt de învăţătură. P.C. Pr. paroh Gheorghe Şebu a fost hirotesit întru iconom.
Seara a slujit şi predicat la taina Sf. Maslu de obşte în parohia Sebeşul de Sus, prot. Avrig.

● **8 IUNIE a.c.** — P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei Preoţeşti din prot. Avrig.
La amiază a oficiat în prezenţa D-lui Rajiv Dogra, ambasadorul Indiei la Bucureşti şi a oficialităţilor sibiene, binecuvântarea unei plăci comemorative în amintirea poeţilor Mihai Eminescu şi Rabindranath Tagore amplasată pe clădirea Muzeului Eparhial. Împreună cu Prea Sfinţia Sa dl. ambasador a vizitat Muzeul Eparhial şi Catedrala Mitropolitană.

● **9 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din prot. Mediaş. În aceeaşi zi a cercetat bisericile parohiale din Şeica Mică şi Ţapu, prot. Mediaş.

● **10 IUNIE a.c.**, — P.S. Sa a participat la cea de a III-a întâlnire a Comisiei mixte de dialog ortodoxo — greco-catolic, desfăşurată la Mânăstirea Râmeţ, jud. Alba.

Diacon VASILE AVRAM

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● În colecţia „Philosophia Christiana" seria „Hagiographica" a apărut **Viaţa Maicii Domnului,** de Sfântul Maxim Mărturisitorul. Traducere şi postfaţă de P.C. diac. Ioan I. Ică jr. (Editura Deisis, Sibiu, 1998, 159 pag.).

„Sfântul Maxim Mărturisitorul (+ 662) este incontestabil cel mai profund gânditor teologic şi duhovnicesc al Tradiţiei patristice a Bisericii răsăritene. În viziunea sa, esenţa Evangheliei Bisericii se concentrează în dublul mister al înomenirii lui Dumnezeu şi al îndumnezeirii omului.

Aceste două adevăruri de căpetenie ale credinţei ortodoxe nu sunt însă teze abstracte. Ele au, fiecare, o întrupare personală concretă. Dacă misterul înomenirii lui Dumnezeu este realizat în Persoana lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, misterul îndumnezeirii omului este realizat pilduitor în Persoana Fecioarei Maria, Născătoare de Dumnezeu şi făptură omenească îndumnezeită prin har.

Păstrată numai într-o traducere georgiană medievală, **Viaţa Maicii Domnului** scrisă de Sfântul Maxim a fost doar recent reconstituită şi editată. Ea apare aici pentru prima dată în limba română. Cititorul interesat are privilegiul de a se întâlni cu o operă mariologică unică. Cel mai bine poate fi caracterizată ca o „biografie doxologică", împletind în chip minunat reconstituirea istorică şi contemplaţia mistică, relatarea hagiografică şi celebrarea liturgică. Toate acestea recomandă de la sine **Viaţa Maicii Domnului** ca pe un giuvaer patristic semnat de cel mai mare Părinte al Bisericii Răsăritene".

O operă în acelaşi timp de folos sufletesc.

O recomandăm prin urmare cititorilor şi, în primul rând, teologilor.

* * *

● P.C. pr. prof. dr. Gheorghe Liţiu publică o carte şi două broşuri: **„Cartea vieţii" — Predici la duminicile şi sărbătorile de peste an** — Editura Mitropoliei Banatului, apoi **„Izvoarele Harului"** — din învăţăturile Sfintei Scripturi şi ale Sfinţilor Părinţi despre Sfintele Taine ale Bisericii, editura Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, şi cea de-a treia **„Meditaţii la Psalmul Cincizeci"**, Editura „Bunavestire", Beiuş.

„Cartea vieţii", aşa cum o numeşte autorul, cuprinde predici la duminici şi sărbători de peste an. Este experienţa pastoraţiei de o viaţă a părintelui Liţiu şi merită lecturată de către toţi tinerii studenţi ai Facultăţii de Teologie. Această carte este tipărită cu binecuvântarea Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, care semnează în trei pagini şi Precuvântarea acestei cărţi.

Recomandăm părinţilor parohi şi tuturor iubitorilor de lectură duhovnicească cu încredere aceste cărţi ziditoare ale P.C. pr. prof. dr. Gh. Liţiu.

* * *

● În editura „Europolis" din Constanţa a apărut cartea părintelui Lector univ. Nichita Runcan, **Premise istorice ale acţiunii catolicismului în România interbelică** (Constanţa, 1998, 275 p.) cu un **Cuvânt înainte** de Prof. univ. dr. Viorica Moisuc.

„Suntem, ca atare, ortodocşi pentru că suntem **Români,** şi suntem Români pentru că suntem **ortodocşi.**

Să devenim catolici?

Ca să devenim catolici ar trebui să ne transformăm astfel sufleteşte, încât să putem realiza Catolicismul.

Transformarea aceasta înseamnă, însă:

Renunţarea la istoria noastră şi la structura noastră spirituală.

Cu alte cuvinte: la **ROMÂNIA.**

Aici nu există o a treia poziţie: sau rămâi Român — şi atunci catolicismul tău nu este o realitate; sau devii catolic — şi atunci nu mai eşti Român" (Nae Ionescu).

* * *

● Editura „Scrisul Prahovean — Ceraşu" din Prahova, ne dă o carte de eseuri: **„Cuvinte nemuritoare: sublima eschivă a limbajului revelat; marginalii la Evanghelia după Ioan",** de prof. dr. Simion Bărbulescu, (1999, 101 pg.). Este un eseu bine echilibrat. Am observat că acest eseu este dedicat **„Mitropolitului Antonie** — pentru temerara încercare de interpretare modernă a dramei dublei identităţi, sub semnul vaticinar al necurmatei agonii a lui Iisus „jusqu'à la fin du monde . . .".

„Scrisă şi concepută în deceniul al optulea (1978), **Cuvinte nemuritoare,** cu Subtitlul „Sublima eschivă a limbajului revelat", este — îndrăznim s-o afirmăm — o carte unică în cultura contemporană, concepută şi redactată de pe poziţiile criticii moderne, dintr-o perspectivă precumpănitor estetică.

Considerăm că ea răspunde cerinţelor cititorului contemporan — dornic de a se informa asupra valorii uneia dintre cele mai elevate cărţi sacre ale umanităţii — Evanghelia după Ioan" (Simion Bărbulescu). Autorul nu se află la prima scriere, a publicat încă din 1969, şi sperăm că nu se va opri aici. Cum se leagă toate acestea între ele, se poate afla numai parcurgând întreg eseul.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P.S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
1 AUGUST
Nr. 29—30
1999

SCHIMBAREA LA FAŢĂ

(6 august)

În fiecare an, în 6 august, în miez de vară fierbinte când roadele câmpului se unduiesc în bătaia soarelui ce binecuvântează pământul cu un potop de raze, ce aduc din înălţimile cerului darul belşugului, Biserica Ortodoxă şi cea Romano-Catolică prăznuiesc cu aleasă bucurie praznicul Schimbării la Faţă a Mântuitorului Iisus Hristos.

Este o sărbătoare împărătească ce comemorează evenimentul petrecut pe muntele Tabor unde Hristos Domnul îşi descoperă înaintea ucenicilor săi Petru, Iacob şi Ioan, dumnezeirea, măreţia şi puterea Sa supranaturală.

Sfintele Evanghelii ne relatează pe îndelete această minune săvârşită de către Mântuitorul asupra propriei Sale persoane.

Astfel Sf. Ev. Matei ne spune că: *„după şase zile (după ce Petru L-a mărturisit pe Domnul ca Fiu al lui Dumnezeu celui viu şi după întâia prevestire a Patimilor Sale), Iisus a luat cu Sine pe Petru şi pe Iacob şi pe Ioan, fratele lui, şi i-a dus într-un munte înalt de o parte. Şi s-a schimbat la faţă înaintea lor şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina. Şi iată Moise şi Ilie s-au arătat lor vorbind cu El. Şi răspunzând Petru a zis lui Iisus: Doamne, bine este nouă să fim aici, dacă voieşti voi face aici trei colibe:*

Ţie una, şi lui Moise una, şi lui Ilie una. Vorbind el încă, iată un nor luminos i-a umbrit pe ei şi iată glas din nor zicând: Acesta este Fiul Meu Cel Iubit, în care am binevoit; pe acesta să-L ascultaţi. Şi auzind ucenicii au căzut cu faţa la pământ şi s-au spăimântat foarte". (Matei 17, 1—6).

Muntele *„înalt"* despre care se vorbeşte aici este cu siguranţă, în lipsa altor indicaţii, muntele Tabor aflat în mijlocul Galileii şi care domina toată regiunea din jur. Încă din Vechiul Testament proorocul David striga plin de extaz: *„Taborul şi Ermonul întru numele Tău se vor bucura"*, indicând cu siguranţă în chip profetic evenimentul ce avea să se întâmple pe el în timpul neotestamentar.

Faţa Domnului a strălucit ca soarele, căci cu adevărat El este *„Soarele dreptăţii"*, iar veşmintele Sale s-au făcut albe ca lumina, căci El, ca Dumnezeu, este *„Cel ce se îmbracă cu lumina ca şi cu o haină"* (Ps. 103, 2).

Apar şi două personaje ale Vechiului Testament, profeţii Moise şi Ilie şi care, ne relatează Evanghelia, vorbeau cu El despre cele ce aveau să i se întâmple Lui, adică patima şi moartea Sa cea mântuitoare. De ce oare apar cei doi prooroci?

Sf. Părinţi ne spun că cei doi corifei ai profeţilor vetero-testamentari reprezintă *Legea şi proorocii*, şi că amândoi s-au învrednicit să vadă slava dumnezeiască, Moise în Sinai, iar Ilie în Carmel. Mai mult, Sf. Efrem Sirul, referindu-se la aceasta, spune că Moise îi reprezenta pe cei morţi, iar Ilie, ce fusese înălţat la cer într-o căruţă de foc, pe cei vii, iar Domnul arăta prin convorbirea cu cei doi că El stăpâneşte peste cei vii şi peste cei morţi ca un Împărat al făpturii.

În al doilea rând, Schimbarea la Faţă, prin evenimentele ce se derulează în ea, devine, la fel ca Botezul, o *Teofanie* sau o *Epifanie a Treimii*.

Tatăl din Cer îl numeşte pe Fiul Său *„Fiul Meu Cel Iubit..."* şi porunceşte să fie *ascultat* (Matei 17, 5). *Fiul* se schimbă la faţă, iar *Duhul Sfânt*, în chipul norului luminos, îl umbreşte atât pe El, cât şi pe ucenicii Săi. Ucenicii, prezenţi la această

(Continuare în pag. a 2-a)

† VISARION RĂŞINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Cărturari sibieni de altădată:

Un negustor sibian ctitor de biserică şi slujitor al culturii: HAGI CONSTANTIN POP

Alături de ierarhii şi cărturarii sibieni pe care i-am evocat în alte pagini, nu trebuie uitat un român mai modest, care, prin muncă neîncetată, a ajuns la o situaţie materială deosebit de prosperă, care l-a ajutat să devină ctitor de biserică şi neobosit îndrumător al vieţii culturale româneşti din Sibiu, dar şi din întregul spaţiu geografic românesc. Este vorba de „omul de afaceri" *Hagi Constantin Pop*, care a condus ani în şir o „casă de comerţ" sau, în termeni de azi, o „firmă" în Sibiu.

Date interesante despre el desprindem din corespondenţa sa, publicată parţial de Nicolae Iorga, iar mai târziu de cunoscutul istoric al Bucureştilor, profesorul dr. George Potra, ca şi din lucrarea lui Z. Furnică, privitoare la istoria comerţului românesc (1908). Astfel, dintr-o scrisoare a lui, cu data de 2 septembrie 1779, reiese că era „om de pământ din ţara aceasta", se pare născut în Oltenia. Şi-a început „ucenicia" ca negustor în prăvăliile lui Hagi Pătru Luca din Sibiu, cu a cărui fiică, Păuniţa, se va căsători mai târziu. Presupunem că au făcut amândoi o călătorie în Ţara Sfântă ori la Muntele Athos, din moment ce semnau cu apelativul „Hagi". Soţii Constantin şi Păuniţa au avut trei copii: Zamfir (Zamfirache) sau Zenovie, despre care vom vorbi în paginile următoare, Maria sau Mărioţa, căsătorită la 3 octombrie 1792, cu Iosif Manicate Saffranos, şi Constantin-Dincă, ce va urma, pentru scurt timp, la conducerea firmei după moartea tatălui său († 30 octombrie 1808), dar care moare şi el la 21 iunie 1809, pe când avea numai 19 ani.

Priceputul şi energicul negustor avea relaţii în centrele comerciale de renume ale Europei de atunci: Viena, Triest, Veneţia, Londra, Leipzig (numit în acea perioadă Lipsca), Moscova, Istanbul, Bucureşti, Craiova etc. Firma sau „casa de comerţ" a lui Hagi Pătru Luca, apoi a lui Hagi Constantin Pop, avea reprezentanţi în aceste mari centre comerciale, dar şi în alte zone geografice, lucru ce se desprinde din corespondenţa sa, păstrată în colecţia de documente a Academiei Române. De pildă, în 1786 reprezentantul firmei în Oltenia era un oarecare Matei Tudoran, care o aproviziona cu lână, miere, ceară şi piei, achiziţionate din toată Oltenia.

În afară de aceşti reprezentanţi, Hagi Constantin Pop a întreţinut o neîntreruptă corespondenţă cu un însemnat număr de domnitori, boieri, ierarhi şi alte feţe bisericeşti, chiar diplomaţi veniţi la noi, care i se adresau direct pentru a fi aprovizionaţi cu diverse produse. Profesorul George Potra, care a cercetat corespondenţa respectivă, a constatat că „mult timp, prin această firmă, domnitorii, feţele bisericeşti şi boierii din Ţara Românească s-au aprovizionat cu diferite mărfuri şi articole necesare, precum şi cu delicatesuri ce nu se găseau în ţara noastră sau în Orientul Apropiat, de asemenea cu gazetele Occidentului, greceşti în bună parte, nemţeşti şi câteva în limba franceză; şi tot prin ea se comercializau, până departe, mierea, ceara, vinul, pieile şi lâna din Oltenia şi Muntenia, precum şi animalele — vite şi în special porci — pe care boierii le trimeteau în adevărate turme la Sibiu" (rev. „Biserica Ortodoxă Română, an. 83, 1965, nr. 1—2, p. 125—126).

În cele ce urmează, vom prezenta doar câteva din legăturile lui Hagi Constantin Pop, cu doi episcopi din Ţara Românească, Chesarie al Râmnicului (1773—1780) şi „ucenicul" acestuia, Iosif al Argeşului (1793—1820), în probleme de ordin cultural şi bisericesc care priveau pe românii de pretutindeni.

Între anii 1776—1779, Chesarie a tipărit primele şase *Mineie* în limba română, iar pe celelalte şase le-a tipărit urmaşul său Filaret, în 1780. Plumbul şi cositorul necesar la tipări-

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Prof. Dr.
MIRCEA PĂCURARIU

Rugăciuni pentru alţii

Privită în contextul strict istoric în care se petrece vindecarea slugii sutaşului, când sclavia exista ca instituţie de stat, iar sclavii valorau adeseori chiar mai puţin decât un animal, aceasta nu face decât să sporească şi mai mult valoarea faptei sutaşului, care trecând peste mentalitatea îngustă şi prejudecăţile timpului, nu se sfieşte să vină la Iisus să-I ceară ajutor, nu pentru sine sau pentru vreuna dintre rudeniile sale, ci pentru unul dintre slujitorii săi. Nici nu vine cu o rugăminte propriu-zisă ci, plin de respect şi abia îndrăznind, se apropie de Iisus, nu rugându-L, ci doar informându-L despre starea critică în care se afla acela „zace în casă, slăbănog, cumplit chinuindu-se".

Rugăciunea lui era o *rugăciune pentru altul* şi nu putem trece cu vederea peste acest aspect, pentru că avem aici un argument în favoarea rugăciunii comunitare.

Este adevărat că avem datoria să ne rugăm fiecare dintre noi în particular, dar avem mai întâi de toate obligaţia de a ne ruga împreună cu ceilalţi, şi mai ales *pentru ceilalţi*. Pentru că în ultimă instanţă nu ne putem mântui singuri ci numai în măsura în care contribuim la mântuirea semenilor noştri, iar Dumnezeu însuşi ni se dăruie doar atunci când „fiecare îl primeşte în comuniune cu ceilalţi".[1]

Este acesta unul dintre cele mai puternice argumente împotriva celor care încearcă să desfiinţeze rugăciunea în comun, rugăciune pe care o facem *în Biserică*, susţinând că mântuirea este un act individual, care se reduce la relaţia exclusivă eu-Dumnezeu.

Sigur, Biserica nu respinge rugăciunea particulară, rugăciune prin care eu mă adresez lui Dumnezeu, îl rog să mă întărească, să-mi ierte păcatele, să mă ajute, dimpotrivă, o consfinţeşte ca pe una dintre datoriile de bază ce ne revine fiecăruia dintre noi ca şi creştini. Există însă un risc căruia îi este supusă rugăciunea particulară, anume acela de a se rezuma doar la interesele proprii şi de a aluneca în egoism. Când eşti însă în comuniune, când te rogi împreună cu ceilalţi, eşti scutit de astfel de primejdii, fiind totodată şi un bun prilej de a te verifica dacă eşti în adevăratul duh al rugăciunii.

Doar atunci când eşti în comuniune, când te rogi împreună cu ceilalţi şi pentru ceilalţi îţi poţi verifica capacitatea de a ieşi din tine, din egoism, şi a-ţi verifica astfel generozitatea. Pe Dumnezeu nu-L descoperim în izolare, rupt de ceilalţi, ci în comuniune, pentru că Dumnezeu însuşi ne vrea pe toţi mântuiţi şi nici nu ni se descoperă decât atunci când „suntem în iubire faţă de celălalt, iubire care poate merge până la însuşirea durerii lui de către tine, căci dacă Dumnezeu este iubire, El nu poate fi trăit decât în starea ta de iubire faţă de celălalt".[2]

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot NICOLAE STOIA

Prietenia cu Dumnezeu ori prietenia cu oamenii?

Recitesc, uneori, cu mare bucurie, poeziile duhovniceşti ale Sfântului Ioan Iacob de la Neamţ. În versuri aparent simple el reuşea să spună lucruri extraordinare, de o mare profunzime. O sumedenie de teme revin în paginile scrise de el: citirea şi cugetarea Dumnezeieştilor Scripturi, despre Rugăciunea lui Iisus, despre pocăinţă, cugetări, copilăria sa zbuciumată, recunoştinţa faţă de bunica care i-a fost şi mamă, înstrăinarea de ţară, pustia, etc., toate acestea arătându-ne grija sa pentru suflet, pentru viaţa duhovnicească.

Retras în pustie, departe de mizeria vieţii cotidiene şi ferit oarecum de efectele ei, Sfântul Ioan Iacob a avut prilejul să mediteze la efemeritatea lucrurilor omeneşti.

Pe marginea versurilor uneia dintre poeziile sale mi-am pus şi eu întrebarea: ce este mai folositor: *prietenia cu Dumnezeu ori prietenia cu oamenii?*

Să-l ascultăm pe Sfântul Ioan Iacob: *'Să nu mai cauţi la plăcerea / Prietenilor trecători, / Căci ei nu pot să te ajute / Atuncea când va fi să mori... / ... Prietenia cea cu lumea / Te lasă singur la mormânt / Şi numai faptele credinţei / Tovarăşi mai departe sunt.'*

Astăzi tot mai mulţi oameni vorbesc despre prieteni şi despre prietenie. Unii vorbesc despre mulţimea prietenilor, alţii amintesc de absenţa lor.

Unii se încred exclusiv în puterea prietenilor bine situaţi, alţii se plâng de o amară singurătate. Tot mai puţini se gândesc să şi-L facă prieten pe Dumnezeu.

Prietenia este o relaţie aparte. De suflet. Este cu mult mai presus decât rudenia de sânge pe care fiecare persoană o moşteneşte, aşa cum este ea bună ori rea, onorantă ori dezonorantă. Pe prieten îl alegi tu. El este un lucru rar. Foarte rar chiar. Trăieşti uneori ani în şir în preajma unui om, la şcoală ori la munca cea de toate zilele şi nu poţi să-l numeşti prieten.

Sunt fraţi de aceeaşi mamă care nu sunt prieteni, sunt soţi care trăiesc alături o viaţă de om şi, totuşi, nu sunt prieteni, iar doi străini care se întâlnesc la un moment dat pot deveni, datorită preocupărilor comune şi idealului lor, prieteni. Un înţelept afirma că acel om care se laudă cu mulţi prieteni spune un neadevăr. Să fie aşa? Poate da. Am văzut care este părerea cuviosului Ioan Iacob de la Neamţ referitor la 'prietenii trecători' care rămân dincoace de mormânt. Ne putem însă întreba: Cum se poate să nu ai prieteni, nici măcar apropiaţi cu care să împarţi bucuriile, necazurile care apar în drumul vieţii tale?

De bună seamă prietenii, oamenii apropiaţi sufleteşte sunt trebuincioşi pentru fiecare persoană în parte. Absenţa lor nu este însă la fel de nefastă ca absenţa prieteniei cu Dumnezeu.

Prietenia cu Dumnezeu trebuie să ne preocupe mai mult decât prietenia cu oamenii. Este singura prietenie care poate dura veşnic. Cine a dobândit prietenia cu Dumnezeu, a dobândit de fapt totul. Omul acela nu se va mai plânge vreodată de singurătate pentru că a aflat prietenul veritabil. Cum putem dobândi această prietenie? Ne spune Evanghelistul iubirii: *'Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii*

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos. TIMOTEI AIOANEI

Crâmpeie din viaţa Ortodoxiei din Marea Britanie

La Oxford există o singură biserică ortodoxă care găzduieşte două parohii: una grecească, ce depinde direct de Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol, aflată în grija episcopului Kallistos of Diokleia, şi una rusească, parte componentă a Mitropoliei de Sourozh, mitropolie aflată sub oblăduirea Patriarhiei de la Moscova şi condusă de mitropolitul Antony Bloom, pe care o administrează episcopul Basil of Sergievo.

Biserica nu este proprietatea nici uneia dintre parohii, ci a micului trust „The House of St. Gregory & St. Macrina"; ea este oferită însă spre folosire perpetuă comunităţii ortodoxe din acest oraş.

Prea Sfinţitul Basil, la fel ca mulţi dintre parohienii săi, nu este englez, ci mai degrabă (dacă ne este permis să spunem aşa) un american „transplantat".

S-a născut însă în Alexandria, Egipt, în anul 1938, cetatea ce poartă adânc săpată în zidurile ei amprenta personalităţii uriaşe a Sfântului Atanasie cel Mare.

Aici se născuseră şi tatăl său, şi bunica sa dinspre tată. Una dintre cele mai timpurii amintiri ale sale este călătoria de zece săptămâni până în Statele Unite ale Americii, în 1941, pe un vapor cu aburi, împreună cu mama şi sora sa. Tatăl său încercase să meargă în Statele Unite, mai înainte, în 1940, dar germanii distrugeau toate vapoarele, iar când vasul pe care se afla a fost oprit de un submarin german, toţi pasagerii au fost transportaţi în Europa, iar vasul distrus. Tatăl său, având şi origine cehă, a luat drumul Germaniei, stând în detenţie pe tot timpul războiului.

Părinţii Prea Sfinţiei Sale erau protestanţi, dar aşa cum se întâmplă cu toţi cei care nu sunt ataşaţi în mod special de vreo Biserică, a te muta dintr-o comunitate într-alta putea însemna şi a-ţi schimba Biserica. Cel mai bine îşi aminteşte de Biserica Presbiteriană la care mergea când era la „High School", între 13 şi 16 ani, deşi apoi a renunţat la viaţa bisericească cu totul, până când a ajuns student la Colegiu. Acolo s-a întâlnit cu un preot ortodox, Părintele Michael Gelsinger, care avea o mică parohie şi era profesor de limbi clasice la Universitatea din Buffalo, New York, unde studia şi tânărul Basil limbile clasice. Părintele Gelsinger îşi ţinea cursul de greacă din Noul Testament în locuinţa sa plină de icoane. Pregătirea deosebită pe care o avea acest preot, adăugată atmosferei indescriptibile în care îşi susţinea prelegerile, l-au determinat pe viitorul episcop să-i frecventeze Biserica şi, în cele din urmă, chiar să primească mirungerea. Apoi a ajuns să cânte în corul bisericii timp de câţiva ani, până când a terminat studiile universitare.

A existat şi o pauză în timpul acestor studii, când a făcut armata şi a fost trimis în Europa. Aici a întâlnit-o pe Rachel, cu care s-a căsătorit în 1962. Întorşi la Buffalo, şi-a terminat cursurile la Universitate, după care a continuat cu doctoratul în limbi clasice la Universitatea din Cincinnati Ohio. Interesat fiind de poezia liturgică, a plecat, în 1966, să studieze cu profesorul Constantin Tripanis, profesor de greacă bizantină la Oxford, care lucra atunci la imnurile Sfântului Roman Melodul. Aşa a ajuns să se implice în viaţa parohiei ruseşti şi să se întâlnească cu Mitropolitul Anthony, care l-a şi hirotonit diacon în 1969. Şi-a terminat cercetarea locuind în Oxford, iar toate cele patru vacanţe de vară le-a petrecut în Grecia, unde a participat la săpăturile arheologice organizate de Universitatea din Cincinnati.

Primul fiu, Iacob, s-a născut în 1970. Împreună cu Rachel, plănuia să se întoarcă în Statele Unite şi să-şi caute de lucru; de aceea îşi şi cumpăraseră bilete dus. Dar, cu câteva zile înainte de a părăsi Anglia, fără nici o perspectivă în ceea ce priveşte locuinţa sau serviciul, s-au răzgândit şi s-au hotărât să-şi schimbe biletele în dus-întors. Doreau să rămână alături de Mitropolitul Anthony şi să slujească Bisericii Ortodoxe din Marea Britanie. L-a sunat pe Mitropolitul Anthony şi i-a spus că vor merge în S.U.A. doar pe timpul verii, dar că se vor întoarce în Anglia, chiar dacă nu aveau nici unde să locuiască. Câteva săptămâni mai târziu, în timp ce erau încă în America, Mitropolitul i-a sunat la rându-i să le spună că avea pentru ei un loc. Aranjase ca ei să poată locui şi lucra la Sf. Simeon's House, o şcoală cu internat pentru băieţi ortodocşi din cadrul Ampleforth College (o şcoală particulară romano-catolică), care se înfiinţase dintr-o bursă primită de la Vatican, ca gest ecumenic, şi care era condusă de Părintele Vladimir (acum Episcopul Basil) Rodzianko, al cărui asistent urma să devină. La început au locuit într-o rulotă, încălzindu-se de la o sobă cu cărbuni; apoi s-au mutat într-o cabană forestieră dărăpănată.

În 1973, viaţa lor a luat o nouă întorsătură. Parohia din Oxford a făcut o petiţie Mitropolitului pentru a-l hirotoni ca preot al lor. A fost întrebat dacă dorea acest lucru şi, după multă chibzuinţă, a răspuns afirmativ. Câteva zile mai târziu au primit un telefon surprinzător de la Universitatea din Cincinnati. Tocmai murise un membru al Catedrei de Limbi Clasice şi era invitat să se întoarcă şi să-i ia locul. Mare încercare. Din nou frământări, gânduri, iluzii, dar mai presus de orice, rugăciuni. A hotărât că nu va accepta invitaţia şi a fost hirotonit în 1973, de ziua Acoperământului Maicii Domnului.

Membrii parohiei ruse le-au asigurat locuinţă şi o sumă de 35 de lire pe lună, cu promisiunea că vor oferi mai mult atunci când vor putea. Şi, într-adevăr, timp de zece ani au făcut acest lucru, astfel încât Prea Sfinţia Sa a reuşit, treptat, să se ocupe „cu normă întreagă" doar de treburile pastorale, renunţând până la urmă complet la alte activităţi care îi aduceau venitul necesar pentru a-şi hrăni familia: editor, traducător din limba greacă şi mai ales grădinărit.

Anul 1975 avea să-i aducă o veste cumplită. Rachel s-a îmbolnăvit de cancer. Fiii lor aveau atunci trei, respectiv cinci ani, iar fiica, Mary, urma să se nască cu un an mai târziu.

După ani grei de suferinţă, soţia sa a trecut în lumea celor drepţi în 1990. Peste 3 ani, în 1993, a fost consacrat ca episcop.

Dacă este întrebat despre viaţa bisericilor ortodoxe din Marea Britanie, Episcopul Basil se dovedeşte nu numai un interlocutor extrem de amabil, ci şi unul foarte bine informat.

„Istoria lor este destul de recentă, majoritatea comunităţilor formându-se după cel de-al doilea război mondial. Înainte exista doar o foarte mică comunitate rusă şi câteva greceşti în Londra şi în porturile mai însemnate. S-a înregistrat însă o creştere mare în anii 1950—1960, mai ales datorită afluxului de ciprioţi. Se estimează că 85% din creştinii ortodocşi din Anglia sunt de origine greacă-cipriotă. Apoi mai sunt: ruşi, români, sârbi, georgieni, bulgari, antiohieni, copţi, etiopieni şi alţii".

Episcopul Basil ştie că în misiunea sa trebuie să aibă grijă, în primul rând, de membrii comunităţii ruseşti, însă nu de puţine ori e nevoit să vorbească unui alt „public" ne-ortodox; atunci adoptă „tehnica" mitropolitului său; nu începe prin a înfăţişa credinţa ortodoxă, ci se concentrează asupra învăţăturilor scripturistice şi îi lasă pe ascultători să decidă singuri dacă asta are vreo legătură cu Ortodoxia. Insistă pe faptul că misiunea trebuie să se împlinească treptat. Şi este gata să accepte riscul unor parohii mici. Este conştient că, uneori, aceasta poate să ducă la impresia că „nimeni nu face nimic", însă este doar o impresie. „Creştem şi noi cât de repede putem — obişnuieşte să spună —, ar fi greu de asimilat totul dacă s-ar face cu o viteză mai mare".

Nu este adeptul convertirilor în masă, ci al celor individuale. Într-o ţară cum e Anglia ar fi şi greu — credem — să existe asemenea mişcări populare, unde individualitatea are rang de lege. „Noi lucrăm cu oamenii unul câte unul, în parte, pentru că avem nevoie şi să-i asimilăm, şi să menţinem continuitatea. Dar putem să şi greşim. Dacă în afaceri este nevoie doar de un procent peste jumătate, în deciziile pe care le iei, pentru a spune că totul e ok, în misiunea noastră, participarea lui Dumnezeu are un rol mult mai important decât ceea ce facem fiecare dintre noi „ca indivizi".

O altă problemă cu care se confruntă Biserica Ortodoxă din Anglia şi, în general, din Occident, este formarea şi viaţa clerului. „Dacă este să mă refer în mod direct la biserica de aici, cea mai importantă problemă este să ştim cum să slujim într-un fel ortodox, recunoscut fiind faptul că majoritatea slujitorilor altarului, la fel ca şi cea mai mare parte a credincioşilor, provin din medii neortodoxe. Nu mă refer în special la corectitudinea slujirii, ci la a te simţi în biserică relaxat, bine, ca acasă. Este mai greu cu cei proaspăt convertiţi".

Prea Sfinţia Sa remarcă nevoia de cooperare atât între slujitori, cât şi între slujitori şi parohieni, dar mai ales între cei din urmă. E nevoie de timp ca să înţelegi că fără colaborare nu se poate realiza nimic durabil. „Şi preotul, dar şi episcopul trebuie să înveţe să asculte pe alţii. Şi aici, în Oxford, ca pretutindeni, au existat şi mai există voci înţelepte".

Biserica Ortodoxă de aici a fost gândită ca o singură Biserică a „ecumenismului ortodox", un loc unde orice membru al acestei confesiuni creştine, indiferent de ţara din care vine, să se simtă acasă. Totuşi, un anume sentiment de „proprietate" există şi de aceea m-am simţit dator să-l întreb cum este privită mica comunitate studenţească română, care s-a constituit în ultimii doi ani, şi programul ei liturgic: două Liturghii pe lună, sâmbăta, şi, de asemenea, vecernii, mai ales vinerea.

„Eşti preot şi sunt convins că ştii la fel de bine ca mine că lucrurile bune se fac cu greutate. De cele mai multe ori opoziţia se arată tocmai acolo de unde ar trebuit să vină ajutorul. Sigur că există şi persoane care privesc cu oarecare circumspecţie activitatea preotului Nicu şi a micii comunităţi române, însă şi eu şi Prea Sfinţitul Kallistos vă suntem alături. Aş putea spune doar că este minunat şi îl rog pe bunul Dumnezeu, aşa cum am făcut-o de la început, să vă ajute în continuare".

În eparhia pe care o conduce, candidaţii la hirotonire provin, în marea lor majoritate, dinlăuntrul parohiilor pe care le-au slujit ca laici timp de câţiva ani. Aproape toţi au servicii cu normă întreagă, pe lângă activitatea lor ca preoţi. De aceea, de multe ori, ajung să se descurajeze. „Când eşti mai tânăr — spune Prea Sfinţia Sa — e mai uşor, dar când ajungi deja la 50—55 ani, cu greu mai faci faţă. Stresul poate deveni de nesuportat. E nevoie de voinţă, e nevoie de înţelegere, e nevoie de rugăciune şi de mai multă credinţă".

Prea Sfinţia Sa le are, a dovedit-o în tot cursul vieţii sale. Este puternic şi această putere reuşeşte să le-o împărtăşească şi celor care-l cunosc şi-l iubesc cu sinceritate.

Pr. Prof. NICU DUMITRAŞCU

*

Schimbarea la Faţă

(Urmare din pag. 1)

minune, au văzut slava dumnezeiască *„pe cât au cuprins"* cum se exprimă imnograful în condacul Sărbătorii, adică *„pre cât le era cu putinţă"*, ca să înţeleagă apoi, în vremea Patimii Sale, că El, Hristos, este Dumnezeu adevărat şi *„raza Tatălui"*.

Cuvintele pe care le rosteşte Petru, fiind extaziat de cele văzute şi auzite acolo în Muntele cel Sfânt, *„Doamne, bine este nouă să fim aici. Să facem trei colibe"*, se referă la dulceaţa prezenţei divine, pe care a simţit-o din plin acolo şi la dorinţa fiinţei umane de a fi de-a pururea cu Domnul, izvorul vieţii. Referirea la cele trei colibe — explică exegeţii — ne conduce la *faptul* când s-a petrecut această minune, şi anume între Rusaliile evreieşti şi sărbătoarea Corturilor, în al doilea an de viaţă publică a lui Iisus.

Prin schimbarea la faţă a Sa pe muntele Tabor, Iisus Domnul întăreşte mărturisirea apostolului Petru făcută în numele colegiului apostolic *„Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu"* (Mt. 16, 16). Clipa de pe Tabor scăldată în lumina cea necreată era un *semn şi o prevestire* a Învierii şi a venirii Fiului Omului întru mărirea *Tatălui Său*.

Pentru fiecare creştin în general şi pentru cel ortodox în special, evenimentul Schimbării la Faţă a Domnului se constituie într-un început nou al existenţei naturii umane îndumnezeite prin harul cel necreat revărsat în lume prin Învierea Sa şi Pogorârea Sf. Duh.

Biserica, ca loc al comuniunii omului cu Dumnezeu, ca loc al slavei cereşti, devine pentru fiecare creştin un Tabor spiritual unde Hristos se schimbă la faţă la fiecare Sf. Liturghie şi se dă pe sine sub chipul pâinii şi al vinului euharistic celor ce se împărtăşesc cu El.

Nu există pe pământ bucurie mai mare decât aceea de a fi mereu împreună cu Domnul şi de a ne bucura de prezenţa Sa în viaţa noastră încât să putem spune cu apostolul Petru: *„Doamne, bine este nouă să fim aici."*

Şi în acelaşi timp praznicul Schimbării la Faţă a Domnului este un imbold permanent de a lucra *„cu timp şi fără timp"* la îndepărtarea din sufletul nostru a vălului neştiinţei şi a răutăţii inimii pentru ca slava cea negrăită a Domnului să schimbe şi sufletul şi mintea noastră căci adevărat este cuvântul apostolului: *„Ori de câte ori cineva se întoarce la Domnul, vălul este dat la o parte... Cât despre noi toţi, care, cu faţa descoperită, oglindim măreţia Domnului, suntem preschimbaţi în aceeaşi înfăţişare, tot mai măreaţă de către Duhul Domnului." (II Cor. 3, 17—18).*

Nicolae Cristea, File de memorialistică

— JURNAL —

De curând, a apărut în librării *Jurnalul* lui Nicolae Cristea (1834—1902), fost colaborator apropiat al mitropolitului Andrei Şaguna, mulţi ani redactor şef al „Telegrafului Român", preot-profesor, asesor consistorial şi primul preşedinte al Reuniunii sodalilor români din Sibiu, manuscris păstrat în Arhiva Bibliotecii Mitropoliei Ardealului (Facultatea de teologie Andrei Şaguna) şi editat prin străduinţele conf. univ. dr. Anca Sârghie, o distinsă cercetătoare a fenomenului cultural sibian.

Însemnările lui N. Cristea, ce încep la 8/21 martie 1895, dată când se afla la închisoarea din Vaţ, unde îşi ispăşea condamnarea în urma procesului memorandiştilor şi se opresc la 19 noiembrie 1901, cu propoziţia „lucrări de valoare fără linişte sufletească nu se pot", au o mare valoare documentară, întrucât autorul reda unele aspecte din viaţa românilor transilvăneni de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul celui următor, fără cosmetizări.

Multe dintre comentariile acide din *Jurnal* se refereau atât la presa de dincoace şi de dincolo de Carpaţi, cât şi la cea maghiară, pe considerentul că numeroase erau în contradicţie cu concepţia sa politică şi anume cea activistă. De altminteri, până la sfârşitul vieţii a fost un adversar al curentului pasivist. După graţierea conducătorilor memorandişti, s-au ivit mari neînţelegeri, ce au dus la confuzii în rândurile românilor transilvăneni, iar N. Cristea se străduia să le elucideze.

Date interesante ne furnizează *Jurnalul* cu privire la activitatea consistoriului şi cu prilejul congreselor bisericeşti. Un moment culminant îl constituie alegerea noului mitropolit, după decesul arhiereului Miron, în toamna anului 1898. Deşi merite deosebite avea episcopul de Caransebeş, Nicolae Popea, un alt colaborator apropiat al marelui Şaguna, în urma presiunilor exercitate de directorul băncii „Albina", Partenie Cosma, a fost ales mitropolit, episcopul de Arad, Ioan Meţianu, spre mâhnirea lui Nicolae Cristea.

Cu câţiva ani înaintea morţii a avut satisfacţia de a vizita România, unde, în prima parte a călătoriei a rămas impresionat de grandoarea mării la Constanţa şi de măreţia podului de peste Dunăre de la Cernavodă. La Bucureşti i s-a oferit posibilitatea de a se întâlni cu mai multe personalităţi politice, însă dialogul cel mai instructiv l-a purtat cu ministrul Ionel I. Brătianu. În capitală s-a bucurat de multă simpatie, cei de dincolo de Carpaţi fiind încântaţi de a se întâlni cu un martir memorandist.

Prin tipărirea *Jurnalului* lui Nicolae Cristea s-a izbutit, să se introducă în câmpul cercetării un material documentar extrem de valoros referitor la viaţa românilor transilvăneni de la sfârşitul secolului al XIX-lea, iar iniţiativa autoarei conf. univ. dr. Anca Sârghie va fi, cu siguranţă, bine primită atât de cercurile ştiinţifice cât şi de publicul larg.

MIHAI SOFRONIE

Prietenia cu Dumnezeu

(Urmare din pag. 1)

săi. Voi sunteţi prietenii Mei, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc. De acum nu vă mai zic slugi, că sluga nu ştie ce face stăpânul său, ci v-am numit pe voi prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute" (Ioan XV, 12—14). Voi sunteţi prietenii Mei, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc.

Împlinirea poruncilor este condiţia prieteniei cu Împăratul veacurilor. La îndemâna tuturor şi totuşi atât de greu de împlinit datorită legăturilor noastre de tot felul cu lumea materială.

Prietenia cu Dumnezeu este lucrul cel mai de preţ, este marea comoară, pentru care trebuie să ne despărţim de toate neînsemnatele plăceri trecătoare pentru a o dobândi. Fericit este cel care a aflat-o şi o păstrează neatinsă.

Hagi Constantin Pop

(Urmare din pag. 1)

rea lor le primise de la Hagi Constantin Pop. La 28 noiembrie 1779, Chesarie îi anunţa că au apărut primele şase Mineie, din care îi trimitea câte un exemplar. În continuare, îl informa că intenţionează să tipărească „Tâlcuirea Evangheliilor" a lui Teofilact al Ohridei, rugându-l să-i comande la Veneţia „400 de topuri de hârtie". În aceeaşi scrisoare declara că nu urmăreşte câştiguri materiale prin tipărirea acelei cărţi, ci o face „pentru folosul cel de obşte al creştinătăţii... la care te cerem şi pe dumneata tovarăş; noi vom fi cu cheltuiala, iar dumneata cu osteneala.. iar plata întocmai o vom nădăjdui amândoi de la Domnul nostru Iisus Hristos, a Cărui carte vrem să o tipărim". Din nefericire, episcopul a murit la scurt timp, încât gândul lui nu l-a putut transpune în faptă.

Hagi Constantin Pop a continuat corespondenţa cu noul episcop Filaret (1780—1792), devenit, pentru scurt timp, mitropolit al Ţării Româneşti (1792—1793). Prin 1793, omul de afaceri sibian îşi manifesta dorinţa de a retipări Mineiele de la Râmnic, probabil la Sibiu, deşi Filaret intenţiona să le tipărească la Bucureşti. Dar în toamna aceluiaşi an, Filaret a fost nevoit să se retragă din scaunul mitropolitan. În vara anului 1795, Hagi Constantin Pop se adresa primului episcop de Argeş, Iosif, un apreciat cărturar şi patriot, revenind asupra propunerii sale de a reedita Mineiele „pentru folosul sufletesc al neamului nostru", urmând ca ele să fie difuzate atât în Transilvania cât şi în Ţara Românească. Episcopul Iosif i-a răspuns curând, comunicându-i că noul mitropolit, grecul Dositei Filitti (1793—1810), nu era interesat de retipărirea lor, dar el însuşi ar fi dorit ca retipărirea să fie amânată pentru ca să se facă o revizuire a textului. Planul celor doi buni români s-a realizat abia peste câţiva ani, în 1804—1805, când cele 12 *Mineie* au fost reeditate la Buda, prin purtarea de grijă a medicului oculist sibian Ioan Piuariu-Molnar şi cu sprijinul material al lui Hagi Constantin Pop; episcopul Iosif — care semna şi o „înainte cuvântare" — făcuse îndreptările necesare.

În 1795, episcopul Iosif îi propunea lui Hagi Pop să tipărească o „Carte de rugăciuni aleasă din toată Psaltirea". Cartea a şi apărut la Sibiu, în 1796, în tipografia lui Petru Barth, sub titlul *Alegere din toată Psaltirea*. La 9 august 1795, episcopul îi scria din nou, exprimându-şi dorinţa de a tipări la Sibiu „Acolutia" Sfântului Nifon, fost patriarh al Constantinopolului (şi mitropolit al Ungrovlahiei, în 1503—1505, canonizat în 1517). Cartea a apărut la Sibiu, acum în tipografia lui Ioan Barth, sub titlul *Slujba Sfântului Nifon*, dar abia în 1806.

Prin două scrisori din 1796, episcopul Iosif îşi exprima dorinţa de a tipări *Tâlcul Evangheliilor*, în traducerea cunoscuţilor călugări nemţeni Gherontie şi Grigorie (viitorul mitropolit al Ungrovlahiei din 1823—1834), într-un tiraj de 1.000 de exemplare, din care 500 ar comanda episcopul de Roman Veniamin Costachi, viitorul mitropolit al Moldovei. Hagi Pop îi răspundea episcopului argeşean la 26 noiembrie 1796, manifestându-şi rezerva că tipograful sas sibian s-ar angaja să tipărească o astfel de lucrare, în care „sunt multe cuvinte împotriva latinilor...".

Hagi Constantin Pop a fost preocupat şi de instruirea unor copii ardeleni dincolo de Carpaţi. În şcoala de la Episcopia Argeşului, înfiinţată de episcopul Iosif, învăţau câţiva copii trimişi de prietenul său de la Sibiu. Unul dintre ei, Gheorghe, se bucura de atenţia deosebită a lui Hagi Pop, fiind apreciat şi de episcopul Iosif, care l-a hirotesit chiar citeţ; din nefericire, copilul a părăsit şcoala, împreună cu un alt coleg şi, în pofida rugăminţilor lui Hagi Pop de a se reîntoarce la Argeş şi a iertării lui Iosif, a refuzat să facă acest pas.

De altfel, fiul cel mare al lui Hagi Pop, Zamfir, numit şi Zamfirache sau Zenovie, învăţase tot în Ţara Românească, la renumita şcoală grecească şi românească de pe lângă biserica „Domniţa Bălaşa" din Bucureşti, între anii 1798—1802, bucurându-se de purtarea de grijă a episcopului Iosif, lucru ce rezultă tot din corespondenţa lor.

Pe lângă episcopul Iosif, se cunosc şi alte feţe bisericeşti de la sud de Carpaţi — mai ales din eparhia Argeşului, — care solicitau casei de comerţ Hagi Constantin Pop felurite materiale necesare pentru refacerea unor mânăstiri sau schituri, obiecte de cult, articole de îmbrăcăminte sau de uz casnic, ceasuri, medicamente, trăsuri sau căruţe, hârtie, stofe, cărţi, ziare, ori solicitau schimburi de bani şi păstrarea unor sume de bani şi obiecte de valoare. De pildă, un arhimandrit cu numele Partenie, fost econom al mânăstirii lui Neagoe Basarab de la Argeş (†1797), s-a refugiat, în timpul războiului ruso-austro-turc din 1787—1791, în Transilvania — de unde se pare că era de loc — lăsând în păstrarea firmei lui Hagi Pop o serie de obiecte de valoare şi moaştele mânăstirii, inclusiv mâna Sfântului Nifon, care apoi au fost duse înapoi la Argeş. Se păstrează de la el 16 scrisori.

De la arhimandritul Dorotei, tot de la Argeş, se cunosc 57 de scrisori din anii 1798—1827, adresate fie lui Hagi Pop, fie lui Stan Popovici, reprezentantul firmei după moartea acestuia, prin care solicita felurite materiale sau meşteri pentru turnarea unor clopote pe seama ctitoriei lui Neagoe Basarab. Din scrisorile sale reiese că era ardelean, se pare din Lancrăm, lângă Alba Iulia, unde avea un frate, Ioan, preot. Alte scrisori trimitea economul Episcopiei, Meletie (1800—1828), care venea adeseori la Sibiu cu afaceri comerciale. Din toate acestea se desprinde faptul că episcopul Iosif şi cei trei călugări, cu rosturi însemnate în viaţa noii Episcopii de la Argeş, erau sinceri şi statornici prieteni ai lui Hagi Constantin Pop, bucurându-se de încrederea şi preţuirea lui. Oricum, corespondenţa lor constituie un capitol însemnat din istoria culturală şi economică a ţărilor româneşti de acum două veacuri.

*

Spuneam că Hagi Constantin Pop a fost şi ctitorul unei biserici în Sibiu, care dăinuie până azi, şi anume biserica numită de sibieni „de pe (sau „din") groapă", cu hramul „Bunavestire", situată pe atunci în cartierul „Iosefin". Pisania bisericii — în lectura lui Nicolae Iorga — avea următorul cuprins: „Zidi-tu-s-a aceasta sfântă biserică în zilele prea înălţatului împărat Iosif al doilea, cu cheltuiala jupânesi Stana Hagi Pătru Luca, din temelie, la anul 1788, şi s-au săvârşit la 1789, iară (în) 1802 au rupt-o de tot jos şi apoi din temelie s-au prefăcut cu toată cheltuiala lui Hagi Constandin Pop, după cum arată condica acestui sfânt lăcaş" (*Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, II, Bucureşti, 1906, p. 179). Deci primul lăcaş era ctitorit de Stana, soţia lui Pătru Luca, părinţii Păuniţei, devenită soţia lui Hagi Pop, cel care, după cunoscutul cutremur din 1802, devine al doilea ctitor al bisericii. Mai târziu, biserica a fost ajutată cu bani şi odăjdii şi de fiul lor, Zenovie, devenit bancher la Viena, mai ales după revoluţia din 1848/1849. În naosul bisericii — pe peretele cafasului — se văd şi azi portretele în ulei ale ctitorilor: Stana lui Hagi Luca, Hagi Constantin Pop şi soţia sa Păuna (Păuniţa), lucrate cu cheltuiala celor doi urmaşi: Zenovie Pop şi Maria Manicati, aşezate în biserică la 26 decembrie 1831. Rămăşiţele pământeşti ale ctitorilor se odihnesc în cimitirul bisericii „din groapă", după cum arată o inscripţie citată tot de Nicolae Iorga, fiind menţionaţi: Stana, Pătru Luca, Hagi Constantin Pop, Păuna, precum şi alţi membri ai familiei, inclusiv Constantin (Dincă), Maria Manicati şi alţii. Osemintele lor au fost depuse acolo prin stăruinţa lui Andrei Şaguna, iar piatra s-a pus de către Zenovie Pop, „sfetnic şi director la Banca Naţională austriacă, la 3 martie 1857" (după N. Iorga, *Scrisori şi inscripţii*, II, p. 179—180).

Pe lângă această biserică, Hagi Constantin Pop a întemeiat o „şcoală de normă". Clădirea şcolii a fost terminată prin 1803, existând şi azi — dar cu o seamă de schimbări — în curtea bisericii. Primul dascăl a fost braşoveanul Nicolae Tempea, dar la 30 octombrie 1807 era semnat un contract de angajare pentru dascălul Simion Jinariu, originar din Jina, fost învăţător în Făgăraş. Plata dascălului şi întreţinerea şcolii erau suportate de ctitorul bisericii (N. Iorga, *Scrisori şi inscripţii*, I, p. 198—199). La începutul anului 1809, Consistoriul sibian şi directorul şcolilor „neunite" din Transilvania, Gheorghe Haines, încredinţau pe Simion Jinariu să pregătească şi pe „dascălii" normaliceşti... câţi şi alţi dieci care ar cugeta a lua treapta dăscăliei". Cursul începea de luni, după Duminica Tomii, şi dura până la Sâmbăta Rusaliilor. Probabil şi acest curs „pedagogic" s-a ţinut un timp tot în clădirea şcolii ridicate de Hagi Constantin Pop.

Marele om de afaceri, dar şi sprijinitor al unor acţiuni culturale, a trecut la cele veşnice în Sibiu, la 30 octombrie 1808. După scurt timp, la 20 iunie 1809, a murit şi fiul său Constantin (Dincă), în vârstă de numai 19 ani. În astfel de împrejurări nefericite, casa de comerţ a fost condusă de soţia sa, Păuniţa, pentru un timp împreună cu omul de încredere al familiei, Stan Popovici (după nume, pare a fi un fiu de preot din jurul Sibiului).

Considerăm că sunt deosebit de interesante şi câteva date biografice despre fiul său Zenovie. Se pare că a învăţat carte la şcoala întreţinută de „Compania grecilor" sibieni, din care făceau parte negustori greci, aromâni şi români. Din primăvara anului 1799 şi până în iunie 1802, a fost trimis la o cunoscută şcoală grecească a timpului, cea de la biserica „Domniţa Bălaşa" din Bucureşti, condusă de un profesor renumit, Lambru Fotiade, învăţând temeinic limba greacă. Era supravegheat şi îndrumat îndeaproape de prietenul familiei, episcopul Iosif al Argeşului, care venea adeseori la Bucureşti, stând la „metocul" său, mânăstirea „Antim", situată în apropierea bisericii şi a şcolii „Domniţa Bălaşa".

În 1802 a fost trimis la Viena, unde a învăţat limbile germană şi franceză, dar a făcut şi studii de economie şi contabilitate. Se păstrează o interesantă corespondenţă între tată şi fiu, din această perioadă a studiilor vieneze. Nesupravegheat, se pare că Zenovie, „fecior de bani gata", a început să cheltuiască banii tatălui, fapt care l-a determinat pe îndureratul părinte să-i trimită o scrisoare foarte dură, care ar putea constitui un model şi pentru părinţii de azi. Iată un scurt fragment: „Dacă ai avut de gând să-ţi tocmeşti kamergher franţoz ca să-ţi slujească pe pofta excelenţii tale, tot trebuia să mă întrebi pe mine. Dară tu ai făcut ca un om fără de minte ce eşti şi păcat de învăţătura care ai învăţat... Ci şi acum îţi hotărăsc ca nu cumva să-mi aduci franţoz încoace, fără să vii singur, cu căruţaşu". Raporturile dintre tată şi fiu s-au reluat curând, după o scrisoare de iertare din partea lui Zenovie.

În 1804 s-a înrolat în armata habsburgică, deci tocmai în perioada „războaielor napoleoniene", ca ofiţer în Regimentul 31 Infanterie, cu sediul în Timişoara, ajungând în diferite oraşe ale imperiului (Viena, Graz, Pesta, Oradea, Arad, Deva ş.a.).

După moartea tatălui, la rugămintea mamei sale Păuniţa, se reîntoarce la Sibiu şi împreună cu ea şi cu Stan Popovici, conduce o vreme firma familiei. Ca şi tatăl său, a sprijinit anumite acţiuni româneşti cu caracter cultural-bisericesc. De pildă, în 1812, împreună cu doctorul Ioan Piuariu-Molnar, au tipărit la Buda un *Evangheliar*, desigur cu cheltuiala sa şi cu supraveghere din partea doctorului. Un exemplar a fost trimis şi vechiului şi statornicului prieten al familiei, episcopul Iosif de la Argeş, care îi mulţumea printr-o scrisoare datată 17 ianuarie 1813. Zenovie făcea multe călătorii de afaceri, mai cu seamă la Viena. Acolo o cunoaşte pe tânăra Iosefina von Prudezki, cu care s-a căsătorit şi pe care a adus-o, dar pentru scurt timp, la Sibiu. Probabil ea a fost aceea care l-a determinat să se reîntoarcă definitiv la Viena, lăsând conducerea firmei pe seama lui Stan Popovici. La Viena, Zenovie intră în anumite cercuri comercial-bancare şi chiar politice, devenind un nume foarte cunoscut în viaţa economică a marelui oraş. În 1826—1827 a făcut o lungă călătorie de studii şi afaceri în Apusul Europei, îndeosebi la Paris şi Londra, împreună cu prietenul său, baronul G. Sina, un aromân, prieten şi cu Şaguna. Împăratul Austriei i-a acordat titlul de „cavaler de Böhmstetten". A ajuns apoi director al Băncii Naţionale austriece, deţinând această importantă demnitate mai mulţi ani. A murit după 1857.

Iată doar câteva crâmpeie din viaţa acestor doi oameni de afaceri — tatăl şi fiul — care — prin munca şi cinste — au ajuns să fie cunoscuţi şi apreciaţi în cercuri economice şi politice din toată Europa. Cei doi „sibieni" făceau cinste neamului lor!

Rugăciuni pentru alţii

(Urmare din pag. 1)

Efectul rugăciunii pentru ceilalţi este unul îndoit: Dumnezeu ia aminte la necazul celui pentru care ne rugăm, dar în acelaşi timp, prin generozitatea noastră îl facem să-şi reverse harul şi asupra noastră. Când ne rugăm pentru alţii, ne cuprinde şi pe noi înşine în rugăciune. Cerând pentru alţii, cerem de fapt şi pentru noi înşine. Numai aşa se poate numi rugăciunea, rugăciune, şi numai aşa are sens.

Sutaşul n-a venit la Iisus cu o rugăciune expresă, ci mai mult L-a informat despre starea critică în care se găsea servitorul său. Îl va fi impresionat în mod deosebit pe Iisus delicateţea şi generozitatea sutaşului, căci fără să-i condiţioneze în vreun fel anume vindecarea, aşa cum proceda în majoritatea cazurilor, când întreba pe cei care veneau la El dacă cred, îi va spune doar că „va veni să-l vindece".

Dar acest om deosebit avea să-i mai ofere încă o surpriză plăcută lui Iisus, prin care Îl va impresiona şi-I va stârni de-a dreptul admiraţia.

Atunci când Iisus îi spune că va merge la casa lui pentru a-i vindeca servitorul, şi chiar era pe punctul de a descinde într-acolo, cuprins de respect, sutaşul îl va surprinde din nou pe Iisus cu o altă cerere la fel de neaşteptată: „Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperişul meu", îi spune. Aşadar un ofiţer al armatei romane, şi este cunoscut orgoliul romanilor, stăpâni lumii din acel timp, vine la iudeul Iisus, declarându-se nevrednic să-L primească în casa sa. Era nu doar un om de o delicateţe sufletească deosebită, nu doar un suflet generos, era şi un smerit. Comanda o unitate aparţinătoare armatei romane stăpânitoare a lumii, avea în subordinea sa o mulţime de sclavi, cărora le poruncea şi putea dispune de viaţa lor după bunul său plac, şi totuşi se declară nevrednic să-L primească în casa lui pe Iisus.

Unii dintre comentatorii acestei întâmplări au încercat să explice reticenţa sutaşului pe seama unei prejudecăţi care persista în mentalitatea timpului, în virtutea căreia romanii şi, în aceeaşi măsură evreii, refuzau apropierea unora de alţii. Fără îndoială că vor fi fost şi astfel de situaţii neplăcute, spre paguba ambelor părţi. Nu acelaşi lucru se poate spune şi în cazul de faţă, căci sutaşul nu se temea nicidecum de reacţia celorlalţi, dimpotrivă ar fi fost chiar foarte onorat dacă Iisus ar fi intrat în casa lui.

Cu totul altceva explică această aparentă reţinere a sutaşului. Nu era doar un om de o generozitate exemplară şi de o smerenie rar întâlnită, era şi un foarte bun credincios. Credea în puterea lui Iisus, în capacitatea Lui de a săvârşi minunea fără să fie necesar să se deplaseze la casa lui. Credea că vindecarea este posibilă, că Iisus putea săvârşi minunea doar prin puterea cuvântului Său, şi de la distanţă. Şi pentru a întări cele afirmate, recurge la o analogie din universul său cazon: „Zi numai cu cuvântul şi servul meu se va vindeca. Că şi eu sunt om sub stăpânirea altora şi am sub mine ostaşi şi-i spun unuia: Du-te! Şi se duce; şi altuia: Vino! şi vine; şi robului meu: Fă asta! şi face".

Prin credinţa sa sutaşul se înscrie în galeria foarte restrânsă a celor care L-au cucerit şi impresionat pe Iisus. Sunt foarte puţini cei cărora Iisus le-a adresat astfel de cuvinte, cum i-a adresat sutaşului. Impresionat de-a dreptul, „minunându-Se", spune evanghelistul Matei, Iisus este cucerit de puterea credinţei acestui sutaş păgân şi recunoaşte că „nici în Israel n-a aflat atâta credinţă". Cred că în acel moment Iisus decisese să-i împlinească rugămintea. Mai înainte însă va face o afirmaţie, care aparent n-are nici o legătură cu desfăşurarea şi logica faptelor: „Vă spun Eu vouă că mulţi de la răsărit şi de la apus vor veni şi vor şedea la masă cu Avraam, cu Isaac şi cu Iacob în împărăţia cerurilor". Era prilejul prin care le va descoperi celor prezenţi că adevăraţii destinatari ai învăţăturii Sale nu sunt doar evreii, din neamul cărora S-a întrupat, ci toţi cei care vor crede şi vor mărturisi dumnezeirea Sa.

De altfel, lucrul acesta îl va mai repeta şi cu alte ocazii, iar cel mai limpede îl va afirma atunci când se va înălţa cu trupul la cer, când le va spune ucenicilor Săi „să meargă în toată lumea şi să propovăduiască Evanghelia la toată făptura" (Mc. 16, 15).

Sutaşul era şi el unul dintre neamurii care dovedise că avea o credinţă puternică în Iisus, iar credinţa îi va fi răsplătită pe măsură: „du-te, şi să-ţi fie ţie după credinţa ta", servitorul lui vindecându-se „în ceasul acela".

Credinţa puternică atrage minunea, spunea unul dintre părinţii Bisericii. Animat de o credinţă puternică în dumnezeirea lui Iisus, însufleţit de bunătate şi compasiune faţă de servitorul său, pătruns de o smerenie sinceră, toate aceste calităţi de excepţie, rourate de harul lui Dumnezeu, au făcut posibilă minunea vindecării slugii sutaşului.

BIBLIOGRAFIE:

1. Pr. D. Stăniloae, Rugăciunea lui Iisus, p. 28.
2. Idem, p. 37.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **1 IULIE a.c.** — A prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.

● **4 IULIE a.c.** — A primit pe starețul mân. „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, arhim. Irineu Duvlea.

● **5 IULIE a.c.** — A primit pe pr. Ciobanu Petre cu soția, de la Slatina, jud. Suceava.

● **6 IULIE a.c.** — A prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.

— A plecat la mân. „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus însoțit de Pr. Ciobanu Petru cu soția.

● **7 IULIE a.c.** — A primit la mân. „Brâncoveanu" pe domnii arhitecți Victor Modoran, Alexe Plămădeală și d-nul Ioniță, în legătură cu proiectele noii construcții de la mânăstire.

— A vizitat noua bibliotecă și cele două muzee.

— A primit pe ieromonahul Nicolae Peicu, căruia i-a ridicat canonul avut și i-a redat dreptul la slujire.

● **8 IULIE a.c.** — A primit pe P.C. Consilier economic Oancea Ezechil.

— A vizitat Schitul Păltiniș.

● **13 IULIE a.c.** — A primit pe mitropolitul Europei Centrale, dr. Serafim Joantă.

— A primit pe P.C. Consilier economic Oancea Ezechil.

— A primit pe P.C. pr. Petru Emil Olteanu. de la parohia „Viile Sibiului", prot. Sibiu.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar eparhial —

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântarea I. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. VISARION RĂȘINĂREANU — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârșit următoarele:

● **11 IUNIE a.c.,** — P.S. Sa a prezidat Lucrările Conferinței preoțești din prot. Sibiu.

În aceeași zi P.S. Sa a oficiat slujba de Te-Deum la Academia Trupelor de Uscat „Nicolae Bălcescu" din Sibiu cu prilejul împlinirii a 152 de ani de la întemeierea acesteia și a vizitat noua Capelă militară de aici aflată în proces de amenajare.

Seara a slujit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

● **12 IUNIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană din Sibiu.

Seara a săvârșit Vecernia în Catedrala Mitropolitană.

● **13 IUNIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

Seara a săvârșit în sobor taina Sf. Maslu de obște și a predicat în Biserica parohială din Turnu Roșu, prot. Avrig.

● **16—17 IUNIE a.c.,** — P.S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.

● **18—22 IUNIE a.c.,** — P.S. Sa s-a aflat la Atena (Grecia).

Duminică, 20 iunie a.c., P.S. Sa a asistat la Sf. Liturghie oficiată de un sobor de preoți români în limba română în biserica Sf. Anastasia Arsakeion — Atena rostind cuvânt de învățătură. A oficiat apoi Slujba de TE-DEUM și Litia la care au luat parte membrii Comunității române din Atena.

Luni, 21 iunie a.c., P.S. Sa împreună cu Prea Sfințitul Teofan Sinaitul vicar-patriarhal s-a întâlnit cu bursierii români aflați la studii în Atena.

● **23 IUNIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit sfințirea noii biserici cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" din parohia Peștera, prot. Brașov și Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură.

P.C. preot Enescu Nicolae, fostul paroh, a fost hirotesit întru sachelar. Cu acest prilej a fost instalat și noul preot Ioan Potlogea, fiu al satului.

În aceeași zi P.S. Sa a cercetat canonic bisericile parohiale din Simon și Tohanul Nou, prot. Brașov.

● **26 IUNIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană, iar seara Vecernia în Catedrală.

● **27 IUNIE a.c.** — P.S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie Arhierească în biserica Mânăstirii de Maici „Nașterea Maicii Domnului" de la Valea Hârtibaciului, rostind cuvânt de învățătură.

A săvârșit slujba înmormântării credincioasei Maria Dojan din Tălmaciu, rostind cuvânt de învățătură și mângâiere familiei.

Seara a luat parte la Vecernia din Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

● **29 IUNIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel" din Sibiu — Cibin (pr. parohi Mihai Sămărghițan și Traian Bârsan) cu prilejul Hramului rostind cuvânt de învățătură. Seara a slujit Vecernia și Acatistul Sf. Apostoli în Catedrală.

Diacon VASILE AVRAM

PROGRAMARE DE CONCURS PENTRU NUMIRI

În condițiile obișnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

Prot. Ort. Rom. Sibiu.
Post preot fără enorie, Spitalul Județean Sibiu.
— Examen concurs pentru oraș.

Prot. Ort. Rom. Mediaș.
Parohia Mălâncrav.

Prot. Ort. Rom. Rupea
Parohia Ormeniș.
Parohia Ticușul-Nou.

Termen de concurs: **15 iulie — 15 august 1999.**

Cei care doresc să ocupe aceste posturi își vor înainta cererea în termenul legal la Oficiile protopopești anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs Of. Prot. ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P.C. protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa, vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie diplomă licență, copie pentru cursuri de îndrumare absolvite, situația socială, domiciliul, copii, părinți, locul de muncă al soției etc.

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termen de contestație: 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE
Arhiepiscop și Mitropolit

Consilier bis. ad-tiv.,
Pr. SIMION SĂSĂUJAN

❁ Semnalăm ❁ Semnalăm ❁

● *Îndrumător Bisericesc* pe anul de la Hristos 1999, Sibiu, Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, 190 pag.

„Îndrumătorul bisericesc" aflat în al 147-lea an de apariție, la fel ca întotdeauna, și astăzi tâlmăcește pe înțelesul tuturor învățătura de credință a Bisericii noastre și în același timp ne vorbește despre unitatea de credință a tuturor românilor și despre unitatea noastră în Biserica strămoșească.

El a făcut o adevărată operă de apostolat aici în Transilvania, dar și dincolo de granițele ei, păstrând nestricată „flacăra" credinței străbune și „legea strămoșească" în conștiința românilor de pretutindeni".

Îndrumătorul redă Agenda Î.P.S. Dr. Antonie pe anul 1998 și Itinerariul pastoral al P.S. Visarion Rășinăreanu. Cuprinde printre altele aniversări și comemorări (se scrie despre P.C. Arhim. Cleopa și despre Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan).

Într-o parte a lui intitulată „Credo" P.S. Visarion scrie despre „Cinstirea Sfinților Îngeri", P.C. pr. Zosim Oancea despre Sfânta Cruce, pr. Ioan Năftănăilă, despre Cinstirea Sfintelor Icoane, și altele.

În partea intitulată „Biserica în actualitate" publică Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală un articol despre „Mânăstirile din Transilvania și rolul lor în trecut și astăzi". Într-o rubrică de aducere-aminte, P.C. pr. Ioan Buta scrie despre fericitul întru adormire, Justinian Marina, patriarhul României.

Se dă mai departe un tabel statistic — șematismul — privind Arhiepiscopia Sibiului. Apoi se arată data Sfintelor Paști până în 2010.

Îl recomandăm lecturii deoarece mai are încă multe studii valoroase, datorate unui număr de autori importanți.

* * *

● Semnalăm *„Revista Teologică"*, serie nouă, anul VIII (80), nr. 2—3, aprilie-septembrie 1998, editura Mitropoliei Ardealului, Sibiu, 210 pag.

Începe prin a fi redate pastoralele la praznicul Învierii Domnului, ale episcopilor din cuprinsul Mitropoliei. Prea Sfințitul Visarion Rășinăreanu, episcop-vicar, semnează apoi un articol intitulat: „Factori istorici și personali în geneza Bisericilor Ortodoxe Orientale".

Revista este plină de conținut teologic bine studiat și bine scris. Remarcăm în primul rând articolul P.C. pr. prof. dr. Mircea Păcurariu: „Biserica românească și revoluția din 1848—1849 în Transilvania și Banat".

Scriu apoi profesori ca: P.C. pr. prof. dr. Teodor Bodogae (†), pr. conf. dr. Ioan Vasile Leb, pr. asist. Vasile Gordon, pr. lect. Miron Erdei. P.C. pr. prof. dr. Nicolae Neaga serie despre: „Gala Galaction, Tangențe cu Sibiul", iar pr. drd. Aurel Pavel scrie despre: „Problema traducerii scrierilor intertestamentare".

Un capitol al recenziilor de ultimă oră completează conținutul bogat al acestei reviste pe care o recomandăm din toată inima.

* * *

● Î.P.S. Bartolomeu al Clujului ne dăruiește cu dragoste „Cartea Profetului Isaia" tâlmăcită și tâlcuită de către Î.P.S. Sa și apărută la ed. „Anastasia", București 1999, 257 pag.

Merită să fie citită cu tot dinadinsul deoarece este o traducere bună și scrisă îngrijit, se vede chiar cu mare pasiune.

Îi urăm Î.P.S. Bartolomeu aceeași râvnă pe calea aducerii literaturii vechi în câmpul interesului nostru de azi.

* * *

● O foarte bună carte intitulată *„Viața părintelui arhim. Cleopa"*, scrie P.C. Arhim. Ioanichie Bălan. În capitolul III sunt redate 153 de întâmplări și învățături din viața P.C. Cleopa.

Pe copertă e chipul îmbătrânit al părintelui Cleopa, iar pe ultima copertă se vede chipul părintelui în cimitirul mânăstirii Sihăstria, unde de altfel își doarme în liniște somnul în nădejdea celei de-a doua veniri.

Pe părintele arhim. Cleopa l-am iubit și apreciat întotdeauna. A fost un mare monah, un practicant, și un trăitor al legilor dumnezeiești. Deși nu avea facultate, a fost și va rămâne un mare teolog, cu viața sfântă.

Dumnezeu să-l ierte de va fi greșit, iar pe noi să ne mântuiască ca un bun și iubitor de oameni.

* * *

● În ultimul număr al revistei *„Ortodoxia maramureșană"*, editat de Universitatea de Nord, Baia Mare, Facultatea de litere, Secția de teologie ortodoxă, Anul III, nr. 3, 1998, Baia Mare, P.S. Iustinian Chira, episcopul Maramureșului, scrie despre „Preliminarii la un posibil dialog cu Biserica Greco-Catolică din Transilvania". Apoi, acad. Virgil Cândea scrie despre: „Uniatismul judecat de un savant catolic", apoi un material marcând împlinirea a 50 de ani de la intronizarea patriarhului Justinian Marina, Pregătiri pentru sărbătorirea a 2000 de ani de la nașterea după trup a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, și multe alte numeroase articole.

* * *

● *Cronica Episcopiei Hușilor*, vol. IV, editată cu binecuvântarea P.S. Ioachim, episcop al Hușilor, 1998, 636 pag.

Este o revistă de cultură a eparhiei. Se scrie în ea printre alții despre Constantin Tomescu — Animator al Ortodoxiei și spiritului românesc în Basarabia (după revista „Arhivele Basarabiei", scrisă de Ion Spac). Un alt scriitor, Mihai Onilă scrie despre „Biserica Ortodoxă din Basarabia — lăcaș de supraviețuire a românismului sub stăpânire rusească (sec. XIX — începp. sec. XX)". Și tot de Basarabia se ocupă scriitorul Alexandru Mogola: „Noua stemă a Mitropoliei Basarabiei — blazon al continuității".

Cartea e plină de articole extrem de importante și ar merita atenția cuvenită din partea tuturora. Aș mai cita câteva: despre sfântul Arhiepiscop Ioan de la Râșca, apoi Episcopul Ioachim scrie despre: „Patriarhul Elie Miron Cristea în contextul istoric al anilor 1868—1939", apoi despre „Patriarhul Nicodim Munteanu la 50 de ani de la trecerea din viață" de diac. Ioan Ivan și alte studii asemănătoare. Găsim și un studiu de Sergiu Ciocan: „Ardeleanul Theodor Sabău, ctitorul primei Biserici de zid de la mânăstirea Curchi".

În general, e o foarte bună revistă eparhială care știe să se preocupe de problemele cele mai importante ale culturii românești. Pe ultima copertă are un citat despre Biblia de la 1688, în care autorul P.S. Ioachim spune: „Biblia de la București e rodul sufletului românesc, e limba română ajunsă la maturitate în stare să cuprindă și să împământenească cuvântul lui Dumnezeu. E limba românească făcută să fie limba lui Dumnezeu, care de atunci înainte va vorbi cu noi numai în românește toate tainele Sale".

* * *

● Am primit teza de doctorat în Teologie a P.C. pr. lect. Irimie Marga *„Dialogul Teologic oficial Ortodoxo-Catolic" (de la Rodos la Balamand)*, lucrare alcătuită sub îndrumarea P.C. pr. prof. univ. dr. Aurel Jivi de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna" din Sibiu.

E o teză de doctorat în care se reface întreaga istorie a dialogului cu Romano-Catolicii în vederea refacerii unității celor două Biserici. Ultima întâlnire de dialog a fost cea de-a VII-a adunare de la Balamand în Liban. Fără îndoială, toate au fost importante, deși e greu de știut când și cât vor continua aceste legături.

Cartea redă fidel situația, și credem că e un instrument util pentru dialogul ecumenic.

* * *

● Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, publică cartea: *„Cântece religioase"* de Paraschiva Dădârlat, București, 1999 cu un Cuvânt înainte de P.C. pr. prof. Constantin Drăgușin.

„Cântecele religioase" propuse în această culegere de doamna prof. Paraschiva Dădârlat aduc atmosfera înmiresmată a gândului curat, sincer, ce călăuzește imaginația spre lumea înaltă a spiritualității pe care o întâlnim, mai ales, atunci când ascultăm și cântăm colindele noastre tradiționale.

Cuprinde 40 de titluri de colinde puse pe note care ne redau sufletul colindelor dar și al autoarei lor.

Ar fi de dorit ca o asemenea carte să nu lipsească nici unui credincios.

* * *

● *The Orthodox Word* nr. 203, vol. 34, noiembrie-decembrie, 1998, Sf. Herman of Alaska Press, Platina, CA 96076, California.

Este revista unei comunități ortodoxe din California. Dă un capitol care completează Patericonul de la Mânăstirea Valaam intitulat: Schimonahul Agapit de la Valaam, învățător al rugăciunii lui Iisus.

Acest sfânt monah a adormit întru Domnul la 7 aprilie 1905.

În aceeași revistă este prezentată viața Sfântului Teofan Închisul (1815—1894), apoi învățătura fratelui Agapit, despre rugăciunea lui Iisus.

E o revistă foarte bună și ziditoare pentru monahi și mireni, care apare în America încă de pe vremea când în Rusia nu puteau apărea asemenea cărți.

* * *

● *Graiul Bisericii noastre*, publicație a preoților și credincioșilor din Episcopia Ortodoxă Română a Maramureșului și Sătmarului, nr. 3 (44), anul IX, Baia Mare, ianuarie-iulie 1999.

Publică în ea Î.P.S. Bartolomeu despre Patriarhul Justinian Marina, iar o mare parte din conținutul ei e dedicat monahismului din cuprinsul acestei Episcopii.

Revista are în ea de toate, așa că trebuie citită de către toți iubitorii de lectură religioasă.

* * *

● Cunoscutul om de mare cultură, prof. univ. dr. Crișan Mircioiu, a publicat o carte la aniversarea a „85 de Ani", în care strânge aprecieri cu privire la viața domniei sale.

Îi dorim și noi mulți și fericiți ani alături de cei dragi.

* * *

● Ioan Barbu *„Lumina Nouă"*. Pentru o unitate a diasporei românești prin Biserica Ortodoxă și Ierarhii ei, vol. I, editura „Antim Ivireanul", Râmnicu-Vâlcea — România, 1997, 301 pag.

E vorba de Mitropolia Română din Europa Occidentală, cea condusă de Î.P.S. dr. Serafim Joantă. Este primul volum din această carte.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — președinte; **P.S. Visarion Rășinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreședinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 august
şi
1 septembrie
Nr. 31—34
1999

ADORMIREA MAICII DOMNULUI

Unul dintre praznicele cele mai alese, mai frumoase şi mai apropiate de sufletul credincioşilor ortodocşi este fără îndoială praznicul Adormirii Maicii Domnului sau Sfânta Maria Mare.

E atât de drag credincioşilor ortodocşi, în general, şi celor români în special, încât e aşteptat cu multă bucurie şi înălţare duhovnicească. Vreme de două săptămâni credincioşi de toate vârstele postesc cu evlavie după rânduiala bisericească, iar seara în biserici participă zilnic la slujbele de o inegalabilă frumuseţe şi mângâiere sufletească ale Paraclisului Maicii Domnului. Vreme de două săptămâni, aici în Transilvania toate bisericile ortodoxe sunt pline de credincioşi, mai ales femei care după o zi de muncă pe ogoare sub soarele dogoritor al verii, seara îşi împreună glasurile cu ale copiilor şi ale îngerilor pentru a o lăuda pe *„Împărăteasa cerului şi a pământului"*, pe *„zidul cel tare şi folositor"* pe *„comoara cea neîmpuţinată, izvorul milei şi maica îndurărilor"*, pe Sf. Fecioara Maria.

În ajun de praznic sute de mii de credincioşi se îndreaptă spre marile sanctuare ale Maicii Domnului din Ardeal, unde după ce petrec o noapte întreagă în rugăciune şi cântare, a doua zi participă la Sf. Liturghie şi se împărtăşesc cu trupul şi sângele Mântuitorului Hristos.

În această zi de 15 august în fiecare an întreaga Românie devine un altar, o biserică imensă în care îngerii împreună cu oamenii îl preamăresc pe Dumnezeu şi o laudă pe Cea care L-a născut cu trup pe Fiul său cel preasfânt, Mântuitorul Iisus Hristos. Dar şi la alte popoare ortodoxe această zi are o importanţă deosebită. În Grecia miile de biserici care au hramul Maicii Domnului, adună milioane de pelerini în jurul sfintelor lor altare şi mai ales în locurile unde există icoane făcătoare de minuni ale Maicii Domnului: Tinos, Syros, Creta etc.

Sărbătoarea Adormirea Maicii Domnului datează din secolul VI, fiind introdusă din ordinul împăratului bizantin Mauriciu, deşi sunt indicii clare că era ţinută ca sărbătoare încă din secolul IV. În Occident ea a fost generalizată de către papa Serghie I, un papă de origine greacă, fiind păstrată în calendarul Bisericii Române până astăzi.

Sfinţii părinţi şi scriitori bisericeşti între care: Sf. Modest al Ierusalimului, Sf. Andrei Criteanul, Sf. Gherman al Constantinopolului, Dionisie Pseudoareopagitul şi Ioan Damaschin s-au întecut în a înălţa laude acestei sărbători a Adormirii Maicii Domnului. Din tradiţia Bisericii aflăm că Maica Domnului a fost înştiinţată de un înger al Domnului cu trei zile înainte despre mutarea sa la cele cereşti. Ea s-a urcat pe muntele Eleonului pentru rugăciune, iar apoi venind la casa sa s-a pregătit pentru marea trecere dincolo. Sf. Apostoli *„de la marginile lumii"* au fost aduşi pe nori la patul unde era trupul preacurat al Sf. Fecioare pentru a-şi lua rămas bun şi a o jeli.

Icoana praznicului ne prezintă cele petrecute atunci la Sfânta Adormire. Maica Domnului e aşezată pe pat cu mâinile strânse pe piept, înconjurată de Sf. Apostoli în frunte cu cei doi corifei Petru şi Pavel, precum şi de Sf. Ierarhi — Dionisie şi Ierotei — şi de îngeri. În centrul icoanei apare Mântuitorul Hristos care ţine sufletul sfânt al Maicii Sale în braţe sub chipul unui prunc. Apare şi arhanghelul Mihail cel care cu sabia de foc îi taie mâinile nelegiuitului evreu Atonie care după tradiţie ar fi vrut să răstoarne patul pe care zăcea trupul Maicii Domnului. Tot după tradiţie, Apostolul Toma n-a putut fi prezent la îngroparea Sf. Fecioare, iar după trei zile venind şi cerând să-i fie deschis mormântul n-a găsit acolo trupul ei ci doar veşmintele cele de îngropare. Troparul Adormirii pune în relief întregul rol al Sf. Fecioare Maria în iconomia mântuirii neamului

(Continuare în pag. a 2-a)

† VISARION RAŞINAREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Icoana, o imagine de dincolo

Să presupunem că printr-o întâmplare fericită s-ar descoperi fotografia unui sfânt, iar mai apoi aceasta ar fi pusă înaintea oamenilor spre cinstire. Reacţia va fi, fără îndoială, uşor de presupus: lumea va fi cuprinsă de curiozitate, dar nimeni nu se va simţi chemat să se închine în faţa ei, oricât de avizat la aceasta ar fi cel înfăţişat în fotografia respectivă.

Explicaţia este una de natură teologică şi ea constă în faptul că deşi fotografia reprezintă o persoană sfântă, ea nu este în ultimă instanţă decât redarea exclusivă a omenescului, şi nimic mai mult. Oricât de fidelă şi de bine realizată artistic ar fi o fotografie, ea nu va putea stârni altceva decât respect şi curiozitate, însă atari sentimente sunt cu totul străine de sfera religiosului.

Cu totul altfel stau lucrurile în privinţa icoanelor (mă refer la cele lucrate cu har şi nu la falsurile care prezintă imagini deformate şi care n-au nimic de-a face cu arta iconistică), căci, ori de câte ori te vei găsi în faţa unei icoane, ceva inexplicabil, care izvorăşte din adâncul fiinţei tale, te va îndemna, într-un mod imperios, să te închini înaintea ei şi să-i aduci cinstire.

La prima vedere, diferenţa dintre fotografie şi icoană nu pare să fie chiar aşa de mare, şi totuşi, ea este una categorică, ţinând nu atât de domeniul exprimării, cât de esenţa lor. Fotografia nu este finalmente altceva decât reproducerea mecanică şi stereotipă a omenescului în toată expresia lui strict materială, pe când în icoană, firea umană ne apare dezbrăcată de materie, redusă la trăsăturile sale originare, debarasată de tot ceea ce o leagă de sfera materialului, eliberată de povara ţărânii. În fotografie, omenescul este prezentat în expresia lui imediată, pe când icoana înfăţişează oameni al căror trup „nu mai are greutate, nici consistenţă pământească, fiinţe noi într-o dimensiune nouă, dar nu ireale, dimpotrivă cât se poate de reale, pentru că au ajuns dincolo de ele însele".[1]

Abia în icoană avem expresia omenescului autentic, pentru că doar aici avem chipul real al omului, chipul cel de dincolo de chipul cu care ne înfăţişăm înaintea celorlalţi şi cu care suntem percepuţi. Este chipul cel tainic care se relevă în adevărata sa dimensiune doar atunci când este surprins în tensiunea sa către Prototipul după a cărui imagine a fost alcătuit.

Deşi aparent straniu şi învăluit de un a-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot NICOLAE STOIA

Un preot răşinărean copist: Sava Popovici „Cel Bătrân"

În trecutul Transilvaniei româneşti de altădată, preotul s-a identificat întotdeauna cu viaţa satului pe care îl păstorea, cu bucuriile, cu realizările, cu aspiraţiile unui popor întreg, sortit să îndure atâtea suferinţe şi umiliri în propria sa ţară. Existau altădată multe parohii care au fost păstorite sute de ani de preoţi din aceeaşi familie, adevărate „dinastii" preoţeşti, care şi-au îndrumat credincioşii nu numai în viaţa lor spirituală, ci şi în cea naţional-politică, social-economică şi culturală. Aşa a fost familia de preoţi Tempea de la biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului despre care a scris o lucrare temeinic documentată preotul profesor Candid Muşlea, intitulată **O dinastie de preoţi şi protopopi Radu Tempea. Şase generaţii de preoţi şi protopopi din aceeaşi familie** (Braşov, 1939, 117 p.). O altă „dinastie" preoţească a existat la Răşinari, lângă Sibiu, cea a „Barcienilor", despre care s-a publicat nu de mult cartea scrisă de vrednicul de pomenire protopopul-consilier mitropolitan Emilian Cioran (tatăl filosofului Emil), intitulată **Şapte generaţii de preoţi şi protopopi-profesori din aceeaşi familie: Barcianu, 1699-1903** (Sibiu, 1991, 136 p. + 11 il.). Mulţi dintre ei au avut preocupări cărturăreşti, care depăşeau cu mult aria preocupărilor unui preot din mediul rural de altădată. Din această familie se trăgea şi „poetul pătimirii noastre", Octavian Goga.

Dar „dinastia" Bârsan-Barcianu este mult mai numeroasă decât cea de la Braşov, cuprinzând şi nume care nu sunt menţionate de Emilian Cioran. De pildă, în revista „Transilvania" din anul 1911 (nr. 1, 2 şi 3), Eugen Gagyi publica o „conscripţie" a Bisericii ortodoxe române din Transilvania, din anul 1805, republicată de preotul consilier arhiepiscopesc Matei Voileanu, sub titlul **Contribuţiune la istoria bisericească din Ardeal** (Sibiu, 1928). În această „conscripţie" apar, la 1805, zece preoţi răşinăreni, între care şi un Dan (Daniil), hirotonit în 1746, în Ţara Românească (probabil de episcopul Climent), precum şi un alt Coman Bârsan, hirotonit tot acolo în 1770.

Familia Barcianu era originară din „Ţara Bârsei", de unde şi apelativul iniţial, cel de „Bârsan". Părintele Emilian Cioran susţine că „urzitorul şi strămoşul" acestei „dinastii" preoţeşti, Coman Bârsan „era originar din satul Ţânţari (azi Dumbrăviţa), stabilit,

(Continuare în pag a 4-a)

Pr. Prof. Dr. MIRCEA PĂCURARIU

Mucenicia Brâncovenilor

Urmând îndemnul Sfântului Apostol Pavel, de a ne aduce aminte de mai-marii noştri, de a lua aminte la felul cum şi-au încheiat viaţa şi de a le urma credinţa (Evrei 13, 7), redăm în câteva cuvinte pătimirea sfinţilor mucenici brâncoveni pe care îi sărbătorim în aceste zile.

Domnitor al Ţării Româneşti între 1688—1714, Constantin Brâncoveanu a rămas în conştiinţa românilor de pretutindeni ca unul din cei mai mari domnitori pe care i-a odrăslit pământul românesc. Născut în localitatea Brâncoveni (ţinutul Romanaţi) a avut printre strămoşi pe Matei Basarab şi stolnicul Constantin Cantacuzino. A primit încă din copilărie o aleasă educaţie religioasă şi culturală. La moartea voievodului Şerban Cantacuzino în 1688 a primit domnia Ţării Româneşti fiind uns ca domn de mitropolitul Teodosie. Aşa cum arăta şi cronicarul Radu Greceanu, binecredinciosul voievod Constantin Brâncoveanu şi-a rânduit domnia cu multă înţelepciune, cu adâncă pricepere şi înaltă priveghere, cu blândeţe şi răbdare aşa încât pământul Ţării Româneşti în toată domnia lui de un sfert de veac n-a cunoscut războiul, deşi ţara pe care o cârmuia era înconjurată de trei mari imperii: otoman, habsburgic şi rusesc. În timpul său s-au ridicat multe biserici şi a înflorit cultura prin tipărirea multor cărţi, în special religioase. A zidit biserici şi mânăstiri atât în Ţara Românească cât şi în Transilvania. Este suficient să amintim că de la el ne-a rămas frumosul palat în „stil brâncovenesc" de la Mogoşoaia, mânăstirea Hurezi sau Sâmbăta în Transilvania. A sprijinit prin cărţi tipărite la Bucureşti şi Snagov pe creştinii răsăriteni din părţile Arabiei şi Siriei, a ajutat cu bani şi alte daruri mânăstirea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai, Patriarhiile şi mânăstirile din Orientul creştin şi de la Muntele Athos care-şi duceau existenţa în condiţii vitrege din cauza asupririi turceşti.

Fiind pe deplin conştient de legăturile de sânge dintre românii de pe ambele

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. ION ALEXANDRU MIZGAN

Domnul Hristos şi copiii

Începându-şi Iisus activitatea de propovăduire a Evangheliei împărăţiei fericitoare pentru oameni, curând şi pretutindeni s-a dus vestea despre puterea cu care vindeca toată boala şi suferinţa în popor. Mulţimile aduceau la el tot felul de suferinzi şi bolnavi, spre a se vindeca prin puterea sa făcătoare de minuni. Potrivit tradiţiei poporului ales, mamele aduceau pe pruncii lor, măcar să se atingă de ei şi să-i binecuvânteze. De fapt, prin atingere, copiii care sufereau de felurite boli, s-au şi tămăduit.

Asemeni micuţului înfometat care într-o turmă întreagă îşi găseşte pe mama sa, tot aşa copilul sesizează fără greş pe cel care-l iubeşte şi fără reţinere aleargă la el, spre a fi luat în braţe şi legănat pe genunchi. În număr mare se strângeau copiii în jurul lui Iisus, cu avânt şi naturaleţe, având sufletele lor curate şi nevinovate, fără vicleşug şi nimic ascuns, în care se putea citi ca într-o carte. Datorită neastâmpărului şi limbuţiei lor, prin gălăgia stârnită, copiii au reuşit să-i tulbure pe apostoli, care le-au apostrofat pe mame şi au încercat să asigure liniştea necesară Mântuitorului pentru propovăduirea Evangheliei sale. Iisus nu s-a simţit nicicând a fi fost stingherit de gălăgia copiilor şi memorabile au rămas cuvintele rostite de Învăţătorul: „Lăsaţi pruncii să vie la mine şi nu-i opriţi, că a unora ca acestora este împărăţia cerurilor..." (Matei 19,14) şi a adăugat, grăind: „Amin zic vouă, cel ce nu va primi împărăţia lui Dumnezeu ca pruncii, nu va intra într-însa" (Marcu 10, 15). Iisus şi-a vădit dragostea sa faţă de copii, pentru aleasa calitate a sufletului lor, în baza căreia copiii se veselesc şi se bucură cu sinceritate pentru orice lucru ce li

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Lumina

Lumina e veşnică,
noi suntem cei ce murim.

Noi suntem graiul,
ea e înţelesul lui.

Lumina e cântecul,
noi suntem ecoul lui.

Noi suntem părţile,
lumina e întregul lor.

Ea e lupta,
noi — zgomotul ei.

Lumina divină
inundă întunerecul nostru.

Lumina de zi,
cerească, e veşnică.

Noi suntem cei
ce murim în ea.

Pr. NICOLAE MOGA

Intermusikale Festival — Köln 1999

Grupul vocal „Anastasis" al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" Sibiu — vestitor al ortodoxiei și spiritualității române în Germania

În perioada 27 mai - 7 iunie a.c., Biserica Evanghelică din Köln a organizat un Intermusikale Festival având drept scop apropierea și cunoașterea reciprocă a tinerilor din întreaga lume, membri ai diferitelor Biserici creștine. Totodată, Festivalul a oferit posibilitatea transmiterii unui mesaj religios de înfrățire în spiritul mișcării ecumenice, precum și cunoașterea unei părți din spiritualitatea țărilor participante.

Alături de alte două coruri din România (Corul „Allegreto" din Sibiu și Grupul vocal-instrumental de tineret al Bisericii Evanghelice București), la acest Festival a participat și Grupul vocal „Anastasis" al Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna" din Sibiu, ducând cu sine mesajul Ortodoxiei și spiritualității române.

Membrii acestui grup vocal (Călin Ciprian Taloș - dirijor, Dumitru Virgil Iridon, Valentin Bucșa, Ștefan Lucian Toma, Adrian Zepa - toți din anul III, Laurențiu Urian și Sergiu Ghiță Tămaș din anul II, Mihai Pintilii - anul I, Simion Luca - arhidiacon Catedrala Mitropolitană, Lucian Dumitru Colda - preparator, Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna") au fost cazați la Complexul parohial Efferen - Köln, bucurându-se de întreaga atenție a organizatorilor în frunte cu Helmut Werner, diacon al Bisericii Evanghelice din localitate, Dieter Herbert, pastor al tineretului evanghelic din regiune și Ruth Klevinghaus. Timp de zece zile, Grupul vocal „Anastasis" a luat parte la programul propus de organizatorii Festivalului, ducând cu sine, prin intermediul muzicii, mesajul tineretului ortodox sibian.

Duminică, 30 mai, grupul vocal sibian a susținut primul concert de muzică religioasă în biserica parohiei din Efferen, în cadrul „Liturghiei Cuvântului". Asistența a fost deosebit de impresionată de prestanța studenților teologi, modul de interpretare și duhul cântării vechi bizantine, afirmând că „germanii evanghelici din localitate au putut avea posibilitatea să asculte un cor care a cântat pentru Dumnezeu și nu pentru oameni".

Miercuri, 2 iunie, a avut loc un al doilea concert, la Antoniterkirche - Köln, fostă biserică romano-catolică pe care Napoleon Bonaparte a dat-o în folosința creștinilor evanghelici. Și cu această ocazie, atât asistența cât și organizatorii Festivalului au fost deosebit de impresionați, ceea ce a făcut ca joi, 3 iunie, membrii Grupului „Anastasis" să fie invitați în Studioul ECK-Köln, pentru a imprima o casetă și un CD, cheltuielile fiind suportate cu generozitate și de această dată de către organizatori. O contribuție deosebit de importantă la această imprimare de înaltă calitate a avut-o pastorul Dieter Herbert, urmând ca în curând această casetă și acest CD să poată fi puse în circulație.

Concomitent cu aceasta, organizatorii au oferit participanților la Festival întregul confort necesar unui sejur de zece zile în Germania. Amintim aici doar câteva din momentele principale: vizită la Domul din Köln, o excursie în Phantasialand (Brühl-Mitte), o vizită la Geschichtehaus în Bonn, o croazieră cu vaporul pe Rin, pe ruta Bonn-Köln și alte asemenea momente plăcute.

Sâmbătă, 5 iunie, a avut loc, la Jugendpffaramt - Melanchton Akademie din Köln marele concert al tuturor formațiilor prezente la Festival. Grupul „Anastasis" a interpretat opt piese religioase și două populare, încheind cu celebrul „cor al robilor evrei" din opera „Nabucco" de G. Verdi, în aplauzele furtunoase ale întregii asistențe. După terminarea concertului a urmat o recepție oferită în aer liber în grădina Academiei Melanchton, recepție la care studenții teologi sibieni au fost din nou felicitați, ca unii care au cântat „mai întâi pentru suflet și nu pentru intelect".

O impresie deosebit de bună au făcut-o și membrii Grupului vocal - instrumental al Bisericii Evanghelice din București, între aceștia și membrii grupului „Anastasis" legându-se o strânsă prietenie, cu reale perspective de colaborare în viitor.

Duminică, 6 iunie, prin amabilitatea Părintelui Constantin Radu Miron, preot de origine română al grecilor și românilor din zona Brühl-Düseldorff, studenții sibieni au cântat la Sfânta Liturghie în Parohia ortodoxă română din Düseldorff, umplând inimile și ochii românilor de acolo de bucurie și de lacrimi. A urmat o agapă frățească oferită de comunitatea românească, care și-a exprimat dorința ca în luna decembrie a acestui an Grupul „Anastasis" să cânte din nou în biserica românească din localitate, cheltuielile fiind suportate de către enoriași.

La întoarcerea la Köln a urmat o cină de rămas bun în parohia Hürth-Hermülheim; după cină, teologii sibieni au fost rugați să interpreteze câteva piese pentru a putea fi ascultați și de alți pastori și credincioși veniți din împrejurimi. La sfârșitul serii, unul dintre pastorii prezenți a afirmat: „Dacă până acum am avut o impresie nu tocmai bună despre români, clipele trăite în această seară m-au făcut să-mi schimb radical opinia". Au urmat momentele de rămas bun, în care ochii multora s-au umplut de lacrimi.

Luni dimineața, corurile din România au plecat înspre țară, aducând în suflete bucuria și mulțumirea pentru reușita avută și pentru îmbogățirea experienței ecumenice.

Considerăm că cele zece zile petrecute în Germania au dus la întărirea legăturilor între tineri și între Bisericile noastre, România fiind reprezentată cu cinste de către toți, iar Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna", Mitropolia Ardealului și Universitatea „Lucian Blaga" din Sibiu de către membrii Grupului vocal „Anastasis".

Preparator: LUCIAN D. COLDA

L-am cunoscut pe profesorul Ilie Beleuță (1878–1972)

Eram o copiliță când l-am cunoscut pe Profesorul Ilie Beleuță, dar, de atunci, din prima clipă am fost puternic impresionată de ființa lui. Nu știam eu atunci ce-nseamnă o „personalitate", dar până astăzi am păstrat în sufletul meu aceeași emoție pe care o aveam nu numai când eram în preajma lui, dar și când mă duceam cu gândul la el, de altfel ca și acum, când scriu aceste rânduri. Nu înțelegeam ce se vorbea în jurul meu, dar vedeam că toți, întotdeauna la noi a fost o casă deschisă prietenilor și ospitalieră, îl ascultau într-o liniște, ce nu era impusă și cu o atenție, ca și cum nimic din ceea ce se petrecea în jur nu-i mai interesa.

Anii au trecut și au crescut în număr atât pe umerii lui cât și pe ai mei. Apoi, elevă fiind, mai târziu studentă, mi-am dat seama ce a însemnat acest profesor la catedra ce o deținea la Academia Teologică, unde preda trei materii de învățământ: Istoria Bisericii Universale, Patrologia și Istoria Bisericii Române, cât și pentru ființa neamului. Pe mine nu m-au interesat datele fixe, deși văd că e necesar a se cunoaște, ca și cum asta ar avea mai mare importanță în viața unui om, de aceea îi las pe biografi să se ocupe de acestea. Pe mine m-a interesat ființa omenească în toată complexitatea ei.

A fost el un mare, bun și deosebit dascăl? Da. Și adevărul acesta l-au demonstrat serii de elevi și de studenți care s-au bucurat de arta lui de a preda, care și-au însușit bogatele lui cunoștințe, dar mai ales s-au putut bucura de căldura inimii și a sufletului său.

Atunci, când la Academia Teologică au venit studenți străini, unii chiar din Anglia, ca să audieze și cursurile ce se țineau în această instituție, au fost întrebați la plecare, care dintre profesori ar putea să țină prelegeri la Cambridge sau Oxford, Profesorul Ilie Beleuță a fost nominalizat după Profesorul Dumitru Stăniloae.

Și pentru că am fost la Profesorul Stăniloae, spunându-i cine suntem și arătându-i o fotografie cu mulți profesori din trecut de la Academie, a spus: — „Ce somități erau atunci".

Cine are urechi de auzit să audă ce a spus cel mai mare Profesor și cel mai mare teolog al Ortodoxiei.

Dintre copiii care au crescut cu multe greutăți, care străbăteau distanțe mari pentru a ajunge la o școală, deoarece în satele lor nu se găseau, din acești copii, care nu aveau ghiozdane și poate mulți nu aveau nici cărți și care purtau pe umerii lor o desagă mică cu o tăbliță și poate un caiet și cu ceva de-ale mâncării, din acești copii au ajuns oamenii cei mai de seamă, de valoare, cu dragoste și respect față de Dumnezeu, Neam și Țară. Ei bine, povestea câteodată Profesorul Ilie Beleuță că el, toți anii de liceu făcuți la Liceul Andrei Șaguna din Brașov, n-a mâncat decât hrană rece. Îi aducea mama lui pe care o divinizase, slănină, ouă fierte, carne friptă ca să-i țină pe o săptămână. Mâncare caldă nu avea decât când venea acasă.

Poate nici cele amintite mai sus n-am vrut să le spun, ceea ce vreau eu să accentuez este partea cunoscută de unii puțin, de alții deloc.

Sufletul lui mare și bun s-a revărsat asupra tuturor cu așa dărnicie, pe care n-am întâlnit-o la nimeni în calea vieții mele.

De la elevi și studenți, la necunoscutul de pe stradă, care-i solicita un sprijin, până la toți țăranii din comuna Mândra dar și din comunele înconjurătoare, care la o nevoie, la o boală, luau calea Sibiului unde știau că vor găsi sprijin.

— „Don Profesor, am venit la dumneavoastră că nu știu ce am, dar nu mă simt bine".

— „Bine, bade, mergem la cel mai bun doctor, mergem apoi la farmacie și luăm leacurile și apoi mergem să mâncăm împreună la restaurantul de Sub arini".

Toate aceste cheltuieli le făcea Profesorul Beleuță cu înțelegere și dragoste față de om. Îl conducea apoi la gară, îi lua biletul de tren și când își lua rămas bun, urându-i sănătate, îi punea 1000 de lei în palmă. Și asta cu toți care veneau la el. De aceea, cred eu, când Profesorul a trecut la cele veșnice, toți țăranii din Mândra și din comunele alăturate, au venit și-au stat cu lumânările aprinse ca-n Sfânta zi a Vinerii Mari și mai cred că dacă puterea ar fi ordonat într-un fel împrăștierea lor, nimeni n-ar fi părăsit locul de veghe.

Cu familia ce pot să mai spun? A fost un al doilea rege Lear, care a cojit portocala și a dat tot miezul, a spart oul și și-a păstrat numai coaja. De aceea când a părăsit lumea aceasta nu a lăsat nimic decât biblioteca lui, din care unele dintre volume fuseseră comandate cu mari renunțări, în Franța și în Germania, dar care îi mulțumeau sufletul și setea de a cunoaște încât mergea până acolo că mângâia și săruta fiecare carte.

Dar altă latură, tot așa de caracteristică lui și multor ardeleni, era dragostea lui de neam. Fiind profesor de liceu îndemna elevii să-și pună la reverul uniformei tricolorul românesc, iar în timpul războiului din 1914—1918 îi îndemna să meargă să lupte pentru alipirea Transilvaniei la țara mumă.

— „Locul vostru e acolo, în mijlocul celorlalți, în mijlocul primejdiei, ca să luptați pentru „Unire".

Pentru această atitudine și pentru alte manifestări naționaliste, Profesorul Ilie Beleuță a suferit și rigorile închisorii, din care, fiind tânăr, a ieșit numai cu o nevroză cardiacă ce l-a supărat toată viața, dar care cu ajutorul Celui de Sus nu i-a atins longevitatea. Când a părăsit Sibiul, a dăruit multe cărți unor prieteni, unul dintre ei fiind Profesorul Dr. Nicolae Neaga care ne-a spus acest lucru, iar cu cele pe care le-a strămutat la Mândra, Județul Făgăraș, locul lui de obârșie, a avut multe de întâmpinat odată cu instaurarea regimului comunist. Ori de câte ori binevoia Securitatea să-i facă câte o vizită, nu numai că-i răvășea casa și toată biblioteca, dar securiștii îi luau din cărți dar mai ales din manuscrise, fie să nu i le mai restituie, sau dacă le aduceau înapoi, le aduceau fărâmițate. Toate perchezițiile se desfășurau într-un climat de dispreț și batjocuri nepotrivite, nu numai pentru un profesor de teologie, dar pentru orișicine. Multe din cărțile rămase și chiar unele scrieri ale sale, nevândute la **data publicării, au fost achiziționate de biblioteca Facultății de Teologie, cu bunăvoința Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală.** Între ele erau și manuscrise de sute de pagini. Păcat că unul dintre ele intitulat „Creștinism și raționalism" de mare valoare, cred eu, s-a pierdut pe undeva, el fiind predat împreună cu altele, chiar în mâinile Părintelui consilier Papuc.

Profesorul Ilie Beleuță a fost respectat, a fost prețuit, a fost iubit de cei ce l-au cunoscut și mai ales de cei care l-au înțeles.

Deși a fost propus pentru înalte ierarhii, el a refuzat, întrucât pentru el catedra însemna însăși viața.

Din aceste rânduri nu trebuie să lipsească numele Mitropolitului Nicolae Bălan, cu care a fost prieten din tinerețe, fiind colegi la Facultatea de Teologie din Cernăuți.

Mai târziu, când mitropolitul se afla în misiune prin părțile Făgărașului, acesta își întrerupea drumul, oprindu-se la Mândra, pentru a sta de vorbă cu prietenul lui și pentru a-i aduce multe daruri. Bunul Dumnezeu să binecuvinteze asemenea oameni și asemenea prietenii.

Tot așa nu trebuie să lipsească din aceste rânduri nici numele Mitropolitului Nicolae Mladin, care la încetarea din viață a Profesorului Ilie Beleuță a trimis o scrisoare de condoleanțe familiei, precum și un ajutor material. De altfel majoritatea profesorilor au luat parte la slujba religioasă ce a avut loc în comuna Mândra Oltului în anul 1972.

ADIA CĂLIN

P. S. Adaug la rândurile de mai sus o copie de pe telegrama generalului Comșa care întăresc spusele mele despre sentimentele Profesorului Ilie Beleuță pentru Neamul și Țara aceasta.

TELEGRAMĂ

Primitor, indesc. **Către**

Eugen Rațiu, Mândra 304

Nr. 38

Din Sibiu Nr. 819 cuv. 38 data 20 11 ora 15,57 — 1972

Cei care au trecut Carpații în 1914 și apoi au luptat sub drapelul României libere în 1916—17, vom fi veșnic recunoscători Profesorului Ilie Beleuță.

Dumnezeu să-l ierte.

ss. **General Comșa**

Adormirea Maicii Domnului

(Urmare din pag. 1)

omenesc, calitatea ei de *mamă* și de *Fecioară: „Întru naștere fecioria ai păzit, întru Adormire lumea nu ai părăsit de Dumnezeu Născătoare. Mutatu-te-ai la viață fiind Maica Vieții și cu rugăciunile tale, izbăvești din moarte sufletele noastre"*.

Marele teolog Vladimir Loski remarca pe drept cuvânt că: *„trecerea din moarte la viață și din timp la veșnicie, din starea pământească la frumusețea cerească, așează pe Maica Domnului dincolo de Învierea cea de obște și de Judecata cea din urmă, dincolo de a doua venire care înseamnă sfârșitul istoriei lumii"*. Bucuria eshatologică de atunci o trăim noi credincioșii deja acum prin și împreună cu Maica Domnului, la Sfânta ei Adormire. Aceasta este motivul pentru care Biserica Greacă consideră ziua de 15 august ca *„Paștile verii"* atât prin semnificația ei deosebită cât și prin numărul mare de credincioși ce participă la prăznuirea ei.

Să mulțumim Maicii Domnului pentru toată ocrotirea pe care ne-o arată tuturor în toate zilele și mai ales pentru participarea noastră la Sf. Liturghie în ziua praznicului ei și pentru unirea noastră în Taina Sf. Împărtășanii cu Hristosul cel viu și adevărat.

Să o lăudăm de-a pururi pe Sf. Maria Născătoarea de Dumnezeu și să-i cerem ca să fie mijlocitoarea noastră în fața tronului Prea Sfintei Treimi spre mântuirea sufletească și bunăstarea întregului neam omenesc și creștinesc. AMIN.

Mucenicia Brâncovenilor

(Urmare din pag. 1)

versante ale Carpaților, Brâncoveanu i-a sprijinit pe românii ardeleni în lupta lor pentru apărarea credinței străbune. Astfel a intervenit pentru eliberarea din închisoare a mitropolitului Sava Brancovici, care a fost închis pentru că nu a vrut să treacă la calvinism. A dăruit apoi moșia Merișani mitropolitului Atanasie Anghel pentru a-i fi de ajutor în fața prozelitismului catolic patronat de curtea imperială de la Viena și Episcopia maghiară de la Esztergom. A fost un gest cât se poate de firesc în calitatea lui de român și de creștin ortodox de a-i sprijini pe românii ardeleni în vederea păstrării credinței străbune. Este regretabil că unii oameni de litere de la noi fac „alergie" când e vorba de *credința ortodoxă* a românilor, cum e cazul domnului *Al. Cistelecan* (redactor-șef adjunct la revista *„Vatra"* din Târgu-Mureș), care a dezavuat acest „gest" al lui Brâncoveanu de a-i sprijini pe frații săi de credință și de sânge din Transilvania (vezi „Vatra" nr. 1/1997).

Arestat de turci în Săptămâna Patimilor din anul 1714, Brâncoveanu și cei patru copii ai săi, împreună cu sfetnicul Ianache, au fost duși la Înalta Poartă, la Constantinopol, unde au fost chinuiți cumplit și apoi închiși la Ediculi, închisoarea celor șapte turnuri din Constantinopol. Toți au fost condamnați la moarte. Li s-a propus ca să-și salveze viețile prin trecerea la mahomedanism dar au refuzat. Condamnați la moarte în ziua de 15 august 1714, când Brâncoveanu împlinea 60 de ani, au fost purtați în lanțuri pe străzile Constantinopolului spre locul de execuție. Scena decapitării s-a desfășurat pe malul Bosforului în prezența sultanului Ahmed al III-lea, a ambasadorilor marilor puteri europene: Franța, Anglia și Rusia. Secretarul lui Brâncoveanu, *Mario del Chiaro*, a reținut următoarele cuvinte de îmbărbătare adresate de domn fiilor săi: *„Fiii mei, fiți curajoși, am pierdut tot ce-am avut în această lume, cel puțin să salvăm sufletele noastre și să ne spălăm păcatele cu sângele nostru"*. În *„Cronica Bălenilor"* îmbărbătarea adresată de Brâncoveanu fiilor săi este mai amplă: *„Fiii mei, fiii mei! Iată toate avuțiile și orice alta am pierdut. Să nu ne pierdem însă sufletele! Stați tari, bărbățește dragii mei și nu băgați seamă la moarte. Priviți la Hristos, Mântuitorul nostru câte a răbdat pentru noi și cu ce moarte de ocară a murit... Aduceți-vă aminte de Sfântul Pavel care zice: că nici sabie nici moarte nici orice altceva nu-l va despărți de Hristos, că nu sunt vrednice munciile și nevoile acestea de aici de mărirea ceea ce o va da Hristos. Acum dar, o dulcii mei fii, cu sângele nostru să spălăm păcatele noastre"*. Apoi rând pe rând au căzut capetele copiilor lui Brâncoveanu și în cele din urmă capul Domnitorului. După acest sfârșit cumplit trupurile martirilor au fost aruncate în mare. Creștinii din Constantinopol, rugați de Doamna Marica, soția Domnitorului, le-au ridicat trupurile din mare și le-au îngropat în insula Halki, din Marea Marmara, în biserica mânăstirii Maicii Domnului. Doamna Marica a adus pe ascuns trupul Domnitorului la București și l-a înmormântat în biserica Sfântul Gheorghe ctitoria sa, însemnând locul pe candela de argint de deasupra mormântului. Pe piatra mormântului n-a scris nimic pentru ca turcii să nu afle și să profaneze mormântul. Candela arde și azi acolo aducându-ne mereu aminte de mucenicia credinciosului voievod și a fiilor săi: Constantin, Ștefan, Radu, Matei și a sfetnicului Ianache. Martiriul lor a fost cinstit de Biserica noastră care i-a canonizat la 20 iunie 1992 așezându-le ca zi de pomenire data de 16 august. Nădăjduim ca pilda vieții lor să fie izvor de lumină pentru noi cei de azi care avem datoria sfântă — așa cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel — de a privi cu luare aminte la felul cum și-au încheiat viața și a le urma credința.

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinţii Părinţi

— 15 AUGUST —

„Numele tău scurt şi adevărat este de Maică a lui Dumnezeu, Fecioară fără prihană, Născătoare de Dumnezeu, preabinecuvântată, Marie Pururea Fecioară“ Sf. Maxim Mărturisitorul[1] (+13 aug. 662)

Dacă „doar Sfinţii pot vorbi despre Sfinţi“[2], cât de sfânt trebuie să fie cel ce o va preamări pe cea „mai cinstită decât heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât serafimii“ sau „ce gând va număra şi ce laudă va rosti, sau ce mână va scrie cu meşteşugul cărţii mulţimea nenumărată a harurilor şi bună ăţilor Sfintei Născătoare de Dumnezeu Pururea Fecioară pe care le-a arătat şi pe care le arată din zi în zi neamului omenesc?“[3]

I. Începutul şi sfârşitul

„Prin maternitatea sa, Preasfânta Fecioară *învăluie* şi *păzeşte* întreaga cale pământească a Domnului, de la Nazaret şi Betleem, până la Înălţare, trecând prin Egipt, Galileea, Golgota, Mormântul gol.“[4] Pentru aceasta, anul bisericesc începe sub auspiciile naşterii sale (8 septembrie) şi se sfârşeşte cu adormirea sa (15 august). Dar, în acelaşi timp, viaţa Maicii Domnului întrupează şi oglindeşte în chipul cel mai desăvârşit întreaga operă mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu întrupat şi, pentru aceasta, naşterea sa deschide lumii *culoarul (Înălţării) Crucii* (14 septembrie) spre a-i dezvălui, întru adormirea sa, *slava acestei „noi vărsări de lumină“ a Dumnezeirii Care îndumnezeieşte firea omenească* (6 august); cu alte cuvinte, pe Maica Domnului nu o putem gândi sau înţelege fără Golgota şi Tabor, smerenia sau golirea (chenoza) şi preamărirea Domnului:

„Căci nu este alt semn, care să facă cunoscuţi şi să arate pe ucenicii lui Hristos, ca cugetul smerit şi înfăţişarea umilită. Iar cel ce nu vieţuieşte aşa, adică întru smerenie, cade din părtăşia Celui ce s-a smerit pe Sine până la cruce şi moarte.“[5] Iar *„Maica Domnului e mai presus decât toţi în smerenie*, de aceea toate popoarele pământului o numesc *Prea Fericită* şi toate Puterile cereşti îi slujesc“[6], căci „nu s-a trufit, nici nu s-a înălţat în mintea ei, ci s-a îmbrăcat într-o smerenie şi zdrobire de inimă încă şi mai mare“, răspunzând cu cuvintele: *Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul tău* îngerului Gavriil care-i vestise că „Duhul Sfânt va veni peste tine dinainte spre a te găti ca logodnică vrednică a Domnului... Şi de îndată Mirele nemuritor şi Fiul tău... Însuşi te va adumbri şi îşi va zidi înăuntrul tău templul trupului Său cu totul sfânt. Şi Cel nematerial şi netrupesc va îmbrăca un trup văzut şi material din tine“[7]. De aceea, la majoritatea praznicelor Maicii Domnului se citeşte pericopa (Fil. 2,5—11) ce ne înfăţişează golirea Domnului, „Care S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte, şi încă moarte de cruce. Pentru aceea şi Dumnezeu L-a preaînălţat...“ Tot astfel a fost preamărită şi Maica Domnului, căci la adormirea sa, venind Însuşi Hristos cu toate puterile cereşti, „venirea de acum a Domnului era mai măreaţă şi mai înfricoşătoare decât cea dintâi, căci S-a arătat mai strălucitor decât fulgerul şi decât Schimbarea la Faţă lucrată pe Tabor, deşi a fost mai puţin decât slava sa firească, căci ea e nepătrunsă şi nevăzută. Atunci, Apostolii au tremurat şi au căzut la pământ ca nişte morţi; iar Domnul le-a spus: *Pace vouă!*, cum le-a spus odinioară când a intrat prin uşile încuiate, căci erau în aceeaşi casă a lui Ioan adunaţi tot acolo, atunci de frica iudeilor, iar acum pentru moartea Maicii Domnului. Când Apostolii au auzit glasul dulce şi dorit al Domnului, au fost învioraţi şi întăriţi la suflet şi la trup, şi au început să privească cu evlavie strălucirea slavei şi faţa Sa dumnezeiesc de frumoasă. Iar Preasfânta, Preacurata şi Preabinecuvântata Maică a lui Hristos s-a umplut de bucurie. Şi *faţa sa strălucea de strălucirea slavei dumnezeieşti*“.[8]

II. Minune neînţeleasă!

Ştiind aceste puţine, dar esenţiale lucruri, „mai lesne este pentru noi, Fecioară, să iubim tăcerea, căci este lucru neprimejdios, decât a împleti din dragoste cântări cu osârdie alcătuite, căci este lucru anevoios.“[9] Nici „Maica Domnului n-a aşternut în scris gândurile ei, nici iubirea ei pentru Fiul şi Dumnezeul ei, nici durerile sufletului ei în clipa Răstignirii căci *nu le-am fi putut nicicum înţelege*. Iubirea ei pentru Dumnezeu e, într-adevăr, mai tare şi mai arzătoare decât iubirea Serafimilor şi Heruvimilor, şi toate puterile cereşti ale Îngerilor şi Arhanghelilor sunt mute de uimire faţă de ea. Deşi viaţa Maicii Domnului e învăluită în tăcere sfântă, în Biserica noastră ortodoxă Domnul ne-a îngăduit totuşi să ştim că iubirea ei îmbrăţişează întreaga lume şi că, în Duhul Sfânt, ea vede toate popoarele pământului şi, ca şi Fiul ei, simte milă faţă de toţi oamenii. Ah, dacă am şti cum iubeşte Prea Sfânta pe toţi cei ce păzesc poruncile lui Hristos şi cum compătimeşte şi suferă pentru cei ce nu se căiesc!“[10]

Dacă am putea spune că Maica Domnului s-a făcut *iubire* precum *Dumnezeu este iubire*, atunci am înţelege de ce iubirea aceasta se lucrează *în taină*[11], de ce Sfânta Scriptură vorbeşte aparent puţin despre viaţa sa, de ce Biserica o preamăreşte apostoliceşte neîncetat, neavând lipsă de „minciuni“ cu osârdie alcătuite (a se vedea dogmele romano-catolice despre *Imaculata concepţie-1854* şi *Înălţarea cu trupul a Sfintei Fecioare-1950)* şi cu atât mai puţin îndrăznind să o hulească, cum fac mai toţi aşazişii creştini ieşiţi din Reforma protestantă. Desigur, aceste cuvinte ar putea părea unora prea dure şi jignitoare, dar dacă ascultăm de glasul Sfinţilor Părinţi, adică al acelor oameni care, petrecând în aceeaşi taină a smereniei, au ajuns la aceeaşi slavă, vom înţelege cât de îngăduitori şi uneori chiar indiferenţi suntem noi astăzi; astfel, cei ce spun lucruri neadevărate despre Dumnezeu şi despre întreaga Sa lucrare de mântuire a oamenilor, sunt „martori mincinoşi ai lui Dumnezeu“ (I Cor 15,15), mărturisind împotriva lui Dumnezeu. Dacă Sfântului Siluan „îi era frică de o asemenea îndrăzneală... să scrie despre ea cel puţin câteva cuvinte“[12], cine îşi va permite oare să susţină lucruri mincinoase şi în folosul cui? Al Bisericii? Al Maicii Domnului? Nicidecum! Ci în folosul celui ce, prin diferite vicleşuguri, de la început a fost tatăl minciunii şi dezbinător şi ucigaş de oameni (In. 8,44). Iar pentru cei hulitori, ajunge să-l ascultăm pe Sf. Maxim Mărturisitorul: „Oştirile îngerilor au numit-o cu adevărat fericită, ca şi neamurile oamenilor, iar cei ce nu o numesc fericită şi nu o preamăresc nu sunt număraţi împreună cu oamenii, ci sunt fiii pierzaniei şi partea diavolului.“[13]

„Da, într-adevăr, Scriptura vorbeşte puţin, dar ceea ce vorbeşte Scriptura despre Maica Domnului este extrem, extrem de important; şi *dacă ţinem noi numai cât vorbeşte Scriptura despre Maica Domnului, am fi cei mai buni şi cei mai sfinţi din lumea aceasta.*“[14] Crezând şi noi acestui cuvânt, am considerat să nu ne lungim cu vorba, ci să luăm aminte la taina iubirii Maicii Domnului, pe care o desprindem şi din omilia la Evanghelia de astăzi (Mt. 18, 23-35), rostită de I.P.S. Iosif, arhiepiscopul român de Paris, în Cripta Catedralei Sf. Alexandru de Neva din Paris, la 31 august 1997:

III. Datornicul nemilostiv[15]

După ani şi ani de recitire a aceloraşi evanghelii de-a lungul duminicilor anului, cineva s-ar putea teme că nu ar mai şti ce tâlc să extragă din miezul Evangheliei. Dară iată că această teamă se dovedeşte a fi fără temei, pentru că Evanghelia nu este numai un mesaj care ne este transmis, nu este numai Cuvântul lui Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu care ni se citeşte: este o poartă care se deschide înaintea noastră pentru viaţa veşnică. Da, cred că Evanghelia de astăzi — tot astfel precum ar face-o persoana celuilalt sau oricare relaţie umană — deschide înaintea noastră o poartă către veşnicie.

E evident că în milostivirea acestui rege care-şi face socoteala cu slugile sale, Îl aflăm pe Hristos. Într-adevăr, acest stăpân n-a putut să ierte datoria enormă a slugii sale decât prin Cruce. De ce? Deoarece Crucea este culoarul[16] care face posibilă orice iertare în această lume. Şi dacă, de cealaltă parte, sluga nu adoptă acelaşi comportament, aceasta se datorează faptului că nu a ştiut să traverseze acest culoar [deschis] între sine şi Dumnezeu, între sine şi celălalt.

Astăzi aş dori să vă vorbesc puţin despre prietenie. Înţelegem foarte uşor că, în acest text, datoria aceasta înseamnă cu mult mai mult decât banii şi cred că ceea ce trebuie să vedem aici este prietenia.[17] Uităm adesea că exemplul cel mai bun de prietenie în viaţa noastră este prietenia lui Hristos. „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi“ (In. 15,13), spunea Hristos şi El şi-a dat viaţa pentru noi. El este cu adevărat prietenul nostru, cel mai bun prieten al nostru.

Sfântul Vasile cel Mare distingea trei tipuri de relaţie între noi şi Dumnezeu: putem împlini poruncile lui Hristos *din frică de pedeapsă* şi atunci devenim sclavi. Putem împlini poruncile *din interes*, cu nădejdea de a fi răsplătiţi, şi atunci nu suntem decât mercenari. Într-un anumit fel, am putea avea impresia că Scriptura şi cuvântul lui Hristos ne provoacă fie la a ne fi frică, fie

(Continuare în pag. a 5-a)

DANIEL POPA,
student teolog, anul III

1. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Viaţa Maicii Domnului*, ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 126.
2. K. Yannitsiotis, *Lângă Părintele Porfirie*, ed. Bunavestire, Bacău 1999, p. 110.
3. Sf. Maxim, *op. cit.*, p. 117.
4. Pr. Boris Bobrinskoy, *De la fin au commencement* în *Bulletin de la Crypte* (revista Comunităţii ortodoxe franceze a Sfintei Treimi — Paris), nr. 275/1999, p. 2.
5. Isichie Sinaitul, *Cuvânt despre trezvie şi virtute, suta întâi, cap. 82*, în Filocalia IV, Sibiu 1948, p. 61.
6. Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdii şi iadul smereniei*, ed. Deisis, Sibiu 1994, p. 79.
7. Sf. Maxim, *op. cit.*, p. 24.
8. ibid., p. 103—104.
9. Canonul Naşterii Domnului (25 dec.), cântarea a 9-a, irmos.
10. Cuviosul Siluan, *op. cit.*, p. 156.
11. În I Cor. 2, 7—8 se vorbeşte despre *înţelepciunea de taină (în gr.* en mysterio=în taină) *a lui Dumnezeu, ascunsă, pe care Dumnezeu a rânduit-o mai înainte de veci, spre slava noastră, pe care nici unul dintre stăpânitorii acestui veac n-a cunoscut-o*; parte din această înţelepciune este taina Maicii Domnului, pe care o numim „încredinţarea celor ce au trebuinţă de tăcere“ (Imnul Acatist, Icosul al 2-lea).
12. Cuviosul Siluan, *op. cit.*, p. 156.
13. Sf. Maxim, *op. cit.*, p. 27.
14. I.P.S. Seraf m, *Predică la Adormirea Maicii Domnului*, M-rea Râmeţ 1997 (material audio).
15. Tradusă după Père (auj. Mgr.) Joseph, *Le débiteur impitoyable* în *Bulletin de la Crypte* nr. 275/1999, p. 17—18.
16. Literal: breşa (spărtura, deschizătura).
17. În lb. franceză, ca şi

Mărturisiri despre vechile şi noua mănăstire de la Breaza-Făgăraşului

Au fost multe şi modeste sfintele mânăstiri de credinţă ortodoxă din Transilvania; adevărate şi preţioase comori ale neamului românesc. Numai în Ţara Făgăraşului, în satele de sub sprânceana munţilor au existat 34, iar pe întreg plaiul transilvănean 180. Unele dintre ele au fost construite din piatră adunată de pe albia râurilor cu apă cristalină ca lacrima, având un rol de seamă în ogorul vieţii creştine. Altele mai mici, se construiau în vremuri de cruntă iobăgie din lemne de brad şi molid, cioplite în bardă, populate cu câţiva monahi, puţini ştiutori de carte, dar tari în mărturisirea cu jertfelnicie a dreptei credinţe, în ciuda povarnicilor apăsuri din acele timpuri.

Ei nu au prea lăsat urme scrise despre munca lor, dar slujeau în tăcere, reculegere de sine nevoilor mari sufleteşti ale bietului popor oropsit, care alerga la ei cu ardoare. Multe dintre scrierile alcătuite în ogorul vetrelor mânăstireşti au contribuit în mod substanţial la formarea limbii noastre literare, la unitatea culturală, naţională, religioasă, la menţinerea valoroaselor obiceiuri şi mai ales la promovarea vieţii moral-creştine.

Conscripţia urbarială întocmită în anul 1748 ne dovedeşte că „pe locul fiscal de la Breaza, sunt două mânăstiri de lege ortodoxă. După întemeietorul lor una se numea a lui Mănişor, din Breaza de Sus şi alta a Vătafului din Breaza de Jos. Cea dintâi avea un preot bătrân ce-l chema Dionisie şi patru călugări, dintre care doi sunt cerşetori“ (Ştefan Meteş, „Mânăstirile româneşti din Transilvania“ pg. 1/62, Sibiu, 1936).

Din scrierea citată mai avem a cunoaşte că mânăstirea Vătafului avea o călugăriţă oarbă în vârstă de 70 de ani, ca proprietate o vacă, loc de arătură o găleată (15 ari), pentru semănătură secară de toamnă, şi tot atâta teren pentru semănătură secară de primăvară, mei, hrişcă şi alac. Orbită de vederea trupească, călugăriţa proniată de harul dumnezeiesc deschidea larg zorile vederilor sufleteşti în fiinţa celor care veneau să se roage la mânăstire.

O altă conscripţie urbarială, întocmită în anul 1758, relatează despre existenţa altor mânăstiri de pe glia brezeană; una pe locul numit Stârmină, cu un călugăr, pe nume Stanciu Muntean şi alta pe locul ce se chema Fundătură. Pe lângă cea dintâi, vieţuiau doi zilieri ai vătafului Bucur Toma, primarul satului, pe nume Neagoe şi Radu Muntean, care nu fac nici o slujbă, în timp ce la cealaltă mânăstire slujea preotul iobag Mateiaş, ajutat de două călugăriţe bătrâne.

Pe preotul Dionisie de la mânăstirea lui Mănişor îl găsim în anul 1795 la mânăstirea Căldăruşani, făcând parte din grupa celor 25 de călugări ardeleni, care copiau manuscrise bisericeşti. Starеţul Gheorghe voind să alunge neînţelegerile, ura şi dezbinarea dintre slujitori, le zicea cu limpezime de cuget: „Trebuie să vă străduiţi zilnic ca una să fiţi, pentru că important lucru este că nu felul limbii româneşti căutăm şi judecăm, cum voi faceţi, ci mai vârtos faptele credinţei voastre, dar călugării nu odată au uitat de înţeleptele cuvinte ale starеţului“. (Păclişan Zenovie — Vechile mânăstiri româneşti din Ardeal, pg. 92 Blaj, 1919).

Stăpânirea străină caracteriza cum nu se poate mai insinuant fondarea mânăstirilor de sub poalele Carpaţilor Meridionali, tratându-le ca pe nişte colibe sărăcăcioase, care serveau de adăpost unor hoţi, dar adaugă acest adevăr că „nimeni nu cuteza să se ridice contra lor, pentru că poporul făcea mari şi dese pelerinaje către ele“. (Şt. Meteş, **op. cit.**, pg. 172). Astfel de drumeţii aveau loc cu prilejul hramurilor mânăstireşti. Atunci credincioşii se mărturiseau, împărtăşeau, beau apă din izvoarele lor sfinte şi prin rugăciunea obştească se înfrăţeau, promovând ca atare frumuseţile trăirii religios-morale. În astfel de vremuri bătrâneşti, monahii brezeni mergeau să se adape din izvoarele cunoştinţelor şcolii mânăstireşti de la Sâmbăta de Sus. Aici, la Braniţte, sub părintească grijă a starеţului Visarion, învăţau adâncirea scrisului, cititului, cântările bisericeşti şi rânduiala sfintelor slujbe. Se rugau împreună, munceau, gândeau împreună pentru sporul a tot binele.

După ce stăteau câtva timp la învăţătură, călugării se întorceau la vetrele lor mânăstireşti. Iarna cei de pe plaiurile brezene coborau în vatra satului, unde adunau copiii într-o tindă ţărănească, pentru a-i învăţa la lumina pâlpândă a unei lumânări de seu, o brumă de carte, scris, citit, rugăciuni, colinde şi alte cântări religioase.

Pe cât de rodnică a fost activitatea acestor mânăstiri, a slujitorilor, pe atât de vitreg a fost sfârşitul existenţei lor. Mai întâi au fost maltrataţi călugării care persistau în credinţa ortodoxă. Răul s-a înteţit la culme, căci generalul austriac Bukow a pus la cale înspăimântătoarea distrugere a mânăstirilor ardelene, considerându-le focare de rezistenţă şi de agitaţie permanentă a conştiinţei ortodoxe a neamului. Celor din lemn le-a fost dat foc, ca atare şi celor de la Breaza, iar cele din piatră sau cărămidă au fost dărâmate prin lovituri de tun, pradă căzând şi renumita mânăstire brâncovenească de la Sâmbăta de Sus.

Învăţătorul Andrei Şovăială din Făgăraş a scris detaliat despre năpraznicul mod de distrugere arătând unele ca acestea: „Generalul Bukow cu o oaste mare şi foarte cumplită, fiară sălbatică înfăţişându-se, a ars sfintele noastre mânăstiri, care erau pe sate şi prin păduri, unde slujeau mulţi călugări şi mulţi bolnavi se tămăduiau la ele şi la binecuvântatele lor izvoare, dar şi diavolul l-a zdrobit crunt de Bukow, că a murit strivit de caii lui, când se preumbla în căruţă prin piaţa Sibiului“. (Şt. Meteş, **op. cit.**, p. 164).

Istoricul Nicolae Iorga de asemenea ne oferă date despre modul nelegiuit cum au fost distruse acele lăcaşuri sfinte ale credinţei noastre străbune arătând: „Fiind Popa Vasile protopop la Făgăraş, s-a sfătuit cu vlădica Aron de au mers la comandirul ghinerariu Bukow, spunându-i multe minciuni şi zicând că acele mânăstiri sunt gazde de hoţi şi aşa poruncind ginerariul, au ars toate acele mânăstiri şi le-au stricat, numai o mânăstire de la Sâmbăta de Sus, ce iaşte în satul Brâncoveanului aceea a rămas în parte. O ce mare răutate iaşte pizma şi zavistia! Adevărat, că şi-a luat plata pedepsei de la Dumnezeu şi ginerariul şi vlădica, căci cu grabnică moarte şi-au dat sfârşitul“ (N. Iorga — Sate şi preoţi, vol. II, pg. 86, Bucureşti, 1929).

Astăzi, după ce au trecut mai mult de două secole de la dramatica lor distrugere, cei care calcă pe locul sfinţit de ele, deabia mai pot vedea ruinele acoperite cu mormane de pământ şi glii, în schimb pot admira frumuseţile naturale ale poienilor pe care lăcaşurile de rugăciune au fost construite; pădurile seculare de brazi, molizi şi fagi care le-au străjuit netemerar, iar în clipocitul izvoarelor pe care nu le-au putut nici dintele rău al vremurilor, nici vitregia duşmană secătui, aud plânsul lor nostalgic de tragic sfârşit. Este un plâns duhovnicesc care ni se adresează nouă celor de azi. Din el s-a înfiripat şi temeinicit în sufletele credincioşilor din Parohia Breaza şi a preotului alcătuitor al acestei teme, dorinţa de a renaşte vechea viaţă monahală prin construirea unei noi mânăstiri. Cu ajutorul lui Dumnezeu o astfel de dorinţă sinceră şi statornică, a devenit faptă.

Într-un timp foarte scurt, doar de trei zile a lunii Mai a.c. s-a operat fundaţia lăcaşului de rugăciune iar în optsprezece zile a lunii Iunie, o echipă de patru pricepuţi meşteri ardeleni au înălţat nouă mânăstire într-o poiană care excelează prin frumuseţile naturii. Tot ei au mai construit un altar, în care se săvârşesc în afară de iarnă, sfintele slujbe. Patru familii de credincioşi au aşezat patru cruci pe drumul mânăstiresc şi alte cinci familii au înălţat o troiţă artistic sculptată în lemn de stejar de către un meşter maramureşean. Aceasta s-a înălţat întru vrednica recunoştinţă pentru cei 21 preoţi şi monahi care au slujit la biserica din Breaza, la vechile mânăstiri, toţi răposaţi, unii dintre ei foşti iobagi.

Fântâniţa Sfântă din Fundătură, veche de aproape trei sute de ani a fost bine amenajată şi străjuită de o Sfântă Cruce. De la ea se aduce azi apa sfinţită la noua mânăstire Negru-Vodă, spre a fi oferită închinătorilor pelerini care vin din satele mărginaşe Brezei îndeosebi grupuri numeroase de tineri, ceea ce este un fapt vrednic de preţuit.

Actualmente se depun mereu strădanii ca să se poată construi două chilii pentru vieţuitorii monahi, o cameră specială pentru bibliotecă şi alta pentru muzeu, avându-se în vedere şi formarea unui atelier în care să se poată picta icoane pe sticlă.

Relatăm şi faptul că, în urma unor cercetări de natură arheologică s-au descoperit în vetrele vechi a celei de a doua mânăstiri urme de obiecte ceramice, cărbuni proveniţi din ardere. Două iconiţe pictură pe lemn, reprezentând prin scriere greacă, pe Sfinţii Părinţi Atanasie şi Dionisie atestă faptul că între vechile mânăstiri de la Breaza Făgăraşului şi cele de la Sfântul Munte Athos au existat frăţeşti legături duhovniceşti.

Ne rugăm Atotmilostivului Dumnezeu ca să ne stea mereu într-ajutor ca să putem înfăptui zilnic orice lucru cu adevărat bun la noua noastră mânăstire, aducând îndreptăţite mulţumiri credincioşilor care ne-au sprijinit, cât şi celor care din inimă curată doresc a ne mai sprijini.

Preot IOAN NĂFTĂNĂILĂ

(Urmare din pag. 1)

prin căsătorie, la Răşinari. El s-a născut în 1699 şi a fost hirotonit întru preot de către episcopul Climent al Râmnicului (1735-1743, + 1751), la 11 noiembrie 1740, întrucât ortodocşii din Ardeal nu aveau pe atunci ierarhul lor canonic. Tot părintele Cioran susţinea că acest preot Coman Bârsan, zis „cel bătrân", ar fi trăit 105 ani, adică până în 1804 şi ar fi primit din partea episcopului Sofronie Chirilovici demnitatea de protopop al Sibiului, după cum arată o singhelie semnată de el, cu data de 11 iunie 1772. Ori, este greu de crezut că episcopul Sofronie numea ca protopop pe un preot născut în 1699, deci la vârsta de 73 de ani. De aceea, socotim că doar acel Coman, hirotonit în 1770, putea primi o asemenea încredinţare, chiar dacă avea numai doi ani de preoţie. De asemenea, este greu de acceptat şi părerea aceluiaşi părinte Emilian Cioran că protopopul Coman ar fi renunţat la protopopiat în 1797, deci la 98 de ani (p. 132). Acest lucru îl putea face tot cel hirotonit în 1770. Pe de altă parte, din cercetarea vieţii acestor preoţi, constatăm că unul singur a depăşit 70 de ani, ceilalţi au murit sub această vârstă, deci nu era o familie cu longevitate deosebită.

Oricum, din moment ce Sava, copistul de care ne ocupăm, a fost hirotonit diacon în 1764, înseamnă că el s-a născut în jurul anului 1740, deci putea să fie fiul lui Coman „cel bătrân", cel născut în 1699 şi trecut la cele veşnice la o dată pe care nu o cunoaştem. Dar nu este exclus ca de la preotul Coman „cel bătrân" să fi pornit două ramuri ale aceleiaşi familii. Oricum, un viitor istoric al vieţii bisericeşti a Răşinariului va trebui să rezolve unele necunoscute ale arborelui genealogic al familiei.

Hirotonia lui Sava întru diacon a făcut-o noul locţiitor de episcop al Transilvaniei, Dionisie Novacovici, după cum ne încredinţează „singhelia" (cartea de preoţie) care i s-a eliberat atunci: „Pe cel de bun neam bărbat Savva Bârsanovici, locuitor în Răşinari, în scaunul Sibiului... l-am blagoslovit la hramul Sfântului Prooroc Ilie din Răşinari a sluji diaconeşte. S-au dat în Răşinari, octombrie 11 anul 1764". Iată că Dionisie Novacovici îi „sârbizează" numele, în Bârsanovici; probabil tot el i-a schimbat numele românesc de **Savu** în **Sava,** după numele Sfântului Sava al sârbilor. Înseamnă că va fi slujit ca diacon al lui Dionisie până la plecarea acestuia din Transilvania, în octombrie 1767, alături de diaconul său, Ghedeon Nichitici, viitorul episcop al Transilvaniei. După patru ani de diaconie, la 17 februarie 1768, a fost hirotonit întru preot de episcopul Partenie al Râmnicului, scaunul vlădicesc din Transilvania fiind vacant, iar la 13 octombrie 1771 a primit singhelia cuvenită din partea noului episcop de la Sibiu, Sofronie Chirilovici (1770-1774).

Părintele Sava - numit în multe acte „cel bătrân - a păstorit obştea din Răşinari - alături de mulţi alţi preoţi, numărul lor ajungând uneori la zece - până la moartea sa, la 21 mai 1808. La 10 iulie 1779 era protopop al Sibiului, iar episcopul Ghedeon Nichitici l-a numit „asesor consistorial" (consilier eparhial) încă din primul an de păstorire, 1784; un timp a fost şi preşedinte al Consistoriului din Sibiu. A devenit şi om de încredere al ultimului episcop sârb al Transilvaniei, Gherasim Adamovici, pe care-l însoţea în vizitele sale canonice în eparhie şi care-l lăsa uneori la reşedinţa sa, „de la poarta Turnului", când era plecat din Sibiu. O interesantă însemnare pe manuscrisul care cuprindea Cazanii, arată că în august 1789 l-a însoţit pe episcopul Gherasim Adamovici la biserica iezuiţilor din Sibiu pentru sfinţirea a două steaguri ale unui regiment şi acolo, „în târgul cel mare", a rostit un cuvânt de învăţătură „la cătane", în faţa generalului comandant al trupelor imperiale, a guvernatorului Gheorghe Banfi şi a altor reprezentanţi ai autorităţilor. Iată de ce preţuire se bucura preotul din Răşinari!

În timpul păstoririi lui Sava, a tatălui său Coman şi a altor cinci preoţi, între anii 1787 şi 1795, s-a împodobit cu pictură biserica cu hramul „Cuvioasa Paraschiva", după cum arată un act scris de acelaşi preot copist (descoperit în anul 1931). În calitatea lui de protopop, va fi supravegheat lucrările de pictură interioară şi exterioară care pot fi văzute şi azi.

Dar părintele Sava rămâne în istoria culturii româneşti din Transilvania ca un apreciat copist de manuscrise cu caracter bisericesc sau istoric. Se cunosc peste 20 de manuscrise copiate de el, dintre care unele au ajuns în Petersburg, altele în Leipzig (trimise marelui lingvist Gustav Weigand, 1860-1930, creatorul Institutului pentru studiul limbii române de acolo, din Leipzig, în 1893), altele sunt în Biblioteca Academiei Române, iar două în Biblioteca mitropolitană din Sibiu.

Iată care sunt principalele manuscrise copiate de părintele Sava Popovici „cel bătrân" din Răşinari.

Un preot răşinărean copist

1. **Îndreptarea păcătosului cu duhul blândeţelor, precum doftorilor celor duhovniceşti, aşa şi celor ce se doftoresc de la dânşii păcătoşilor celor ce se pocăiesc, întru folos aşezate".** A fost copiată - se pare în 1768 - după cartea cu acelaşi titlu a episcopului Vichentie Ioanovici Vidac „al Timişoarei şi Lipovei" (1759-1774), tipărită la Iaşi în 1765, cu text paralel, slavo-sârb şi român, cu binecuvântarea mitropolitului Pavel Nenadovici al Carloviţului.

2. **Păşunea oilor celor cuvântătoare sau Pentru datoria păstorului duhovnicesc şi cum se cade a paşte încredinţata lui turmă cuvântătoare.** Acum întâi tălmăcită din greacă în cea pământească limbă a noastră românească. Scrisă de cucernicul popa Sava Popovici de la Răşinari, 1779, ianuarie, 5. Are 186 de foi. Probabil a fost copiată după vreun manuscris adus din Ţara Românească. Azi se păstrează în Biblioteca mitropolitană din Sibiu (cota 212).

3. **Opt glasuri pentru învăţătură.** La pagina 221 are însemnarea: „Scris-am eu popa Savva sin (fiu, n.n.) protopop Coman Popovici ot Răşinari", iar la sfârşit precizarea că s-a terminat de scris la 20 iunie 1780 (păstrat tot în Biblioteca mitropolitană, cota 211).

4. **Minunile Născătoarei de Dumnezeu şi Pururea Fecioarei Maria,** scoase de pe grecie din izvodul Sfetagorii (Muntele Athos, n.n.), copie din 1781.

5. Un alt manuscris, cu acelaşi titlu de **Minunile Precistei,** are însemnarea că „s-au scris de preacucernicul protopop Savva Popovici de la Răşinari, ianuarie 8, 1807".

6. Un altul, **Minunile preacereşti,** cu 486 pagini, cuprinde tot „minuni ale Preasfintei Născătoare de Dumnezeu", care puteau fi citite ca şi cazanii la praznicele Maicii Domnului. Se pare că a fost scris în 1790.

7. **Cazanii,** un manuscris format mare, cu 318 pagini, a fost terminat în 1792. Cuprinde învăţături sau cazanii pentru zilele de miercuri, joi, vineri şi sâmbăta din săptămâna Patimilor, două la Învierea Domnului şi la câteva Duminici, la Sfântul Nicolae, una despre pocăinţă, alta la înmormântare, o predică cu caracter istoric privind originea românilor din 1792, precum şi cea ţinută la sfinţirea a două steaguri militare în Sibiu, în 1789. Desigur, sunt cazanii mai vechi, dar cel puţin două sunt alcătuite şi rostite de părintele Sava însuşi.

8. **Pentru a doua venire, pentru a doua judecată şi semnele venirii lui Antihrist,** cu 126 fo, cu însemnarea că „s-a scris de Savva Popovici de la Răşinari, 1773, martie, 4 (Ms. 2325 din Biblioteca Academiei, dăruit de Ilarie Chendi, la 4 iulie 1903).

9. **Viaţa şi povestea şi lucrul marelui împărat Alexandru de la Machedonia,** cu însemnarea: „Această Alisandrie am scris-o eu popa Savva Popovici, 1783, martie 2".

10. **Geografie** „ce s-au tălmăcit pre limba rumânească de pre cea moshicească (de la Moscova, n.n.), ce s-a tipărit în Sfântul Petersburg întru împărătească Academie a învăţăturilor la anii de la Hristos 1759". Are câteva însemnări deosebit de interesante: „Şi am scris eu popa Savva Popovici de la Răşinari, martie 1, 1785", sau: „Tălmăcitu-s-a această istorie din limba rusească în ceia rumânească, prin toată cheltuiala mea: Popa Savva Popovici ot Răşinari, capelan episcopesc, 1785, aprilie 12". Prin „capelan" am putea înţelege că deţinea funcţia de „vicar", pe lângă fostul său coleg de diaconie, acum episcop, Ghedeon Nichitici. Dar cine va fi fost tălmăcitorul? Presupunem că nu putea fi altul decât secretarul eparhial Dimitrie Eustatievici, care studiase la Kiev, care va fi primit cartea din Rusia. Părintele Emilian Cioran, care a avut cartea în mână şi reproduce fragmente din ea **(op. cit.,** p. 12), spunea că numai o parte din manuscris era copiat de preotul Sava, iar restul de o altă mână, care nu putea fi decât a traducătorului. Pe tabla din urmă a cărţii întâlnim o altă însemnare privind sfârşitul copistului: „Protopopul Savva Popovici ot Răşinari, mai sus iscălitul, au răposat la anul 1808, mai 21 şi s-au îngropat la Sâmbăta mare a morţilor, 23 mai... Fiu Popa Savva Popovici".

11. **Împărăţia lui Vasile Macedon,** cu 207 pagini. De fapt, doar câteva pagini sunt rezervate împratului Bizanţului Vasile Macedoneanul (867-886) şi fiului său Leon VI (886-912), dar şi lui Leon V Armeanul (813-820), iar în rest sunt predici şi „iertăciuni" la morţi (p. 69-159) sau învăţături pentru credincioşi. O însemnare preciza: „Această carte o am scris eu popa Savva Popovici de la Răşinari, în anul 1787, iunie 20 de zile".

12. **Hronograf. Împărăţia lui Teodosie Grecul până la Mihail Paleologul,** cu 677 pagini. Este deci o istorie a Bizanţului începând cu Teodosie cel Mare (379-395) până la Mihail VIII Paleologul (1261-1282). Un capitol special se ocupa de sfintele icoane şi de Sinodul al VII-lea ecumenic. Două însemnări arată că s-au scris de „popa Svva Popovici ot Răşinari, asesor consistorial neunit în Ardeal, 1789, noiembrie, 5". Iar la p. 631 o însemnare şi mai interesantă din 10 august 1790, arată că era scrisă „când s-au dus domnul episcop Gherasim Adamovici la Timişoara pentru alegerea mitropolitului, eu am rămas la Sibiu în rezedenţie", deci avea calitatea de vicar al lui Gherasim; este vorba de alegerea noului mitropolit Ştefan Stratimirovici. Părintele Emilian Cioran scria că era „un hronograf admirabil caligrafiat".

13. **Hronograf adecă Letopiseţ ce se zice scrierea anilor, care spune istorii frumoase alese din Biblie, începând de la izvodirea lumii,** nedatat, cu 122 de foi (azi în Biblioteca Academiei Române). Şi aici apare o însemnare la f. 121: „Au răposat protopopul Sava Popovici în anul 1808, maiu în 21, care au scris această carte şi alte multe. Ca oricine va citi să zică Dumnezeu să-l ierte". Pe alte pagini apar semnăturile lui Octavian Goga şi ale bunicului său Ioan Bratu, „paroh Răş(inari).".

14. **Începătura învăţăturilor bunului, credinciosului Io Neagoe Voievod Ţării Ungrovlahii** (în Biblioteca Academiei, din 1908, Ms. 3572). O însemnare la f. 4 menţiona: „Anul 1781, martie 10. Popa Popovici de la Răşinari am scris", iar la alte foi era trecut numele întreg. Până la f. 325 sunt copiate „Învăţăturile" lui Neagoe, după care urmează cartea moralizatoare numită „Albina" (sau „Albinuşa), până la f. 378, apoi „Descoperirea Sfintei Liturghii", o Cazanie la Sfântul Nicolae (f. 395-416), Viaţa şi mucenicia Sfinţilor Eustathie şi Theopistia.

Un alt manuscris cu Învăţăturile lui Neagoe Basarab (cu 152 foi, tot în Biblioteca Academiei, Ms. 3580), a fost copiat de Daniil Popovici, fiul preotului Sava „cel tânăr" (1765-1816), deci nepotul copistului. Era o copie după textul tatălui său. Este singurul caz când Învăţăturile lui Neagoe sunt înglobate în texte bisericeşti, cum constată Dan Zamfirescu şi George Mihăilă, editorii Învăţăturilor.

15. **Cartea legii din şapte scaune săseşti din Ardeal.** Prin mine scrisă, Savva Popovici, protopop din Răşinari, iulie 20, anu(l) 1805, cu 119 foi (Biblioteca Academiei, Ms. 4785). Părintele Emilian Cioran mai văzuse şi un alt manuscris, cu 196 de pagini, pe hârtie cu marca Sibiului, pe care l-a intitulat: **Statutele sau cartea şi pravila legilor săseşti din Pământul crăesc din Ardeal, care se zic Scăunime.** Avea această interesantă însemnare: „Acum întâi tălmăcite de pe latinie pe rumânie de părintele Samuil Clain de Sad, iară mai luminat şi mai devotat scrise de preotul Petru Căzan din Răşinari, notaraş eparhiei (secretar eparhial, n.n.) şi satului Răşinari, fiind protopop popa Sava Bârsan şi jude Comşe Grecu, prin a căror îndemn s-au şi făcut această carte în anul 1794, martie 19". Pe prima scoarţă apare semnătura lui Sava Popovici şi data de 9 iulie 1800, ceea ce ne face să credem că devenise proprietatea lui, iar în 1805 a realizat o nouă copie şi anume manuscrisul existent azi în Biblioteca Academiei.

Menţionam mai sus că în manuscrisul de la Cazanii din 1792 (nr. 7) apare şi o predică cu caracter istoric, cu data de 22 august 1792, rostită în faţa credincioşilor săi răşinăreni, în care popa Sava „cel bătrân" se ocupa de originea noastră romană şi de continuitatea românilor pe teritoriul vechii Dacii. S-a ocupat de această predică istoricul Ioan Lupaş, care a dovedit că era prelucrată după un scurt tratat istoric al lui Michael Lebrecht, publicat la Sibiu în 1791 sub titlul: **„Geschichte der aboriginen daziochen Volker in Abend - Unterhaltungen".** Predica era scrisă şi rostită în 1792, deci în anul în care cei doi episcopi din Ardeal, Ioan Bob de la Blaj şi Gherasim Adamovici de la Sibiu, înaintau împăratului cel de al doilea „Supplex Libellus Valachorum", încât preotul răşinărean „a transformat amvonul bisericii sale într-o catedră de educaţie populară spre conştiinţă şi demnitate naţională". Era scrisă cu 20 de ani înainte de apariţia lucrării lui Petru Maior, **Istoria pentru începutul românilor în Dacia.** Sublinia faptul că mulţi dintre „râmlenii" aduşi în Dacia până la retragerea aureliană, „s-au rudit şi s-au căsătorit cu daţii au rămas în pământul acesta şi aşa vedem o rămăşiţă a vestiţilor râmleni în ţara Ardealului până în ziua de astăzi. Această dar rămăşiţă a râmlenilor, iubiţilor de Dumnezeu pravoslavnici creştini, ce au rămas în ţara aceasta suntem chiar însuşi noi rumânii, care până acum ne aflăm şi ne numim şi romani".

Acesta a fost preotul, copistul de manuscrise şi patriotul Sava Popovici „cel bătrân". Strădaniile i-au fost continuate de fiii săi, Sava Popovici zis „cel tânăr" (1765-1816), hirotonit în 1791 şi Daniil (c. 1767), hirotonit în 1796 la Arad (+ 1810), de nepotul său Daniil (1788-1866), fiul lui Sava „cel tânăr", preoţit în 1817, dar mai ales de fiul acestuia, cărturarul Sava Popovici Barcianu (1814-1879). O întreagă „istorie de sate şi preoţi", cum scria Nicolae Iorga în 1902!

Icoana, o imagine de dincolo

(Urmare din pag. 1)

numit abur de irealitate, şi fără să aibă un suport în realitatea imediată, totuşi chipul înfăţişat în icoană este chipul cel autentic, pentru că omul însuşi „nu este adevărat şi nici real decât atunci când în el se reflectă cerescul".[2] Aceasta explică de ce niciodată o fotografie nu va putea surprinde decât răceala şi mărginirea fiinţei umane, şi în consecinţă nu ne va stârni decât interesul şi curiozitatea, dar niciodată nu ne va putea îndemna la prosternare înaintea ei.

Chiar dacă există o anumită deosebire între chipul sfântului aşa cum a fost el în realitatea istorică, şi cum a fost perceput de ceilalţi în timpul petrecerii sale pământeşti, şi cel înfăţişat în icoană, totuşi, într-un mod paradoxal, chipul din icoană este perceput ca fiind cel autentic, ceva tainic şoptindu-ne că tocmai **acela este adevăratul chip,** căci în intenţia ei ultimă icoana redă „nu chipul obişnuit şi banal al omului, ci chipul său slăvit şi veşnic".[3]

Icoana nu înfăţişează chipul pur şi simplu, ci chipul în tensiunea lui spre Prototipul după a cărui asemănare a fost alcătuit. Faptul acesta însă, poate apărea oarecum deconcertant şi chiar ne contrariază, fiind foarte greu de explicat aparenta deosebire dintre chipul real, fizic, imediat, şi cel din icoană. Omul în existenţa lui istorică nu posedă chipul în stare pură, aşa cum spre exemplu, nu poate exista apă în stare pură.

Deşi asemănarea ar putea să pară forţată, lucrurile se prezintă oarecum la fel şi în privinţa chipului pe care-l poartă fiecare om. Condiţionat de materie, căreia i se subsumează într-o foarte mare măsură, chipul a devenit impur după cădere, alterându-se prin contaminarea cu materia.

Or, icoana, şi în aceasta constă meritul său incontestabil, încearcă să redea chipul cât mai aproape de imaginea sa genuină, în care trupul ne apare eliberat din chingile materialului şi din graniţele spaţio-temporalităţii, apărându-ne cât mai aproape de imaginea sa originară.

Este însă foarte dificil ca prin mijloace din lumea materială să redai o realitate care nu se circumscrie acesteia, şi cu care are foarte puţine elemente în comun. Ca tot ceea ce este omenesc, şi icoana stă sub fatalitatea relativităţii şi a imperfecţiunii, ea neputând să cuprindă sau să redea o imagine a unei realităţi de dincolo de sine, ci mai degrabă o sugerează. De aceea a şi fost numită icoana o „fereastră" care se deschide spre Dincolo, ajutându-ne doar să-i întrezărim taina.

De altfel, după învăţătura Bisericii Ortodoxe, singura icoană desăvârşită este **„Icoana cea nefăcută de mână"** sau **„Sfânta Mahramă"** pe care s-a imprimat într-un mod minunat Chipul Mântuitorului, fără vreo intervenţie directă din partea omului. În afara acestei „icoane nefăcută de mâna omului" celelalte icoane doar reproduc cu materiale şi simboluri, realităţi de Dincolo.

Icoana este finalmente o imagine a **celeilalte realităţi,** dar şi o chemare de a intra în taina ei nesfârşită. Atunci când te găseşti în faţa unei icoane, eşti invitat să pătrunzi în taina lumii despre care vorbeşte, lume care pe măsură ce ţi se dezvăluie îţi lasă tot mai mult senzaţia că ea este de fapt cea adevărată, şi orice altă invitaţie spre altceva se va vădi lipsită de importanţă.

BIBLIOGRAFIE:

1. P. Evdokimov, „Vârstele vieţii spirituale", p. 103;
2. P. Evdokimov, „Arta icoanei", p. 162.
3. L. Uspenski, „Teologia icoanei", p. 115.

Intermusikale-Köln – 1999

În perioada 28 mai — 6 iunie 1999, grupul vocal „ANASTASIS" al Facultății de Teologie Ortodoxă „ANDREI ȘAGUNA" din Sibiu a participat la un festival muzical organizat de BISERICA EVANGHELICĂ din KÖLN, în cadrul acestui festival existând exponenți ai diverselor genuri muzicale.

Ideea de bază a acestui festival a fost ca prin intermediul muzicii să se creeze contacte între oameni aparținând unor culturi diferite.

Cu această ocazie, organizatorii acestui festival: diaconul HELMUT WERNER, părintele DIETER HERBERTH și doamna RUTH KLEVINGHAUS — responsabilă cu problemele de tineret în Biserica Evanghelică pentru zona Renania, au avut amabilitatea de a ne răspunde la câteva întrebări.

T.S.: — *Ce ne puteți spune despre activitățile culturale pe care Biserica Evanghelică le organizează în general, și în special despre acest „Intermusikale '99"?*

Dc. Helmut: — În Hurth (unul din districtele Kölnului) avem o organizație culturală: „Evanghelische Matthaus Kantarei" axată pe muzică și nu numai. Tinerii se întâlnesc în jurul Bisericii pentru diferite activități culturale.

De pildă în fiecare săptămână are loc o întrunire a femeilor din parohia noastră, indiferent că sunt nemțoaice sau femei venite și stabilite aici din Iran, Irak etc., în cadrul acestor întâlniri uneori se fac haine, avem între noi adesea oameni foarte săraci cărora le dăruim aceste haine, chiar dacă sunt și de alte religii.

Avem profesori care se ocupă de copiii care nu pot învăța așa bine, toate acestea se înfăptuiesc în jurul Bisericii.

Pr. Dieter: — În ceea ce privește activitatea culturală în Biserica Evanghelică, una din părțile componente e și organizarea de astfel de festivale muzicale, bazați pe principiul că nu vrem ca oamenii să vină la noi, ci mergem noi unde sunt oamenii. De data aceasta am vrut să facem o întâlnire între muzici și oamenii care fac muzică (bizantină, rock, hip-hop).

D-na Ruth: — În Biserica Evanghelică există diverse cluburi de tineret în care se urmărește munca cu copiii, dezvoltarea aptitudinilor muzicale, punerea în scenă a diferitelor piese de teatru existente.

În ceea ce privește acest „Intermusikale '99", ideea este întâlnirea oamenilor din diferite țări și astfel, facilitarea unor contacte.

T.S.: — *Care credeți că este rolul Bisericii în societatea zilelor noastre?*

Dc. Helmut: — În primul rând să afirmăm faptul că Iisus vrea pacea; vedem că în Iugoslavia gândirea politica nu îndeamnă la stabilirea păcii, ci la război.

Toate activitățile pe care noi le facem sunt căi prin care noi vrem să arătăm cum se poate instaura pacea.

Pr. Dieter: — Să-i sprijinim pe oamenii cu necazuri, după cum Iisus a făcut-o. Nu numai făcând azile și grădinițe, deci ajutându-l pe om preferențial, ci indiferent de vârstă.

D-na Ruth: — Să-i acceptе pe tineri așa cum sunt, să le dea siguranță, dragoste, nădejde pentru viitor. Încercăm să le arătăm că-i iubim și că-i acceptăm și astfel să le transmitem simțământul dragostei de Dumnezeu.

T.S.: — *Dacă ar fi să ne descrieți Biserica Evanghelică în câteva cuvinte, ce ne-ați putea spune?*

Dc. Helmut: — E o biserică mică, atât aici în Hurth, cât și în Germania, cu un procentaj de 30% din masa populației care trăiește azi în această țară.

Suntem axați pe munca socială, dar de asemenea și pe predicarea cuvântului lui Hristos. La nivel de muncă socială avem o bună colaborare cu Biserica Romano-Catolică.

(Continuare în pag. a 6-a)

T.Ș.

Domnul Hristos și copiii

(Urmare din pag. 1)

se oferă. Cu aceeași bucurie de copil și cu suflet curat ca al copiilor, se cere a fi primită împărăția lui Dumnezeu, de cei ce doresc să intre într-însa și să devină moșteni ai acestei împărății.

Iisus fiind în orașul său, Capernaum, au venit la el ucenicii săi, obsedați de chestiunea întâietății între ei și l-au întrebat: „Cine, oare, este mai mare în împărăția cerurilor?" (Matei 18,1). „De voiește vreunul să fie întâiul — a zis Iisus — va fi cel din urmă dintre toți și slujitorul tuturor" (Marcu 9, 35). A chemat apoi Iisus la sine un prunc, pe care luându-l în brațele sale, l-a așezat în mijlocul lor, spunându-le, că de nu se vor întoarce spre a fi ca acest prunc, nu vor intra în împărăția cerurilor. Prin aceasta, n-a înțeles Iisus, că li s-ar cere oamenilor maturi să devină mici — trupește — ca și pruncii, ci s-a referit la calitățile specifice sufletului copilului: curăția, nevinovăția, umilința, voioșia, dragostea. O astfel de comoară sufletească a copilului are o valoare inestimabilă și vai, de cel ce smintește un astfel de suflet de copil, răpindu-i șansa de moștenire a împărăției cerurilor. „Mai bine ar fi de el să-i atârne (cineva) de gât o piatră de moară și să-l afunde în adâncul mării" (Matei 18, 6).

Biblia nu ne spune cine a fost pruncul luat de Iisus în brațele sale și purtat apoi până în mijlocul apostolilor. În schimb, Tradiția ne relatează că acest copil a fost Ignatie, care a devenit apoi celebru discipol al sf. ap. și evang. Ioan. A ajuns a fi episcop al Antiohiei și — pentru credința sa — a suferit moarte de martir, la Roma, dat fiind la fiare (ad bestias), în ziua de 20 decembrie a anului 107. Simeon Metafrastul, scriitor și cronicar din sec. al X-lea, în Aghiografiile sale, ne spune, că lui Ignatie i s-a dat numele de Teoforul (Teóforos = purtat de Dumnezeu). De ce cinste a avut parte acest copil, să fie purtat în brațe de Iisus, să simtă căldura și bătăile inimii lui. Cel ce cu vrednicie se împărtășește cu trupul și sângele Domnului, este un Teofóros (= purtător de Dumnezeu) și devine astfel un om nou, după asemănarea cu Dumnezeu (Iordăchescu C., Istoria vechii literaturi creștine, partea I, Iași, 1934, p. 49—50).

În al său tablou „Purtarea crucii", Rubens, odată cu reprezentarea mironosițelor femei, o reprezintă pe Veronica, femeia care cu mahrama a șters sudoarea feței lui Iisus, pe care s-a imprimat chipul Domnului. Totodată este reprezentat și copilul care s-a strecurat prin mulțime, până la Iisus, de partea stângă a lui. Întrebarea care se impune, este dacă nu cumva acest copil este pruncul care — cu ani înainte — a fost luat și purtat în brațe de Iisus? Prin atașamentul și compătimirea exprimate, el își dovedește recunoștința față de Iisus.

Prin noțiunea de copil, se înțelege băiat sau fată, fără precizarea vârstei, dar având — aproximativ — până la 12 ani. Este necesar de precizat, că prin copil legitim se înțelege o astfel de odraslă umană, născută în familie închegată prin căsătorie. În Maramureș, prin cocon se înțelege copil legitim, adică „adevărat fecior după leage", potrivit Pravilei din 1646. Se face astfel distincție, spre a-l deosebi pe acesta de copilul din flori — bastard sau copil nelegitim —, născut în afara căsătoriei, din părinți necăsătoriți. Fiind „lipsit de lege și de respect față de cele sfinte", ofensând morala creștină, este văduvit astfel de demnitatea care i-ar fi putut conferi tot respectul.

Pruncia este prima vârstă a omului; prin prunc se înțelege copil până la vârsta de trei ani.

Pentru susținerea intereselor familiei, statul a stabilit situația juridică, prin care sunt prevăzute drepturi pentru copii. În genere, legile civile stabilite pentru copiii nelegitimi au constituit o situație juridică inferioară celei stabilite pentru copiii legitimi. În dreptul socialist însă nu s-a mai făcut o astfel de distincție. Prin sfânta taină a căsătoriei religioase, se sfințește unirea legitimă a bărbatului cu femeia și se cultivă nețărmurita dragoste față de copiii pe care îi vor avea. În consecință, pentru părinți, copiii sunt bucuria care nu dezamăgește, căci prin copii se manifestă cea mai sinceră dragoste — dragostea copiilor față de părinți. Este firesc ca aceasta să-i îndatoreze pe părinți față de proprii lor copii și se adeveresc cuvintele rostite de Iisus, în Predica de pe Munte: „Cine este omul acela între voi de la care, de va cere fiul său pâine, el să-i dea piatră sau de-i va cere pește, să-i dea șarpe?" (Matei 7, 9—10).

Prin copii, părinții revăd și retrăiesc nevinovații ani ai pruncie, descopăr proprii ochi din pruncie, curăția sufletului, nepătatele simțăminte ale inimii, nevinovăția. În copii descopăr părinții acea podoabă, pentru care Iisus i-a iubit pe copii atât de mult, i-a chemat la Sine, i-a mângâiat, i-a binecuvântat și i-a recomandat ca modele de urmat pentru dobândirea împărăției cerurilor.

O, dar cât de multe infracțiuni se comit în zilele noastre la adresa pruncilor și copiilor. Să ne gândim la abandonul de prunci și de copii, care îngroașe — pe zi ce trece — mulțimea de copii ai străzii și — în situația mai nerocoasă — a copiilor din institutele de ocrotire. Și mai grave decât acestea, sunt infracțiunile de pruncucidere, comise de mame fără inimă, care își ucid propriii copii de curând născuți. Este același păcat strigător la cer, comis de Irod, care la gândul că printre pruncii din Betleem și împrejurimi s-ar afla și Mesia cel nou născut; porunci a dat să fie uciși toți pruncii de acolo, de doi ani și mai în jos. „Glas în Rama s-a auzit — (cu cuvintele proorocului Ieremia 31, 15) — plângere, tânguire și țipăt mult; Rahila plângea pe fiii săi și nu voia să se mângâie, că nu mai sunt" (Matei 2, 18).

Mamelor, cu sensibilitățile lor specifice, față de copiii cărora le-au dat naștere, le revin îndatoriri de ordin trupesc și de ordin sufletesc (în limba germană, trei de K: Kinder, Küche und Kirche). Dictonul de aceeași obârșie precizează: „copii mici, griji mici, copii mari, griji mari" (kleine Kinder, kleine Sorgen; große Kinder, große Sorgen). Suma primelor griji pare a fi echivalentă cu a ultimelor, căci pe măsura măririi grijilor, acestea sporesc treptat în intensitate. Dacă grijile mici apasă asupra genunchilor, cele mari apasă asupra inimii.

Între stările de lucruri regretabile și îngrijorătoare din viața socială a zilelor noastre, este desigur și numărul mare de copii nevârstnici, abandonați de mamele lor. Oricâte probleme și dificultăți ar avea, părinții naturali ai copiilor sunt datori cu răspunderea asumată dând naștere unei noi făpturi. Cât de întunecată poate fi conștiința mamei care e în stare să cugete și să înfăptuiască abandonarea propriei odrasle, plăpânde. Abandonarea, cu riscurile ce pot interveni, descalifică — fără reținere — pe o astfel de mamă. Și animalul își ocrotește puiul în culcușul cald și sigur și-l apără de ghiarele și colții răpitorilor. Cum poate o mamă să lase în nesiguranță și în voia sorții făptura căreia i-a dat viață?

În schimb, lăudabile sunt acțiunile depuse de societățile și institutele de caritate, precum și de persoane particulare, care animate de principiile moralei creștine, depun eforturi materiale și morale pentru salvarea ființelor nevinovate, abandonate. Strădania depusă de institutele de caritate este socotită a fi dusă la bun sfârșit, dacă se ajunge la încredințarea copiilor în ambianță familială, care să suplinească dragostea de mamă. Pentru copiii abandonați, în stare de deplină conștiență, nu este nici un dor mai sfâșietor, decât chemarea la adresa mamei: să vină spre a-i lua acasă. La cei ce salvează prunci în stare deplorabilă de decădere, se referă cele grăite de Mântuitorul: „Cine va primi pe un prunc ca acesta, în numele meu, pe mine mă primește" (Matei 18, 5) și „cel ce mă primește pe mine, primește pe cel ce m-a trimis pe mine" (Matei 10, 40).

Dacă Decalogul prevede îndatorirea de a-i cinsti pe părinți, spre a se învrednici astfel de îndelungime de zile pe pământ, la rândul său, Fiul Omului, care a cunoscut sufletul copiilor ca nimeni altul, specifică îndatorirea de prețuire și de iubire a copiilor, bine știind că „îngerii lor, în ceruri — zice Iisus — pururea văd fața Tatălui meu, care este în ceruri" (Matei 18, 10). Prin copii se continuă viața și tot ce este demn de a fi dus mai departe, din comoara familiei.

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinții Părinți

(Urmare din pag. a 3-a)

la a acționa din interes pentru a dobândi viața veșnică. Dar dacă acționăm pentru a evita pedeapsa sau pentru a fi răsplătiți, pericolul este de a uita să așezăm inima în miezul muncii noastre, în miezul relațiilor noastre de muncă. Și aceste relații devin, la limită, schizofrenice, pentru că noi rămânem de fapt în afara relației, închiși asupra noastră înșine.

În cel de-al treilea tip de relație, acționăm *din iubire de* cel pentru care lucrăm. Și prin instaurarea dezinteresului între mine și Domnul, între noi și Dumnezeu, ajungem la această stare de prietenie, care este ca o stare de copilărie, pentru că prietenia trece dincolo de orice interes. Ceea ce vedem astăzi în această Evanghelie, poarta care se deschide înaintea noastră, este poarta milostivirii față de cel ce are o datorie către noi. Și noi avem cu toții datorii unii către ceilalți, mai cu seamă în calitate de creștini, în calitate de membri ai unei aceleiași comunități, și încă datorii adeseori mult mai importante și mult mai intime decât ceea ce pare în exterior. Dar iată, nu avem totdeauna ochii [sensibilizați] pentru a vedea și a ne simți îndatorați, și riscăm să ne aflăm precum sluga nemilostivă. Din fericire — poate unii vor zice din nefericire — poarta Crucii se deschide între mine și celălalt, ea singură poate modela viața noastră, ne poate proiecta pe noi înșine în viața veșnică.

Nu mai puțin importantă și încărcată de sens duhovnicesc este rugăciunea pe care o rostim în acest nou an bisericesc[18] dedicat respectului față de creație: *Doamne, mântuiește-ne de poluare!* E bine să strigăm către Domnul: *Apără-ne de răul pe care îl facem și păzește-ne de a mai continua să poluăm atmosfera.* Da, trebuie să respectăm această atmosferă care este un dar de la Dumnezeu pentru fiecare dintre noi. Dar există o altă poluare mult mai importantă și periculoasă, care atinge în străfunduri ființa omului și care este sursa tuturor celorlalte poluări — poluarea duhovnicească.

Într-un anumit fel, ne place să-i vedem pe sfinți ca pe niște mari filtre care purifică atmosfera duhovnicească de tot răul. Dar cred că astăzi tot omul trebuie să se roage pentru a purifica această atmosferă atât de poluată. Pentru că din inimile noastre, din sufletul nostru, din întreaga noastră ființă, nu încetează să iasă — către Dumnezeu, înainte de toate, și către ceilalți — tot felul de gânduri rele, de judecăți, de contraziceri, de neînțelegeri, care contribuie în chip extrem la poluarea duhovnicească, poluare care și ea nu încetează să crească. Să nu așteptăm numai de la sfinți să purifice această atmosferă. Să ne purificăm[19] pe noi înșine și să purificăm relațiile noastre nu în exteriorul, ci în interiorul comunităților noastre. Să ne deschidem inimile acestei prietenii, care este cel mai important dar de la Dumnezeu pe acest pământ. Apoi, ne va fi mai ușor să abordăm culoarul Crucii, să devenim apropiații lui Hristos pe Cruce, pentru a învăța cum să ne suim și noi pe Cruce. Pentru că este foarte ușor să vorbim despre Cruce și să o invocăm, dar este foarte greu să ne suim noi înșine pe Cruce.

Cunoaștem imaginea monahului îmbrăcat în veșmintele sale și împotriva căruia diavolul trimite săgeți. Nu înțelegem imediat ce sunt aceste săgeți, dar descoperim încetul cu încetul că ele vin atunci când ne denunțăm pe noi înșine, când denunțăm mizeria noastră lăuntrică, răutatea noastră, lipsa de iubire, atunci când ne vedem așa precum suntem în lumina Domnului. Atunci, diavolului nu-i place aceasta și ne trimite săgețile sale. Căci deschizând inima noastră, deschizând ființa noastră înaintea Domnului ca o floare, putem primi harul, putem să ne mântuim, putem trece într-adevăr prin această poartă care este Crucea.

Dumnezeu să ne ajute și să ne dea tuturor gânduri bune și rugăciune în fiecare clipă a vieții noastre pentru a purifica atmosfera, uneori atât de apăsătoare, care există în lume în general și în lumea creștină în particular, pentru a putea trece împreună prin poarta mântuirii. Amin.

în limba latină, cuvintele *prieten (ami)* și *prietenie (amitié)* vin de la același cuvânt de bază *„a iubi" (aimer),* ceea ce le dă un sens profund care nouă ne scapă uneori din vedere.

18. Predica a fost rostită cu o zi înainte de începerea noului an bisericesc (1 septembrie).

19. Pentru fidelitatea traducerii în context, am folosit *„să ne purificăm"* în loc de *„să ne curățim".*

Kosovo — o problemă de azi?

(IV)

ÎNCEPUTUL INTERESELOR AUSTRIECE ÎN BALCANI. COLONIZAREA SÂRBILOR ÎN IMPERIUL HABSBURGIC.

Cel de-al doilea factor care a determinat formarea naţiunilor moderne în Balcani a fost cel extern. Austria şi Rusia i-au folosit pe creştinii din Balcani drept pretext pentru un amestec tot mai mare în treburile interne ale Imperiului otoman. De aceea, au susţinut cu toată puterea pornirile de răzvrătire ale sârbilor, grecilor şi bulgarilor.

Cea care a urmat prima această politică de interese în Balcani a fost Austria. După eşecul turcilor în cel de-al doilea asediu al Vienei din anul 1683, trupele imperiale habsburgice au pornit o puternică ofensivă spre sud, cucerind în anii 1688—1689, o serie de oraşe slave sud-dunărene, precum Belgrad, Niş, Vidin, Sofia. Dar, ca urmare a unei contraofensive turceşti, austriecii au fost împinşi la nord de Dunăre, fiind nevoiţi chiar să se retragă din Banat. În aceste condiţii, împăratul Leopold I, a emis la 6 aprilie 1690 un manifest adresat poporului sârb, cerând sprijinul acestuia împotriva turcilor. Patriarhul Arsenie III Cernoievici a convocat în iunie 1690 Marea adunare naţională sârbească la Ipek, care a decis trimiterea la Viena a episcopului de Lipova-Ineu, Isaia Diaconovici, pentru a trata cu autorităţile habsburgice problema emigrării unor sârbi pe teritoriul eliberat de austrieci. În urma acestor negocieri, Leopold I a emis la 21 august 1690 o diplomă adresată sârbilor: aceştia erau invitaţi să colonizeze Ungaria de sud, emigranţilor urmând să li se acorde o serie de privilegii politice, economice şi bisericeşti (numite *Privilegiile ilirice*). Ei urmau să fie scutiţi de impozite, datoria lor fundamentală fiind aceea de a apăra noua frontieră de sud a Imperiului habsburgic.

În toamna anului 1690 şi primăvara celui următor, un prim grup de emigranţi (30—40 000 familii; arhiepiscopul Leopold Kollonich, ministrul de finanţe al Ungariei, indica un număr de 60 000 de persoane), conduşi de însuşi patriarhul Arsenie III Cernoievici, s-a aşezat în Srem, Slavonia şi Ungaria de sud. Al doilea grup de emigranţi a fost colonizat în anul 1716 în Banatul de nord-est (în zona Vârşeţ, Timişoara şi Arad), iar cel de-al treilea grup de emigranţi, sub conducerea altui patriarh sârb de Ipek, Arsenie IV Ioanovici Şacabent, s-a aşezat în anul 1737 în districtele bănăţene de sud şi vest (Pancevo, Becicherec-Zrenianin şi Biserica Albă). Ca urmare a acestor emigrări, patriarhia sârbă de la Ipek a fost desfiinţată în anul 1766.

Patriarhul sârb, stabilit în anul 1713 la Carloviţ (în regiunea Srem), a fost recunoscut drept căpetenia politică şi bisericească a emigranţilor sârbi şi a tuturor ortodocşilor din teritoriile habsburgice. În anul 1695 s-au creat şapte episcopii ortodoxe: Karlstadt (azi Karlovac, la sud-vest de Zagreb; cu jurisdicţie în Croaţia de sud-vest); Mohaci, mutată mai târziu la Pakraţ (cu jurisdicţie în Slavonia); Buda (cu jurisdicţie în Buda, unde sârbii constituiau în anul 1700 aproximativ jumătate din populaţie, şi în Ungaria de vest); Oradea, mutată ulterior la Arad (cu jurisdicţie în Ungaria de nord-est); Vârşeţ (cu jurisdicţie în Banatul de est); Timişoara (cu jurisdicţie în Banatul de vest); Seghedin, mutată ulterior la Novi Sad (cu jurisdicţie în Bacica). Mitropolitul de la Carloviţ avea jurisdicţie directă în regiunea Srem (azi în sudul Voievodinei).

Această mişcare de populaţie, coordonată de autorităţile austriece, a dus la o modificare a structurii demografice, atât în Kosovo (unde albanezii au rămas majoritari), cât şi în Banat, Slovonia şi sudul Ungariei. În acestea din urmă, în mijlocul unei populaţii ţărăneşti, de etnie croată şi românească, au fost aduse o parte din acele cete războinice sârbe din munţii Serbiei de sud şi din Kosovo. Astfel s-au pus bazele unor viitoare confruntări etnice, căci nici croaţii şi nici românii nu i-au privit cu ochi buni pe aceşti noi veniţi. Antagonismul sârbo-croat îşi are originile în aceste colonizări, croaţii ţărani iobagi neîmpăcându-se niciodată cu noii lor vecini sârbi de un alt statut social (grăniceri liberi, neplătitori de impozite). Confruntările sângeroase dintre sârbi şi croaţi vor izbucni însă după doar două secole.

În ceea ce-i priveşte pe români, efectul noilor colonizări au fost multiple. În secolul XVIII, românii ardeleni au găsit în mitropoliţii sârbi de la Carloviţ un sprijin important în apărarea credinţei ortodoxe, vrednic de a fi pomenit în acest sens fiind mitropolitul Pavel Nenadovici (+1768) care a trimis la Viena numeroase memorii, susţinând revendicările luptătorilor ardeleni pentru apărarea Ortodoxiei. În anul 1783, autorităţile habsburgice au subordonat episcopia ortodoxă din Transilvania, mitropoliei sârbe de la Carloviţ (primii episcopi au fost de neam sârb, dar după 1810 români).

Însă în Banat şi Arad românii majoritari au fost supuşi episcopilor sârbi care au dus o politică anti-românească. După numeroase memorii, primul episcop de neam român de la Arad a fost recunoscut abia în anul 1829. Dar în ceea ce-i priveşte pe românii din Banat, aceştia au dus o luptă mult mai lungă pentru a fi scoşi de sub jurisdicţia episcopilor sârbi. Datorită faptului că cererile lor nu au fost ascultate, românii bănăţeni (spre deosebire de ardeleni) s-au alăturat în 1848 revoluţionarilor maghiari, ducând cu aceştia o luptă comună împotriva sârbilor şi a austriecilor. Cei doi episcopi sârbi din Banat au fost înlăturaţi cu forţa, în locul lor fiind instituiţi administratori români, atât la Caransebeş (Ignatie Vuia), cât şi la Timişoara (Dimitrie Petrovici-Stoichescu). După înăbuşirea revoluţiei de la 1848, Ignatie Vuia s-a refugiat cu Kossuth în afara Ungariei, însă Dimitrie Petrovici-Stoichescu a fost condamnat la 12 ani temniţă grea (din care a executat doar 4 ani). Totodată, peste 70 de preoţi români au fost arestaţi şi întemniţaţi din dispoziţia episcopului sârb de la Timişoara, Pantelimon Jivcovici, iar trei preoţi au fost caterisiţi în mod public în piaţa din Timişoara. Revendicările românilor bănăţeni au fost soluţionate abia în anul 1864, când a fost reînfiinţată Mitropolia română din Ardeal (cu sediul la Sibiu), cu episcopiile sufragane la Arad şi Caransebeş (sârbii păstrau episcopiile de la Vârşeţ şi Timişoara). Pentru mânăstirile din Banat, românii şi sârbii au purtat un proces îndelung la tribunalul din Budapesta, proces încheiat abia spre începutul primului război mondial, când, din cele patru mânăstiri bănăţene, doar una a revenit românilor (cea de la Hodoş-Bodrog).

Beneficiind de *Privilegiile illyrice*, sârbii au înfiinţat în Banat, Croaţia şi Ungaria de sud, o reţea de şcoli primare, ba chiar şi gimnazii la Carloviţ (1791) şi Novi Sad (1811); seminarii teologice la Novi Sad (1765-1784) şi Vârşeţ (1822, cu o secţie română, mutată în 1865 la Caransebeş). În acest fel, sârbii din Imperiul habsburgic au reuşit să formeze o intelectualitate care a contribuit la formarea conştiinţei naţionale la sârbii din teritoriile otomane. De aceea, sârbii au fost cei dintâi care au pornit mişcarea de eliberare naţională din Balcani.

În ceea ce priveşte Rusia, primul amestec important al acesteia în politica din Balcani a avut loc în anul 1774, când, în urma unui război ruso-austro-turc (1768-1774), ţarina Ecaterina II a obţinut, prin tratatul de pace de la Kuciuk-Kainargi, dreptul de protectorat asupra creştinilor ortodocşi din Imperiul otoman (tot cu aceeaşi ocazie, austriecii au anexat partea de nord a Moldovei, numită de ei Bucovina).

După cum se va vedea, toată istoria balcanică din deceniile următoare nu poate fi înţeleasă fără luarea în considerare a concurenţei dintre Rusia şi Austria, pentru lăţirea influenţei în sud-estul Europei. Din păcate, popoarele creştine de aici au servit doar ca unelte pentru această politică. Dorinţele lor legitime pentru libertate, pentru independenţă au fost cu cinism susţinute, apărate, trădate, în funcţie de conjunctura politică internaţională.

FORMAREA STATELOR NAŢIONALE MODERNE ÎN BALCANI

Serbia

Datorită anarhiei instituite în răsăritul peninsulei Balcanice, sârbii au pornit în ianuarie 1804 lupta pentru neatârnare. O adunare naţională l-a ales pe George Petrovici, numit Karageorge, conducător al poporului sârb. Acesta a reuşit alungarea tuturor turcilor din Serbia, sultanul fiind silit în anul 1807 să le acorde sârbilor autonomie, iar lui Karageorge titlul de principe. Dar ruşii, aflaţi în război cu turcii din anul 1806 (cu această ocazie, Principatele Române au fost ocupate şi pregătite să fie anexate la Rusia) i-au îndemnat pe sârbi să nu accepte oferta sultanului, promiţându-le ajutor pentru constituirea în viitor a unui stat sârb mare, care să cuprindă şi Macedonia. „Intervenţia Rusiei în Serbia a fost însă de la început până la sfârşit târzie, leneşă şi egoistă, nefiind făcută niciodată în folosul sârbilor, totdeauna însă în folosul ţarului. Până acolo au mers ruşii în lipsa lor de scrupul, încât se gândeau să întrebuinţeze pe aceşti ţărani nenorociţi, ca să atace pe francezi în Dalmaţia" (Iorga, *Istoria statelor balcanice în epoca modernă*, p. 116). Sârbii au devenit în acest fel unelte în războaiele ruşilor cu turcii şi cu Napoleon. Iar prin tratatul de pace de la Bucureşti din 1812, ruşii şi-au atins o parte din obiective, anexând Basarabia, lăsându-i însă pe sârbi „în plata" turcilor, care, sub conducerea sârbului renegat Curşid-Paşa (!), au reocupat Serbia. Karageorge s-a refugiat în anul 1813 în Austria, apoi în Rusia.

Doi ani mai târziu, sârbii s-au răsculat din nou, de această dată sub conducerea lui Miloş Obrenovici. Datorită calităţilor sale diplomatice, acesta a reuşit să obţină în anul 1817 recunoaşterea autonomiei sârbe, sub suzeranitatea sultanului, autonomie consfinţită pe plan internaţional şi prin tratatul de pace de la Adrianopol din anul 1829 (prin care Grecia şi-a obţinut independenţa, iar Principatele Române înlăturarea monopolului turcesc în comerţul exterior). Această Serbie autonomă cuprindea doar o mică parte din Serbia actuală, fără oraşele Niş, Pirot, Leskovac şi Vranja, şi fără regiunea Kosovo. Graniţa de est o constituia râul Drina, care desparte şi azi Serbia de Bosnia-Herţegovina.

În deceniile de după constituirea Serbiei autonome (până prin anii 1860-1870), a avut loc o importantă schimbare de populaţie. Numeroşi musulmani s-au refugiat în teritoriile rămase sub dominaţie otomană (Bosnia, Serbia de sud, Macedonia), de unde au sosit sârbi ortodocşi, bucuroşi să trăiască într-un stat liber. Pe plan cultural, noul stat a primit sprijin din partea intelectualităţii sârbeşti din Imperiul habsburgic.

Pe plan extern, Miloş Obrenovici a dorit înlăturarea influenţei ruse, dându-şi seama că ţarul, prin pretenţia de sprijinire a Serbiei, nu dorea altceva decât extinderea influenţei ruseşti. Din acest motiv, a fost silit în anul 1839 să abdice în favoarea fiului său Mihail şi să părăsească ţara. Rusia era interesată de izbucnirea unei răscoale generale a tuturor slavilor din Balcani şi constituirea astfel a unei *Iugoslavii* mari (care să cuprindă Serbia, Bulgaria, Macedonia) sub protectorat rusesc. Întrucât nici noul principe sârb, Mihail Obrenovici, nu înţelegea să fie simpla unealtă a politicii ruseşti în Balcani, a fost detronat printr-o lovitură de stat şi înlocuit în octombrie 1842 cu Alexandru Karageorge (fiul conducătorului revoltei din 1804).

Dar şi acesta a părăsit în curând cauza rusă. A adoptat o politică pro-austriacă, fiind gata să intervină în anul 1848 împotriva revoluţiei maghiare. Războiul Crimeii (1853-1856) dintre Turcia (sprijinită de Austria, Prusia, Anglia, Franţa), pe de o parte, şi Rusia, pe de altă parte, a avut drept motiv şi dorinţa Apusului de a elimina influenţa Rusiei din Balcani. Într-adevăr, prin tratatul de pace de la Paris (1856), Principatele Române şi Serbia au fost scoase de sub protectoratul Rusiei.

Totuşi, politica anti-rusească a lui Alexandru Karageorge a dus la înlăturarea lui în anul 1858, şi înlocuirea sa cu octogenarul Miloş I Obrenovici, apoi, după moartea acestuia, în 1859, cu Mihail Obrenovici. În cea de a doua domnie, acesta a pus bazele Serbiei moderne, reuşind în 1867 să-i oblige pe turci să-şi retragă din Serbia restul trupelor. Însă popularitatea lui Mihail Obrenovici a determinat dinastia rivală Karageorge să organizeze un complot care a dus la asasinarea principelui (1868), însă nu şi la schimbarea dinastiei.

Istoria statului *Muntenegru* este mai deosebită. După cum s-a văzut, cel de-al doilea stat sârbesc îşi avea originea tocmai în această zonă, cunoscută atunci sub numele de Zeta. Statul nemanid, cu centrul în Raşca, a inclus şi Muntenegrul. După înfrângerea de la Kosovo Polje (1389), Muntenegrul a reuşit să devină un stat independent, ocupat de turci în anul 1496. Dar stăpânirea turcească aici a fost doar nominală, căci cetele de luptători muntenegreni nu au putut fi niciodată învinse complet. Acest fapt a dus la existenţa neîntreruptă în istorie a formaţiunii politice muntenegrene, restrânsă doar la câţiva munţi din centrul actualei republici. Cel mai interesant este însă faptul că, începând din anul 1516, conducătorii luptătorilor şi ai statului muntenegrean au fost episcopii ortodocşi locali. În 1697, episcopul Danilo Petrovici Nieguş a pus bazele dinastiei care a condus Muntenegrul până în anul 1918 (succesiunea se transmitea de la unchi la nepot), reuşind evitarea cuceririi turceşti (în anul 1768, vlădica Stiepan Mali a învins o mare armată turco-veneţiană, peste 140 000 soldaţi, porniţi să pună capăt existenţei micului stat). Până în anul 1855 toţi conducătorii Muntenegrului au deţinut titlul de episcopi şi de cnezi. În acest an, vlădica Danilo s-a căsătorit, renunţând la episcopat, fapt prin care Muntenegru s-a transformat dintr-o teocraţie într-un stat laic. În 1860 tronul a fost ocupat de Nichita Nieguş, încoronat rege în anul 1910. Pentru istoria culturii române, Muntenegrul este foarte important, deoarece tiparul a fost adus în Ţara Românească de călugărul Macarie, refugiat după 1496 din Cetinie (în anul 1508 a tipărit *Liturghierul* în limba slavonă).

Războiul din 1877. Păcile de la San Ştefano şi Berlin (1878)

Dorinţa lui Mihail Obrenovici, cât şi a succesorului său, Milan Obrenovici, a fost unirea Bosniei cu Serbia. În acelaşi timp, a început şi mişcarea de eliberare a bulgarilor. Aceştia au alcătuit în anul 1866 un comitet central secret la Bucureşti, cu scopul de a pregăti marea răscoală bulgară. În anul 1870, bulgarii şi-au declarat unilateral autocefalia bisericească, autorităţile otomane recunoscând un exarhat bulgar, cu jurisdicţie asupra a 15 episcopii din Bulgaria şi Macedonia (desprinse de Patriarhia din Constantinopol). Acest pas a dus la schisma între Biserica Ortodoxă Bulgară şi Patriarhia ecumenică, schismă care a dăinuit până în anul 1945.

Răscoalele au început în anii 1875-76. Datorită reacţiei dure turceşti, a izbucnit războiul ruso-româno-turc, încheiat la 3 martie 1878 printr-un tratat secret de pace, semnat la San Ştefano. Serbia a dobândit districtul Niş (cu oraşele Pirot, Leskovac şi Vranja); Muntenegrul şi-a lărgit de trei ori teritoriul. În schimb, a fost creată, ca unealtă principală a politicii ruseşti în Balcani, o Bulgarie mare care cuprindea şi Macedonia.

Noua hartă secretă a Balcanilor întocmită de diplomaţia rusă a fost cumpărată de către guvernul de la Londra. Europa de vest, alarmată de noua situaţie, a convocat un nou tratat de pace, la Berlin (13 iunie - 13 iulie). Aici s-a recunoscut independenţa României, Serbiei şi a Muntenegrului. Bulgaria, ca stat autonom, a fost redusă la un teritoriu îngust la nord de Balcani. La sud de aceşti munţi a fost creată o provincie nouă, Rumelia Răsăriteană, supusă unui guvernator creştin. Bosnia-Herţegovina a fost însă ocupată de trupele austriece. România a primit Dobrogea (graniţa de sud a acesteia a fost fixată în anul 1880), Grecia a primit abia în anul 1881 Tesalia, un teritoriu nu prea mare, dar care cuprindea munţii Pindului de sud şi oraşele Arta (în vest) şi Larisa (în est). Între Muntenegru şi Turcia s-au făcut unele rectificări de graniţă (nu fără ciocniri armate) în anul 1884: teritorii locuite majoritar de albanezi au fost schimbate cu teritorii locuite majoritar de slavi. Turcii păstrau în Europa zona Novi Pazar (deci vechiul leagăn rascian al Serbiei medievale), apoi Albania, Epirul (cu oraşul Ianina), Macedonia (cu Tesalonicul) şi Tracia.

Prin acest tratat de pace s-a stabilit un echilibru de forţe în regiune, care va fi menţinut, în mare parte, până în anul 1912. Cu toate acestea, nu se poate spune că noile state creştine au cunoscut o dezvoltare lină. Atât Bulgaria cât şi Serbia s-au aflat într-o permanentă competiţie, modificându-şi politicile filoaustriece şi filoruse una în funcţie de cealaltă. Pe plan intern au cunoscut dispute între rusofili şi austrofili (motivate în parte tocmai de politica externă), dispute care au dus la lovituri de stat şi asasinate politice, toate acestea într-o epocă în care România se bucura din plin de o viaţă politică parlamentară democratică, sub conducerea regelui Carol I.

Evoluţia Bulgariei

Cel mai bun exemplu în acest sens a fost Bulgaria. În anul 1879 a fost ales principele Alexandru de Battenberg (nepotul ţarinei Rusiei). Acesta a condus ţara cu sprijinul a numeroşi consilieri ruşi (care, printre altele, îi îndemnau pe bulgari să declare război României pentru cucerirea Dobrogei). În toamna anului 1885, conducătorii Rumeliei au declarat unirea cu Bulgaria. Turcii nu s-au opus, dar ruşii, luaţi prin surprindere, nu au recunoscut acest act unilateral bulgar. De aceea, principele Alexandru al Bulgariei i-a expulzat din ţară pe consilierii ruşi, încheind o alianţă cu Austro-Ungaria.

Sârbii, îndemnaţi de ruşi, au considerat unificarea bulgară drept un pericol pentru pacea din Balcani şi au declarat război Bulgariei, pe care însă l-au pierdut. Sub auspiciile Austriei a fost semnat la 3 martie 1886 un armistiţiu la Bucureşti. Unificarea Bulgariei era recunoscută pe plan internaţional.

Dar o lovitură de stat rusofilă l-a detronat pe principele Alexandru, care a fost predat ruşilor. O contrarevoluţie, condusă de preşedintele parlamentului, Stambulov (cel mai mare om politic de la sud de Dunăre, numit şi „Brătianu al bulgarilor") l-a rechemat pe Alexandru înapoi. Datorită faptului că ruşii nu i-au acordat permisiunea de a se întoarce, Alexandru a abdicat (august-septembrie 1886). Ruşii numiseră deja un general al armatei ţariste, Dolgoruchi, în postul de „guvernator provizoriu" al Bulgariei, pregătind constituirea unui *Mare Ducat Bulgar* condus de ţar, deci unit cu Rusia.

Parlamentul bulgar a propus atunci o uniune personală cu România, sub conducerea regelui Carol I (foarte popular în rândul bulgarilor, încă din timpul războiului din anii 1877-78). Austria s-a împotrivit unei asemenea uniuni româno-bulgare, iar Rusia ameninţa cu război, în cazul împlinirii ei. În aceste condiţii, Carol I a refuzat propunerea, iar Parlamentul bulgar l-a ales apoi principe pe ofiţerul austro-ungar, Ferdinand de Saxa-Coburg (1887). Rusia însă nu l-a recunoscut nici pe acesta, declarându-l, culmea, uzurpator. Abia în anii 1894-95 (după înlăturarea şi asasinarea ziua în amiaza mare, pe stradă, a lui Stambulov) a avut loc reconcilierea dintre principele Ferdinand şi Rusia. În anii următori, Bulgaria a fost condusă de o „dictatură princiară", scopul principal al lui Ferdinand fiind obţinerea independenţei şi a unirii Macedoniei. Pentru atingerea acestui scop, a dus o politică de balans între austrieci şi ruşi, cheltuind cele mai mari sume pe cap de locuitor din Europa pentru înarmare.

Evoluţia Serbiei

Principele şi (din 1882) regele Milan Obrenovici (1868-89), fiul unei românce din familia Catargi, căsătorit cu o altă românca din Basarabia, a condus ţara autoritar, nerespectând nici măcar constituţia liberală pe care el însuşi o promulgase în anul 1869, ceea ce a dus în anul 1882 la un atentat nereuşit împotriva vieţii sale. Simţindu-se trădată de Rusia la păcile de la San Ştefano şi Berlin, cât şi prin apropierea ruso-bulgară dintre anii 1879-1885, Serbia a căutat o alianţă cu Austria, alianţă pe care a schimbat-o imediat după ruperea relaţiilor ruso-bulgare din 1885 cu una nouă, desigur cu Rusia. Războiul, pe care l-a declarat Serbia Bulgariei în 1885 a avut acordul Petersburgului.

În anii următori, Serbia a cunoscut o violentă viaţă politică. Au avut loc numeroase asasinate, cel mai crud fiind uciderea în zorii zilei de 11 iunie 1902 a regelui Alexandru şi a soţiei acestuia, după care cadavrele pline de sânge au fost azvârlite, cu o „barbarie africană" (cum s-a exprimat Iorga, *op. cit.*, p. 347) de pe fereastră pe stradă. Asasinii au oferit tronul dinastiei rivale, Karageorge (regelui Petru, fiul lui Alexandru, detronat în anul 1858). Parlamentul sârb a transmis asasinilor o declaraţie de mulţumire votată în unanimitate (!). În schimb, majoritatea ţărilor europene au rupt temporar relaţiile diplomatice cu noul guvern, în semn de protest pentru asasinatul regal (Marea Britanie nu le-a reluat decât în anul 1906).

În acelaşi timp, relaţiile dintre Serbia şi Austria s-au înrăutăţit tot mai mult. Într-un context de sărăcie generală, ţelul naţional al politicii sârbe a devenit unificarea tuturor slavilor din Macedonia şi Bosnia cu Serbia.

PAUL BRUSANOWSKI

Intermusikale-Köln 1999

(Urmare din pag. a 5-a)

Pr. Dieter: — E o biserică în care se întâlnesc mai multe curente, problema e că nu avem o autoritate care să se pronunţe că un fapt e aşa sau nu. Activităţile desfăşurate de această biserică sunt de fapt şi pilonii care-i susţin existenţa.

D-na Ruth: — În Biserica Evanghelică fiecare parohie are propriul ei stil de viaţă. Deşi la o primă impresie anumite parohii par a avea un stil de viaţă diferit, totuşi ele sunt unite între ele.

T.S. — *Cum priviţi lumea ortodoxă ca membri ai Bisericii Evanghelice?*

Dc. Helmut: — Cred că nu ştim prea mult despre Biserica Ortodoxă, mulţi cred că ortodoxia e o religie îmbătrânită, tradiţionalistă, ca un cerc închis; ai impresia că ar fi o biserică a bărbaţilor, mai puţin a femeilor.

Pr. Dieter — Nu prea avem contacte cu Biserica Ortodoxă, suntem impresionaţi de liturghiile ei, care sunt „liturghii pentru suflet". Biserica Ortodoxă e relativ necunoscută în Germania.

D-na Ruth: — Cred că ar fi mult mai bine, dacă ne-am cunoaşte mai adânc, să lucrăm mai mult împreună. Cred că sunt diferenţe teologice, dar pentru tineri ele nu sunt aşa de importante. Pentru tineri cred că e mai important să fie creştini într-o lume secularizată şi nu contează atât de mult din ce biserică fac parte.

T.Ş.: — *Ştim că în Köln relaţia dintre catolici şi protestanţi a fost pentru o lungă perioadă de timp nu tocmai de frăţietate; ce ne puteţi spune astăzi despre acest fapt?*

Dc. Helmut: — La nivel local ne înţelegem foarte bine cu preoţii romano-catolici, credincioşii între ei se înţeleg şi mai bine.

Hristos ne îndeamnă la comuniune, dar Biserica Catolică spune că nu putem intra în această comuniune ca protestanţi, noi neavând succesiune apostolică. Aceasta nu e gândirea noastră. În Köln problema e că, cardinalul Meisner este deşul de închis când e vorba de relaţia cu protestanţii, cei dinaintea lui au fost mult mai deschişi.

Pr. Dieter. — Acolo unde avem întâlniri e prezentă frăţietatea, la fel la nivel de parohie. Problema e însă la nivel superior...

D-na Ruth: — Cred că astăzi sunt o mulţime de lucruri pe care le facem împreună, cum ar fi de pildă: munca cu tinerii, Via Crucis şi exemplele ar putea continua. Sperăm într-un viitor mai bun în ceea ce priveşte relaţia dintre catolici şi protestanţi în Renania.

T.Ş.: — *Vă mulţumesc.*

Un istoric uitat: Prof. univ. dr. Ilie Minea

Pe un ger năpraznic, de făurar al anului 1943, dangătul clopotelor bisericii din Turcheș-Săcele anunța ceva trist: murise profesorul Ilie Minea, titularul catedrei de Istoria românilor de la Universitatea „Cuza-Vodă" din Iași, „stins fulgerător din viață", în dimineața zilei de 20 februarie 1943. Fruntașii Săcelelor (Turcheș), în frunte cu vrednicul de pomenire, preotul Daniil Purcăreiu, precum și mulți foști colegi de școală, erau în mare forfotă, pregătind întâmpinarea cortegiului funerar la „Podu-Dârstei".

Coborâtor dintr-o familie fruntașă de săceleni (n. în Turcheș în 1881), Ilie Minea începe studiile în Săcele, apoi la Liceul „Andrei Șaguna" din Brașov, fiind coleg cu Dr. Voicu Nițescu, Dr. Alexe Șulica, prof. George Giuglea, prof. I.U. Soricu ș.a. Aici, își uimește colegii și chiar profesorii prin cunoștințele temeinice, însușite încă de pe atunci, îndeosebi în domeniul Istoriei Naționale. Își continuă apoi, pregătirea științifică la Universitatea din Budapesta și Viena, unde-și trece doctoratul cu tema: „Contact maghiaro-bulgar-român pe timpul lui Ludovic d' Anjou".

În aceste centre universitare a mai făcut studii temeinice de cronologie, paleografie, diplomație, completându-și, în felul acesta, pregătirea în vederea carierei ce avea s-o îmbrățișeze.

Neputând suporta regimul tiranic pentru neamul său, Ilie Minea trece munții, în anul 1910, stabilindu-se în București, unde lucrează, alături de istoricul Dimitrie Onciul (strălucit profesor de Istoria Românilor de la Universitatea din București), la Arhivele Statului și la Academia Română, însușindu-și atunci și acolo metoda riguros-științifică a maestrului său, de **cercetare științifică.**

Marii cărturari ai vremii, Dimitrie Onciul și Nicolae Iorga au văzut, încă de atunci, în tânărul Ilie Minea un strălucit și înzestrat istoric; de aceea îl recomandă călduros, în anul 1919, la suplinirea catedrei de Istoria Românilor, devenită vacantă, din cadrul universității ieșene, al cărui titular este numit în 1922, nu însă fără dificultăți și concurenți.

Profesorul Ilie Minea a luat parte, ca voluntar, la războiul pentru întregire din 1916—1918. Petiția prin care cerea să fie înrolat în rândurile Armatei Române i-a fost primită de Comandamentul Corpului II Armată, la data de 9 nov. 1914, iar în 1916, deși avea 35 de ani, a fost chemat, mai întâi, să urmeze la Botoșani, cursurile pregătitoare de ofițeri și apoi trimis pe front, unde a luptat în fruntea unui pluton, pe care l-a comandat cu avânt și vitejie.

Vrednic urmaș la catedra lui A. D. Xenopol, (1922), profesorul Ilie Minea a continuat, cu temeinica sa pregătire științifică, o tradiție de intelectualitate și afirmare în domeniul studiilor Istoriei Naționale, desfășurând o intensă și laborioasă activitate.

Venit la Iași, din Ardealul lui Bărnuțiu, Ilie Minea s-a impus în galeria acestor mari înaintași, prin pregătirea lui desăvârșită, și prin locul ce l-a avut în cultura românească. În articolele publicate în revista **„Convorbiri Literare"**, ca și în primele sale lucrări: „Relațiile politice dintre Țara Românească și Ungaria în vremea regelui Ludovic I" (1911), „Românii înainte de 1222" (1912), „Din trecutul stăpânirii românești asupra Ardealului" (1914), dar mai ales în „Principatele Române și politica orientală a lui Sigismund de Luxemburg" (1919), cât și în lucrarea „Iuga-Vodă" (1920), folosind izvoare ungurești, profesorul Ilie Minea aduce ultima informație istorică cu interpretări de nezdruncinat. Cunoscător al limbilor germană, greacă, latină, maghiară, profesorul Minea a putut folosi numeroase izvoare de informație spre a se documenta și mai ales pentru a respinge interpretările și datele tendențioase.

Începe să redacteze revista **Cercetări Istorice**, de multe ori finanțată din propriul salar, unde își publică cele mai de seamă studii ale sale și în jurul căreia adună colaborările unora dintre colegi (Bratu, Oțetea), dar mai ales a numeroși discipoli, pe care-i îndrumă cu aceeași severă disciplină științifică. Atunci, încep să apară și lucrările sale de proporții: „Letopisețele moldovenești" (1925), „Începutul domniei lui Alexandru Lăpușneanu" (1925), „Iașii în vremea Cantemireștilor" (1925), „Informațiile românești ale cronicii lui Ján Dlugosz" (1926), „Despre Dimitrie Cantemir" (1927), operă masivă în care se epuizează tot ce se poate spune cu privire la acest Voevod-cărturar al Moldovei, „Reforma lui Constantin Mavrocordat" (1927), „Complotul boieresc în contra lui Ștefăniță - Vodă" (1928), „Vlad-Dracul și vremea sa" (1928), „Aron-Vodă și vremea sa" (1933), „Cum se moșteneau moșiile în Țara Românească până la sfârșitul sec. al XVI-lea" (1940) ș.a.

Prin strădunța lui, s-a înființat, în 1941, Institutul de Istoria Românilor „A. D. Xenopol", care a desfășurat la Iași sub direcția lui, o intensă activitate, toate studiile fiind publicate în Buletinul Institutului.

În ultimii ani ai vieții își aduna un bogat material documentar asupra Ciangăilor; la căpătâiul lui s-au găsit numeroase documente despre Ciangăi. Moartea subită, din 20 febr. 1943, i-a întrerupt opera.

Profesorul Ilie Minea era un suflet larg, generos, înțelegător și mare iubitor al tineretului. Studenții lui mergeau la cursuri să-l asculte, acasă să-l vadă. Pe mulți îi ajuta bănește, cu cea mai mare discreție. Cursurile sale, pline de orizont și de sugestii, rămân adevărate capodopere, prin interpretările noi, dar mai ales prin limpezimea cu care erau expuse.

Într-o cuvântare comemorativă, profesorul Paul Nicorescu îl caracteriza astfel; „... După Nicolae Iorga, profesorul Ilie Minea era cel mai desăvârșit cunoscător al istoriei noastre, era cel mai mare istoric al Românilor, deși n-a avut satisfacția să fie membru al Academiei Române...".

Săcelenii, după Decembrie '89, s-au străduit mult, să nu-l dea uitării și prin stăruința doamnei **Mia Bobeș**, această „enciclopedie a Săcelelor" s-a dat numele unei străzi, în apropierea bisericii, spre veșnică amintire a acestui mare istoric și patriot și n-ar fi lipsit de interes, dacă, Consiliul local Săcele și-ar aminti și de fratele acestuia, prof. univ. dr. Ioan Minea (1878—1941), savant-neurolog la Universitatea clujeană, medicul curant al lui Octavian Goga.

ȘT. MUNTEANU - Săcele
Desp. Central al ASTREI - Sibiu

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. VISARION RĂȘINĂREANU — Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvârșit următoarele:

2 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

3 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela mitropolitană.

— A săvârșit taina Sf. Cununii tinerilor Thomas și Florentina Roth în biserica din Avrig și tot acolo și slujba Vecerniei;

4 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în biserica Sf. Nicolae din Tălmaciu, prot. Avrig rostind cuvânt de învățătură;

— Seara a slujit în sobor Taina Sf. Maslu de obște în parohia Orlat, prot. Sălișteanu rostind cuvânt de învățătură;

5 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit în Capela mitropolitană slujba de Te-Deum cu prilejul începerii cursurilor de îndrumare preoțească;

6 IULIE a.c., — P. S. Sa a luat parte la Ședința Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu;

— A slujit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală;

8 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a noii Capele de la Spitalul nr 6 Stejeriș din Brașov și Sfânta Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură. P. C. pr. paroh Bogdan Vasile Gavriil a fost hirotesit întru sachelar. A fost acordat un Act de apreciere directorului Spitalului, Doru Ciobanu.

— A avut o întâlnire la sediul Inspectoratului școlar județean Brașov cu d-na inspectoare Carmen Tănăsescu în legătură cu problema Seminarului Teologic din Brașov.

— În aceeași zi a cercetat noua biserică aflată în construcție de la Spitalul „Tractorul" din Brașov.

9 IULIE a.c., — P. S. Sa a prezentat în fața preoților cursanți de la Facultatea de Teologie din Sibiu prelegerea „Misiunea și mărturia creștină astăzi".

— A oficiat în biserica „Sf. Nicolae" din Șchei-Brașov, slujba de reînhumare a Ecaterinei Titulescu, soția marelui diplomat român Nicolae Titulescu, rostind cuvânt de învățătură;

— În aceeași zi a cercetat și biserica parohială cu hramul „Sf. Treime" din Ghimbav, prot. Brașov.

11 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericii cu hramul „Sf. Muc. Gheorghe" din parohia Hașag, prot. Sibiu, recent pictată în frescă, și Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură. P. C. Pr. paroh Gălățeanu Petruș-Emanoil a fost hirotesit întru sachelar. A fost acordat un Act de apreciere Consiliului Parohial. A cercetat și biserica „Sf. Arhangheli" din aceeași localitate.

13 IULIE a.c., — Împreună cu Î. P. S. Mitropolit SERAFIM al Germaniei, P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela mitropolitană din Sibiu, cu prilejul întâlnirii promoției 1974 a Institutului Teologic din Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

15 IULIE a.c., — P. S. Sa a prezentat o nouă prelegere preoților cursanți la Facultatea de Teologie din Sibiu;

— A săvârșit slujba de sfințire a noii capele militare cu hramul „Sf. Muc. Gheorghe" de la Academia Trupelor de Uscat din Sibiu și Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură. P. C. pr. militar Valentin Bețiu a fost hirotesit întru iconom-stavrofor.

16 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

18 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Axente-Sever (pr. paroh Mihai Isailă) și a sfințit locul viitoarei biserici parohiale cu hramul „Sf. Împărați" rostind cuvânt de învățătură.

— A săvârșit apoi binecuvântarea bisericii „Sf. Arhangheli" din Copșa-Mică (pr. paroh Ioan Marga) și slujba Vecerniei rostind cuvânt de învățătură creștinească.

20 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala Mitropolitană.

— Seara a săvârșit Vecernia și slujba de binecuvântare a locului viitoarei biserici cu hramul „Sf. Ilie" din cartierul Vasile Aaron rostind cuvânt de învățătură.

21 IULIE a.c., — P. S. Sa a făcut o vizită canonică în protopopiatul Brașov, vizitând șantierul noii biserici în construcție din Brașov-Triaj. A vizitat și șantierul noii biserici „Sf. Treime" din Sadu, prot. Sibiu.

23 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu hirotonind întru diacon pe tânărul teolog Ioan Puia.

— A primit un grup de credincioși evanghelici din cadrul Episcopiei de Magburg (Germania), care se ocupă de probleme de asistență socială.

— Seara a slujit Vecernia și Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

24 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie în Capela mitropolitană hirotonind pe diaconul Ioan Puia întru preot pe seama parohiei Berivoi, prot. Făgăraș.

— A luat parte la festivitatea de premiere a elevilor participanți la Tabăra de pictură pe sticlă „Icoana din sufletul copilului" organizată la Fântânele cu sprijinul Arhiepiscopiei Sibiului, rostind cuvânt de învățătură.

— A slujit Vecernia în Catedrala din Sibiu.

25 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în biserica Schitului Păltiniș, jud. Sibiu rostind un bogat cuvânt de învățătură.

— La orele amiezii a slujit la mormântul filozofului Constantin Noica parastasul de pomenire la care au luat parte miniștri din Guvernul României în frunte cu dl. ministru de externe Andrei Pleșu, parlamentari, autorități civile ale jud. Sibiu, numeroși credincioși.

27 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind întru diacon pe tânărul teolog Sebastian Dumitru Aslău.

— Seara a slujit Vecernia și Acatistul Sf. Pantelimon în Catedrală.

29 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană. La vremea cuvenită a hirotonit pe diaconul Dumitru Sebastian Aslău întru preot, iar pe teologul Gheorghe Streza întru diacon.

— A primit pe dl. Dan Condurat, primarul municipiului Sibiu.

30 IULIE a.c., — P. S. Sa a oficiat în Piața Mare din Sibiu slujba de Te-Deum cu prilejul ceremonialului înălțării în grad a absolvenților Academiei Trupelor de Uscat din Sibiu.

— A luat parte la masa festivă oferită cu acest prilej la Casa Armatei din Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

31 IULIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit dumnezeiasca Liturghie arhierească în Capela mitropolitană din Sibiu.

— A cercetat biserica parohială din Sebeșul de Jos, prot. Avrig, recent restaurată în exterior și mânăstirea „Sf. Maria" de la Turnu Roșu unde a săvârșit și slujba Vecerniei.

1 AUGUST a.c., — P.S. Sa a săvârșit dumnezeiasca Liturghie arhierească în biserica „Înălțarea Domnului" din parohia Feldioara, prot. Făgăraș (Pr paroh Gheorghe Găitănaru), rostind cuvânt de învățătură. C. diacon Gheorghe Lucian Streza a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Șercaia II, jud. Brașov. Seara a slujit Vecernia și a predicat în parohia Rucăr, prot. Făgăraș.

— În aceeași zi a cercetat și bisericile parohiale din Scoreiu și Drăguș.

4 AUGUST a.c., — P. S. Sa a primit pe P. C. pr. Ioan Andreșoaia din Vancouver - Canada.

— A primit pe Pr. Flavian Mairena-Mestre din cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe din Paris.

— A prezidat lucrările unei consfătuiri cu contabilii protopopiatelor Arhiepiscopiei Sibiului.

5 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierească în Capela mitropolitană, hirotonind întru diacon pe seminaristul Sebastian Sorin Pedestru.

— A primit pe dl. Gerard Testard împreună cu comitetul de organizare a taberei internaționale a tinerilor „Tinerețe și speranță" desfășurată sub patronajul Arhiepiscopiei Sibiului la mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus (1—7 august 1999).

6 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a noii picturi din biserica cu hramul „Schimbarea la față" de la Mânăstirea Bucium, prot. Făgăraș și Sfânta Liturghie arhierească rostind cuvânt de învățătură. C. diacon Ioan Sebastian Pedestru a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Cața, prot. Rupea.

7 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în Capela mitropolitană.

— Seara a slujit împreună cu Î. P. S. Mitropolit SERAFIM Vecernia în biserica „Sf. Ioan Botezătorul" din Făgăraș - Galați, rostind cuvânt de învățătură.

— A cercetat biserica nouă din Făgăraș-Combinat pregătită pentru pictură.

— A participat la Conferința susținută de Î. P. S. Mitropolit SERAFIM al Germaniei în Casa de Cultură din Făgăraș, conferință ce a avut ca temă „Tineretul și Ortodoxia azi".

8 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în biserica parohială cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Dobârca, prot. Sălișteanu rostind cuvânt de învățătură. A hirotonit întru diacon pe seminaristul Marius Țichindelean. A cercetat biserica din Apoldul de Jos, aflată în șantier de consolidare.

— Seara a slujit Vecernia și Paraclisul Maicii Domnului în Catedrală.

9 AUGUST a.c., — P. S. Sa a făcut o vizită la via Mitropoliei de la Sărăcsău, jud. Alba.

— A primit pe Dr. Hans Anton Ederer din partea organizației Pax Christi - Graz, Austria.

10 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit în Catedrala Mitropolitană din Sibiu un Te-Deum cu prilejul „Zilelor Sibiului". Au luat parte autoritățile civile ale jud. Sibiu și reprezentanți ai cultelor religioase din Sibiu.

— A participat la sediul Consiliului Județean Sibiu la primirea oficială a delegațiilor țărilor participante la Festivalul Internațional de Folclor „Cântecele Munților" desfășurat la Sibiu. A făcut o prezentare a vieții religioase din Arhiepiscopia Sibiului.

12 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind întru preot pe diaconul Marius Țichindelean pe seama parohiei Viscri, prot. Rupea.

— A primit formația de dansatori din Longada - Grecia condusă de Arhim. Emanuil Atanasios, prezentă la Festivalul Internațional de Folclor, Sibiu 1999.

— A acordat un interviu Postului de Radio „Renașterea" din Cluj.

2—14 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit seara Paraclisul Maicii Domnului în Catedrală.

13 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit împreună cu un sobor de preoți, taina Sf. Maslu de obște în biserica „Sf. Arhangheli" din Brașov rostind cuvânt de învățătură creștinească.

14 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie în Capela Mitropolitană din Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia, litia și Prohodul Maicii Domnului în Catedrală.

15 AUGUST a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sfânta Liturghie arhierească la Mânăstirea „Brâncoveanu", Sâmbăta de Sus, jud. Brașov, rostind cuvânt de învățătură. Monahul Iustin din obștea mânăstirii a fost hirotonit întru ierodiacon.

— A participat la cea de-a treia ediție a Festivalului de muzică religioasă desfășurat la Mânăstirea Sâmbăta, sub egida Societății Române de Radiodifuziune.

16 AUGUST a.c., — P. S. Sa a cercetat canonic mânăstirile Orlat și Foltea, protopopiatul Sălișteanu precum și biserica din Grui-Sălișteanu aflată în șantier de pictură.

Diacon VASILE AVRAM

Arhim. Veniamin Micle, **Manuscrisele românești de la Prodromul (Muntele Athos)** București, 1999, 408 p.

În urmă cu trei ani citeam în „Telegraful Român" că Preacuviosul Arhimandrit Veniamin Micle pregătește o lucrare privind manuscrisele românești păstrate în Biblioteca Schitului Prodromul de la Muntele Athos. În fine, anul acesta am avut bucuria să descoperim în librăriile din țară această prestigioasă operă.

Se știe că despre Muntele Athos au apărut numeroase studii și articole, dar nu monografii, excepție făcând **Ajutoarele românești la mânăstirile de la Sfântul Munte Athos** a Părintelui Teodor Bodogae. Dacă ea prezintă ajutoarele materiale, lucrarea **Manuscrisele românești de la Prodromul** abordează aspectul cultural-spiritual oferit de țările române mânăstirilor athonite, constituind astfel o fericită completare a celei dintâi.

Rod al unor cercetări efectuate în cursul a două călătorii de studii la Muntele Athos, Părintele Veniamin își elaborează lucrarea riguros științific, așa cum ne-a obișnuit cu toate scrierile Preacuvioșiei Sale.

Într-un Studiu introductiv, documentat pe baza unei vaste bibliografii în șase limbi, autorul face mai întâi o referire la vechimea manuscriselor de pe teritoriul țării noastre, subliniind totodată și activitatea copiștilor, factori determinanți pentru posibilitatea înzestrării mânăstirilor athonite cu manuscrise de proveniență românească. Urmează prezentarea mânăstirilor care păstrează aceste donații, apoi vetrele de cultură românească athonită și bibliografia celor 50 de monahi români care s-au afirmat la Muntele Athos ca miniaturiști, caligrafi, traducători și autori de opere originale.

Dintr-o „notă" aflăm că, în Biblioteca Schitului Prodromul au fost identificate 219 manuscrise românești, aparținând secolelor XVIII-XX, majoritatea fiind originale și unicate, redactate la Muntele Athos.

Fiecare manuscris are descrierea tehnică, fiind redat apoi cuprinsul și toate însemnările care au fost transmise cu multă minuțiozitate, întrucât majoritatea contribuie la îmbogățirea cunoștințelor despre istoria Bisericii și a Patriei noastre.

Bibliografia, indicele de nume, de locuri și de lucrări manuscrise încheie lucrarea.

Operă de mare valoare culturală și de importanță național-religioasă, o recomandăm călduros tuturor celor care doresc să cunoască un aspect atât de vrednic și de merituos din activitatea monahilor români stabiliți la Muntele Athos.

Protos. FIRMILIAN PALOȘAN

Forum ecumenic la Mânăstirea Sâmbăta

În perioada 1-7 august 1999 a avut loc la Mânăstirea Sâmbăta un **Forum ecumenic** cu tema „Tinerețe și speranță", organizat de Arhiepiscopia Sibiului și Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu în colaborare cu Asociația internațională **Fondations pour un Monde Nouveau** (FMN).

Desfășurându-se sub înaltul patronaj al **Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală** și bucurându-se de continua îndrumare a **Prea Sfinției Sale Episcop Vicar Visarion Rășinăreanu, Forumul** a reunit 92 de participanți, majoritatea tineri, din România (69), Franța (13), Belgia (5), Liban (4) și Italia (1). Din punct de vedere confesional cei mai mulți au fost ortodocși și catolici, cărora li s-au adăugat câțiva greco-catolici și protestanți.

Programul manifestării a cuprins expuneri ale unor invitați — între care s-au numărat Prea Cuviosul Părinte Teofil Părăianu, ziariștii Nicolae Ivan și Onuc Nemeș și mulți alții — cărora le-au urmat discuții în plen sau în grupuri restrânse. După-amiaza fiecărei zile a fost rezervată activităților cu caracter sportiv (drumeție, ciclism de teren, natație etc.) și atelierelor de creație artistică (pictură de icoane pe sticlă, modelaj, aranjament floral, dnsuri populare etc.). Pentru participarea la Sfintele Slujbe ale Mânăstirii a fost prevăzut un timp în fiecare dimineață și seară.

Buna organizare datorată muncii susținute de pregătire (de aproape un an) a unui grup entuziast de studenți ai Universității „Lucian Blaga" din Sibiu, deplinul concurs acordat de Prea Cuviosia Sa Părintele Irineu Duvlea, Starețul Mânăstirii Sâmbăta și nu în ultimul rând cadrul natural încântător, toate au făcut ca **Forumul** să se constituie într-o autentică reușită, ce a satisfăcut pe deplin așteptările participanților.

Pr. VASILE GRĂJDIAN

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **23 IULIE a.c.,** — **Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Antonie Plămădeală** a primit la Reședința mitropolitană pe dl. economist Gheorghe Bistriceanu, contabil șef la Arhiepiscopia Bucureștilor.

● **24 IULIE a.c.,** — A primit pe Dl. ministru de externe, prof. univ. dr. Andrei Pleșu, d-l ministru Nicolae Noica de la Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajarea Teritoriului, dl. prof. univ. dr. Andrei Marga, ministrul învățământului, dl. prof. univ. dr. Mihai Șora, prof. dr. Gabriel Liiceanu, dl. Sorin Vieru, dl. Sorin Lavric și domnișoarele Roxana Albu și Laura Pamfil, care au alcătuit o delegație de oameni de cultură, participanți la Simpozionul aniversar „Constantin Noica". A participat primarul Sibiului av. Dan Condurat.

● **26 IULIE a.c.,** — A primit pe P.C. Consilier ec. arhid. Ezechil Oancea.

● **27 IULIE a.c.,** — A primit pe P.C. arhim. Irineu Duvlea, starețul Mânăstirii Brâncoveanu, prot. Făgăraș, pentru aprobarea tunderii în monahism și hirotonia întru diacon a fratelui Ioan.

● **30 IULIE a.c.,** — A primit de Dr. Viorel Roman din Sibiu.

● **31 IULIE a.c.,** — A primit pe P.C. pr. George Chișcă cu preoteasa Maria din Montreal, Canada.

● **2 AUGUST a.c.,** — A prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial.
— A vizitat șantierul de construcții de la mânăstirea Orlat, prot. Sălișteanu.

● **3 AUGUST a.c.,** — A primit pe arhid. prof. dr. Constantin Voicu, decanul Facultății de Teologie din Alba Iulia.
— A primit pe Consilierul ec. al Arhiepiscopiei, arhid. Ezechil Oancea.

● **4 AUGUST a.c.,** — A primit pe P.C. Pr. Andrișoaia Ioan, paroh al Bisericii din Vancouver, Canada.

● **7 AUGUST a.c.,** — A vizitat Schitul Sibiel, prot. Sălișteanu.
— A vizitat bisericile din cartierul Strand, Nicolae Iorga, Hipodrom IV și biserica din str. Constituției.

● **12 AUGUST a.c.,** — A primit pe dl. Dr. Liviu Telea, din Sibiu.

● **14 AUGUST a.c.,** — A asistat la Sf. Liturghie, oficiată de **P.S. Visarion Rășinăreanu,** episcop-vicar, în Capela Mitropolitană.
— A primit pe dl. Dragoș Șeuleanu, secretarul general al Radiodifuziunii române și pe soția acestuia, doamna Carmen Dumitriu.

● **16 AUGUST a.c.,** — A primit pe prof. univ. dr. Pascu Ioan, rectorul Facultății de Medicină din Tg. Mureș, însoțit de soție, d-na Prof. univ. dr. Rodica Pascu.

● **18 AUGUST a.c.,** — S-a deplasat la Mânăstirea „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus, unde a vizitat șantierul de construcții al „Academiei Teologice".
— A primit pe Dl. Dragoș Șeuleanu și pe soția acestuia d-na Carmen Dumitriu.

● **19 AUGUST a.c.,** — A vizitat Mânăstirea Cârțișoara, prot. Avrig, unde s-a interesat de lucrările de construcție ale Bisericii, Trapezei și casei preotului. A purtat discuții cu obștea monahală pe care a îndrumat-o în activitatea ce va urma, pentru a duce la bun sfârșit lucrările de acolo.

● **21 AUGUST a.c.,** — A primit pe d-l Dumitru Crudu din Chișinău.

● **22 AUGUST a.c.,** — A primit pe d-na prof. E. Ionescu din București.

● **23 AUGUST a.c.,** — A făcut o vizită de lucru la Schitul Păltiniș prot Sibiu, unde s-a interesat de lucrările de construcții de la casa preotului și alte lucrări de reparații.

● **24 AUGUST a.c.,** — A primit la Reședința Mitropolitană pe P.S. Dr. Laurențiu Streza, episcopul Caransebeșului, însoțit de fiica Olivia și viitorul ginere, Liviu.
— A primit pe Pr. Bordașiu Nicolae, din București.

● **25 AUGUST a.c.,** — A primit pe P.S. episcop-vicar patriarhal Teofan Sinaitul.
— A primit pe dl. Prof. Pruteanu, lucrător la Banca Religiilor din Buzău.
— A primit pe P.C. Pr. Dr. Manolache Stelian, care cu această ocazie a înmânat **I. P. S. Mitropolit,** teza de doctorat.
— A primit pe P.C. Pr. Nichifor Todor, paroh al Bisericii „Trei Stejari" din Sibiu, fost protopop al Sibiului.

● **26 AUGUST a.c.,** — A primit pe P.C. Protopop Vitalie Zare.
— A primit pe P.C. Consilier economic arhid. Ezechil Oancea.
— A primit pe P.S. arhiereu-vicar Vasile Someșanu, de la Arhiepiscopia Clujului, pe P.C. pr. Dr. Ioan Bizău din Cluj.
— A primit pe P.C. Pr. Gheorghe Șchiopu, preot în S.U.A.
— A primit pe d-na Viorica Nicoară, fostă contabilă la Protopopiat, în legătură cu încetarea activității și a pensionării sale.
— A primit pe dl. Prof. dr. ing. Dumitru Șoaită cu soția dr. Maria Șoaită și cele două fiice, din Tg. Mureș.

● **27 AUGUST a.c.,** — S-a deplasat la mânăstirea Sâmbăta, prot. Făgăraș.

● **28 AUGUST a.c.,** — A vizitat șantierul de construcții și a dat îndrumări în legătură cu continuarea lucrărilor.
— A vizitat Biserica mare unde s-au încheiat lucrările de pictură.
— A vizitat noua casă de oaspeți amenajată în fosta clopotniță de la intrarea în mânăstire.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar eparhial —

PROGRAMARE DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarele parohii vacante:

Protopopiatul Ort. Rom. Rupea
PAROHIA RUPEA I
Protopopiatul Ort. Rom. Avrig
PAROHIA COLUN
Protopopiatul Ort. Rom. Mediaș
PAROHIA MĂLĂNCRAV

Termen de concurs: 1 AUGUST - 1 SEPTEMBRIE 1999.

Cei care doresc să ocupe aceste posturi își vor înainta cererea în termenul legal la **Of. Protopopești,** anexând adeverințe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs Of. Protopop. ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților.

P. C. protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa, vechimea în funcția anterioară, examene absolvite, copie diplomă licență, copie pentru cursurile de îndrumare absolvite, situația socială (domiciliul, copii, părinți, locul de muncă al soției).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

Termen de contestație — 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop și Mitropolit

Consilier ad-tiv, bisericesc,
Pr. SIMION SĂSĂUJAN

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● *„Poarta cerului"* — e titlul cărții semnate de P.S. dr. Casian Crăciun, episcopul Dunării de Jos. Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1999, 350 pag.

Iată ce ne spune însuși autorul: *„De la viziunea profetică* a patriarhului Iacob, Biserica, „Stâlpul și temelia adevărului" (I Tim. 3, 15), prin Întruparea Domnului devine „cerul pe pământ", iar geniul rugătorilor și artizanilor bizantini ridică pe piatra lui Iacob Crucea lui Hristos, care verticalizează pământul și omul, unește cerul cu pământul, duhovnicește, și îmbrățișează oamenii și lumea cu forța iubirii Celui Răstignit și înviat Care prin înălțare stă de-a dreapta Tatălui.

Piatra, „poartă a cerului" reapare și în noul așezământ, al harului, în Noul Testament cu o altă semnificație, de astă dată de la căpătâiul patriarhului Iacob la temelia Bisericii lui Hristos.

Deschizători ai „porții cerului", intrăm în „cămara Mirelui", în biserică, și, devenim împreună locuitori în loc de simpli contemplativi de la distanță ai măreției cerești.

Biserica în totalitate, zidire și comunitate, preia, tot profetic, de la Hristos, Temelia și Capul ei (Efes 1, 22—23), iar noi, mădularele ei (I Cor. 16, 3), rolul de „poartă" deschisă cerului către pământ și a pământului (întreaga creație și omul) către cer".

E o carte care continuă vechi tradiții românești din scrisul episcopilor cărturari. Cuprinde VIII capitole în care tratează: „Despre icoana fereastra cărții către cer, Teologie, școală și misiune, Comemorări, slujire, ecumenism". Desigur, nu le-am dat pe toate, pentru că toate sunt interesante și de care Prea Sfinția Sa s-a ocupat în chip deosebit.

Îl felicităm din toată inima.

* * *

● Un titlu nou pe coperta unei cărți semnate de Î.P.S. dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, la editura Mitropoliei Olteniei (Craiova, 1998, pag. 433). *„Studii de Teologie Istorică".*

Dintre multele teme pe care le tratează în lucrare Înalt Prea Sfinția Sa, se ocupă de Î.P.S. Gurie Grosu, primul Mitropolit al Basarabiei românești, scoțând în evidență ostenelile sale cărturărești. Tot aici se ocupă de Mânăstirea Căpriana, vechi centru de spiritualitate românească din codrii Lăpușnei și în al treilea rând se ocupă de Mămăstirea Hâncu, alt centru de spiritualitate românească între secolele XVII—XX.

Toate sunt studii de mare preț și de folos pentru literatura teologică contemporană.

* * *

● În „Colecția Religie" coordonată de P.C. pr. Răducă a apărut cartea lui Alexis Kniazev, intitulată *„Maica Domnului în Biserica Ortodoxă".*

„Părintele Alexis Kniazev, doctor în drept și teologie, fost rector al Institutului de teologie ortodoxă „Saint-Serge" din Paris, elev al lui Serghei Bulgakov, oferă în cartea de față un curs de mariologie, căruia îi adaugă o serie de studii cu caracter ecumenic. Este prima încercare de sinteză teologică marială din perspectivă ortodoxă, Kniazev examinând imaginea Maicii Domnului în Noul Testament în lumina tradiției Bisericii de la începuturile ei până în zilele noastre. O secțiune despre „Maica Domnului în Biserica Catolică" trece în revistă diferențele dintre viziunea marială catolică și concepțiile ortodoxe privitoare la Fecioara Maria".

O recomandăm și noi din toată inima.

* * *

● Vasile Avram, *„Creștinismul cosmic — o paradigmă pierdută" — mit și ortodoxie în tradiția românească.* Este o carte care apare la editura Saeculum, Sibiu. Iată cum o prezintă pe ultima copertă editura:

„Creștinismul cosmic — o paradigmă pierdută? este, alături de precedenta carte a autorului, *Constelația magicului,* o încercare de hermeneutică a straturilor adânci ale tradiției mito-religioase specifice spațiului sud-est european — și cu deosebire celui românesc —, o arie culturală extrem de bogată în mituri originare, credințe și simboluri statornicite în imaginarul arhetipal al locuitorilor săi încă în neolitic, în contextul Vechii Civilizații Europene, și dezvoltate apoi în culturile istorice care i-au succedat, ca și în principalele creații ritologice ale ortodoxiei creștine (ceea ce Mircea Eliade definea, prin prisma istoriei și fenomenologiei religiei, drept „creștinism cosmic").

Valorificând o experiență magico-simbolică acumulată în copilărie, în satul natal, o cercetare de teren întreprinsă ulterior în mai multe zone etno-folclorice ale României, precum și o amplă bibliografie interdisciplinară (etnologie, teologie, arheologie-istorie, filozofia culturii) cu valențe comparative, cartea supune interesului cercetătorilor și al publicului larg o problematică antropologică extrem de puțin investigată până acum dintr-o perspectivă extrapozitivistă, o mito-religie ce s-ar putea reinstitui drept cadru matricial pentru un spirit european sustras procesului de desacralizare la care existența simbolică e supusă de către civilizația tehnico-științifică a zilelor noastre.

Vasile Avram este absolvent al Facultății de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai" Cluj, promoția 1967. A obținut doctoratul în etnologie la Universitatea din București, cu o primă variantă a tezei de față. A practicat mai mulți ani publicistică, îndeosebi cea literară. Actualmente este cadru universitar cu specialitatea de bază antropologie la Facultatea de Litere, Istorie și Jurnalistică a Universității „Lucian Blaga" din Sibiu. Este autor al cărților: Spirala (Cartea Românească, 1987), Zeul din labirint (Sibiu, 1992), Constelația magicului (UCN, 1994); Cărțile Eptimahice (Sibiu, 1996), Anima dr. Telea — Timp și destin la Noul Român (Sibiu, 1996), precum și al unor eseuri și studii de specialitate publicate mai cu seamă în revista „Transilvania", în redacția căreia a lucrat pentru scurt timp (1987—1990)".

* * *

● A apărut, la editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, un manual de *„Sectologie"*, de diacon P.I. David.

Este un manual experimental pentru profesorii și elevii seminariilor liceale, liceelor teoretice și de artă, școlilor pedagogice etc.

Lucrarea e tipărită cu binecuvântarea și grija Î.P.S. Lucian, arhiepiscopul Tomisului. Acest manual răspunde exigențelor cerute manualelor, înscriindu-se printre operele menite să aducă în cultura română, sectele cu toată învățătura lor și să le combată. Este o carte destul de voluminoasă, înscriind 428 pag.

O dorim să facă o operă de clarificare a credinței, așa cum ne-am obișnuit din astfel de cărți.

* * *

● Editura „Oastea Domnului" — Sibiu, scoate de sub tipar următoarele cărți: *„Almanahul Iisus Biruitorul"* 1999, *„Hristos — Puterea Apostoliei"*, vol. I 1999, de Traian Dorz, *„La picioarele Stăpânului meu"*, ediția a III-a, 1999, de Sadhou Sundar Singh, traducere de prof. dr. Gr. Cristea și pr. Iosif Trifa, și *„Să cântăm Domnului"* — carte de cântări a Oastei Domnului — ediția a IV-a, 1999, Sibiu, (957 pag.).

„Să cântăm Domnului" e o carte de cântece, ce cuprinde 900 de cântări cu începutul de 2—3—4 rânduri, pe note, continuând apoi strofele. Are o introducere valoroasă de P.C. pr. Iosif Trifa, scrisă în anul 1934, iar la sfârșit toate cântările le găsim împărțite în ordinea alfabetică după titlurile pe care le au.

E o carte de căpătâi pentru mișcare ca și pentru simplii credincioși.

Tot printre cărțile editurii Oastea Domnului este și cartea: *La picioarele Stăpânului meu* și aceasta este cunoscută de către misionarii creștini, Sadhou Sundar Singh fiind un bun experimentator al vieții religioase. Cred că e foarte potrivită aducerea lui în conștiința contemporanilor care trebuie să imite gestul învățătorului.

Cea de-a treia carte este cea a lui Traian Dorz *„Hristos — Puterea Apostoliei"* alcătuită din multe cuvântări la pericopele apostolice până la apostolul din Duminica a XVIII-a după Rusalii. Iată ce scrie în lucrarea lui Traian Dorz:

„Ce bine este când bunul lucrător al Cuvântului este și un bun lucrător al mâinilor, al lacrimilor, al genunchilor, al inimii. De fapt, numai atunci el este cu adevărat lucrătorul bun al Evangheliei, când este, mai întâi, bunul lucrător al celorlalte.

Evanghelia adevărată nu se propovăduiește mai întâi cu cuvântul, ci mai întâi se propovăduiește cu tăcerea.

Și nu mai întâi cu picioarele, ci mai întâi cu genunchii; și nu mai întâi cu vorbele gurii, ci mai întâi cu lacrimile ochilor, și nu mai întâi cu gesturile mâinilor, ci mai întâi cu bătăturile lor.

Evanghelia propovăduită în felul acesta este singura Evanghelie vie, adevărată, rodnică și sfântă.

Și propovăduitorii unei *astfel* de Evanghelii sunt adevărații trimiși ai lui Hristos.

Toți ceilalți — care nu sunt așa și nu fac așa — sunt niște meseriași, odioși, niște diletanți netrebnici, niște profitori ai cucerniciei, care și-au făcut din Evanghelie o meserie convenabilă și din Hristos un motiv de câștig ușor și necinstit.

Tu din care aceste două tagme faci parte?

Se vede după mâinile tale, după genunchii tăi, după viața ta".

E o carte foarte importantă pentru viața creștină.

De asemenea, editura a scos și Almanahul pe anul 1999, unde preoți și laici își spun cuvântul pentru îmbunătățirea vieții cititorilor.

* * *

● Am primit recent lucrarea **„Din trecutul vieții monahale și creștinești în zona Ceahlăului"**, de dr. Gheorghe Iacomi, (Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1998, 152 pag.).

Este o lucrare din trecutul vieții monahale și creștinești din zona Ceahlău. Autorul vorbește despre schituri existente și schituri pierdute, despre hramul muntelui și despre multe alte mânăstiri care astăzi nu mai sunt.

Este o lucrare de aducere-aminte care ne pune astăzi pe gânduri, când cugetăm la monahismul de odinioară.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — președinte; **P. S. Visarion Rășinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreședinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.630) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATA DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXA ROMANA A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 septembrie şi 1 octombrie
Nr. 35—38
1999

„Braţele părinteşti..."

50 de ani de la intrarea în monahism a Î.P.S. Mitropolit Antonie

În viaţa fiecărui om există momente deosebite, momente de o vie emoţie sufletească şi care au menirea de a readuce peste ani şi ani în amintire anumite fapte, anumite evenimente care uneori par îngropate în colbul timpului dar care apar apoi peste vremi, strălucitoare şi purtătoare de lumină şi de har.

Un astfel de eveniment, dacă poate fi numit aşa, pentru că el este de nuanţă spirituală, este şi cel al îmbrăcării în **„îngerescul chip"** respectiv al călugăriei, pentru cineva care de bunăvoie se predă sau îşi predă mai binezis, întreaga lui viaţă lui Hristos şi Bisericii Sale.

Dacă pentru cei ce iau parte la un asemenea moment este ceva înălţător şi emoţionant deopotrivă, ceva ce nu se uită niciodată, cu atât mai mult el are o încărcătură deosebită pentru cel care murind lumii acesteia viază pentru Împărăţia lui Dumnezeu.

Călugăria este un eveniment spiritual **unic** şi **definitiv** în viaţa cuiva care aspiră la desăvârşire fiind considerată **„al doilea Botez"**, prin care se spală păcatele în baia lacrimilor şi a rugăciunii neîntrerupte. Pentru fiecare dintre cei care am trecut prin această rânduială de **dăruire** totală a vieţii noastre către Dumnezeu şi către aproapele nostru, ziua călugăriei rămâne un **moment** veşnic care ne deşteaptă în minte, în inimă şi în simţiri dorul nestăvilit după unirea cu Hristos şi cu Sfinţii Săi prin viaţă curată, prin nevoinţe şi prin rugăciune şi ne face să trăim aievea clipele pe care le-am trăit atunci când am primit chipul îngeresc al călugăriei.

S-au împlinit în acest an, la 14 septembrie, 50 de ani de la tunderea în monahism a celui ce a fost pe atunci diaconul **Leonida Plămădeală,** devenit apoi monahul **ANTONIE,** actualul Mitropolit al Ardealului, un popas de suflet atât pentru Întâi Stătătorul Mitropoliei noastre cât şi pentru cei care-l cunosc, îl preţuiesc şi îl iubesc.

S-au împlinit deci 50 de ani de atunci de când la mânăstirea domnească de la Prislop, ctitoria domniţei Zamfira, într-o zi de Înălţarea Sfintei Cruci, unul din cele două hramuri ale mânăstirii, doi tineri teologi cu pregătire serioasă în cele ale teologiei, ambii şefi de promoţie, unul la Cluj — e vorba de Leo-

(Continuare în pag. a 2-a)

† **VISARION RĂŞINĂREANU**
Episcop-vicar
Sibiu

O parabolă despre destinul nostru eshatologic

Ceea ce face ca existenţa umană să nu cadă în absurd este faptul că în toate acţiunile sale omul tinde şi acţionează în virtutea unor scopuri anume. Numai aşa ne putem justifica pe noi înşine, precum şi lumea în care ne este dat să trăim, care prin noi, dobândeşte ea însăşi justificare şi sens.

Dar, dacă scopurile pe care le urmărim şi în virtutea cărora acţionăm s-ar reduce doar la marginile lumii acesteia ar însemna că suntem condamnaţi la non-sens, şi nimic nu probează mai bine acest fapt decât moartea care, dacă ar fi cu adevărat punctul terminus al existenţei noastre, atunci noi n-am mai fi decât nişte simple fenomene în procesul inconştient al naturii.

Există însă ceva în fiinţa noastră care ne face să refuzăm o astfel de stare, şi care ne împinge în permanenţă spre un scop, nu doar dincolo de noi înşine, ci şi dincolo de marginile existenţei, pentru că având conştiinţa de sine, omul presimte că scopul existenţei sale nu se poate limita doar la aici, ci, el este creat să tindă fără încetare spre o **altă realitate,** superioară sieşi, şi numai în măsura în care se doreşte ajuns în ea se poate considera împlinit.

Ne putem justifica doar atunci când ne raportăm la această realitate de dincolo de noi, şi mai ales, în măsura în care ne dorim ajunşi în ea. Chiar dacă această realitate transcendentă se dovedeşte de o factură diferită faţă de ceea ce suntem, nu se diferenţiază la modul absolut de noi, căci atunci ne-ar rămâne inaccesibilă.

În acelaşi timp, nu se reduce la a fi doar o simplă existenţă personală limitată, căci atunci fiinţa umană nu s-ar mai putea regăsi în ea. Trebuie să fie nu numai de o factură asemănătoare nouă, să aibă deci ceva în comun cu noi, căci numai aşa am putea intra în comuniune cu ea, ci, în acelaşi timp, să fie şi infinită, pentru că doar aşa ar putea răspunde şi satisface setea noastră de absolut.

Lucrurile acestea le găsim cel mai bine sintetizate în parabola despre **Nunta fiului de împărat** (Mt. 22, 1-14), care privită din perspectiva celor de mai sus se dovedeşte a fi **o parabolă despre destinul nostru eshatologic,** deci despre faptul că omul este o fiinţă care se poate împlini doar atunci când ştie să răspundă şi să participe la chemarea infinitului divin.

Spre a putea însă identifica cât mai bine scopul căruia îi suntem hărăziţi, spre a putea avea o viziune cât mai limpede despre ceea ce

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot NICOLAE STOIA

Biserica Ortodoxă Română de la dominantă la naţională

Legea pentru regimul general al cultelor religioase din ţara noastră, în pregătire, pentru aprobarea parlamentului, suscită dezbateri şi luări de poziţie contradictorii, îndeosebi cu privire la sintagma de Biserică naţională, pentru Biserica Ortodoxă Română. Ca şi în cazul denumirii Ministerului Educaţiei Naţionale, a unor instituţii şi partide politice, sintagma de Biserică Naţională împarte lumea noastră de azi între cei ce cunosc temeiul ei şi-i recunosc îndreptăţirea de a purta acest titlu binemeritat, şi între cei ce, din diferite motive, nepăsare, ignoranţă şi ceea ce e mai trist, din vechi influienţe străine, sunt duşmanii Bisericii şi totodată ai neamului nostru.

Problema nu e nouă. A fost dezbătută curând după realizarea unităţii naţionale prin actul istoric de la Alba Iulia anului 1918, când, în 1923, Constituţia ţării a acordat Bisericii Ortodoxe Române titlul de *Biserică dominantă.* Furtunoase dezbateri în parlament şi luări de poziţii au avut loc. Unii se temeau că acest titlu va acorda Bisericii noastre prerogative şi avantaje, prin care se încălca principiul egalei îndreptăţiri a cultelor religioase; va crea Bisericii Ortodoxe o situaţie de supremaţie faţă de minorităţi. Ori, se ştie, nu s-a întâmplat aşa ceva. Dimpotrivă, guvernele care s-au succedat în primele două decenii, după 1918, s-au întrecut în a acorda Bisericilor minoritare din ţară drepturi şi beneficii pe care nu le-au avut nici în timpul stăpânirii austro-ungare, în timp ce Bisericii majorităţii credincioşilor români i-a rămas doar titlul răsunător de Biserică dominantă, şi atâta tot.

Profesorul Silviu Dragomir, unul dintre marile personalităţi ale poporului român, într-o comunicare rămasă istorică, cu titlul *Nedreptăţirea elementului ortodox în Ardeal,* dovedeşte cu date şi cifre oficiale, că prin multe dispoziţii şi legi de stat, în frunte cu Concordatul cu Vaticanul (1929), s-a creat Bisericilor minoritare o situaţie de „stat în stat", care ştirbea suveranitatea statului român, iar Biserica ortodoxă era pusă într-o vădită stare de inferioritate, în contrazicere flagrantă cu prevederile constituţiei.

Legea generală a cultelor din martie 1928 a fost un nou prilej de nedreptăţire şi umilire pentru Biserica ortodoxă. Prezentată de guvernul liberal al lui Vintilă Brătianu, conţine multe din prevederile Concordatului, deşi nu era încă ratificat. Prin această lege s-a acordat din nou un regim de favoare unei Biserici minoritare în dauna celorlalte culte, îndeosebi a celui ortodox, vorba românului, unii cu folosul, alţii cu ponosul. Ea a produs discuţii aprinse, mai ales în senat, unde au răsunat cuvintele de foc dar şi de demnitate ale ierarhilor şi ale unor preoţi, între care amintim pe cele ale episcopilor Roman Ciorogariu de la Oradea, Grigorie Comşa de la Arad, consilierului Gheorghe Ciuhandu, şi alţii. Cea mai puternică impresie a produs clasicul discurs al mitropolitului Nicolae Bălan, din 27 martie 1928, în care protesta împotriva noilor încercări de nedreptăţire a Bisericii Ortodoxe. Zadarnic însă, legea a fost aprobată, rămânând în vigoare până în 1948.

O mare nedreptate s-a făcut Bisericii Ortodoxe Române şi prin statificarea forţată a vechilor şcoli confesionale create şi susţinute cu mari sacrificii de Biserică, în timp ce cultele minoritare şi-au menţinut şcolile lor, organizate şi supraveghiate de autoritatea bisericească, fiind dotate de statul român. Ce mai rămâne atunci din titlul de Biserică dominantă acordat Bisericii noastre?

A venit apoi războiul al doilea mondial, după care a urmat orânduirea de tristă amintire a statului ateu comunist, cu acţiunea de îngrădire şi lichidare treptată a activităţii tuturor cultelor.

A dat Dumnezeu să vină vremuri mai bune şi pentru Biserica noastră, ca şi pentru celelalte culte religioase. Ortodoxia n-a reclamat titlul de dominantă faţă de celelalte culte, deşi de bună seamă i se cuvenea, ci doar acela de *Biserică naţională,* adică Biserica celor mai mulţi fii ai poporului. Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a numit această situaţie *Un titlu de noblete,* lipsit de orice supradotare materială faţă de celelalte culte. Se pare că există la unii o greşită înţelegere a termenilor

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot prof. dr.
GHEORGHE LIŢIU

Sfântul Ierarh Antim Ivireanul

În Biserica noastră ortodoxă, ziua de 27 septembrie este consacrată cinstitei pomeniri a Sf. Ierarh Antim Ivireanul, unul dintre marii mitropoliţi ai Ţării Româneşti. Dotat cu mulţime de talente, cum rar se întâlneşte, el s-a vădit ca un cărturar luminat, poliglot, traducător şi tipăritor de cărţi, puternic talent oratoric, artist-xilograf (sculptor în lemn) şi pictor. Ca unul dintre aleşii domnitorului Constantin Brâncoveanu, şi-a desfăşurat cu prisosinţă însuşirile pentru ridicarea religios-morală a poporului român. Devotamentul cu care şi-a îndeplinit misiunea încredinţată, l-a plătit cu preţul scump al vieţii sale.

Antim nu era de obârşie român. I s-a dat numele de Ivireanul, după ţara în care s-a născut, Iviria, numele grecesc al Georgiei. Prin botez, i s-a dat numele Andrei. A fost luat rob de către Turci şi a ajuns în Constantinopol. Nu se cunosc însă împrejurările în care şi-a dobândit libertatea. Prin agerimea spiritului său şi prin muncă şi-a câştigat o frumoasă situaţie materială. Del Chiaro spunea despre el că „ştia să imite orice fel de manufactură, în genul săpăturilor, al desenurilor şi broderiilor".[1] A învăţat cu uşurinţă limbile: turcească, arabă şi grecească, precum şi meşteşugul tiparului. Unul dintre ierarhii străini de la curtea lui Constantin Brâncoveanu îl va fi cunoscut dinainte pe Andrei şi-l va fi recomandat domnitorului, care — în drumul său la Constantinopol — cunoscându-l personal pe Andrei, l-a adus în ţară ca tipograf. În 1690, i s-a încredinţat să lucreze în Tipografia domnească, alături de Mitrofan. Mitropolitul Ţării Româneşti, Teodosie Veştemeanul, l-a pregătit pe Andrei pentru viaţa nouă în Hristos. La îndemnul mitropolitului, Andrei s-a călugărit, luând numele de Antim.

Ca bun cunoscător de limbă grecească, la început Antim şi-a valorificat meşteşugul tipografic prin tipărirea de cărţi greceşti, pentru combaterea învăţăturii catolice şi a rătăcirilor calvine care primejduiau credinţa ortodoxă. Prin dărnicia lui Constantin Brâncoveanu, Ţara Românească a ajuns să fie focarul din care s-a răspândit lumina, în Orientul elin de sub stăpânire turcească. Cărţile greceşti de slujbă bisericească, tipărite în Ţara Românească, destinate biseri-

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Dialogul Teologic Oficial pentru Tineret între Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din Germania

Ediţia a VI-a, Arad 1999

Alternativ în Germania şi România se desfăşoară anual lucrările Dialogului Teologic Oficial pentru Tineret, manifestare comună a B.O.R. şi a Bisericii Evanghelice din Germania. Spre deosebire de Dialogul Teologic la nivel înalt între aceste două Biserici, întâlnirile tinerilor teologi dezbat cu precădere probleme actuale cu caracter practic, fiind axate pe legătura între teologie şi pastoraţie.

În acest an, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Arad a găzduit în perioada 27.9.—3.10. lucrările celei de-a VI-a ediţii a manifestării menţionate. Delegaţia română a fost compusă din 10 participanţi: Pr. prof. Dr. Petre Semen, decanul Facultăţii de Teologie din Iaşi; Pr. conf. Dr. Ioan Tulcan, decanul Facultăţii de Teologie din Arad; Diac. lector Dr. Mihai Săsăujan şi Pr. asist. drd. Dragoş Călin de la aceeaşi facultate; Pr. conf. Dr. Ioan Chirilă şi prep. drd. Marian Andreica de la Facultatea de Teologie din Cluj; Pr. lect. Dr. Constantin Pătuleanu de la Facultatea de Teologie din Craiova; iar din partea Facultăţii de Teologie din Sibiu, Iuliana Streza, absolventă şi bibliotecară, Alina Pătru, studentă, anul III şi Ciprian Palmes, student, anul I.

Tema dezbaterilor, relevanţa Bibliei în viaţa Bisericii, a fost analizată sub două aspecte: cel al înţelegerii corecte a mesajului

(Continuare în pag. a 4-a)

ALINA PĂTRU,
student teolog, anul III

Nostalgie

Doi oameni se luptă în mine
Unul cu patimi deşarte
Celălalt, venit de departe.
Acesta mă poartă în larg
Mă urcă în vârf de catarg.
Să văd luciul mării cât mai departe
Iar pe cer luna şi stelele toate înşirate.
A lor lumină să-mi desfăteze privirea
Cu întreaga-mi fiinţă, atunci simt fericirea
De acest om n-aş vrea să mă despart niciodată
Dar celălalt într-una îmi făgăduie răsplată
Îmi arată şi el fericirea de-o clipă,
Şi dacă-l ascult mă duce uşor în ispită,
Atunci se naşte în mine părerea de rău
Că-n loc să mă înalţ către zare, ajung în fund de pârău
Unde nu aflu nimic bun, ci numai mocirlă
În fiinţa mea toată nu mai aflu milă
Mă zbat ca musca-n pânza de păianjen
Îl rog pe omul bun, celălalt geamăn,
Să ducem lupta-mpreună, noi amândoi
Să ies la liman, să stea-n mine un om şi nu doi.

Pr. ALEXANDRU BURSAŞIU

Prea Cuvioşi Părinţi şi Prea Cuvioase Maici,

Pentru noi monahii, darul cel mai bun nu poate fi decât rugăciunea.

Dăruindu-ne în smerenie şi cugetare adâncă, preocupaţi să realizăm calitatea rugăciunii, vom dobândi de vom cere cu credinţă de la Dumnezeu, precum zice Domnul Iisus: „Cereţi şi se va da; Bateţi şi se va deschide; Căutaţi şi veţi afla". Mat. 7, 7.

În acest scop de a dobândi calitatea rugăciunii, ni se mai recomandă să fim uniţi. Să ne unim în acest gând toţi iubitorii de evlavie creştină. Evlavia fiind o virtute din cele 7 daruri ale Sfântului Duh, care ne uneşte pe toţi fiii evlaviei. De se vor aduna doi sau trei laolaltă şi vor cere ceva în Numele Meu, li se va da lor, zice Domnul.

Ne-am propus să organizăm pe plan bisericesc monahal şi mirean cercuri culturale religioase în care să promovăm practica rugăciunii inimii, „isihasmul".

În scopul acesta P.C. Părinţi duhovnici (mai vârstnici), propunem ca în jurul fiecărui duhovnic cu mai multă experienţă duhovnicească să se formeze un cerc cu nevoinţe isihaste, în scopul iniţierii în rugăciunea inimii.

Nu venim cu ceva nou, ca şi cum ar pleca de la noi, ci e ceva cunoscut la Cuvioşii Părinţi Orientali, care au pus bazele acestor nevoinţe, pe care le întâlnim şi la Cuvioşii Părinţi Români. De exemplu:

1. Cuv. Gheorghe de la M-rea Cernica
2. Cuv. Vasile de la Poiana Mărului
3. Cuv. Iosif de la Peştera Vorona
4. Cuv. Teodora de la Sihla
5. Cuv. Paisie de la Neamţu
6. Cuv. Ioan Iacob de la Neamţu
7. Prea Cucernicul Părinte Dumitru Stăniloae

Mulţi dintre mireni care au suferit ani grei de temniţă comunistă. Un exemplu de trăire mistică poate fi dr. Vasile Voiculescu.

Nu excludem, nici pe tineri în rândul cărora i-am găsit cu această îndeletnicire.

Mai recent la sfârşitul anului 1945, în M-rea Antim a luat fiinţă „Rugul Aprins", alcătuit din monahi şi intelectuali distinşi (profesori, scriitori, compozitori, pictori, studenţi) având ca temă de discuţie, îndeosebi isihasmul cu aplicarea practică.

Cercul a fost desfiinţat în 1950, mulţi dintre membrii săi au fost condamnaţi la ani grei de detenţie comunistă.

În scopul de a reactiva această practică, mă adresez prea cuvioşilor monahi şi prea cuvioaselor maici, care sunt doritori şi râvnitori al vieţii de evlavie creştină ortodoxă şi de practică a rugăciunii inimii, sau vreau să cunoască şi să se iniţieze în acest exerciţiu de rugăciune, trimit un exemplar, ca ghid de îndrumare pentru începători. Aceasta pentru a lua la cunoştinţă şi a trece la aplicarea practică, luând ca bun tot ce e scris în acest ghid. (Fără comentarii, ca să nu greşim). Acest articol a fost publicat în mai multe reviste bisericeşti. Că ce se întâmplă?

Toţi greşim că n-ascultăm de duhovnic. Că de obicei mulţi aleargă peste dealuri şi peste văi, ca să găsească un duhovnic mai iscusit să-i dea un sfat, dar nu ascultă nici de cei mari nici de cei mici.

Un lucru trebuie să ştim! Suntem ca o plantă agăţătoare. Suntem fragili. Trebuie să avem un tutore. Să avem un duhovnic. Să nu zicem că nu e bun. Că nu-i de aur sau de argint. Fie de fier, fie de lemn, e bun. Numai să nu fie de papură.

1. Motivăm această preocupare de a realiza calitatea rugăciunii.

2. Pentru ca să combatem erorile ce le aduc în practica rugăciunii inimii maeştrii magicieni şi influenţe ale religiilor orientale, budiste, hinduiste, spiritiste, practici yoghine, etc.

3. Ca să informăm pe prea cuvioşii monahi şi cuvioasele maici din cuprinsul mânăstirilor noastre, adevărata nevoinţă isihastă.

4. Ca să reactivăm practica nevoinţei isihaste care ne este recomandată în Regulamentul Monahal, art. 21 (Noul Regulament).

5. Ca să aducem şi noi monahii şi oamenii evlaviei, mireni tineri şi vârstnici o umilă ofrandă de mulţumire Domnului Iisus, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru la anul jubiliar — mileniul doi — anul mântuirii.

SĂ PUNEM ACCENTUL PE ANUL JUBILIAR MILENIUL DOI.

Scrisoare deschisă

către Cuvioşii Monahi şi Cuvioasele Monahii

„Că luând crucea ai urmat Lui Hristos şi lucrând ai învăţat să nu se uite la trup căci este trecător". (Troparul cuv.)
„Râvniţi darurilor celor mai bune ..." I, 12, 31

În misiunea de a propovădui practica „RUGĂCIUNEA INIMII" în toată ţara, am aprobarea Sfântului Sinod cu nr. 7155/12 nov. 1993 pe care o anexez la prezenta scrisoare, precum şi pagina de îndrumare isihastă.

Iar ca Bibliografie citiţi Filocalia nr. 8 — Prea Cuvioşi Români ISIHAŞTI. Aştept răspuns la această comunicare şi propuneri, sugestii de la P.C. Voastre. Cu smerită plecăciune,

Cel mai mic între muritori,
Părintele MINA DOBZEU

Rugăciunea inimii

Rugăciunea lui Iisus
în practica Isihasmului

Motivaţi de practica falşilor instructori şi practicanţi ai isihasmului (rugăciunea inimii), influenţaţi de religiile orientale: budistă, hinduistă şi practici yoga, venim cu o prezentare a dreptei învăţături despre isihasmul ce aparţine exclusiv Bisericii Creştine Ortodoxe (Pr. Dr. D. Stăniloae, Ist. Isihasmului).

Practic şi pe scurt,
pentru începători

Prima condiţie: „Împacă-te cu aproapele tău..." Mat. 5, 23—25. Cu privire la loc, e biserica şi camera ta. „Tu când te rogi, intră în camera ta şi, închizând uşa, roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns..." Mat. 6, 6. În linişte totală. În singurătate. Totodată, se înţelege şi *interiorizarea* în rugăciune care să-şi găsească trăire în suflet cu sârguinţă, în minte cu înţelegere şi în inimă cu simţirea afectivă; cum zice Domnul: Împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru... Luc. 27, 21. *Cum să ne rugăm?* Domnul Iisus ne învaţă: „Aşa să vă rugaţi: „Tatăl nostru". Deci zicem, la început de rugăciune, Tatăl nostru... Şi apoi: „Rugaţi-vă neîncetat" Sf. Ap. Pavel, I. Tes. 5, 17.

Urmează partea tehnică. Luăm poziţia în genunchi sau pe un scaun (înălţimea ca la 30 cm) şi începem să rostim Rugăciunea lui Iisus (rugăciunea pustnicului) cu mintea *coborând în inimă* (deasupra inimii), zisă rar, în ritmul inimii, astfel: Doamne Iisuse Hristoase — Fiul lui Dumnezeu — mântuieşte-mă pe mine păcătosul. Zisă cu insistenţă, cu căinţă şi smerenie (căci păcătoşi suntem). Concentraţi numai la aceste cuvinte ce le zicem cu înţelegere şi nu gândim nimic altceva (nici bune, cu atât mai mult la cele rele). În timpul exerciţiului de rugăciune, încetează orice mişcare. Nu căuta senzaţionalul. *Fereşte-te de orice vedenii şi vise, care vin de la diavolul.* Durata exerciţiului, pentru începători: 10—15 minute.

Efectul

Ne cultivăm voinţa. Ne dă tărie sufletească. Se face simţită lucrarea Harului dumnezeiesc, că ne încinge cu putere de sus. *1. Ne despătimim.* Adică ne izbăvim de vicii: ură, vrajbă, invidie,

(Continuare în pag. a 6-a)

Cel mai mic între muritori, părintele MINA, de la M-rea Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel, Huşi

O parabolă despre destinul nostru eshatologic

(Urmare din pag. 1)

suntem chemaţi să devenim, trebuie să ne clarificăm mai întâi asupra propriei noastre origini, pentru că, o cât mai bună cunoaştere a originii noastre ne va ajuta implicit să ne lămurim asupra adevăratei noastre meniri şi, în măsura în care ne vom lămuri asupra acestui fapt vom putea identifica cu mai multă limpezime sensul ultim al fiinţării noastre.

În temeiul învăţăturii revelate, creştinismul afirmă că omul a fost creat **„după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu"** (Fac. 1, 26), ceea ce vrea să spună că viaţa este un dar de la Dumnezeu care se justifică doar atunci când se păstrează în sensul pentru care a fost oferită. Numai atunci când se priveşte din această perspectivă se va putea înţelege, datorită faptului că adevărul despre sine nu rezidă în sinele său autonom. Dacă am privi fiinţa umană doar dintr-o atare perspectivă îngustă, ea ne-ar apare complet lipsită de sens.

Este adevărat că esenţa omului nu constă în sinele său, şi nici în materia din care a fost alcătuit, ci în Arhetipul după a cărui asemănare a fost plăsmuit şi care se constituie astfel în suportul său ontologic, fără să se confunde însă cu el. Suntem doar forma creată a modelului necreat, care deşi se diferenţiază de noi, nu ne este întru totul străin, căci finalmente suportul existenţei noastre se află în el.

Fiind creat „după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" Cel infinit, rezultă că omul este chemat, de însăşi natura sa cea mai intimă să depăşească marginile creaţiei şi să devină el însuşi infinit. Or, faptul acesta se referă, nu doar la o anumită parte a fiinţei sale, ci la totalitatea elementelor sale alcătuitoare, de la cele marginale şi până la cele mai intime. Nu se poate afirma, de exemplu, că chipul se rezumă doar la partea spirituală, ignorând-o pe cea materială, căci prin aceasta s-ar produce o gravă dezbinare în unitatea sa, ci, împreună cu sufletul, trupul alcătuieşte natura umană deplină, iar spre asemănarea cu Dumnezeu omul este chemat să tindă în deplinătatea şi integralitatea fiinţei sale. Cu cât se apropie mai mult de Dumnezeu, cu atât se accentuează mai mult caracterul său unitar, trupul pierzându-şi treptat calitatea de aparentă stavilă între om şi Dumnezeu, iar „comuniunea cu harul divin nu ucide forţele pasionale ale trupului ci le transfigurează şi le sfinţeşte"[1].

Aşadar, fiinţa umană se vădeşte a fi prin originea sa şi prin scopul pentru care a fost creată, de un caracter infinit, căci dacă spre exemplu, am putea circumscrie natura chipului, iar Arhetipul ar rămâne mai presus şi dincolo de orice cuprindere, ne-am afla într-o gravă contrazicere, care ar demonstra finalmente caracterul ireal al chipului. Din moment ce Dumnezeu este de necuprins şi dincolo de orice încercare de definire, rezultă că şi chipul Lui în om este de necuprins „după fiinţă Dumnezeu este inaccesibil, rămânând mereu transcendent, stimulând mereu întinderea după El. Oricât înaintează însă creatura spre El, ea nu-L poate cuprinde niciodată după fiinţă, pentru că nu poate deveni niciodată infinită în act".[2] Deplinătatea ontologică este o calitate specifică lui Dumnezeu, pe când omul se împlineşte şi devine infinit ca existenţă numai atunci când se păstrează în tensiune către infinitul divin, iar demersul său de accedere spre plinătate devine astfel, el însuşi infinit, pentru că „numai Dumnezeu este infinit în act, pe când omul e infinit în devenire".[3]

Acesta este şi motivul pentru care ştiinţa nu poate explica existenţa umană, pentru că, orice apropiere de taina ei dintr-o perspectivă strict scientistă este sortită din capul locului eşecului, el continuând să rămână o etern nedescifrată taină, tocmai datorită faptului că adevărul despre sine se află nu doar dincolo de sine, dar şi dincolo de limitele cunoaşterii ştiinţifice. Operând cu mijloace finite, ştiinţa se va găsi mereu descoperită şi dezarmată în faţa inepuizabilului mister al fiinţei umane.

Faptul că purtăm chipul lui Dumnezeu în noi nu înseamnă că suntem implicit izbăviţi din ghearele tranzitoriului şi ale relativităţii. Chipul indică faptul că suntem creaţi pentru a creşte spre un scop anume, la care putem accede numai atunci când ne păstrăm în sensul lui. În ultimă instanţă, noi suntem cei care decidem spre ce anume dorim să mergem, şi avem inclusiv libertatea de a refuza să mergem spre acest scop. Suntem creaţi de Dumnezeu spre a deveni cât mai asemenea cu El, dar ne împlinim doar atunci când ne păstrăm şi acţionăm în sensul acestei orientări. Suntem creaţi de Dumnezeu, dar într-o anumită măsură şi noi ne creăm. Ne croim destinul în măsura în care ne păstrăm în sensul pentru care am fost creaţi „când tu voieşti, numai atunci voieşte şi Dumnezeu, căci El ne dă şi bunăvoinţa pentru lucru şi energia în acelaşi timp. Când noi voim, atunci şi El va spori voinţa noastră şi ne insuflă în a face binele" (Sf. Ioan Gură de Aur).

Chipul lui Dumnezeu este ceea ce conferă sens şi justificare existenţei noastre, dar numai atunci când ne păstrăm în tensiune spre Modelul originar. Pe de altă parte, din moment ce Arhetipul este de necuprins, rezultă că şi efortul uman de accedere spre El devine infinit „a fi asemenea cu Dumnezeu stă în a nu afla niciodată o săturare a dorinţei de a-L afla, pentru că niciodată dorinţa celui ce urcă nu se opreşte la cele cunoscute, ci sufletul urcă printr-o altă dorire mai mare spre alta mai sus, într-o urcare necontenită, înaintând pururea prin cele şi mai înalte, spre Cel nehotărnicit".[4]

Înaintarea în asemănarea cu Dumnezeu nu se curmă însă odată cu încheierea vieţii pământeşti, ci ea se prelungeşte în infinitul de dincolo, păstrându-şi prin aceasta caracterul infinit „după viaţa aceasta noi vom înceta să mai lucrăm virtuţile, dar nu vom înceta a simţi în noi dumnezeirea după har, ca o răsplată pentru ele, căci lucrarea îndumnezeitoare în noi, fiind mai presus de fire, e fără hotar" (Sf. Maxim Mărturisitorul).

Că suntem fiinţe libere şi ţine în exclusivitate de noi felul în care ştim să ne decidem destinul, rezultă din faptul că cei amintiţi în parabolă, care au refuzat chemarea la nuntă, au acţionat în deplină cunoştinţă de cauză, prin alegerea făcută s-au exclus ei înşişi de la mântuire.

Dacă în privinţa acestora lucrurile ne sunt clare, ne vine mai anevoie să înţelegem din ce cauză, cel care a primit invitaţia, dându-i curs, a fost totuşi atât de aspru pedepsit, am îndrăzni să spunem că a fost chiar mai sever sancţionat decât ceilalţi „legaţi-l de picioare şi de mâini şi aruncaţi-l în întunericul cel mai dinafară. Acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor" (Mt. 22, 13).

Dincolo de aparentul aspect paradoxal al situaţiei, lucrurile sunt cât se poate de clare. Faptul că a îndrăznit să se prezinte în faţa Împăratului „fără haina de nuntă" vine să demonstreze că mântuirea este o lucrare în care omul trebuie să se angajeze total. Simplul fapt că recunoşti existenţa lui Dumnezeu, ba chiar mergi până acolo încât îi accepţi poruncile, nu înseamnă că prin aceasta eşti îndreptăţit la mântuire. Cine crede sau procedează aşa cade în duplicitate, amăgindu-se că-L va putea minţi pe Dumnezeu, iar răsplata îi va fi pe măsură „partea tuturor celor mincinoşi este iezerul care arde, cu foc şi cu pucioasă, care este moartea a doua" (Apoc. 21, 8).

În faţa Împăratului, la nunta Fiului Său nu se poate merge decât înveşmântat în haină de nuntă care sunt **„faptele cele drepte ale sfinţilor"** (Apoc. 19, 8), fără de care nimeni nu se va putea apropia de Cel neapropiat.

Bibliografie:

1 L. Uspenski, „Teologia icoanei", p. 156.
2 Sf. Grigore de Nyssa, „Comentar la Cântarea cântărilor", în Scrieri, vol. I, pp. 201.
3 Idem, p. 202.
4 Idem, p. 94.

„Braţele părinteşti..."

(Urmare din pag. 1)

nida Plămădeală, şi celălalt — Stelian Manolache — la Bucureşti, au primit prin mâna şi prin rugăciunile părintelui Arsenie Boca, îngerescul chip al călugăriei.

După o ucenicie la acest mare dascăl al spiritualităţii monahale româneşti, care a fost părintele Arsenie Boca, mai ales pe timpul vacanţelor, ideea de a deveni monah a tânărului Leonida s-a conturat pe deplin în mintea sa, în aşa fel încât în anul 1949, deşi era urmărit de Securitate, fiind condamnat în lipsă la 7 ani de închisoare, a fost tuns în monahism la mânăstirea Prislop din jud. Hunedoara, bineînţeles cu sprijinul părintelui Arsenie.

În iulie 1949, tot cu ajutorul părintelui Arsenie, a fost hirotonit diacon celib de către episcopul Andrei Mager al Aradului, un om cu viaţă sfântă.

La 14 septembrie, în acelaşi an, atât tânărul diacon Leonida cât şi prietenul său preotul Stelian Manolache au fost călugăriţi de părintele Arsenie, unul primind numele de călugărie de **Antonie**, iar celălalt de **Dometie**.

Ierodiaconul Antonie a avut ca naş de călugărie pe părintele Agaton, pe numele lui de mirean Sandu Tudor — celebrul publicist român — care va muri ca un adevărat martir mai apoi în temniţa comunistă din Aiud, iar ieromonahul Dometie pe părintele Serafim Popescu, ajuns apoi vestit stareţ la Mânăstirea Sâmbăta de Sus.

Ierodiaconul Antonie Plămădeală a rămas la mânăstirea Prislop împreună cu părintele Arsenie Boca până în ianuarie 1950, când anunţat fiind că este căutat de Securitate a fost nevoit să se refugieze la Bucureşti mai întâi, apoi la Sălişte a Sibiului până la arestarea şi condamnarea din nou.

Crucea călugăriei pe care a primit-o atunci la 14 septembrie, într-o zi simbolică închinată suferinţei — Ziua Crucii — şi-a purtat-o apoi monahul Antonie cu răbdare şi cu demnitate pe parcursul anilor de temniţă dar şi după ieşirea din închisoare prin toate umilinţele prin care a trecut până ce a fost recuperat din nou de către patriarhul Justinian pentru Biserică şi repus în cler.

Aducându-ne aminte de evenimentul de acum 50 de ani, îi mulţumim lui Dumnezeu pentru toate darurile pe care le-a revărsat asupra arhipăstorului nostru şi în acelaşi timp ne rugăm ca **„braţele părinteşti"** care l-au primit atunci, să-l ocrotească şi să-l sprijine şi astăzi întru slava lui Dumnezeu şi a Sfintei noastre Biserici strămoşeşti.

Primul oftalmolog român din Transilvania: Ioan Piuariu-Molnar

Între marii apărători ai Ortodoxiei ardelene din deceniul al şaselea al sec. XVIII, un loc aparte ocupă preotul Ioan Piuariu din Sadu, lângă Sibiu, intrat în istorie şi sub numele de „popa Tunsu". După ce a învăţat carte la mânăstirea Cozia, aşa cum făceau şi alţi copii din Ardeal, mai cu seamă cei din jurul Sibiului, a fost hirotonit preot de mitropolitul Filaret al Ţării Româneşti (1753-1760). După o slujire de abia doi ani în satul natal, a fost arestat din dispoziţia lui Petru Pavel Aron, episcopul unit de la Blaj, tuns de plete şi de barbă în piaţa Sibiului, împreună cu alţi preoţi ortodocşi, de unde i-a rămas şi numele de „popa Tunsu". Cu toate acestea, el nu s-a descurajat, ci dimpotrivă, în primăvara anului 1759, convoacă la Sadu un „sinod" (adunare), la care au participat reprezentanţi ai satelor din jurul Sibiului. A urmat o nouă adunare la Petrilaca, pe Câmpia Transilvaniei (azi în judeţul Mureş), cu peste 300 de participanţi, în care s-a pus din nou în discuţie problema libertăţii religioase în Transilvania şi s-a redactat un memoriu către împărăteasa Maria Tereza. În anul 1760 şi-a continuat acţiunile de consolidare a Ortodoxiei în satele din Câmpia Transilvaniei şi din părţile Clujului, convocând adunări şi rostind cuvântări în faţa credincioşilor. Deci acţiunile lui se petreceau în acelaşi timp cu binecunoscuta răscoală condusă de ieromonahul Sofronie de la Cioara. Dar spre sfârşitul lunii iulie, a fost arestat în satul Pogăceaua de către doi protopopi uniţi, însoţiţi de vreo alţi 20 de preoţi şi tot atâţia husari. În **Istoria bisericească a românilor** a lui Petru Maior, sunt prezentate amănunte interesante cu cu privire la arestarea lui, suferinţele îndurate din partea uniţilor, întemniţarea la Târgu Mureş timp de o săptămână, după care a fost trimis la Viena legat la mâini şi la picioare şi escortat de o sută de soldaţi (!), cu opriri la Cluj, Oradea, Debreţin, Buda şi Györ. La Viena a fost anchetat de o comisie specială, dar spre surprinderea lui, a fost achitat şi eliberat. În schimb, a fost obligat să trimită o scrisoare tovarăşilor lui de luptă de acasă, cu data de 16 septembrie 1760, prin care îi sfătuia să trăiască în pace cu uniţii şi să le restituie bisericile. Scrisoarea a ajuns la Sadu abia în februarie 1761, când soţia sa Patrasia, precum şi părinţii săi Ioan şi Dobra, îi trimiteau o duioasă scrisoare, în care zugrăveau trista situaţie a celor de acasă. Deşi liber, totuşi, autorităţile nu i-au mai permis să se reîntoarcă în Sadu, ci s-a stabilit la Sânicolaul Mare, în Banat, unde a păstorit până la moarte, în 1782.

Acest preot, Ioan, supranumit şi „popa Tunsu", cu soţia sa Patrasia, originară tot din Sadu, au avut doi copii: Petru, care i-a urmat în preoţie, şi Ioan, care va deveni cunoscutul cărturar şi medic oftalmolog Ioan Piuariu-Molnar. Viaţa şi activitatea acestuia se încadrează în cunoscutul curent social-politic şi cultural cunoscut sub denumirea de iluminism, care susţinea continuitatea poporului român în Transilvania şi milita pentru obţinerea de drepturi social-politice pe seama românilor.

S-a născut în 1749 în Sadu, locul de naştere al episcopului Inochentie Micu şi al cărturarului Samuil Micu. Şi-a făcut studiile gimnaziale la Sibiu şi Cluj, pentru a le continua apoi la Viena. Probabil că la Cluj i-a fost schimbat şi numele, din Piuariu în Molnar. La Viena, unde a stat aproape zece ani, a învăţat la perfecţie limba germană şi a studiat medicina (chirurgia). Aici exista pe atunci una din cele mai bune facultăţi de medicină. A obţinut titlul de „magister chirurgiae", în deceniul al şaptelea din secolul XVIII. Se crede că a fost elevul renumitului profesor Franz Joseph Jans (1719-1797), chirurg şi oculist, care făcea şi cursurile de specializare în oftalmologie.

După terminarea studiilor superioare, a fost numit medic la Regimentul grăniceresc din Banat, cu sediul la Caransebeş. Astfel, el a fost primul medic român din Transilvania şi Banat. Dintr-un raport al său, din 1782, aflăm că pe lângă atribuţiile de medic, a lucrat şi ca institutor la una din şcolile elementare pentru copiii grănicerilor. Nu ştim însă cât timp a funcţionat ca medic şi, paralel, ca institutor în Banat.

În 1777 a fost numit oculist oficial al Marelui Principat al Transilvaniei, cu sediul la Sibiu, unde îşi avea reşedinţa şi guvernatorul Principatului, baronul Samuel Brukenthal. Ioan Piuariu-Molnar şi-a îndeplinit cu conştiinciozitate această misiune, lucru ce reiese din unele ropoarte ale autorităţilor austriece din acea vreme. Ca oftalmolog şi chirurg era solicitat atât de oameni simpli — cărora le da consultaţii ori le făcea operaţii gratuit — cât şi de păturile burgheze şi aristocratice din Transilvania. A făcut unele operaţii de ochi chiar şi în afara Transilvaniei, la Viena, în Ţara Românească şi în Moldova.

La 5 octombrie 1783, s-a căsătorit cu o săsoaică văduvă, Ana Regina, născută Sebastian. A avut un fiu, Iosif, care va ajunge ofiţer la Viena, şi o fiică, Ioana Regina, moartă la vârsta de un an.

În anul 1784, guvernatorul Samuel Brukenthal i-a încredinţat misiunea dificilă de a contribui la potolirea mişcării ţărăneşti din Munţii Apuseni, purtând discuţii cu Crişan şi izbutind să obţină un armistiţiu de 15 zile.

Datorită reputaţiei de medic, precum şi ca o recunoaştere a pregătirii şi a meritelor sale, i s-a deschis apoi calea spre învăţământul medical. La 31 ianuarie 1791 a fost numit profesor la Academia de Medicină din Cluj, ca titular al catedrei de oftalmologie, prima în Transilvania, căci până atunci bolile de ochi se studiau numai la Viena. La Cluj se înfiinţase, încă din anul 1775, prima şcoală medicală din Transilvania, sub numele de „Lyceum medico-chirurgicum". Piuariu a fost cel dintâi medic român, care a deţinut o catedră la o şcoală medicală superioară. El şi-a ocupat catedra abia la sfârşitul anului 1791, rostind o lecţie inaugurală în limba latină, care s-a tipărit apoi în 1793, tot la Cluj, sub titlul: **Paraenesis ad auditores chyrurgiae in Lyceo Regio Academico Claudiopolitano, habita a Joanne Molnar de Müllersheim de morbis et medicina oculorum** professore publico quum primum sua collegia ordiretur Anno 1791 mense novembri (Sfătuire rostită în faţa ascultătorilor chirurgiei în Liceul regal academic clujean, de Ioan Molnar de Müllersheim, profesor public al bolilor şi vindecării ochilor, când şi-a deschis mai întâi cursurile în anul 1791, luna noiembrie).

Aceasta este prima lucrare ştiinţifică scrisă de un român în domeniul medicinei. El arăta aici importanţa şi necesitatea oftalmologiei. Îşi exprima apoi recunoştinţa faţă de împăratul Leopold II care a instituit la Cluj o catedră de oftalmologie, asigurând pe auditori că le va împărtăşi în mod sincer cunoştinţele dobândite din cărţile celor mai vestiţi medici, precum şi din propria experienţă de mulţi ani. La 21 martie 1792, împăratul Leopold II (1790-1792) i-a acordat — la cererea sa — titlul de nobil „de Müllersheim", aşa cum am văzut că semnase şi pe foaia de titlu a lecţiei sale inaugurale.

Pe lângă activitatea de medic şi profesor de oftalmologie, Ioan Piuariu Molnar a manifestat un interes deosebit şi pentru alte domenii de viaţă românească. El a îmbrăţişat cu egală pasiune atât problemele medicale cât şi pe cele economice, didactice, lingvistice, politice şi istorice, fiind alături de Samuil Micu, Gheorghe Şincai şi Petru Maior, unul din marii iluminişti ai Transilvaniei.

A pus bazele unei literaturi economice, publicând o lucrare pentru nevoile ţărănimii: **Economia stupilor** (Viena, 1785, 188 p. + 10 file), dedicată guvernatorului Samuel Brukenthal. În 1808 publică o a doua ediţie a acestei scrieri, cu titlul **Povăţuire către sporirea stupilor.** Tot ca o preocupare economică a sa trebuie să considerăm şi înfiinţarea unei fabrici de lână în Sadu.

De numele său se leagă şi prima încercare de tipărire a unui ziar în limba română, tot cu scopul de a veni în sprijinul ţărănimii româneşti din Transilvania. Astfel, în 1789 înaintează un memoriu împăratului Iosif II, în vederea obţinerii unei autorizaţii de tipărire a unui ziar, care urma să se numească **Foaie română pentru econom.** A făcut încercări şi în anii următori ca să obţină autorizaţia, dar fără nici un rezultat.

A avut şi frumoase preocupări pedagogice. În 1782 a înaintat guvernului un memoriu prin care cerea să fie sporit numărul şcolilor primare româneşti şi, în acelaşi timp, înmulţirea cadrelor didactice, precum şi numirea unui director al şcolilor, pentru supravegherea şi îndrumarea lor.

A avut, de asemenea, preocupări lingvistice. De pildă, în 1788, a publicat la Viena o gramatică intitulată **Deutsch-Walachische Sprachlehre,** cu peste 500 de pagini. Arăta aici necesitatea cunoaşterii limbii române de către toţi locuitorii Transilvaniei, Bucovinei şi Banatului, aceasta fiind limba vorbită de majoritatea populaţiei de acolo. Alte ediţii ale Gramaticii au mai apărut în anii 1810 şi 1823 la Sibiu, în tipografia lui Martin Hochmeister.

În 1798 a publicat la Buda **Retorica, adică învăţătura şi întocmirea frumoasei cuvântări, acum întâiu izvodită pe limba românească. Împodobită şi întemeiată cu pildele vechilor filosofi şi dascăli bisericeşti ...** (296 p., o ediţie critică a publicat Aurel Sasu, la Cluj-Napoca, 1976, 176 p.). În prefaţa, scrisă la Sibiu, Piuariu-Molnar spunea că prin aceasta

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. Dr. MIRCEA PĂCURARIU

Duhovnicia — provocarea sfârşitului de mileniu

În această lume cel puţin bizară, în care valorile sunt estompate prin mediocritatea noastră, un rol determinant îi revine Bisericii ca împărtăşire a existenţei treimice, ca taină a Celui înviat şi ca loc al unei cincizecimi neîncetate. (O. Clement)

De această întreită chemare a Bisericii trebuie să fie convinşi în primul rând slujitorii ei dacă acceptă drept model „chipul jertfei lui Hristos" spre care sunt datori să urce prin „asemănare".

Relaţia dintre „chip" şi „asemănare" poate fi regândită ca relaţia dintre Hristos şi Biserică înţelegând că asumarea chipului lui Hristos ţine de devenirea noastră întru „asemănare" prin lucrarea harică a Bisericii în mijlocul căreia creştinul învaţă alfabetul credinţei.

De aceea legătura dintre credincios (ucenic) — Biserică, duhovnic — Biserică şi ucenic — duhovnic va fi necesar să fie una ce are la bază duhul rugăciunii pentru că duhovnicia nu e altceva decât Duh şi „Duh este Dumnezeu", ea nu e psihologie, nu e viaţă trupească, nu este etică sau maniere (vezi pr. Rafael Noica). Starea noastră de duhovnicie e o stare activă într-un interior sufletesc cercetat adânc de puterea harică a duhovnicului. Această stare este deopotrivă dinamică dacă puterea duhovnicului devine veghetoare în timp. Episodul „Pescuirii minunate" ne edifică mai mult asupra kerigmei mesianice: „Mână la adânc şi lăsaţi în jos mrejele voastre ca să pescuiţi" (Lc. 5, 4).

„Adâncirea" este înainte de toate exerciţiu în credinţa lucrătoare în iubire prin fapte. Am putea spune că e asceză pentru că aprofundează capacitatea lăuntrică a credinciosului de „a fi" în Dumnezeu prin faptele credinţei. Nu putem vorbi de o credinţă fără fapte căci ea ar fi atunci iluzie şi nici de fapte fără credinţă pentru că ele ar fi idolatrie. (vezi cartea episcopului de Naf-paktos — O noapte în pustia Sfântului Munte).

Scopul vieţii creştinului este îndumnezeirea şi ea se poate realiza prin participare la „viaţa lui Dumnezeu" căci suntem chemaţi „să fim părtaşi dumnezeieştii firi". Pentru această lucrare avem nevoie de aportul necondiţionat al duhovniciei.

Dacă duhovnicia e Duh şi „Duh este Dumnezeu" înseamnă că relaţia noastră cu duhovnicul stă sub binecuvântarea harică a lui Dumnezeu care ne veghează „începuturile şi sfârşiturile" şi ne dă un sens vieţii noastre atât de ruptă, de cele mai multe ori, de lucrarea divinului.

Întâlnirea cu duhovnicul este acea „venire în fire" din Pilda Fiului Risipitor, este răspunsul nostru la chemarea plină de iubire a Tatălui ceresc: „Fiţi voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârşit este" (Mt. 5, 48).

Dar pentru a putea împlini cum se cuvine această chemare avem nevoie, mai ales ca duhovnici, de rugăciune neîncetată. Părintele Rafael Noica a dezvoltat frumos această idee la una din conferinţele ASCOR-ului: „Rugăciunea noastră ca duhovnici trebuie să fie în general o rugăciune zilnică, poate o stare de rugăciune în toată clipa ca Dumnezeu să ne dea cuvânt. Nu eu vă spun cuvânt în chipul şi asemănarea mea, ci — Doamne, dă-mi măcar din greşeală să spun ce trebuie pentru sufletul care vine la mine. Acesta este rolul pe care trebuie să ni-l însuşim, să putem da celui care vine la noi cuvânt care se naşte în inima noastră din rugăciune. Căci lucrarea aceasta „a Duhului" se împlineşte prin rugăciune neîncetată.

Căutând „cuvânt de la Dumnezeu" duhovnicul se smereşte pe sine în faţa ucenicului, îşi anulează propriul „eu" ca Dumnezeu să-i pună în inimă cuvântul cel mai potrivit pentru ucenic, chiar dacă acest cuvânt îl înţelege sau nu. Lucrarea duhovnicului este o lucrare harică şi responsabilă în măsura în care e asumată deplin. Pentru această asumare e nevoie în primul rând de conştientizare. Ca duhovnic nu ai dreptul să te gândeşti că „şi eu sunt om" ci să-ţi asumi lucrarea duhului care te alege din lume şi te dăruieşte lumii nu doar ca exemplu ci şi ca mărturisitor al Evangheliei lui Hristos.

Sfântul Siluan se întreba la vremea sa: „De ce sunt atât de puţini duhovnici buni?" Şi tot el răspundea: „Fiindcă nu sunt ucenici buni".

Această relaţie duhovnic-ucenic are la bază sinergia, măsura în care se răspunde chemării sau mai simplu spus: chemare-răspuns. Condiţia relaţiei este voinţa nu numai de partea ucenicului ci şi din partea duhovnicului, la care se adaugă răbdarea şi stăruinţa.

Dacă eu nu voiesc să mă mântuiesc, dacă nu încerc să mă conving de acest lucru, atunci nimeni nu poate voi pentru mine dar mă poate convinge cuvântul preotului dacă îi simt „vibraţia". De aceea e esenţial pentru un duhovnic să fie pregătit şi intelectual (vezi A. Plămădeală: „Preotul în Biserică, în lume şi acasă — ciclu de conferinţe).

Partea duhovnicului — spune pr. Rafael Noica — este să-i pregătească pe ucenici să vină cu rugăciune la el. Duhovnicul trebuie şi el să-i întâmpine cu rugăciune, ca Dumnezeu să lucreze în acele inimi prin inima lui, în virtutea hirotoniei şi a hirotesiei sale şi în virtutea căutării şi rugăciunii ucenicilor. De aceea poate primul lucru pe care trebuie să-l reînvăţăm — duhovnici şi ucenici, este rugăciunea.

Duhovnicia ca provocare a sfârşitului de mileniu se adânceşte în taina rugăciunii ce aduce cu ea tăcere, smerenie şi lacrimi. Atunci când vom şti să avem lacrimi în tăcerea smereniei, taina rugăciunii ne va insufla duhovniceşte şi vom putea înţelege — duhovnic şi ucenic — devenirea întru fiinţă.

Pr. drd. Cristian MUNTEAN

Puterea rugăciunii

Vizionând la televizor un film serial, într-un episod, personajul principal, o femeie — ce interpreta rolul unei călugăriţe — ajunge într-o situaţie cumplit de grea, fără posibilitatea de a-şi trăi o viaţă normală.

Crescută şi trăită, încă din fragedă copilărie, într-o mânăstire de maici, călugăriţa şi-a adus aminte ce i s-a spus de învăţătoarele maici că, singură puterea nemărginită a lui Dumnezeu şi a Fiului Său Iisus Hristos, o poate ajuta să învingă greutăţile şi necazurile ce i se ivesc în viaţă.

Drept aceea, acoperindu-şi faţa cu palmele şi rezemându-şi capul pe masă — singurul mobilier aflat în încăperea în care au închis-o duşmanii — îngenunchiată, în şoaptă a început a se ruga Părintelui Ceresc, rostind rugăciunea: Tatăl nostru, Care eşti în ceruri ... Datorită rugăciunii ei către Atotputernicul şi credinţei ei nestrămutate că Dumnezeu o va ajuta, călugăriţa a reuşit a învinge necazurile la care era supusă, refăcându-şi viaţa normală.

Episodul ce l-am descris, mi-a răscolit bagajul de amintiri din război, aducându-mi aminte că într-o acţiune de luptă la care am participat pe frontul din Rusia, am trăit aproape un asemenea eveniment cu al călugăriţei din film.

După 58 de ani, îl descriu aşa cum mi-l amintesc:

Pe frontul rusesc, Reg. 90 Inf. din Sibiu a plecat la mijlocul lunii septembrie 1941. Batalionul 3, compania 9-a din care făceam parte în calitate de comandant de pluton, a debarcat din tren într-o gară dintr-un sat de pe malul drept al Nistrului, iar de aici, fără odihnă, după o zi şi o noapte de marş neîntrerupt, am schimbat o unitate (după câte îmi amintesc Reg. de Gardă M. Viteazul din Bucureşti), ce lupta de mai mult timp pe frontul de la Odessa, în faţa satului Dalnic.

Timp de mai mult de o săptămână am stat în tranşee, săpate de foştii noştri înaintaşi, în faţa frontului rusesc aflat tot în tranşee la cca 100 m în faţa noastră. Conform înţelegerii tacite atât noi cât şi ei, ne respectam timpul din noapte când ni se aducea hrana, aprovizionarea cu muniţie şi cele necesare traiului din tranşee, respectiv nu se trăgea cu nici un fel de armă.

Nu descriu viaţa şi traiul petrecute în tranşee, pentru că au fost atât de grele, încât uneori îl invidiam pe câinele nostru „Lăbuş", legat în curtea din Roşia, care — după părerea mea — ducea o viaţă mai bună şi mai omenească, decât noi cei din tranşeele Dalnicului. Aici îngropat în pământ până la umeri, în ziua de 3 octombrie, am aniversat cu ostaşii mei, ziua mea de naştere şi împlinirea vârstei de 23 de ani, numai cu o strângere de mână şi o simplă urare de „La mulţi ani!".

Dar iată că a sosit ziua de 11 octombrie 1941, zi pe care n-am s-o uit toată viaţa mea. În această zi la ora 15, ostaşii Reg. 90, Inf. au început lupta pentru cucerirea Odessei.

După o scurtă pregătire de atac făcută de artilerie, noi batalionul 3, într-un entuziasm ce nu poate fi exprimat în scris, am sărit din tranşee şi trăgându-se cu puşca şi puşca mitralieră din mers, într-un iureş şi vacarm de strigăt şi explo-

(Continuare în pag. a 5-a)

I. STOICA,
— inv. răzb. —

Contribuţia „ASTREI" la propăşirea noastră economică (I)

Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — ASTRA — şi-a început activitatea (1861), într-o epocă de adânci transformări social-economice în spaţiul locuit de români. Pe de o parte se începuse lichidarea regimului feudal-agrar şi a breslelor orăşeneşti, iar pe de altă parte se inaugurase producţia de fabrică şi se intensifica schimbul, atât pe plan intern cât şi internaţional.

În viaţa economică îşi făcuseră apariţia noi elemente; banul, capitalul şi creditul.

În urma acestor schimbări de ordin social-economic, românilor din Transilvania li se pune greaua problemă a încadrării în ritmul nou de viaţă, printr-o acţiune energică de organizare, având a lupta împotriva politicii de dominaţie economică susţinută cu încăpăţânare de celelalte neamuri conlocuitoare, care se bucurau de privilegii în toate domeniile, începând cu cel politic şi terminând cu cel economic.

În pragul unei asemenea acţiuni, noi, românii, ne găseam dezarmaţi, atât în ceea ce priveşte potenţialul economic, cât şi în privinţa pregătirii în vederea înţelegerii fenomenelor economice prilejuite de noile stări de lucruri apărute.

Conducătorii neamului nostru aveau o grea misiune de îndeplinit. Ei trebuiau să pregătească climatul psihologic şi intelectual şi apoi să aşeze temelia economică, elemente necesare acţiunii de organizare. Această misiune de educare, inspirare, stimulare şi coordonare a întregii activităţi de organizare a românilor din Transilvania şi-a luat-o asupra sa ASOCIAŢIUNEA, în cadrele căreia s-a înfiinţat şi funcţionat o *secţie specială economică,* având drept scop dezvoltarea economică a poporului român, prin utilizarea, în general, a următoarelor mijloace: — editarea de publicaţiuni economice, organizarea de prelegeri, expoziţii, şcoli profesionale, reuniuni, acordarea de premii, stipendii şi ajutoare pentru formarea de specialişti, apoi iniţierea de monografii cu caracter economic ale satelor noastre. — Un alt rol important al secţiunii economice era acela de a „rămâne în intimă şi continuă legătura cu societăţile şi corporaţiunile economice ale românilor din patrie, de a sprijini activitatea acestora şi de a le cere conlucrarea la întreprinderi noi, româneşti" („Transilvania", an. 1900, pag. 106).

— În desfăşurarea programului său economic ASTRA a editat revista „TRANSILVANIA", în ale cărei pagini li se dădea un loc de frunte articolelor economice. Predominau, îndeosebi, articolele privind asociaţiunile economice, creditul, valorizarea produselor, raţionalizarea agriculturii etc.

Tot în revista „Transilvania" s-a tipărit cel dintâi apel pentru întemeierea băncii „ALBINA", la 7 sept. 1871. Dar, ASOCIAŢIUNEA a sprijinit băneşte şi tipărirea de broşuri cu caracter economic. Numai în anul 1910, din totalul de 502 prelegeri ţinute la sate, 233 au avut caracter de îndrumare economică.

Începând cu anul 1910, ASTRA a angajat un agronom, cu misiunea de a vizita secţiunile, de a ţine conferinţe, de a îndruma agricultura şi de a face demonstraţii practice în teren. Activitatea acestui agronom a fost dintre cele mai prodigioase.

Încă de la înfiinţare, ASOCIAŢIUNEA a organizat expoziţii (naţionale şi regionale), în cadrul despărţămintelor. Prima expoziţie naţională a fost cea de la Braşov, din anul 1862, organizată cu ocazia Adunării Generale din acel an. A fost „cea mai frumoasă şi mai reuşită dintre Adunările Generale (ale ASTREI, n.a.) sub preşedinţia lui Andrei Şaguna, (iulie 1862) şi împreună cu o expoziţie de producte ale industriei naţionale; au asistat 800 de persoane (membri n.a.) şi s-au premiat poeziile lui Andrei Mureşanu cu 500 de galbeni". (Transilvania, anul 1911). Au urmat, apoi, alte două, la Sibiu, în anii 1881 şi 1905, când a luat fiinţă muzeul ASOCIAŢIUNII. Începând cu anul următor, 1906, Comitetul central al Asociaţiunii a tipărit conferinţe cu teme economice tip, făcând apel la colaborarea şi contribuţia economiştilor noştri (George Moroianu, Ioan I. Lapedatu), fiind difuzate la sate.

Din cauza piedicilor puse de oficialităţile maghiare, ASTRA neputându-şi realiza programul de înfiinţare de şcoli agronomice la sate, a intervenit, în 1906, pe lângă cele două Consistoare ale Bisericilor naţionale, pentru a se da la teologie şi seminarii, o mai mare atenţie pregătirii economice a viitorilor preoţi şi învăţători. În anul 1912 s-a înfiinţat în cadrul ASOCIAŢIUNII un birou central cooperativ, având rolul de a propaga ideea *cooperaţiei.* Biroul a avut misiunea de a iniţia şi controla mişcarea cooperatistă. Tot atunci conducerea centrală a angajat un conferenţiar pentru propaganda şi iniţierea de unităţi cooperatiste la sate. Această politică economică a ASTREI şi-a arătat repede rezultatele. Astfel, în 1913, funcţionau în Transilvania 108 cooperative de credit. În 1915 Comitetul central al ASOCIAŢIUNII a înfiinţat o centrală a cooperaţiei.

Printr-o astfel de politică naţional-economică aplicată de ASOCIAŢIUNE, este foarte natural să se fi ajuns în decurs de numai o jumătate de secol la o ridicare mulţumitoare a nivelului economic a ţărănimii noastre, în ciuda tuturor obstacolelor puse de statul maghiar şi de organizaţiile economice neromâneşti.

Dar, politica ASTREI nu s-a limitat numai la dezvoltarea păturii ţărăneşti, ci a urmărit şi formarea unei burghezii de comercianţi şi meseriaşi români. Începând, încă de la înfiinţare, preocuparea de fiecare zi a conducerii ASOCIAŢIUNII a fost de a încuraja orientarea tineretului român înspre carierele tehnice şi comerciale. Astfel, a organizat o propagandă vie, atât scrisă, cât şi vorbită. A acordat an de an stipendii şi ajutoare învăţăceilor din comerţ şi industrie, meseriaşilor, tinerilor care urmau şcolile comerciale, agricole, silvice, tehnice etc. Totalul acestor stipendii şi ajutoare, acordate în perioada 1861—1911, se ridică la suma de 122.800 coroane aur. (Rev. „Transilvania", an. 1911, pag. 345).

ASTRA a trăit în spiritul Naţiunii noastre, contopindu-şi destinul cu destinele acestei naţiuni. Dacă n-ar fi existat ASOCIAŢIUNEA, putem afirma pe drept cuvânt, că ar fi fost aproape imposibilă organizarea şi propăşirea economică a poporului român. Ea a fost sufletul, creierul, şi motorul întregii vieţi româneşti din Transilvania.

Din sfaturile conducerii centrale a ASOCIAŢIUNII s-a inspirat întreaga acţiune de creaţie a organelor financiare şi a burgheziei comerciale şi industriale româneşti şi tot de aici a pornit ideea reuniunilor cu caracter asociaţionist şi cooperativ, precum şi opera de organizare pe baze naţionale a agriculturii noastre.

Numai în felul acesta ne putem explica de ce, în ciuda tuturor maşinaţiunilor, stârnite necontenit de organele oficiale ale statului maghiar, instituţiile româneşti s-au putut menţine, au putut prospera şi au izbutit să-şi îndeplinească importanta menire în viaţa economică a naţiunii noastre.

Este interesant faptul, că, până la Unire, atâta timp cât întreprinderile româneşti au respectat autoritatea ASTREI, iar conducătorii vieţii noastre economice s-au încadrat în viaţa ASOCIAŢIUNII şi s-au inspirat din idealurile ei, nu s-a produs nici o deviaţie de la linia ascendentă a dezvoltării economiei naţionale. (Va urma).

ST. MUNTEANU-Săcele
Desp. Central ASTRA Sibiu

Biserica Ortodoxă Română

(Urmare din pag. 1)

atât de mult folosiţi astăzi, de naţiune, naţional, naţionalism sau naţionalizare; se pare că nu se cunoaşte faptul că, în concepţia creştină ortodoxă *naţiunea* este opera lui Dumnezeu în sânul unui popor, în condiţii istorice determinate de mai mulţi factori, între care şi cel religios, pe când naţionalizarea este opera oamenilor, nicidecum a Bisericii sau asupra ei. S-a spus astfel că „Dumnezeu îşi va cere înapoi Biserica naţionalizată" (?), afirmaţie la care se adaugă injurii şi blasfemii la adresa ierarhiei Bisericii ortodoxe, mai ales asupra Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul nostru. Ce sunt acestea toate decât răbufniri ale urii şi duşmăniei împotriva Bisericii lui Hristos, bine orchestrate din străinătate de care n-a dus lipsă această Biserică de-a lungul celor două milenii de când există, fără a putea fi nimicită. Nimeni nu o poate „naţionaliza", căci ea *există ca naţională* de la începuturile ei, de când, prin voia lui Dumnezeu, întemeiată de Iisus Hristos, şi prin lucrarea Duhului Sfânt, S-a adresat tuturor neamurilor chemându-le la mântuire. Cu deosebire, poporului român, ea i-a fost mamă bună şi ocrotitoare, după fericita expresie a lui Eminescu. La noi, noţiunile menţionate au fost studiate şi prezentate poporului de mari personalităţi ale neamului. Să amintim doar numele lui Nichifor Crainic, cu ale lui *Puncte cardinale în haos, Ortodoxie şi etnocraţie,* şi altele; al lui Dumitru Stăniloae, *Ortodoxie şi Românism, Reflecţii despre spiritualitatea poporului român,* şi multe altele, astfel că cine doreşte să se documenteze în această privinţă o poate face. Concluzia unanimă a acestor oameni şi desigur încă a multora, este că *„credinţa vede realitatea în mod teandric;* cerul şi pământul comunică prin voia şi harul lui Dumnezeu". A spus acest adevăr, între mulţi alţii, mitropolitul Nicolae Bălan tocmai în acea şedinţă furtunoasă a senatului României din anul 1928, cuvinte care, pentru frumuseţea lor, le reproducem: „Biserica îşi are originea de la Dumnezeu, nu de la popor, dar este trimisă să lucreze în mijlocul naţiunii noastre şi această naţiune a îmbrăţişat-o cu tot sufletul ei, a primit-o şi simţit-o în toată vremea şi în tot locul ca pe o *Biserică naţională* a sa. Cred că la nici un alt popor nu găsim o sinteză atât de frumos realizată în decursul istoriei între Biserică şi naţiune, ca la noi Românii. Biserica este locul sfânt de unde-i vorbeşte Dumnezeu neamului nostru, de unde ne descoperă voia Sa şi ne împarte darurile Sale cele mântuitoare. Biserica noastră s-a făcut una cu noi, cu bucuriile ca şi cu suferinţele noastre. De-a lungul veacurilor, lozinca casei domnitoare a fost „Nihil sine Deo", nimic fără Dumnezeu. Poporul român în întregimea lui a refuzat categoric şi sistematic toate încercările de a se atinge cineva de Ortodoxia credinţei lui, credinţă care se identificase cu sufletul său românesc".

Mitropolitul Nicolae Bălan încheie acest formidabil arsenal de documente (din care am extras doar câteva rânduri) cu interogaţia retorică: „Vă întreb eu (se adresează senatorilor), Oare este bine, este prudent din punct de vedere politic, să dezbrăcăm statul de caracterul său ortodox, astăzi când vrem să avem un rol important în desfăşurarea evenimentelor... Nu este mai bine să se înalţe prestigiul politic al statului nostru prin mijlocul instituţiei sale bisericeşti?" Astfel de întrebări — va admite oricine — se pot pune şi astăzi, când împrejurările sunt mult asemănătoare cu cele de atunci.

Spre a încheia, adăugăm cuvintele Părintelui Galeriu, unul dintre distinşii teologi ortodocşi din zilele noastre: „Suntem în situaţia de a ignora o tradiţie, *Tradiţia ortodoxă,* pe care Apusul însuşi o redescoperă de la o vreme şi o preţuieşte ca pe un izvor viu şi autentic al Revelaţiei, deci de referinţă... Teologi de înalt prestigiu, catolici şi alţii, care recunosc dreptatea Răsăritului în multe probleme teologice o atestă. Faptul este confirmat şi de Enciclica Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul II, *Il Orientale lumen,* în care se recunoaşte că Răsăritul este leagănul creştinismului, dar şi de vizita Sanctităţii Sale, în România, la invitaţia Prea Fericitului Patriarh Teoctist, această Românie pe care a numit-o, invocând o tradiţie la noi destul de *uitată „Grădina Maicii Domnului".*

Şi atunci, de ce să se refuze acestei Biserici titlul bine meritat de *Biserică Naţională,* care nu comportă nici un beneficiu material, nu poate supăra pe celelalte culte cu care trăieşte în bună ecumenicitate, afară doar de duşmanii ei, care, conştienţi sau nu, prin activitatea lor, lovesc în lucrarea ei mântuitoare, pentru binele şi fericirea neamului nostru.

„Să ne iubim şi să cinstim numele de Biserică Naţională, şi deci de popor ortodox dreptmăritor".

Este un apel la care subscriem din toată inima şi îndemnăm pe credincioşii noştri să facă la fel.

Dialogul Teologic Oficial pentru Tineret

(Urmare din pag. 1)

biblic (hermeneutica) şi cel al transmiterii lui eficiente (probleme de catehetică, omiletică şi pastoraţie concretă).

Astfel, partea germană s-a remarcat dintru început printr-un amplu referat care expunea cuprinzător principiile hermeneutice indispensabile unei bune lecturări a textului sacru. Datoria hermeneuticii este de a face textul relevant pentru lumea contemporană, de a-i descifra conţinutul existenţial. Situaţiile concrete de viaţă cu care se confruntă potenţialii cititori fiind însă atât de diferite, şi textul biblic va putea sugera o multitudine de interpretări. Ca urmare a acestui fapt, înţelegerea mesajului său e dependentă de elementul receptor.

Referatul de bază al părţii române a evidenţiat legătura strânsă dintre Biblie şi cultul Bisericii. Sub adumbrirea Duhului Sfânt, Biblia este citită şi explicată de Biserică în cadrul slujbelor liturgice. Mai mult decât atât: creştinul ortodox în Biserică nu doar înţelege, ci trăieşte Biblia, devine contemporan cu evenimentele. Percepţia diferită a Adevărului, în funcţie de apartenenţa socială, capacitatea intelectuală sau problemele cotidiene rămâne un element secundar. Adevărul, indiferent de filtrul prin care este trecut, rămâne Adevăr, produce o mutaţie în cel căruia i se descoperă şi nu în sine. Mesajul scripturistic rămâne astfel neschimbat în substanţa sa.

În continuarea discuţiilor s-au abordat teme de interes practic: s-a analizat prezenţa Bibliei în viaţa comunităţii şi în societate, iar drumul de la textul biblic la predică a fost expus de ambele părţi, întâi din perspectiva manualelor de omiletică, iar apoi din experienţa practică pastorală. Accesul membrilor comunităţii la texte scripturistice se realizează diferenţiat, dar tot în funcţie de interesul lor pentru implicarea în viaţa Bisericii, a arătat un vorbitor german. În societatea puternic descreştinată a Occidentului apar frecvent, mai ales prin intermediul mijloacelor mass-media, imagini de provenienţă biblică, denaturate în conţinutul lor. Faptul ridică un semnal de alarmă, alteori se pot identifica însă conţinuturi religioase neconştientizate sub masca celor mai moderne realizări cinematografice sau în articole de presă de zi cu zi. Participanţii au fost de acord că mijloacele de informare în masă, ca de altfel toate realizările tehnicii, nu constituie un rău în sine, ci ele pot şi chiar trebuie să fie valorificate de Biserică în misiunea ei.

Drumul înspre o predică de efect presupune pregătire duhovnicească şi preocupare pe parcursul întregii săptămâni pentru adunarea materialului, au accentuat ambele părţi. Unanim acceptată a fost şi ideea că predica trebuie să ţină cont de comunitatea căreia i se adresează, să trateze problemele acesteia, uzând de limbajul membrilor ei. Astfel ea poate fi actuală şi are aderenţă la sufletele ascultătorilor. Tâlcuirea Evangheliei e act liturgic, a subliniat unul din participanţii români. În practica partenerilor evanghelici, pregătirea pentru predică se îmbină cu selectarea cântărilor şi alcătuirea rugăciunilor, aşadar cu însăşi constituirea serviciului religios.

Cele patru lucrări biblice, câte două din partea fiecărui grup, au avut darul de a concretiza aspectele discutate şi de a reîndrepta mereu atenţia asupra obiectului discuţiilor, Sfânta Scriptură.

Săptămâna arădeană s-a bucurat de o organizare de excepţie, al cărei suflet a fost Diac Dr. Mihai Săsăujan, sprijinit de Pr. decan Ioan Tulcan şi de un frumos număr de colaboratori dintre cadrele Facultăţii Ortodoxe de Teologie. Vizitele la mânăstirile Arad-Gai, Prislop şi Hodoş-Bodrog, la Catedrala Ortodoxă din Timişoara, la reşedinţa episcopală din Caransebeş şi la biserica din Densuş şi-au pus amprenta pe sufletele participanţilor, influenţând implicit cursul discuţiilor. Un efect deosebit l-a avut şi după-amiaza petrecută în satul Olari, unde între cele două parohii, ortodoxă şi luterană maghiară, precum şi între cei doi preoţi există armonie deplină şi colaborare fructuoasă. Centrul de Asistenţă Socială din Lipova, organizat şi condus de d-na doctor Lia Gheorghioiu, chiar dacă pe moment este susţinut financiar aproape exclusiv din subvenţii particulare germane, a dovedit că activitatea de ocrotire a persoanelor nevoiaşe se înfiripă treptat şi la noi.

Nu în ultimul rând trebuie menţionat cadrul liturgic zilnic ca element fortifiant al tuturor pe parcursul încărcatei săptămâni şi ca luminător al gândurilor căutătoare. Şi datorită lui, manifestarea a fost încununată de succes. Participanţii uniţi acum prin legăturile sufleteşti ale prieteniei şi convinşi de marele rost al dialogului autentic, neprefăcut privesc cu încredere spre viitoarea întâlnire care va avea loc — sub conditione Iacobeae epistolae — în septembrie 2000 la Partenheim, în Germania.

Prosopografie şi genealogie biblică

Din capitolul 5 al **Fecerii** aflăm **neamurile patriarhilor de la Adam până la Noe.** Cu toate că întâlnim o succesiune neîntreruptă, de zece generaţii, nu avem în faţă o listă genealogică, în adevăratul sens al cuvântului, ci una prosopografică. Atât genealogia cât şi prosopografia sunt ştiinţe auxiliare ale istoriei, au un câmp comun de cercetare — cel al înrudirilor dintre oameni — dar au metode diferite de studiu. Prima dintre acestea, genealogia, foloseşte, de fapt, două metode, una analitică, al cărui rezultat este întocmirea tablei ascendenţilor, cealaltă sintetică, prin care se poate stabili tabla descendenţilor. Prosopografia, ramură a geografiei istorice — ea însăşi ştiinţă auxiliară a istoriei — permite cunoaşterea totalităţii personajelor trăitoare într-o epocă.[1]

Din **Cartea neamului lui Adam (Facerea** 5, 1) aflăm că de la acest strămoş al omenirii şi până la Noe s-au succedat zece generaţii de oameni. După Cain şi Abel, Adam a mai avut un fiu, pe Set, iar după aceea a mai avut fii şi fiice. Enos, fiul lui Set, se încadrează în cea de-a treia generaţie de la Adam. După ce l-a avut ca fiu pe Cainan, a mai avut, la rându-i fii şi fiice, ca şi toţi descendenţii săi, menţionaţi genealogic în Biblie. Fiul lui Cainan, numit Maleleil, l-a avut ca urmaş pe Iared, al cărui fiu a fost Enoh. **Şi a umblat Enoh înaintea lui Dumnezeu, după naşterea lui Matusalem . . . şi i s-au născut fii şi fiice. / Şi a plăcut Enoh lui Dumnezeu şi apoi nu s-a mai aflat, pentru că l-a mutat Dumnezeu (Fc.** 5, 22, 24). Succesorul său, Matusalem, care a făcut parte din cea de-a opta generaţie, l-a avut pe Lameh, căruia **i s-a născut un fiu. / Şi i-a pus numele Noe, zicând: „Acesta ne va mângâia în lucrul nostru şi în munca mâinilor noastre, la lucrarea pământului, pe care l-a blestemat Domnul Dumnezeu!" (Fc.** 5, 28-29). Lui Noe s-au născut trei feciori, mai precis Sem, Ham şi Iafet.

Aflăm, de asemenea, că au început a se înmulţi oamenii pe pământ, **dar Domnul Dumnezeu a zis: „Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceştia, pentru că** sunt nu**mai trup. Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani (Fc.** 6, 3). Fiind numai trup, cugetele şi dorinţele inimii lor erau îndreptate la rău în toate zilele **(Fc.** 6, 5).

Pentru că despre semnificaţia numelor lui Adam, Cain, Abel, Set şi Enos am scris într-un precedent articol, analiza va începe de data aceasta, cu numele lui Cainan, care poate însemna, în ebraică, atât **Proprietate,** cât şi **Cumpărător, Producător** sau chiar **Creat** şi **Copil.**[2] La rândul său, Maleleil înseamnă **Splendoarea lui Dumnezeu** ori **Cel lăudat de Dumnezeu,**[3] în timp ce Iared înseamnă **Coborâre, Coborâş, Şes, Cel**

(Continuare în pag. a 6-a)

Dr. CONSTANTIN ITTU

Misiune ortodoxă şi mărturisire în contextul lumii contemporane

„Precum Tatăl M-a trimis pe Mine, aşa şi Eu vă trimit pe voi" (Ioan 20, 21)

Aceasta este tema Institutului de Vară al Syndesmosului care a avut loc în perioada 20—28 august la Suprasl în Polonia. Acest Institut este al V-lea organizat până acum de Syndesmos (Organizaţia Mondială a Tineretului Ortodox).

Programul acestei acţiuni a fost extrem de bine elaborat, atât în ceea ce priveşte personalităţile chemate să conferenţieze, cât şi caracterul unic al fiecărei zile.

A avut loc o întâlnire cu Episcopul IACOB de Bialystok, la reşedinţa acestuia. După câteva clipe minunate petrecute împreună, Prea Sfinţia Sa a slujit pentru noi, în Catedrala Episcopală Acatistul Sfântului Gabriel de Zabludor, la racla acestuia. A mai existat o întâlnire cu episcopul Grigore, vicar la Mitropolia Varşoviei, la Mânăstirea „Sfântul Onufrie" de la Jableczna (sec. XV); şi bineînţeles o întâlnire în data de 27 august cu mitropolitul Sava al Varşoviei şi al întregii Polonii.

Înalt Prea Sfinţia Sa ne-a vorbit despre istoria ortodoxiei polone, ţară încreştinată de ucenicii Sfinţilor Chiril şi Metodie, despre urmările dramatice ale unirii de la Brest-Litovsk din 1596, pentru ortodoxia polonă, pomenindu-l pe episcopul Stanislav de Cracovia, omorât pentru faptul de a fi continuat să slujească în rit ortodox.

În prezent, Biserica Ortodoxă Polonă este minoritară, având un procent de 2%, din masa populaţiei; are 8 ierarhi, 300 clerici, două Facultăţi de Teologie (Varşovia, Bialystok) şi un Seminar, 6 mânăstiri.

Din anul 1991 Biserica Ortodoxă Polonă este autocefală, autocefalie acordată de către Patriarhia Ecumenică, în ciuda opoziţiei Bisericii Ortodoxe Ruse de care depindea Mitropolia Poloniei până atunci. Semnificativ a fost şi salutul Înalt Prea Sfinţiei Sale: „Bine aţi venit pe teritoriul canonic al Bisericii Ortodoxe Polone".

Această acţiune deosebită s-a bucurat de deschiderea oficială din partea domnului Vladimir Misijuk, secretar general al Syndesmosului. După o scurtă retrospectivă istorică asupra activităţii acestui organism de când a fost el înfiinţat în 1953 şi până în prezent, domnia sa ne-a asigurat că tema acestui institut a fost aleasă ţinându-se cont de contextul actual în care se află lumea, simţindu-se nevoia redefinirii termenilor de misiune şi mărturisire în planul vieţii pastorale al bisericii.

Domnul Vladimir Misijuk ne-a adus la cunoştinţă rezultatele celei de-a XV-a Adunări generale a Syndesmosului, care a avut loc în Finlanda între 17—25 iulie 1999, în cadrul căreia s-a ales şi viitorul preşedinte al Syndesmosului — dl. Emanuilos Koumbarelis (Grecia), care va intra în exerciţiu, începând cu această toamnă şi înlocuindu-l astfel pe profesorul Dimitri Oikonomou (Oxford).

După deschiderea oficială profesorul Dimitrie Oikonomou ne-a vorbit despre dimensiunea apostolatului în societatea zilelor noastre. „A fi un apostol, înseamnă a fi un misionar. Nu e necesar să trecem mările pentru a fi apostoli, ci a ne întoarce faţa spre celălalt".

Din partea Bisericii Ortodoxe Ruse, a fost invitat părintele Dimitri Smirnov (Moscova), dânsul subliniind faptul că, pentru prima dată în Rusia, statul nu intervine în ceea ce face Biserica în domeniul vieţii social-misionare, exemplificându-ne felul cum Biserica Ortodoxă Rusă înţelege să facă pastoraţie; având în jurul parohiilor grădiniţă, orfelinat, ţinerea de cursuri catehetice pentru cei ce doresc să se boteze, tipografie proprie.

Din partea Bisericii Ortodoxe a Greciei, arhimandritul Grigorios Papathomas (Tesalonic) ne-a vorbit despre dimensiunea internă a misiunii în biserică, atingând şi unele aspecte sensibile cum ar fi: zelotismul cu tentă de fundamentalism, naţionalism — etnofiletism, „situaţia canonică" a mai multor jurisdicţii în cuprinsul aceluiaşi teritoriu (problema diasporei).

Arhimandritul Grigorios, motiva faptul existenţei în conştiinţa multora a ideii că ortodoxia este restrictivă, prin pierderea într-o oarecare măsură a dimensiunii liturgice a existenţei. „Se pomeneşte foarte mult de canoane, de anumite interdicţii clare, ca dovadă că viaţa spirituală a oamenilor a început să aibă o conotaţie legalistă".

Domnul Craig Goodwin (S.U.A.), care întreprinde acţiuni cu caracter misionar-umanitar în cadrul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, ca şi reprezentant al Asociaţiei Misionare a Episcopilor Ortodocşi din S.U.A., ne-a întărit în convingerea că fiecare dintre noi, tânăr sau vârstnic, avem ceva unic prin care putem să-L slujim pe Hristos.

În ceea ce priveşte participanţii, aceştia au fost studenţi, masteranzi, doctoranzi, profesori de teologie şi nu numai din următoarele ţări: S.U.A., Grecia, Bulgaria, India, Bielarus, Rusia, Liban, România, Iordania, Slovacia şi Polonia.

Din programul acestei întâlniri mai pot fi amintite: vizitarea Secretariatului General al Syndesmosului, vizitarea Mânăstirii „Buna Vestire" din Suprasl, a Mânăstirii Brabarka, a şcolii de iconografie din Bielsk Podlaski.

Institutul de vară al Syndesmosului s-a încheiat în data de 29 august, odată cu participarea la Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Varşovia, unde fiecare dintre noi a putut să experieze şi mai deplin faptul că prietenia este într-adevăr o harismă a vieţuirii în Hristos.

ŞTEFAN TOMA,
Student teolog, an IV, T.P.

Primul oftalmolog român din Transilvania

(Urmare din pag. a 3-a)

a încercat să pună înaintea tuturor „învăţătura graiului frumos şi a vorbei împodobite", ea urmând să fie „un odor purtător de folos părţii politiceşti şi propoveduitorilor cuvântului lui Dumnezeu ca să fie puternici în cuvântare".

Cartea avea patru părţi mari, împărţite în 84 de capitole, care tratează despre retorica „firească" şi cea „meşteşugită". Cea dintâi i-a fost dată omului „de la începutul vieţii", căci „fieşte care om, măcar şi neînvăţat şi de tot prost (simplu, n.n.) ştie a lăuda pe priaten şi a defăima pe vrăjmaşi şi a sfătui la cele de folos". Iar cea „meşteşugită" „s-au găsit de bărbaţi înţelepţi şi învăţaţi", care „ne-au scris orânduială şi dreptări ca să nu greşim nici odată". Prezintă şi scopurile urmărite de această „măiestrie" a cuvântului, precizând că „ritorul poate a vorbi frumos şi potrivit ca să înduplece şi să tragă pre ascultătoriu la orice voieşte, la război sau la pace, la mânie sau la milă, spre îndrăzneală sau spre frică, spre bucurie sau spre întristare, adormind patimile cu dulceaţa bunei cuvântări; deşteptând cu iuţimea cuvântului duhurile; îngrozind inimile cu glas tunător; potolind sufletele cele mânioase cu frumuseţea limbii şi fără războiniceşti unelte, fără strălucitoare same, biruind patima şi plecarea cea necuvioasă a omului şi pre însă stăpânirea volniciei sale" (p. 12-13).

De reţinut că autorul citează deseori din Sfânta Scriptură, din Mineie, din Vieţile Sfinţilor, din marii Părinţi ai Bisericii: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Atanasie, Ioan Gură de Aur ş.a., ceea ce a făcut pe preotul profesor Dumitru Belu să considere că Molnar a folosit şi un izvor grecesc. Oricum, apariţia primei Retorici româneşti tipărite reprezintă un moment de seamă în istoria omileticii şi a elocinţei româneşti.

Doctorul Ioan Piuariu-Molnar şi-a câştigat merite nepieritoare şi prin contribuţia pe care a adus-o la reeditarea celor **12 Mineie,** la Buda, în 1804-1805. Iniţiativa realizării se pare că aparţinea episcopului cărturar Iosif al Argeşului, care semna şi prefaţa Mineiului pe septembrie, subliniind aportul deosebit pe care l-au avut episcopii Chesarie (1773-1780) şi Filaret (1780-1792), la tipărirea primei ediţii integrale a Mineilor în limba română, la Râmnic, între anii 1776-1780, „carii în vremile păstoriei lor au pus înaintea oilor celor cuvântătoare ale neamului românesc această duhovnicească hrană, lăsându-şi şi după moarte nemuritoare pomenire". Acestora li s-a făcut „râvnitori cu osârdia dumnealui domnul Ioan Molnar, profesor al Academiei Clujului şi doftor de ochi în marele Prinţipat al Ardealului, (care) i-au pus în lucrare tipărirea de al doilea al acestor cărţi, pentru care am lăudat lucrul bun al bărbatului". În partea finală, recomanda ca noua ediţie a Mineielor să fie primită „cu bucurie", căci „pentru folosul neamului românesc şi pentru podoaba sfintelor biserici le-am înnoit cu a doua tipărire şi întru sfintele rugăciuni nu uitaţi şi pe cei mai nainte numiţi părinţi arhierei şi pe cei ce s-au ostenit cu îndreptarea . . .".

În 1800 a publicat, tot la Buda, o **Istorie Universală, adecă de obşte care cuprinde în sine întâmplările veacurilor vechi** (436 + XII p.), după Claude François Millot. În prefaţa cărţii sublinia însemnătatea negustoriei şi a meşteşugurilor.

În 1811, la stăruinţele episcopului Iosif al Argeşului, a apărut la Buda o nouă ediţie a **Octoihului Mare,** o adevărată „capodoperă tipografică". În prefaţa semnată de Ioan Piuariu, el se prezintă drept „purtătorul cheltuielilor". În 1812 a apărut, tot la Buda, o **Evanghelie,** cu contribuţia materială a aceluiaşi Piuariu şi a negustorului sibian Stan Popovici.

Pe plan naţional-politic preocupările lui Ioan Piuariu-Molnar merită de asemenea toată atenţia, căci el este unul dintre autorii şi însuşi editorul cunoscutului **Supplex Libellus Valachorum,** din 1791, în care s-a cerut recunoaşterea naţiunii române şi acordarea de drepturi pe seama românilor. **Supplex**-ul a constituit, timp de mai bine de un secol, un adevărat îndreptar politic pentru românii din Transilvania.

Deoarece prefeţele la ultimile sale lucrări erau semnate din Sibiu, presupunem că se retrăsese spre sfârşitul vieţii aici, unde se afla şi mormântul soţiei sale, moartă în 1811. A murit în Sibiu, la 16 martie 1815, în vârstă de 66 de ani, fiind înmormântat în cimitirul bisericii ortodoxe „din groapă".

Deschizător de drumuri în mai multe ramuri ale culturii româneşti — medicină, lingvistică, economie, retorică etc., — luptător pentru drepturile poporului român, oculist cu frumoasă reputaţie chiar în afara hotarelor ţării sale, cu multă milă pentru bolnavii săraci, primul profesor de medicină român şi autor medical, propagator al ştiinţelor şi culturii în popor, Ioan Piuariu-Molnar este una din figurile cele mai reprezentative ale iluminismului românesc din Transilvania la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de al XIX-lea.

Puterea rugăciunii

(Urmare din pag. a 3-a)

zii, ne-am îndreptat spre linia frontului inamic.

Bine organizaţi în tranşee, dotaţi cu armament bun, în special cu branduri mici de 60 mm, ruşii ne-au primit cu un foc puternic. Acum, în timpul atacului, străbătând cca 50 m, „în ţara nimănui", mi-am dat seama că înaintea noastră s-au dat multe atacuri, şi crâncene lupte, pentru că terenul — fost un lan de grâu — era plin de gropi făcute de explozia proiectilelor şi lopeţile „Lineman" ale atacatorilor.

Pentru că se trăgea cu tot armamentul şi dintr-o parte şi din cealaltă, plus exploziile proiectilelor de brand ruseşti (armata noastră nu avea atunci acestă armă), era un vacarm nemaiîntâlnit. Peste noi cei ajunşi între liniile fronturilor — în ţara nimănui — proiectilele de puşcă, puşcă mitralieră şi mitralieră — de acum şi trasoare, pentru că începuse a se însera — treceau ca un roi de albine peste noi la cca un metru.

La un moment dat, pentru că focul se mai potolise, fapt ce mă încredinţa că am avut şi pierderi destul de serioase — mă pregăteam să fac un nou salt înspre o groapă mai mare, de unde să desluşesc situaţia în care mă aflam, de ce efectiv aproximativ mai dispuneam şi ce să întreprind în continuare.

Începuse a se trage din nou cu arme automate de către ruşi.

Intenţionând să fac saltul în groapa mai mare, când m-am ridicat să fac primul pas, am simţit în spate sub omoplatul stâng o arsură puternică, concomitent o respiraţie greoaie, iar gura mi s-a umplut de sânge.

Pentru că respiraţia îmi era tot mai greoaie şi o făceam şi prin orificiul din spate, mi-am dat seama că am fost rănit de un proiectil de armă, care mi-a perforat pieptul, inclusiv plămânul stâng. Apreciind că rana e destul de gravă, încet şi fără efort mare am început a mă retrage spre înapoi, la tranşeele de unde am plecat şi apoi spre postul de prim-ajutor, întrucât hemoragia pe gură era tot mai mare. Mă retrăgeam târându-mă cu ajutorul coatelor, fără să mă ridic, asta pentru că se înteţise din nou focul, gloanţele şuierând la mică înălţime peste mine, pe deasupra capului meu.

Nu mai aveam până la tranşee decât cca 20—30 m, când în apropierea mea a făcut explozie un proiectil de brand. Pentru că ştiam că după el vor urma alte proiectile şi mai ales pe aceiaşi linie, mi-am dat seama că situaţie devine foarte gravă. Fiind convins că numai o putere Dumnezeiască mă poate salva — ca şi călugăriţa din film — m-am tras lângă o groapă mai mare, unde mi-am adăpostit capul, iar cu palmele acoperindu-mi faţa am început a mă ruga la Dumnezeu, spunând rugăciunea: „Tatăl nostru Care eşti în ceruri. . ."

În timp ce mă rugam, în apropierea mea — aşa cum am prevăzut — au căzut cred că mai mult de 10 proiectile de brand, câteva la distanţe mai mari, dar ale căror schije m-au ocolit, dar două sau trei aproape de mine, dar fără a face explozie.

Încetând focul şi făcându-se noapte, cu puţina putere ce o mai aveam, mi-am continuat retragerea spre tranşee. Aflându-mă la adăpost de schije şi gloanţe, am repetat rugăciunea „Tatăl nostru . . .", mulţumind lui Dumnezeu că mi-a ascultat rugăciunea salvându-mi viaţa.

La toţi cărora le-am povestit şi le-am descris atacul batalionului 3 dat la Dalnic, despre prima mea rănire n-am omis a le relata cum Dumnezeu, la cererea mea, mi-a ajutat şi m-a salvat de la moarte.

În spital la Craiova, după 5 zile de la data atacului am luat cunoştinţă că Odessa a capitulat. Jertfa ostaşilor din Reg. 90 Inf., bat. 3, dată în 11 octombrie 1941, n-a fost zadarnică, iar puterea rugăciunii este mare.

(Urmare din pag. a 5-a)

care coboară.[4] Enoh, al şaptelea patriarh de la Adam, despre care Biblia spune atât de frumos, poate însemna **Dăruire, Consacrare, Sfinţit, Sfinţire, Iniţiat în taine, Sfătuitor**[5] şi apelaţiile condescendente[6] pot continua. Datorită vieţii sale evlavioase, Dumnezeu i-a îngăduit lui Enoh să afle multe taine, iar o **Carte Enoh** este una din mărturiile de seamă ale viziunii iudaice târzii despre Apocalipsă. Versiunea etiopiană este, de altfel, cea mai completă care a ajuns până la noi, având la bază o altă versiune, greacă, din care s-au păstrat doar părţile întâi şi a cincea. Originalul, însă, a fost scris în aramaică, iar câteva frânturi din acesta au fost descoperite în grotele de la Qumran,[7] mai precis fragmente din zece sau unsprezece manuscrise.[8] În creştinism, întâlnim referiri la Enoh atât în **Evanghelia după Luca** (3, 37), cât şi în **Epistola lui Iuda** (1, 14), ba chiar şi în apocrifa **Evanghelie a lui Nicodim,** din secolul al V-lea.[9] În paranteză fie spus, din prologul acestei apocrife aflăm că **Eu, Anania, protector de rang pretorian, nomomat ... am găsit manuscrisul lor ebraic şi, prin bunăvoinţa lui Dumnezeu, l-am tălmăcit în greacă ... Aceasta s-a întâmplat în al şaptesprezecelea al domniei stăpânului nostru Flavius Theodosius ..., indiktonul al noulea**[10] **... După răspândirea şi pătimirea Domnului, Nicodim a transmis arhiereilor şi celorlalţi iudei toate câte s-au întâmplat. De asemenea a compus şi un text în limba ebraică.**[11]

Matusalem **(Oraşul păcii,** în ebraică) cu variantele Metuşala **(Omul obârşiei, Omul spiţei de neam, Bărbatul cu sabia)** şi Metuşelah **(Cetatea păcii, Omul păcii)**[12] a trăit ani îndelungaţi, numele lui dând chiar naştere la expresii ca „matusalemic", „vârstă matusalemică" etc. Expresioniştii s-au ocupat de simbolistica biblică, numai că ei i-au dat nişte interpretări destul de depărtate de ceea ce era obişnuită societatea să accepte. În „drama satirică" **Matusalem sau veşnicul burghez** („Methusalem oder der ewige Bürger", 1922), numele patriarhului, golit de orice conotaţie religioasă, îl desemnează pe cetăţeanul primordial longeviv, ca simbol al burghezului incapabil de tranformare, duşman al oricărei inovaţii.[13]

Lameh **(Războinic, Cel care doboară, Forţă** etc., în ebraică),[14] fiul lui Matusalem şi tatăl lui Noe, este inclus în arborele genealogic al lui Iisus **(Lc.** 3, 36). De remarcat faptul că, dacă în tradiţia iudaică, fapta sa va fi răzbunată abia la a şaptezeci şi şaptea generaţie, în creştinism — aflăm din răspunsul dat de Iisus Hristos lui Petru — nu de şapte ori, **ci de şaptezeci de ori câte şapte ar trebui să ierţi păcatele fratelui tău (Mt.** 18, 22).

Într-adevăr, ca teologie autentică, creştinismul este un mod de a trăi, o pregătire pentru viaţă şi pentru tainele lumii de dincolo. Parcursul spiritual al fiecărui om reface parcursul spiritual al întregii omeniri, iar istoria mântuirii se repetă pentru fiecare individ. Ea este alcătuită din trei momente esenţiale, cel al creaţiei (Dumnezeu l-a creat pe om din dragoste, atribundu-i o **natură spirituală);** momentul căderii (în urma căruia natura spirituală a fost cuprinsă de rău; **a murit);** în fine, momentul restaurării. Numai că, datorită faptului că **moartea** spirituală este profundă, omul nu are nici o şansă de a se restaura, de a se mântui singur. Mântuirea este rodul unei colaborări permanente între Sfântul Duh şi voinţa omului, iar supunerea celei din urmă faţă de cel dintâi reprezintă singura cale ce duce la această mântuire.[15]

Deci zilele lor să mai fie o sută douăzeci de ani (Fc. 6, 3), a zis Domnul despre primii oameni care s-au înmulţit pe pământ şi care, prin răutatea şi preocupările lor, erau numai trup. De presupus că acei oameni au avut bucuriile şi necazurile lor, dar le-au avut numai şi numai la nivelul cotidianului, al **trupului (In.** 3, 7), nu şi la cel metafizic. **Acolo s-au temut de frică, unde nu era frică (Ps.** 13, 5), ei neştiind — ori, mai grav, nedorind să ştie! — că **Frica de Domnul este curată, rămâne în veacul veacului (Ps.** 18, 10). Este adevărat că **Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă (Ps.** 18, 3), dar se prea poate ca generaţiile anterioare Potopului **Cu grăsime inima lor şi-au încuiat (Ps.** 16, 10), aşa că nici chiar de-ar fi cunoscut exclamaţia **Cât este de mare mulţimea bunătăţii Tale, Doamne, pe care ai gătit-o celor ce se tem de Tine (Ps.** 30, 19), n-ar fi apelat la un limbaj care să-i apropie de **bunătatea** Creatorului.

De fapt, limbajul religios este un limbaj care instaurează, întăreşte şi aprofundează legăturile dintre cel care-l pronunţă şi cel căruia i se adresează. Există în limbajul religios o reciprocitate, care comportă un caracter paradoxal, ce ţine de absenţa **aparentă** a interlocutorului.[16] Oamenii antediluvieni nu şi-au dorit să folosească — în termenii lui Martin Buber — cuvântul fundamental Eu-Tu, ci l-au preferat pe Eu-Acela,[17] rămânând un **Neam care nu şi-a îndreptat inima sa (Ps.** 77, 11). Şi atunci, Dumnezeu care **este judecător drept, tare şi îndelung răbdător şi nu se mânie în fiecare zi (Ps.** 7, 11), a cărui bunăvoinţă **este în cei ce se tem de El şi în cei ce nădăjduiesc în mila Lui (Ps.** 146, 11), a decis să le dea ca pedeapsă, o sută douăzeci de ani de viaţă.

Numărul acestor ani ne trimite la cotidian, la arheologia biblică — despre care ne vom ocupa ceva „mai la vale", vorba lui Iorga — şi la psalmist. Raportarea la cotidian ne face să ne gândim la faptul că, în ivrit, cu ocazia zilei de naştere, sărbătoritul este gratulat cu urarea „Să trăieşti o sută douăzeci de ani!" Este adevărat că psalmistul ne spune despre zilele omului că sunt ca la şaptezeci, optzeci de ani — **Anii noştri s-au socotit ca pânza de păianjen; zilele anilor noştri sunt şaptezeci ... optzeci de ani (Ps.** 89, 10-11) — dar mai ştim, tot din Biblie, că **Iată, cu palma ai măsurat zilele mele (Ps.** 38, 7), iar **o mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri, care a trecut şi ca straja nopţii (Ps.** 89, 4).

Raportarea la arheologia biblică, ne trimite la prevederile **Regulii** comunităţii de la Qumran, prevederi confirmate de **Documentul de la Damasc,** din care aflăm că elitele qumranite puteau îndeplini funcţii de natură juridică — să nu uităm că Dumnezeu **este judecător drept, tare şi îndelung răbdător şi nu se mânie în fiecare zi (Ps.** 7, 11) — între treizeci şi şaizeci de ani. Concret, reglementările sună în felul următor: **Mai târziu, la vârsta de treizeci de ani va putea fi ales pentru a putea arbitra procese şi judecăţi. Iar când o persoană va avea mulţi ani, i se va da o sarcină în [servi]ciul Comunităţii numai pe măsura puterilor sale**[18] **... pentru că din cauza lipsei de credinţă a oamenilor, zilele lor au fost împuţinate şi, în focul mâniei Sale împotriva oamenilor, Dumnezeu a ordonat ca judecata lor să slăbească înainte ca ei să ajungă la capătul zilelor.**[19]

Prosopografie şi genealogie biblică

Aceste ultime prevederi ale **Regulii,** menţionate aici, citite de noi în lumina cuvintelor din **Fc.** 6. 3 — **Nu va rămâne Duhul Meu pururea în oamenii aceştia** — ne trimit la **In.** 3, 5-6, unde ni se spune că **De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu / Ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este.** Duhul este imperceptibil, nu are nici un nume şi nici un chip. Se manifestă ca un **vuiet, ca o suflare de vânt care vine repede (Fapte** 2, 1-4) şi despre care nu se ştie nici **de unde vine, nici încotro se duce (In.** 3, 8). Vântul, suflul acesta este sensul cuvântului **ruah** în ebraică. **Ruah** este purtătorul Cuvântului şi este în Cuvânt. De remarcat faptul că termenul **ruah,** în limbile semitice, este atât masculin cât şi feminin.[20]

În Occidentul postmodern, teologii feminişti consideră că, graţie posibilităţilor transformatoare ale limbajului Treimic, pot fi depăşite conceptele (considerate de ei) patriarhale despre Dumnezeu şi de relaţie.[21] Dată fiind asocierea evidentă a Tatălui şi Fiului cu sexul masculin, s-a încercat, pur şi simplu prin eliminare, ca Sfântul Duh să fie considerat de gen feminin.[22] Considerarea Duhului Sfânt ca principiu feminin nu este nouă, ideea ducând fie la excese, fie la o abordare specifică unei anumite spiritualităţi religioase. Astfel, ea a fost întâlnită atât în erezia elchesaită din sec. II p. Chr., **un curios amestec de iudaism, păgânism şi idei creştine,**[23] cât şi în biserica siriacă — siro-mesopotamiană, de fapt, cu vestitele şcoli teologice creştine de la Nisibis (Nisibin în siriacă) şi Edessa (Orhay), capitalele regatelor Adiabene şi Osrohene — a cărei afiliere la Biserica universală a avut loc în pragul secolului al III-lea, reprezentată de gestul simbolic al consacrării episcopale a siriacului Palut, la Antiochia, în jurul lui 200 p. Chr. Dimensiunea biblică a creştinismului siriac era încadrată de o complexă şi profundă viaţă liturgic-sacramentală, un accent deosebit fiind pus tocmai pe lucrarea Duhului Sfânt — **ruah hakodeş** — înţeles într-o simbolică feminină de filiaţie aramaică directă.[24]

Revenind la genealogiile biblice, Noe — **Mângâiere** [25] —, un om neprihănit şi drept, **a aflat har înaintea Domnului Dumnezeu (Fc.** 6, 8-9). După Potop, Dumnezeu i-a binecuvântat pe Noe şi pe fiii săi, dându-le la îndemână, spre a le fi de mâncare, toate fiarele pământului, toate păsările şi toţi peştii **(Fc.** 9, 1-3). Porunca dumnezeiască mai cuprinde şi o interdicţie, anume ca să nu fie mâncată **carne cu sângele ei, în care e viaţa ei (Fc.** 9, 4). De precizat că, pentru anticii semiţi, sângele nu însemna un simplu/singur element, ci reprezenta un amestec, uluitor sub raport fizic, între apă şi foc, cu alte cuvinte, între două contrarii. Din Biblie aflăm şi semnificaţia acestui „amestec" de foc şi apă — **viaţa.**

Tot după Potop, Dumnezeu încheie un legământ cu Noe, punând **curcubeul Meu în nori, ca să fie semn (Fc.** 9, 13) al acestui legământ. Atunci când este vorba de curcubeu, nu trebuie să uităm că spectrul acestuia cuprinde şapte culori, iar când Dumnezeu a făcut lumea, a făcut-o în şase zile, iar în a şaptea S-a odihnit, deci într-un ciclu complet de şapte zile. Se poate spune aşadar, că viaţa de după Potop, având ca reper iniţial legământul curcubeului, ne apare ca o nouă **Facere** — deci un lucru pe care Dumnezeu l-a văzut **că este bine (Fc.** 1, 8), calificativ ale cărei conotaţii se apropie, mai degrabă, de estetica filosofică, decât de istoria esteticii[26] — căci curcubeul presupune existenţa apei — ea însăşi, în concepţie vetero-testamentară, privită ca unul dintre cele două elemente ale sângelui/vieţii —, iar din primele versete ale **Facerii** aflăm că **Duhul lui Dumnezeu Se purta pe deasupra apelor (Fc.** 1, 2). Credem că ideea poate fi redată extrem de sugestiv şi prin intermediul afirmaţiei **la tot lucrul desăvârşit am văzut sfârşit, dar porunca Ta fără de sfârşit (Ps.** 118, 96).

---

1 A. von Brandt, **Verkzeug des Historikers. Eine Einführung in die Historischen Hilfswissenschaften,** Stuttgart, Berlin, Köln, 1989, **passim.**

2 N. Moldoveanu, **Dicţionar biblic de nume proprii şi cuvinte rare,** ediţia a II-a revizuită şi adăugită, Bucureşti, 1995, p. 82.

3 **Ibidem,** p. 233.

4 **Ibidem,** p. 184.

5 **Ibidem,** p. 124. M. Bocian şi alţii, **Dicţionar enciclopedic de personaje biblice,** trad. în lb. română de Gabriela Danţiş şi Herta Spuhn, Bucureşti, 1996, p. 100.

6 C. Daniel, **Gândirea feniciană în texte,** Bucureşti, 1979, p. 53.

7 **Apocalipsa lui Ioan în tradiţia iudeo-creştină,** studiu introd. de Cristian Bădiliţă, trad. de Petru Creţia şi Cristian Bădiliţă, Bucureşti, 1998, pp. 13-4. Descoperirile de la Qumran au dus la apariţia unei noi ştiinţe, qumranologia, percum şi la apariţia unor publicaţii de specialitate, cum este, spre exemplu **Revue de Qumran,** al cărei prim număr a apărut la Paris în 1958 (D. Abrudan, E. Cornițescu, **Arheologie Biblică. Pentru Facultăţile de Teologie,** Bucureşti, 1994, p. 38).

8 E.-M. Laperrousaz, **Manuscrisele de la Marea Moartă,** trad. de Anca Calangiu, Bucureşti, 1997, p. 27.

9 Bocian, **op. cit.,** p. 101.

10 Este vorba de perioada 424-425 d. Hr., iar un **indiktion** reprezintă o perioadă de cincisprezece ani. **Indiktionul al nouălea** este al nouălea an din acest **indiktion (Evanghelii apocrife,** trad., studiu introd., note şi comentarii de Cristian Bădiliţă, Bucureşti, 1996, p. 241, n. 4).

11 **Ibidem,** p. 211.

12 Moldoveanu, **op. cit.,** p. 246.

13 Bocian, **op. cit.,** pp. 305-6.

14 Moldoveanu, **op. cit.,** p. 220.

15 C. Bădiliţă, **Călugărul şi moartea,** Eseu despre imaginea şi faptul morţii în monahismul egiptean, trad. de Ingrid Ilinca, cu o mărturisire de † Mitropolit Nicolae Corneanu, Iaşi, 1998, pp. 18-21.

16 J.-F. Malherbe, **Religie şi auto-implicare,** Secolul 20, 1-2-3, 1995, pp. 170-5, la p. 170.

17 M. Buber, **Eu şi Tu,** trad. din lb. germ şi prefaţă de Ştefan Augustin Doinaş, Bucureşti, 1992, p. 29. Ca în orice text filosofic, cuvintele-cheie ale sistemului au o încărcătură semantică aparte. De aceea, autorul insistă, încă de la început, asupra faptului că atitudinea omului este dublă în funcţie de dualitatea cuvintelor fundamentale. Acestea sunt perechi verbale, de genul Eu-Tu şi Eu-Acela.

18 Laperrousaz, **op. cit.,** p. 44, **Regula anexă,** I, 6-19.

19 **Ibidem,** pp. 45, **Documentul de la Damasc,** A, X, 4-10.

20 J. Delumeau, **Regulile lumii,** Bucureşti 1996, p. 38.

21 M. May, **Conversations on Language and Imagery of God,** Union Seminary Quarterly Review, 40.3 1985, p. 18.

22 A. Thatcher, **Descătuşarea sexului,** Bucureşti, 1995, p. 88.

23 **Istoria Bisericească Universală,** Bucureşti, 1975, p. 126.

24 Ioan I. Ică jr., **Sfântul Efrem, creştinismul siriac şi cealaltă teologie** [studiu introductiv], în Sebastian Brock, *Efrem Sirul,* Sibiu, Deisis, 1998, pp. 5-20 la pp. 6-8; pentru analize şi interpretări legate de ebraicul *ruah hakodeş* cf. P. Hidiroglou, *Apa divină şi simbolistica ei.* Eseu de antropologie religioasă, trad. de C. Litman, Bucureşti, 1997, p. 12.

25 Moldoveanu, *op. cit.,* p. 268.

26 Primul capitol din *Facere* conţine o afirmaţie de mare însemnătate pentru estetică, deoarece se referă la frumuseţea lumii. *Şi a privit Dumnezeu toate câte a făcut şi iată erau bune foarte* [„kalá, bona] *(Fc.* 1, 31). (W. Tatarkiewicz, *Istoria esteticii,* vol. II, *Estetica medievală,* trad. de Sorin Mărculescu, Bucureşti, Meridiane, 1978, p. 13).

Rugăciunea inimii

(Urmare din pag. a 2-a)

nerăbdare, răzbunare, beţie, lăcomie, desfrâu, zgârcenie, clevetire, vorbire în deşert ... etc. 2. *Despătimirea de imaginea păcatelor,* care persistă încă în minte şi în simţuri, de care încă trebuie să ne curăţim, stăruind în rugăciune. 3. *Starea de iluminare,* stadiu în care Harul lui Dumnezeu se face simţit cu putere şi rămâne în noi, *curăţindu-ne de zgura păcatului,* cum zice Sf. Ap. *Pavel:* „ ... şi Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre, căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci însuşi Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (Rom. 8, 26). Astfel se realizează acea pace (isihie) în întreaga fiinţa noastră. După exerciţiul de rugăciune zilnică, în cursul zilei, ori de câte ori ne vom aduce aminte, vom zice rugăciunea *Doamne Iisuse.* Iar când ne vom ruga, citind rugăciuni sau psalmi, ne vom aduce aminte să ne coborâm cu mintea în inimă, ca *şi mintea să se roage.* Iar Domnul prin Duhul Său zice: „Iată, Eu stau la uşă şi bat; de-mi va auzi cineva glasul şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine" (Apoc. 3, 20; Ioan 14; 23). Astfel, cel mort cu duhul înviază, cel întinat cu ştiinţa se curăţeşte, cel pierdut se mântuieşte (Ac. Sf. Treimi).

Această practică a „Rugăciunii lui Iisus" e recomandată fiecărui creştin, de vrea să-şi mântuiască sufletul său. Nimeni să nu zică: Nu încep, pentru că eu nu voi putea realiza sută la sută. Dumnezeu te va primi şi cu şaizeci la sută. Ba şi chiar cu treizeci la sută. *Exemplu:* Pilda Talanţilor; Pilda Semănătorului; Pilda cu lucrătorii viei.

BOZSÓKY PÁL GERÖ, **Magyarok útja a pogányságból a kereszténységig** (Calea ungurilor de la păgânism la creştinism), Editura şi tipografia franciscană „Agapé", Szeged, 1999, 387 p.

Cartea reprezintă o lucrare elaborată pe principii ştiinţifice care însumează tot ce s-a scris până acum despre această problemă. Autorul este un istoric aparţinând ordinului călugărilor franciscani şi trăieşte la Paris. Aşa a ajuns această carte să fie tipărită într-o editură a acestui ordin aflată în Ungaria. El îşi propune pentru început să elucideze ce credinţă împărtăşeau ungurii în patria lor originară. Pentru aceasta autorul încearcă să stabilească în primul rând problema locului acestei patrii, apoi să urmărească migraţiile ungurilor spre vest, felul în care şi-au modificat ei credinţa în contact cu alte popoare pe care le-au întâlnit pe drum.

Pe baza unei bogate bibliografii, cu mult discernământ, autorul stabileşte că ungurimea, deja în perioada sa păgână, a manifestat sensibilitate faţă de lumea supranaturală. Atât în credinţa străbună a popoarelor fino-ugrice cât şi în cea a populaţiilor turco-tătare se pot constata până azi manifestările de adorare ale naturii, credinţa în vrăjitorie, cultul morţilor precum şi forme evoluate ale credinţei, existenţa conceptului despre Creator, despre Divinitatea supremă care ţine în mâna Sa destinul omului, despre viaţa de după moarte etc. În persoana capului familiei, a tribului, a căpeteniei uniunii de triburi, era cinstit de către supuşi trimisul cerului. Dar, la sfârşitul lungii lor migraţii, ungurii, abandonându-şi păgânismul, au intrat în marea familie a popoarelor creştine.

Cartea este dedicată apropiatei aniversări a unui mileniu de la creştinarea ungurilor, autorul atrăgând atenţia asupra pasului decisiv pe care l-a făcut, în anul 1000, Ştefan I cel Sfânt, regele Ungariei, care a optat pentru creştinismul de rit apusean, raliind ţara sa la popoarele Europei Occidentale. Este prezentat creştinismul din Pannonia înainte de stabilirea aici a ungurilor. Autorul nu spune nimic despre existenţa aici a populaţiilor romanice (între care şi vlahii = românii de mai târziu, alungaţi de unguri după stabilirea de-a lungul Dunării mijlocii) şi care erau deja creştini.

Cartea urmăreşte toate etapele creştinării ungurilor, inclusiv prima ei fază, a contactului cu creştinismul de rit bizantin, apoi activitatea căpeteniilor uniunii de triburi ungare în asimilarea noii credinţe. Sunt prezentaţi misionarii bizantini, cei germani, cei ai papalităţii, în lucrarea lor de convertire a ungurilor. Din vremea Sfântului Ştefan sunt menţionate casele destinate pelerinilor, ridicate la Roma, Ierusalim, Ravenna şi Constantinopol.

Desigur, multe din cele afirmate sunt interpretabile, altfel decât felul în care sunt prezentate. Autorul, de altfel foarte bine documentat, se străduieşte să dovedească apartenenţa şi prin credinţă a ungurilor la Europa Occidentală încă de la primele semne ale intenţiilor de a se creştina. Fără a subestima rolul ortodoxiei în prima perioadă a creştinismului unguresc, autorul trece, totuşi, destul de superficial peste această etapă, atribuind-o ataşamentului faţă de creştinism în general. Legăturile dinastice ale Ungariei cu Bizanţul dovedesc însă continuarea relaţiilor cu lumea răsăriteană chiar şi după adoptarea creştinismului de rit occidental.

După Ştefan I cel Sfânt, când Biserica Ungariei a optat definitiv pentru Apus, chiar regii acestei ţări au fost mai prudenţi decât autorul cărţii în a se ralia total Occidentului.

Cartea este presărată cu ilustraţii, hărţi, planuri, menite să ilustreze punctele de vedere ale autorului.

LIVIU BORCEA

Sfântul Ierarh Antim Ivireanul

(Urmare din pag. 1)

cilor din împărăţia turcească, purtau stema Ungrovlahiei şi semnătura tipografului Antim.

În scurt timp, a ajuns Antim să cunoască şi limbile: slavonă şi română, reuşind să vorbească româneşte ca şi cel mai neaoş român. Antim este socotit ca principalul deschizător de drum pentru traducerea şi tipărirea în limba română a principalelor cărţi de slujbă bisericească, în scopul naţionalizării, în cea mai mare parte, a serviciului religios din biserică.

Antim a tipărit şi cărţi de slujbă bisericească de peste tot anul, în limba slavonă, având în româneşte regulile de tipic, sinaxarele, paremiile, apostolul şi evanghelia. Aceasta nu e de mirare, căci era puternică tradiţia de slujbă în slavoneşte. Potrivit unei vechi prejudecăţi, limba română n-ar fi fost compatibilă să înveşmânteze cuvintele şi adevărurile Sfintei Scripturi. Prin uz îndelungat, slavona veche a ajuns a fi considerată de credincioşi ca limbă sfântă. Fapt este, că nici conducătorii bisericeşti şi nici cei politici de până atunci nu şi-au propus să scoată limba slavonă din biserică. Mitropolitul Teodosie, cu contribuţii importante la literatura bisericească în limba română,[2] în cartea de Liturghie afirma că „Liturghia toată a o prepune pe limba noastră şi a o muta, nice am vrut, nice am cutezat, pentru neobiceiul Bisericii noastre, ce până astăzi s-au ţinut".[3] Cu greu a izbutit Antim să rupă această tradiţie păgubitoare, care nu era de folos în cultivarea credincioşilor de neam român ,căci se ajunsese a nu se mai înţelege în limba slavonă.

Lucrând în tipografia domnească din Bucureşti, până în 1695, mai întâi ca simplu călugăr, apoi ieromonah, un prim pas pentru darea în româneşte a cărţilor de slujbă bisericească l-a constituit tipărirea Evangheliei greco-române. Cea dintâi carte numai românească, tipărită de Antim în Ţara Românească a fost Psaltirea. De aici, timp de 21 de ani (până în 1716), opera tipografică a lui Antim s-a revărsat îmbelşugat peste ogorul înţelenit al culturii naţionale româneşti, punând în lumină mărgăritarele învăţăturii creştineşti şi comoara limbii româneşti.

Pentru mai bună linişte în munca tipografică şi cărturărească, mitropolitul Teodosie i-a ales ca loc de activitate mânăstirea Snagov, în apropiere de Bucureşti, făcându-l stareţ al mânăstirii. Tipografia de la Bucureşti a fost mutată la Snagov. Din modestie, Antim nu s-a semnat ca egumen, ci tot „Antim tipograful" sau „smeritul între ieromonahi Antim din Iviria". Este de menţionat şcoala tipografică ce a fiinţat la Snagov.

Timp de şapte ani cât a stat la Snagov, a tipărit traduceri româneşti din greceşte şi anume: Învăţături creştineşti, Floarea darurilor, Carte sau lumină „cu drepte dovediri din dogmele Bisericii răsăritului asupra dejghinării papistaşilor", precum şi o Evanghelie românească.

În 1702, în împrejurări necunoscute, Antim s-a mutat iarăşi în Bucureşti, devenind conducătorul tipografiei domneşti, restaurată de Constantin Brâncoveanu. Antim a păstrat în continuare stăreţia de la Snagov, dar în cărţile tipărite până în 1705 nu s-a semnat ca atare. În prefaţa Noului Testament, tipărit în româneşte, spune că „decât toate cărţile bisericeşti, aceasta este mai folositoare de suflete şi mântuitoare".[4]

În 1705, cu ştirea mitropolitului Teodosie şi în înţelegere cu domnitorul, Sinodul bisericesc, prezidat de Dositei, patriarhul Ierusalimului, aflat atunci la noi în ţară, l-a ales pe Antim Ivireanul ca episcop al Râmnicului Vâlcea. La instalare, în prezenţa domnitorului, Antim spunea: „Pun martor pe Dumnezeu, care cunoaşte ascunzişurile inimii, că nici în visul meu nu mi-am închipuit să mă fac arhiereu, cunoscându-mă pe mine mai păcătos şi mai nevrednic decât toţi oamenii pământului ... dar de vreme ce Dumnezeu cel ce iconomiseşte toate spre mai bine, aşa a vrut ... eu ce puteam face?"[5]

Timpul de trei ani, cât a fost Antim episcop al Râmnicului, a fost prosper. Episcopia a primit multe daruri. S-a restaurat şi zugrăvit biserica mare a mânăstirii Cozia, la care Antim a fost nu numai mijlocitor, ci şi ostenitor. S-a isprăvit de zugrăvit biserica mânăstirii Govora, în care se află şi portretul lui Antim.

Ca episcop, Antim nu s-a lăsat de tipografie. În tipografia înfiinţată de el la Râmnic, a tipărit în româneşte „Cuvânt la patima Domnului" şi „Evhologhion, adică Molitvelnic", prin care a făcut un pas hotărâtor pentru darea în limba românească a slujbei religioase din biserică.

Tot în acest timp, Constantin Brâncoveanu le-a oferit creştinilor arabi din Alep, în Siria, mijloace materiale spre a-şi face o tipografie. Psaltirea, în limba arabă, tipărită acolo, poartă stema domnească a Ţării Româneşti, înconjurată de primele litere ale numelui domnitorului, cu caractere greceşti.

Prin meritele sale pe teren cultural şi administrativ bisericesc, episcopul Antim era de neegalat, între ierarhii contemporani. În anul 1708, a murit Teodosie, mitropolitul Ţării Româneşti. Cu mare entuziasm, în locul lui, a fost ales Antim Ivireanul. De altfel, prin diata sa, şi Teodosie şi-a exprimat dorinţa ca episcopul Râmnicului să-i fie succesor. Urcarea lui Antim, din treaptă în treaptă, până la cea de mitropolit, a stârnit însă invidia unora din ţară şi mai ales din străinătate. La bătrâneţele sale, şi domnitorul a dat ascultare unora din învinuirile aduse lui Antim. În timpul războiului contra turcilor, Antim, împreună cu boierii, erau de partea ruşilor. În cele din urmă, Brâncoveanu se declarase pentru turci, care au fost biruitori, în 1711 la Stănileşti. Învinuit, nu numai pentru simpatia cu Ruşii, ci şi pentru că — străin de neam fiind — ar fi viclenit contra Domnitorului, i s-a cerut demisia. Prezentându-se la Curte, Antim i-a grăit Domnului în taină şi i-a prezentat scrisoarea sa de apărare, constătătoare din 12 puncte. În ea şi-a exprimat nădejdea în Dumnezeu, că se va descoperi dreptatea, bine ştiind că întru nerăutate s-a purtat, dar ce fărădelege au aruncat împotrivă-i. După o săptămână de chibzuire pe marginea mişcătoarelor pagini aşternute, s-a constatat nevinovăţia mitropolitului Antim, care n-a mai fost tulburat şi a fost lăsat să-şi continue misiunea în scaunul mitropolitan.

La instalare, mitropolitul Antim şi-a avut reşedinţa la Târgovişte. Şi aici a înfiinţat el o tipografie, din care au ieşit cărţi româneşti, dintre care: Alexandria, Învăţătură bisericească a vlădicăi Antim şi Capete de poruncă a mitropolitului Antim, ultimele două cuprinzând lămuriri şi îndatoriri adresate preoţilor. S-au tipărit în româneşte aproape toate cărţile de slujbă bisericească: Octoihul, Liturghii, Molitvelnicul şi Ceaslovul, toate cu cheltuiala mitropolitului Antim.

Mitropolitul Antim nu şi-a uitat ţara sa de obârşie şi pe ortodocşii din Iviria, cărora le-a trimis, la Tiflis, pe un discipol al său cu o tipografie, pentru tipărirea cărţilor ortodoxe, de neapărată trebuinţă. S-au tipărit Evanghelia şi Liturghierul, fără a pomeni pe Domnitorul, cu cheltuiala căruia s-a făcut tipografia, nici numele Ţării Româneşti şi nici numele mitropolitului Antim. La finele Liturghierului însă, prin versuri de limbă românească, scrise cu litere georgiene, se exprimă bucuria tipăririi acestei cărţi.[6]

Cu larga sa inimă de păstor duhovnicesc, mitropolitul Antim a cuprins şi pe Românii ortodocşi din Ardeal, cărora — după unirea unora cu biserica Romei — le-a hirotonit preoţi şi le-a dăruit cărţi, mai cu osebire pentru cei din Braşov.

Pentru sprijinul oferit, mitropolitul Antim l-a asemănat pe domnitorul Constantin Brâncoveanu cu Sf. Împărat Constantin cel Mare, iar creştineasca dărnicie i-a asemănat-o cu un „râu cu curgerile de aur, dintru care au curs aceste patru izvoare: ale Românilor, Elinilor, Arabilor şi ale Ivirilor tipare".[7]

Ca un iscusit conducător bisericesc, mitropolitul Antim s-a îngrijit de ridicarea nivelului de pregătire religios-morală a clerului şi s-a preocupat de mărirea averii bisericii. El este ctitorul bisericii Antim din Bucureşti, cu hramul „Toţi sfinţii". Tradiţia ne spune, că Antim a lucrat cu mâna lui frumoasele uşi, ale acestui sfânt locaş de închinare. Broasca uşilor cu plăselele de aramă, gravate cu chipuri, poartă înscripţia numelui său. Dacă personal nu a efectuat, cu certitudine — cu firea sa de artist — Antim a inspirat modul de execuţie a numeroaselor podoabe şi ornamente din cadrul uşii, la chenarele ferestrelor şi la capitelurile coloanelor. Se spune, că atât planul de construcţie al bisericii, cât şi vechea ei pictură au fost opera lui Antim.[8] Talentul artistic de pictor l-a mai vădit Antim prin pictarea portretului domnitorului Constantin Brâncoveanu.

Prin act testamentar, a lăsat mitropolitul Antim toată averea sa mânăstirii Antim. A rânduit ca din ea să se facă milostenie la cei sărmani, la cei întemniţaţi. Străinii nemernici să fie sălăşluiţi cu mâncare, timp de trei zile. S-a îngrijit de înzestrarea fetelor sărace, precum şi de ajutorarea copiilor săraci care învaţă carte. A prevăzut sprijinirea tipăririi de cărţi, pentru folosul obştei.

Prin „Didahii", adică predicile sale, lui Antim i s-a atribuit faima de mare orator al Bisericii noastre. Didahiile sunt cuvântări de mustrare şi sfătuire, pline de elocvenţă energică, denunţând moravurile şi viciile societăţii din acea vreme.[9] Didahiile sunt un admirabil document al timpului său. Ca mod de expunere, didahiile au forma clasică a procedeelor oratorice: invocări mişcătoare a Divinităţii, comparaţii strălucitoare, gradaţii şi antiteze pline de efect, o mare bogăţie de imagini şi de expresii.[10] Antim Ivireanul şi-a expus ideile într-o limbă colorată şi frază meşteşugit alcătuită. Pentru adânca pătrundere a lucrurilor, s-a servit de izvoarele nesecate ale învăţăturii creştine, de Biblie şi de Sfinţii Părinţi. A oferit astfel un important capitol al predicii de până la el. Prin opera sa de mare scriitor, a lăsat limba română mai bogată şi mai mlădioasă, decât o aflase.

Mitropolitul Antim Ivireanul a fost un mare filantrop. A fost însă împotriva închinării mânăstirilor din ţară către mânăstirile greceşti din Orient. Prin actul de fundaţie al bisericii mânăstirii Antim, a oprit — sub afurisenie şi blestem — tendinţa de închinare a ei către vreuna dintre mânăstirile străine.

Atât sub domnia lui Constantin Brâncoveanu, cât şi a urmaşului său, Ştefan Cantacuzino, mitropolitul Antim, din dragoste de ţară, a participat la soluţionarea treburilor politice, contribuind cu mintea la tot ce era de folos pentru Ungrovlahia. Mitropolitului Antim nu i-au plăcut însă apucăturile lui Nicolae Mavrocordat, urmaşul lui Ştefan Cantacuzino. Şi datorită dispreţului faţă de Grecii fanarioţi, mitropolitul Antim s-a pus rău cu domnitorul N. Mavrocordat. Cu prilejul pretinsului complot ce se zicea că Antim, împreună cu boierii, l-ar fi uneltit împotriva Domnului şi a Porţii Otomane, mitropolitul Antim a fost caterisit de un sinod ce s-a ţinut la Patriarhia din Constantinopol şi degradat în simplu monah. N. Mavrocordat i-a ridicat şi călugăria, lăsându-l ca mirean, cu numele Andrei şi l-a trimis în surghiun, în Arabia, la Muntele Sinai. În anul 1716, la Adrianopol, soldaţii turci care-l escortau, din ordinul domnitorului, l-au aruncat pe Antim în apa Mariţei şi s-a înecat.[11]

Adâncă a fost consternarea credincioşilor, când — socotindu-l pe Antim a fi ajuns şi închis în mânăstirea Sinai — au auzit în schimb de groaznicul lui sfârşit de martir. Trista veste s-a răspândit în Ţară şi — după cum spune Del Chiaro, admiratorul lui Antim — toată Valahia a fost pusă într-o stare de încremenită jale.

Sfântul Sinod al Bisericii noastre, prin sentinţa sa reparatorie, l-a aşezat pe marele Ierarh Antim Ivireanul în rândul sfinţilor. Biserica se roagă pentru el şi-i cere să mijlocească la Hristos-Dumnezeu, pentru binele Bisericii şi al neamului nostru, pentru care a muncit cu osârdie şi şi-a jertfit viaţa.

---

1 Cerbuleţ T., Antim Ivireanul, Bucureşti, 1939, p. 7.

2 Popovici E., Istoria bisericească universală, trad. de A. Mironescu, cartea a II-a, ed. a II-a, Bucureşti, 1927, p. 375.

3 Iorga N., Istoria Bisericii româneşti, vol. I, ed. a II-a, Bucureşti, 1928, p. 406.

4, 5 şi 6 Cerbuleţ T., op. cit., p. 12—15, 17, 24.

7 Lupaş I., Istoria Bisericii române, ed. a VII-a, Craiova, 1941, p. 97.

8 Cerbuleţ T., op. cit., p. 25.

9 Iorga N., op. cit., vol. II, ed. a II-a, Bucureşti, 1930, p. 57.

10 Haneş P. V., Histoire de la Littérature roumaine, Paris, 1934, p. 19—20.

11 Antim Ivireanul, Didahii, cu notiţe biografice, de I. Cornoi, Bucureşti, 1895, p. 4—5.

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU a săvârşit următoarele:

● **22 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească la Mânăstirea cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" de la Turnu Roşu, prot. Avrig, rostind cuvânt de învăţătură. P. Cuv. stareţ Ierom. Petroniu Tănase a fost hirotesit întru protosinghel.

— Seara a participat la Vecernia în Catedrală şi a rostit predică.

● **24 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a slujit împreună cu P. S. Laurenţiu al Caransebeşului Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană cu prilejul întâlnirii colegiale a promoţiei 1969 a Facultăţii de Teologie Sibiu.

— A primit pe P. C. Pr. Gheorghe Schiopu din cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America.

— A vizitat tabăra şcolară de la Râu-Sadului — organizată de Arhiepiscopia Sibiului şi s-a întâlnit cu elevii de acolo. A cercetat şi biserica cu hramul „Sf. Arhangheli" din Râu-Sadului.

● **25 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a participat la lucrările Asociaţiei „Diaconia" din cadrul Patriarhiei Române desfăşurate la Schitul Păltiniş, jud. Sibiu şi la care au luat parte responsabili cu probleme de asistenţă socială din eparhiile Patriarhiei Române.

● **27 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.

— A săvârşit taina Sf. Botez pruncului Victor Marcu din Sibiu, în biserica din Groapă - Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia şi slujba de binecuvântare a subsolului noii biserici din cartierul Ştrand - Sibiu (P. C. pr. Gheorghe Şpan) rostind cuvânt de învăţătură creştinească.

● **28 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească şi a sfinţit locul viitoarei biserici cu hramul „Sf. Ap. Petru şi Pavel" din cartierul «După Zid», din Mediaş (Pr. paroh Iosif Urs), rostind cuvânt de învăţătură creştinească.

— Seara a slujit Vecernia şi a rostit predică în parohia Ighişul Nou, prot. Mediaş (Pr. paroh Nicolae Creţu).

● **30 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a slujit în sobor şi a rostit predică la înmormântarea preotesei Aurelia Luca din Sibiu, soţia P. C. prot. Dănilă Luca.

● **31 AUGUST a.c.,** — P. S. Sa a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **1 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a oficiat slujba de Te-Deum, rostind cuvânt de învăţătură cu prilejul începerii noului an de învăţământ la Colegiul Gheorghe Lazăr din Sibiu.

● **5 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" de la Mânăstirea Măgura-Jina şi Sfânta Liturghie arhierească, rostind un bogat cuvânt de învăţătură. A fost acordat un act de apreciere P. Cuv. stareţe Maria Streulea.

● **6 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Păltiniş, jud. Sibiu.

● **7 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia şi Litia în Catedrala mitropolitană.

● **8 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bisericii de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Sadu, prot. Sibiu şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură creştinească.

— A fost acordat un Act de apreciere P. C. Pr. paroh Gheorghe Boorel şi Consiliului Parohial.

— Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.

● **9 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat Colegiul electoral format din preoţii şi cântăreţii protopopiatului Sibiu, care a ales noul protopop de Sibiu.

● **10 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Simpozionului „Iacob Bologa" desfăşurate la Biblioteca Astra din Sibiu. La orele amiezii a sfinţit o placă comemorativă pusă pe casa unde a locuit paşoptistul Iacob Bologa, în Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **12 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bisericii parohiale din Sebeşul de Jos, prot. Avrig şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. P. C. pr. paroh Nicolae Creţu a fost hirotesit întru sachelar.

— Seara a luat parte la festivitatea de deschidere a campaniei „Europa — Un patrimoniu comun", organizat de Consiliul Europei, la Sibiu.

● **13 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a primit pe dl. Harald Gehrig Consulul Germaniei la Sibiu.

— Seara a slujit Vecernia şi litia în Catedrală.

● **14 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu, hirotonind întru diacon pe teologul Laurenţiu Militoiu.

— A primit o delegaţe a Administraţiei Centrale pentru Probleme Religioase din R. P. Chineză condusă de Yang Tongxiang, aflată în vizită la Sibiu.

— Seara a slujit în sobor Taina Sf. Maslu şi a rostit predică în Dumbrăveni, prot. Mediaş.

— A cercetat bisericile parohiale din Saroş, pe Târnave.

● **15 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană cu prilejul hramului (Sf. Nichita Romanul) şi a hirotonit întru preot pe C. diacon Laurenţiu Militoiu, pe seama parohiei Timişul de Sus, judeţul Braşov.

— A vizitat Mânăstirea Prislop, jud. Hunedoara.

● **17 SEPTEMBRIE a.c.** — P. S. Sa a luat parte la slujba ecumenică oficiată cu prilejul consacrării altarului marian de la Timişul de Sus. jud. Braşov, ridicat de către comunitatea poloneză din România. A luat parte Î.P.S. Ioan Robu, mitropolit de Bucureşti, preşedintele Senatului Poloniei, oficialităţi civile şi militare române şi poloneze.

— A vizitat şantierul catedralei din Predeal şi Mânăstirea de maici din Predeal.

● **18 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela mitropolitană.

— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **19 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli" din Hălchiu, prot. Braşov, Sfânta Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură. P. C. pr. paroh Nicolae Goja a fost hirotesit întru iconom. A hirotonit întru diacon pe teologul Ioan David. În aceeaşi zi P. S. Sa a cercetat biserica „Înălţarea Domnului" din Codlea unde a şi predicat la Slujba Utreniei, precum şi bisericile parohiale din Râuşor şi Hârseni, prot. Făgăraş.

● **21 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană, hirotonind întru preot pe C. diacon Ioan Gabriel David pe seama parohiei Mălâncrav, prot. Mediaş.

— Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.

● **22 SEPTEMBRIE a.c.,** — Din încredinţarea I. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu al Clujului a săvârşit în sobor în biserica din Cordoş — Cluj, slujba înmormântării celui ce a fost Pr. prof. Remus Lazăr de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, rostind cuvânt de învăţătură.

Diacon VASILE AVRAM

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

● **5 SEPTEMBRIE a.c., — Înalt Prea Sfinţia Sa Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ** a primit pe P. S. Laurenţiu, episcopul Caransebeşului.

— A primit pe P. C. Arhim. Irineu Duvlea, stareţul Mânăstirii Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, prot. Făgăraş.

● **6 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe P. C. prot. Luca Dănilă, protopopul Sibiului, în legătură cu pensionarea şi retragerea din funcţia de protopop.

— A primit pe P. C. preot Simion Săsăujan consilier bisericesc.

● **9 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit de dl. Ing. Alexe Plămădeală cu familia, din Bucureşti.

● **10 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit la Reşedinţă pe scriitorul Paul Everac şi soţia, dl. Emil David, directorul Editurii şi Casei de Presă Tribuna. A fost prezent şi P. S. VISARION RĂŞINĂREANU, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

● **14 SEPTEMBRIE a.c., — Î. P. S. ANTONIE** şi-a serbat într-un cadru intim 50 de ani de la călugărie, 14 septembrie 1949. A fost călugărit de P. S. Andrei al Aradului împreună cu P. C. Părinte Arsenie Boca la Mânăstirea Prislop, naş de călugărie avându-l pe ieromonahul Daniil Tudor. În aceeaşi zi cu el a fost călugărit şi Stelian Manolache, care a primit numele de Dometie.

— A primit pe P. C. arhim. Irineu, stareţul Mânăstirii Brâncoveanu.

● **15 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe P. C. arhid. Ezechil Oancea consilier economic şi P. C. pr. Simion Săsăujan consilier bisericesc.

● **16 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe P. C. arhid. prof. univ. Dr. Constantin Voicu, decan al Facultăţii de Teologie din Alba Iulia.

● **20 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe Maicile: Adriana, stareţa Mânăstirii Predeal, maica Tomaida şi maica Veronica cu probleme strict mânăstireşti. A fost prezent şi P. S. VISARION RĂŞINĂREANU, episcop-vicar.

● **21 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe dl. prof. univ. dr. Victor Grecu de la Facultatea de Litere din Sibiu.

— A primit pe P. C. Simion Săsăujan, consilier bisericesc.

● **23 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe dl. Ing. Mihai Plămădeală.

— A primit pe P. C. pr. Urs Cornel protopopul Făgăraşului şi pe P. C. pr. Dincă Ioan secretarul protopopiatului Făgăraş, jud. Braşov.

● **27 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe P. C. pr. Covaci Ioan, de la parohia Avrig II, în legătură cu noua biserică în construcţie.

● **28 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe dl. Dr. Chiriac Teodor din Suceava şi pe maica Andreea Hasna.

● **30 SEPTEMBRIE a.c.,** — A primit pe scriitorul Teodor Vârgolici din Bucureşti, aflat în trecere prin Sibiu.

■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■ ○ ■

Arhimandritul Corneliu, LUMINA CEA NEÎNSERATĂ, Craiova, 1999, 242 p.

Vă facem cunoscută cartea *Lumina cea neînserată* a Preacuviosului Arhim. Corneliu Miroslav, stareţul Mânăstirii Căluiu din judeţul Olt.

După o frumoasă activitate gospodărească, desfăşurată la Mânăstirea Căluiu, Părintele Arhimandrit Corneliu — deşi la o vârstă venerabilă — se afirmă şi în domeniul cultural.

Debutul îl face cu această carte pe care Preacuvioşia Sa a conceput-o admirabil.

În prima parte, prezintă creştinilor un program de rugăciune pentru tot timpul anului, redând şi o serie de rugăciuni folositoare în anumite împrejurări ale vieţii.

Ineditul acestei cărţi constă în faptul că are şase predici şi 14 acatiste. Toţi care îl cunosc pe Părintele Corneliu şi l-au auzit predicând, vor găsi aici câteva dintre cele mai bune predici ale sale, rostite la Mânăstirea Căluiu. Desigur, în cei cincizeci de ani de preoţie, gândul că aceste predici pot fi strânse într-un volum a venit prea târziu, dar e bine şi acum.

Dintre acatiste, menţionăm pe cele care nu se află în Acatistierele obişnuite, anume: *Acatistul Sfântului Mormânt, Acatistul Sfântului Duh, Acatistul Maicii Domnului Potir nesecat* pe care mulţi dintre evlavioşii noştri creştini le caută să le citească spre folosul lor sufletesc.

Admirăm puterea de muncă a Preacuviosului Arhimandrit Corneliu şi aşteptăm cu interes volumul de predici pe care îl pregăteşte şi care va apare în curând.

Protos.
FIRMILIAN PALOŞAN

PROGRAMARE DE CONCURS

În condiţiile obişnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarea parohie vacantă:

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN SIBIU

Parohia: ŞURA MARE, la transferări.

Termen de concurs: *15 octombrie 1999 — 15 noiembrie 1999.*

Cei care doresc să ocupe acest post îşi vor înainta cererea în termenul legal la Of. protopopeşti având anexate adeverinţe cu certificatul de la cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Of. protopopeşti ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaţilor.

Prea cucernicii protopopi sunt îndrumaţi să verifice cererile candidaţilor în care se vor menţiona, vechimea în funcţia anterioară, examene absolvite, situaţia socială (domiciliul, copii, părinţi, locul de muncă al soţiei etc.).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfăşurarea concursului.

Termen de contestaţie: 15 zile de la data numirii.

Dr. ANTONIE,
Arhiepiscop şi Mitropolit

Consilier bisericesc,
Pr. SIMION SĂSĂUJAN

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● Alexandru Dimcea publică volumul I al Ieroschimonahului Daniil Tudor (Sandu Tudor): **„Scrieri“**; volumul cuprinde: **Imnul Acatist la Rugul Aprins al Născătoarei de Dumnezeu, Cartea Muntelui Sfânt, Marea noapte de aur a Maicii Domnului, Apocalipsa lui Ioan. Numai argument de Predoslovie, Am auzit cântecul păsării unice.** (Gânduri din singurătate). Asociaţia filantropică medicală creştină Christiana, Bucureşti, 1999, 222 pag.

Părintele Daniil s-a născut la 22 decembrie 1896 în Bucureşti, tatăl lui se numea Alexandru iar mama Sofia, tatăl fiind magistrat. Liceul îl începe şi îl termină la Ploieşti. În ultimul an de liceu (1914) este mobilizat iar în 1916 ajunge ofiţer pe front. E demobilizat în 1921 şi se înscrie la **Academia de Arte Frumoase** unde studiază pictura. Studiază numai un an apoi se întoarce la Constanţa unde erau părinţii săi şi intră în „Serviciul Maritim Român“ şi stă acolo până în 1924. În anul 1924 îşi reia studiile universitare în Bucureşti, profesând ca profesor suplinitor la Liceul din Pogoanele. În anul 1925 publică primul său volum de versuri **Comornic.** Publică apoi **„Patos şi Patmos“**, iar din anul 1925 începe colaborarea la revistele: **„Gândirea“, „Convorbiri literare“, „Vitrina literară“, „Cuvântul literar artistic“, „Lumea Bazar săptămânal“, „Mişcarea literară“, „Ritmul vremii“, „Familia“, „Contemporanul“, „Sinteza“, „Gândul neamului“, „Tiparniţa“ şi „Zodiac“.**

Din anul 1927 face parte din gruparea revistei **Gândirea.** În 1927 revizuieşte şi îndrăgeşte Acatistul părintelui Dimitrie cel Nou, păstorul din Basarabov, îl publică în revista „Gândirea“ pentru ca mai târziu, în 1942, să-l publice într-o formă definitivă.

În 1927 Părintele Gala Galaction îl cheamă la Chişinău la Facultatea de Teologie. În anul 1929 face o vizită la Sf. Munte Athos de unde se întoarce cu două scrieri: **„Cartea Muntelui Sfânt“** şi **„Marea noapte de aur a Maicii Domnului. 40 de zile la Sfânta Agură“.**

În 1932 se retrage de la Muntele Athos şi publică **Floarea de foc,** iar în 1933 înfiinţează revista **Credinţa** care durează până în 1938.

Din anul 1939, viaţa lui se schimbă radical. E concentrat. În 1941 se întoarce de pe front şi este numit la o şcoală tehnică de motomecanizare. Între timp e arestat deoarece era stângist, dar e eliberat repede. Rămâne sub arme până în 1944. În 1945 intră ca frate la Mânăstirea Antim din Bucureşti.

La Mânăstirea Antim unde şi devine monah cu numele de Agaton, iniţiază o mişcare numită **„Rugul Aprins“**, din care făceau parte părintele arhim. Sofian Boghiu, P. C. arhim. Benedict Ghiuş, Andrei Scrima, Alexandru Mironescu şi alţii. La Antim a venit apoi şi părintele Ioan Kulighin.

Aici el încearcă să scrie în anul 1946 un **„Imn Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului“.**

În anul 1949 este arestat şi rămâne în detenţie până în 1951. În anul 1952, deşi eu ştiu că în 1950, este hirotonit de către Î.P.S. Firmilian, ieromonah la Schitul Crasna, Gorj. După aceea se stabileşte pentru o vreme la Schitul Sihla din munţii Neamţului şi apoi la Schitul Rarău.

Este bine de ştiut că aici l-a adus Ieromonahul Antonie Plămădeală, care era pe atunci la Slatina de care ţinea Schitul Rarău.

În 1958 este arestat din nou şi dus la Aiud, unde moare în anul 1962.

Acestea sunt în mare elementele vieţii sale care îl înscriu printre martirii epocii comuniste de la noi din România.

În această carte se află **Imnul Acatist al Născătoarei de Dumnezeu** şi alte importante bucăţi din opera sa.

Dl. ing. Alexandru Dimcea îi publică printre altele şi o poemă scrisă în singurătatea Raräului. Este şi ultima lui scriere, căci după cinci ani Dumnezeu l-a scos din bezna temniţei şi pe aripile **„Păsării unice“** l-a dus în Împărăţia Sa. (Alexandru Dimcea).

Cartea de faţă face într-adevăr o bună introducere la viaţa sa pe care noi o credem vrednică chiar de ceva mai mult. Întru cât a fost monah şi a adormit întru Domnul fiind în închisoare.

Dumnezeu să-l ierte şi să-l pomenească cu drepţii.

* * *

● Î.P.S. Dr. Damaskinos Papandreou, Mitropolitul Elveţiei, publică volumul **„Biserică, Societate, Lume“**, ediţia a II-a, cu binecuvântarea Î. P. S. Dr. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, la Editura Trinitas din Iaşi, 1999. Prefaţa aparţine tot Î. P. S. Daniel al Moldovei.

Fiindcă Î. P. S. Damaskinos este reprezentantul Patriarhiei Ecumenice care conduce dialogurile dintre Ortodoxie şi Catolicism, este de la sine înţeles că această carte tratează problemele dialogului dintre cele două Biserici.

„Toate religiile mari ale lumii corelează adevărul credinţei cu elemente specifice ale învăţăturii lor şi conferă caracter mântuitor mărturisirii, precum şi cunoaşterii acestui adevăr de către credincioşi. Creştinismul leagă pe de o parte plinirea adevărului credinţei de întreg conţinutul revelaţiei în Hristos, iar pe de altă parte, puterea ei mântuitoare pentru om, de întreg planul iconomiei lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii“.

Este o carte, fără îndoială, care pune în valoare Teologia Ortodoxă în Vestul Europei, acolo unde creştinismul este mai mult Catolic şi Protestant.

Înalt Prea Sfinţia Sa se dovedeşte a fi un bun propovăduitor al Ortodoxiei în mediul acela.

● În condiţii grafice excepţionale şi cu un conţinut bogat, au apărut cărţile P. C. Pr. Prof. univ. Dr. Ion Bria, **„Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică“**, Colecţia Didaskalos, Bucureşti, 1999, cuvântul înainte aparţinând autorului, iar prefaţa este semnată de P. S. Prof. univ. Dr. Irineu Slătineanul. Apoi **„The Liturgy after the Liturgy“, „Mission and Witness from an Orthodox Perspective“** (88 pag.) şi ultima care este o cărticică **„Romania, Orthodox Identity at a Crossroads of Europe“**, Geneva (54 pag.).

Părintele profesor Ion Bria este un mare teolog ortodox, o dovedeşte aceasta prin scrierea: **„Tratatului de Teologie Dogmatică şi Ecumenică“.**

A scris un tratat foarte bine documentat şi pe măsura cerinţelor actuale.

De asemenea a scris o carte de **„Mărturisiri şi mărturii din perspectiva ortodoxă asupra Sfintei Liturghii“**, accentuând pe elementele comune, sau în situaţia de a deveni comune ale principalelor confesiuni ale marilor religii creştine.

De asemenea a scris cărticica **„România, identitate ortodoxă în cuprinsul Europei“.**

Toate aceste volume sunt o contribuţie de seamă a Părintelui Bria la teologia ortodoxă în special a vremurilor noastre.

Sperăm ca urmarea lor să vină într-o zi iar Teologia Ecumenică să fie un bun câştigat pentru toată lumea.

* * *

● Autor cunoscut dealtfel la noi, Ernst Christoph Suttner, publică la editura Ars Longa, cartea **„Bisericile Răsăritului şi Apusului de-a lungul istoriei bisericeşti“**, traducere de P. C. diacon Dr. Mihai Săsăujan, prefaţa aparţinând Î. P. S. Dr. Nicolae, Mitropolitul Banatului.

„Ernst Christoph Suttner: n. 4.10.1933 la Regensburg (Germania).

Studii: Facultatea de Teologie şi Filosofie din Regensburg (1953-1954), Universitatea Pontificală Gregoriană din Roma (1954-1960).

În 5 iunie 1960 a fost hirotonit în biserica Colegiului Russicum din Roma, după ritul bizantin.

Doctor în teologie (14.02.1967).

Lector şi conferenţiar la Institutul pentru Teologie şi Istorie a Răsăritului creştin din cadrul Universităţii Würzburg (între 1962-1975), profesor universitar de patrologie şi doctrina Bisericilor Răsăritene la Facultatea de Teologie Catolică a Universităţii din Viena (din 20.10.1975 până în prezent).

Membru în comisia internaţională mixtă de dialog teologic dintre Bisericile ortodoxă şi catolică (din 30.11.1979), membru corespondent al Academiei Austriece de Ştiinţe (din 9.05.1989) şi membru al Academiei Austriece de Ştiinţe şi Arte (din 22.11.1991).

În 31.03.1999 i s-a conferit titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii Babeş-Bolyai (Cluj).

Autor a numeroase volume de studii de specialitate traduse în toate limbile de circulaţie, Ernst Christoph Suttner a adus importante contribuţii şi la teologia şi istoria bisericească a românilor (vol. „Beitrage zur Kirchengeschichte der Rumänen“, Verlag, Wien-München, 1978).

Iată ce spune în Prefaţă Î. P. S. Dr. Nicolae Corneanu:

„Ar fi bine ca modul de abordare al diferitelor întâmplări din trecutul şi prezentul creştinismului dovedit de autorul volumului de faţă, să fie urmat şi de alţi istorici ecleziastici. La sfârşit de mileniu şi la începutul unui mileniu nou poate n-ar fi rău să recunoaştem numeroasele greşeli săvârşite de Biserică şi de oamenii Bisericii, cu oamenii Bisericii, cu speranţa că ele nu se vor mai repeta şi că în felul acesta putem nădăjdui ca odată să se ajungă la refacerea cămăşii cea necusută de mâini omeneşti a lui Hristos“.

E o carte bună care se recomandă mai ales în această epocă căutătoare de soluţii în vederea unităţii Bisericii.

* * *

● Wilhelm Weischedel publică *„Pe scara din dos a filozofiei“, 34 de mari filozofi în viaţa de zi cu zi şi în gândire,* în traducerea lui Emil Bădici şi Ionel Zamfir (editura Humanitas, Bucureşti, 1999, 269 pag.).

„Wilhelm Weischedel demonstrează superficialitatea unei asemenea opinii, abordând filozofia şi 34 din numele ei celebre „pe scara din dos“, acolo unde îl întâlneşti pe stăpânul casei aşa cum este el în realitate, neînveşmântat în haine de paradă şi nepurtând o mască distinsă. Autorul nu se lasă tentat de schemele psihologice, care fac uz de orice amănunt biografic (o strâmtoare financiară, o decepţie erotică, o stare depresivă) spre a explica o întreagă operă. Nici nu îşi propune să arate ceea ce ştie oricine — că marii filozofi au fost totuşi oameni.

Dimpotrivă, Weischedel reuşeşte să demonstreze că există oameni care îşi pot depăşi condiţia biologică, viaţa lor devenind un reflex al operei.

Aflată la graniţa dintre literatura de popularizare a filozofiei şi exegeza de specialitate, cartea de faţă vorbeşte despre Aristotel, Platon, Augustin, Toma d'Aquino, Schopenhauer, Nietzsche, Wittgenstein sau Heidegger altfel decât am fost obişnuiţi“.

Fără îndoială e o carte de mare valoare care trebuie citită de oricine.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA“ SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 octombrie şi 1 noiembrie
Nr. 39—42
1999

Vizita S.S. Bartolomeu I al Constantinopolului

Comunicat

Cu vrerea bunului Dumnezeu în Treime lăudat, Biserica Ortodoxă Română şi poporul român s-au bucurat de vizita Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, în perioada 24—28 octombrie 1999, ca urmare a invitaţiei Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

În zilele de 24—25 octombrie, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a participat la lucrările ultimei sesiuni plenare a simpozionului internaţional cu tema *„Un fluviu al vieţii. De-a lungul Dunării până la Marea Neagră"*, aflat la a treia ediţie, organizat de fundaţia „Religie, Ştiinţă, Mediu", sub înaltul patronaj al Sanctităţii Sale şi al Comisiei Europene şi care s-a desfăşurat la Bucureşti, Galaţi şi Tulcea, în Delta Dunării.

În ziua de 26 octombrie 1999, la sărbătoarea Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului şi delegaţia însoţitoare, împreună cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, au sfinţit Biserica cu hramul Sf. Grigorie Palama, din cadrul universităţii „Politehnica" Bucureşti, ridicată prin străduinţa Patriarhiei Române, a trustului „Aedificia Carpaţi" şi a universităţii respective.

A doua zi , 27 octombrie 1999, la sărbătoarea Sf. Cuv. Dimitrie cel Nou din Basarabi, patronul Bucureştilor şi al Catedralei Patriarhale, cei doi întâistătători şi delegaţiile însoţitoare au săvârşit Sfânta Liturghie la Catedrala Patriarhală, în prezenţa a mii de credincioşi, clerici, monahi şi monahii din Bucureşti şi din ţară, de faţă fiind şi reprezentanţi ai altor culte religioase, membri ai corpului diplomatic şi personalităţi ale vieţii publice din România, aducând împreună prinos de mulţumire bunului Dumnezeu pentru darurile Sale revărsate asupra poporului român şi a întregii lumi.

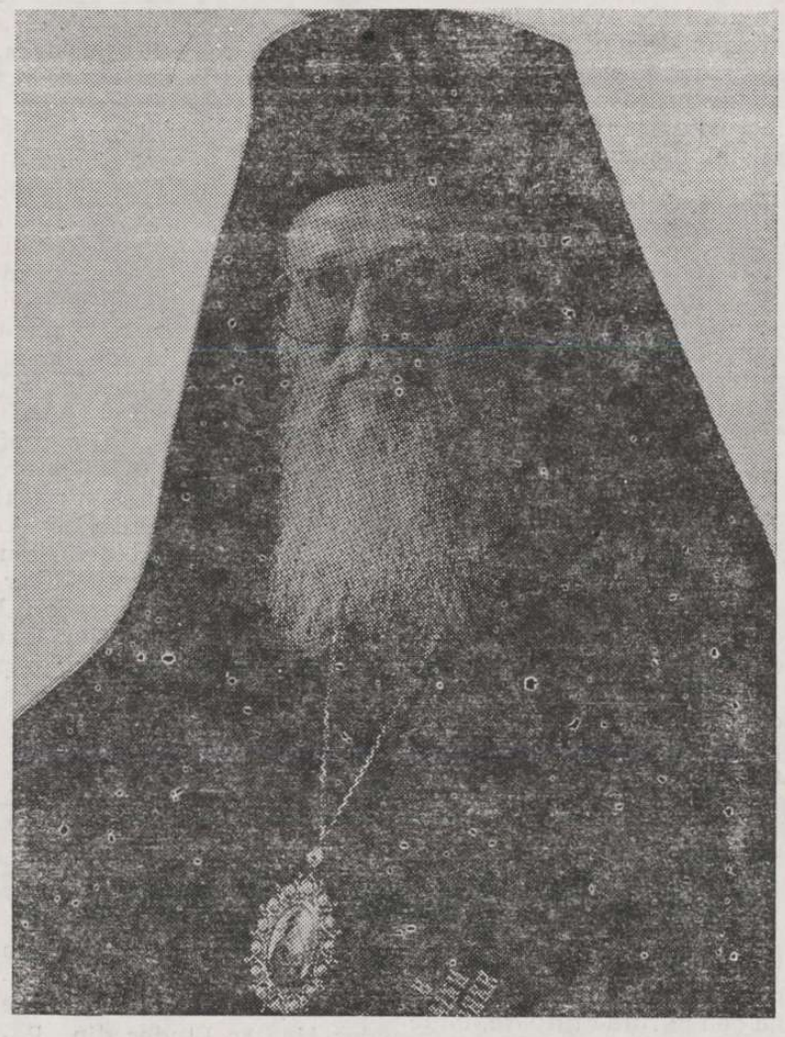

În după-amiaza aceleiaşi zile, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a susţinut, în marea aulă a Palatului Patriarhiei, conferinţa cu tema „Biserica Ortodoxă şi Europa", la care au participat delegaţiile celor două Biserici ortodoxe surori, reprezentanţi ai cultelor religioase, personalităţi ale vieţii publice, culturale şi sociale din Bucureşti, între care Dl. Emil Constantinescu, preşedintele României, Dl. Ion Diaconescu, preşedintele Camerei Deputaţilor, şi Dl. Radu Vasile, Prim-ministrul Guvernului României.

Un moment important al vizitei Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului în România, l-a constituit acordarea, în ziua de 28 octombrie 1999, de către Universitatea din Bucureşti, a titlului de Doctor Honoris Causa pentru activitatea sa ştiinţifică, publicistică şi ecumenistă.

În continuare, la invitaţia D-lui academician Eugen Simion, preşedintele Academiei Române, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului şi delegaţia însoţitoare, împreună cu Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române au făcut o vizită la Academia Română.

În aceeaşi zi, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului şi delegaţia însoţitoare au fost primiţi de preşedintele României, Dl. Emil Constantinescu. La primire au fost de faţă Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, membri ai Sfântului

(Continuare în pag. a 2-a)

† BARTOLOMEU I,
Patriarhul Ecumenic
al Constantinopolului

† TEOCTIST,
Patriarhul
Bisericii Ortodoxe Române

MOMENT ANIVERSAR – ŞELIMBĂR 400

Personalitatea lui Mihai Viteazul este binecunoscută tuturor românilor, stârnind admiraţia şi preţuirea lor.

Zilele acestea, românii au sărbătorit 400 de ani de la glorioasa faptă a Viteazului, care pentru prima dată a reuşit să-i strângă laolaltă pe toţi cei de un neam şi un sânge din cele două părţi ale Carpaţilor.

Operaţia militară executată de Mihai pentru Ardeal a fost o mişcare bine calculată şi planificată pe zile. Mihai şi-a împărţit armata în două părţi, mercenarii trecând pe la Buzău şi apoi prin secuime, pentru a-i ridica la luptă şi pe secuii ostili principelui Andrei Báthory.

Cealaltă oaste, oastea de ţară, trecu mai târziu pe la Turnu Roşu, în frunte cu Buzeştii şi se uni cu Mihai, care venise prin Braşov. Cele două oştiri s-au unit la 16/26 octombrie la Tălmaciu şi au ajuns la Şelimbăr chiar când cardinalul Andrei Báthory, principele Transilvaniei, ajungea la porţile Sibiului.

Nunţiul papal, Malaspina, veni în tabăra lui Mihai, încercând să mijlocească pacea, fără a reuşi.

Bătălia a avut loc la 18/28 octombrie 1599. Oastea lui Mihai era superioară la număr celei a cardinalului, având vreo 20 000 de oameni. Mihai ocupase înălţimea Türkenhügel, în timp ce Báthory îşi aşezase armata între Sibiu şi Cibin.

Lupta a fost confuză şi a ţinut de la ora 9 dimineaţa până pe la ora 16. Atacul l-a început Baba Novac, care însă a fost respins după un prim succes. După ce Mihai declanşează al doilea atac, intervine linia a doua a oştirii cardinalului. Lupta părea pierdută pentru români, dar viteazul voievod intervine personal în luptă, seamănă panică în jurul său şi reuşeşte să câştige lupta, risipind în dezordine oastea principelui.

În timp ce fugea spre Moldova, Báthory a fost ucis de secui. La 22 octombrie / 1 noiembrie, Mihai a intrat triumfal în Alba Iulia, călare pe un cal roib, îmbrăcat cu o manta albă şi o tunică din acelaşi material.

Prin fapta sa a creat un precedent, a lansat un semnal generaţiilor viitoare, care au ştiut că Unirea este posibilă.

Prin unirea Moldovei cu Ardealul şi Ţara Românească în 1600, a creat un stat puternic pentru un popor de viteji.

Joi, 28 octombrie, Consiliul Local din Şelimbăr şi Fundaţia culturală „Şelimbăr 400" au organizat o ma-

(Continuare în pag. a 3-a)

ALEXANDRU DUMBRAVĂ,
student la Facultatea de Istorie a Universităţii „Lucian Blaga" Sibiu

La împlinirea a opt decenii de la înfiinţarea Universităţii clujene

Hristos în Universitatea Ardealului*

Universitatea Ardealului — scriu aceste cuvinte cu un sentiment de justificată mândrie — această cetate a culturii zidită pe piscuri de creaţie românească, s-a caracterizat întotdeauna prin sobrietatea unei activităţi ştiinţifice de primul rang şi prin conştiinţa limpede că ea este expresia supremă a poporului din care îşi suge sevele creaţiei. Ea n-a uitat niciodată că este **a Ardealului,** fără ca prin aceasta să renunţe la metoda ştiinţifică prin care s-a impus chiar şi în faţa străinătăţii. Ştiinţa nu e în chip necesar renunţare la rădăcinile proprii. Ea presupune o anumită metodă, însă dincolo de această metodă ce-i asigură obiectivitatea, alegerea domeniului de cercetat, ca şi o anumită atmosferă spirituală, pot fi orientate sau cosmopolit, sau naţional-local, fără nici o împietare asupra spiritului obiectiv ştiinţific. Şi firesc este ca Universitatea să respire în duhul poporului ale cărui forţe creatoare le reprezintă şi să se preocupe — cu predilecţie — de problemele vitale ale acestui popor. Este ceea ce a înţeles şi a realizat deplin Universitatea Ardealului. De aceea o simţim aşa de a noastră, aşa de apropiată de sufletul nostru: ea e rodirea duhului transilvan sub zările creaţiei ştiinţifice.

Şi aceasta e cu atât mai firesc cu cât Universitatea nu este numai un templu al ştiinţei, ci şi instituţie de educaţie a studenţimii. Educaţie desigur predominant ştiinţifică, fără însă a se dezinteresa şi de formarea sufletească necesară. Căci studenţii nu sunt atât ucenicii unei ştiinţe pure, suspendate în stratosferă, cât ucenicii unei ştiinţe prin care să poată sluji poporului din care au ieşit. Prin educaţia aceasta a generaţiilor studenţeşti ştiinţa universitară primeşte şi mai accentuat caracterul de slujire a poporului. Această funcţie nu mai puţin esenţială a înţeles-o deplin Universitatea Ardealului şi a crescut studenţimea nu numai în cultul ştiinţei, ci şi în duhul Ardealului. Numai aşa ştiinţa devine o forţă constructivă în viaţa poporului şi nu un pretext de dizolvare a energiilor lui creatoare.

Iar duhul Ardealului se caracterizează printr-o împletire specifică de naţional, social şi religios. Duhul Ardealului e demnitate naţională, conştiinţă dârză a permanenţei şi drepturilor româneşti pe aceste plaiuri (fără agresivitatea şovinismului exclusivist). Duhul Ardealului e sete de dreptate naţională şi socială, izbucnită vulcanic în vâlvori revoluţionare ce au zguduit istoria. Duhul Ardealului e conştiinţă creştină, sobră, bărbătească, dinamică, limpezită în secole de suferinţă pentru credinţă, organizată popular în cadrele largi ale spiritului şagunian. Şi dacă ar fi să privim aceste elemente în perspectivă verticală, cred că nu greşim dacă punem la rădăcina naţionalului şi socialului duhul creştin. El a format Ardealul într-un anumit sens şi învăluie în atmosfera lui toate

(Continuare în pag. a 4-a)

Diacon NICOLAE MLADIN

* Extras din volumul: **„Hristos în Universitatea Ardealului"**, Sibiu, 1946.

25 OCTOMBRIE 1999

Veteranii de război cu onoare sărbătoresc Ziua Armatei

Armata a fost, este şi va fi cel mai sănătos organism, pavăză de nădejde a poporului nostru pentru vremuri grele, vremuri care ar mai putea veni şi de aceea să privim cu mândrie la cei ce poartă uniforma armatei noastre.

Patriotismul ostaşului român a izvorât din neţărmurita dragoste de ţară, cu trăinicie şi permanenţă. Legătura cu glia strămoşească s-a manifestat, cu toată vigoarea în cele mai grele împrejurări în care s-a aflat ţara de-a lungul vremii.

În cel de al II-lea război mondial ţara noastră s-a găsit la un loc de răspântie, fiind aşezată geografic între cele mai puternice ţări ale Europei, ţări care au început lupta între ele pentru dominarea lumii.

Poporul nostru şi-a iubit pământul pe care s-a zămislit acum aproape 2000 de ani, şi cu această iubire a putut să existe ca popor, înfruntând furtunile istorice care au trecut peste el.

România, ţară mică, între cei doi coloşi, a fost supusă presiunilor, ameninţărilor cu desfiinţarea, luându-i-se regiuni cu populaţie românească sub diferite forme şi ameninţări.

Rușii ne-au luat Basarabia şi Bucovina, bulgarii două judeţe din Dobrogea, iar Hitler şi cu Musolini au dăruit Ungariei horthiste partea de nord a Transilvaniei. Cu toate aceste umilinţe, poporul român nu a renunţat la gândul lui de întregire, şi-a păstrat în adâncul său speranţa, dragostea de

(Continuare în pag a 8-a)

IOAN CRISTEA
Locotenent veteran de război
din Est şi Vest

Venerabilul prof. dr. Iorgu Ivan - la împlinirea vârstei centenare

În data de 9 noiembrie 1999, eruditul dascăl de Teologie dr. Iorgu Ivan va împlini venerabila vârstă de 100 de ani.

Mai multe generaţii de licenţiaţi ai Institutelor teologice universitare din Sibiu şi Bucureşti, unde sărbătoritul a activat ani îndelungaţi, îi aduc profundul lor omagiu, odată cu prinosul de sinceră recunoştinţă.

Domnia Sa aparţine unei ilustre generaţii de dascăli de Teologie din Sibiu şi Bucureşti, în rândul căreia se înscriu nume precum: pr. prof. dr. Nicolae Terchilă, pr. prof. dr. Nicolae Neaga (intrat şi P.C. Sa în al 98-lea an al vieţii), pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, pr. prof. dr. Grigorie Marcu, pr. prof. dr. Spiridon Cândea, pr. prof. dr. Liviu Stan, pr. prof. dr. Grigorie Cristescu, pr. prof. dr. Teodor Bodogae, arhid. prof. dr. Emilian Vasilescu, ierom. prof. dr. Nicolae Mladin, pr. prof. dr. Ioan G. Coman, pr. prof. dr. Vladimir Prelipcean, pr. prof. dr. Dumitru Belu, pr. prof. dr. Sofron Vlad, pr. prof. dr. Milan Şesan, pr. prof. dr. Isidor Todoran, pr. prof. dr. Corneliu Sârbu, arhid. prof. dr. Orest Bucevschi, prof. dr. Nicolae Chiţescu, pr. prof. dr. Ştefan Lupşa, pr. conf. Gheorghe Şoima, arhid. prof. Nicolae Nicolaescu, pr. prof. dr. Ioan Rămureanu, prof. dr. Alexandru Elian, pr. prof. dr. Dumitru Călugăr, arhid. conf. dr. Nicolae Corneanu, pr. prof. dr. Mircea Chialda, pr. prof. dr. Alexandru Moisiu.

I-am nominalizat pe toţi întrucât prezenţa personală, printre noi, a iubitului nostru prof. dr. Iorgu Ivan, i-a

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. DUMITRU ABRUDAN

80 de ani de învăţământ universitar românesc la Cluj-Napoca

Evenimentul cultural are totdeauna şi o componentă comemorativă. În cadrul acestei dimensiuni anamnetice el îşi revelează caracteristica universală şi capacitatea de unire în gândire a unui spectru larg de persoane, începând de la grupuri restrânse până la popoare sau până la ansamblul general al omenirii. Dar acest fapt va rămâne încă multă vreme la stadiul de deziderat pentru evenimentul cultural. Totuşi, fiecare comemorare a deschiderii culturalului şi educaţionalului pentru masele largi de populaţie ne dă posibilitatea să marcăm unele împliniri a deziderateIor înaintaşilor care vizau acest spectru de acţiuni. Inevitabil, actul de culturalizare pentru transilvăneni se leagă de persoana mitropolitului Andrei Şaguna, de amplul program de dezvoltare a reţelei şcolare pe care acesta l-a iniţiat. El realizase faptul că o naţiune trebuie să-şi consolideze o elită intelectuală care să fie capabilă să dialogheze cu cultura şi spiritualitatea europeană. Chiar dacă a lansat învăţământul de tip universitar prin cursurile teologice de la Sibiu, totuşi dezideratul educaţiei universitare nu era realizat. Mult mai târziu, sub aura regală a reîntregirii României, acest deziderat se va împlini. De aceea momentul comemorativ ţine de sensul bun al mândriei naţionale, deşi mi se pare că a fost prea uşor trecut cu vederea de mass-media românească. Din această cauză dorim ca foile şaguniene ale Telegrafului Român să aducă spre luare aminte naţiei române că în acest brumar al lui 1999, Universitatea claudiopolitană a devenit octogenară şi că ea a sărbătorit această vârstă în comuniunea sufletelor celor aproximativ 76 de promoţii de absolvenţi ai săi.

Rădăcinile universităţii sunt legate de primele instituţii culturale universitare clujene ce au luat naştere în urma disputelor dintre catolici şi protestanţi, cum ar fi Universitatea iezuită fondată în Cluj la 1581, universitate ce se aşeza în acele vremuri alături de instituţiile similare din Bratislava, Buda şi Târnovo. În secolul al XVII-lea, după o scurtă întrerupere, acest aşezământ de cultură va purta numele de „Academia Claudiopolitana", iar în vremea Mariei Tereza va fi numit Lyceum. După revoluţia de la 1848, cu asentimentul lui Joseph Otvos — Ministrul Ungar al Educaţiei, au fost reluate demersurile pentru organizarea unei Universităţi cu limbile de predare Maghiară, Română şi Germană, ele însă au rămas doar la stadiul de iniţiativă. Prin intermediul politicii reformiste promovate de Iosif al II-lea, în anul 1872 la Cluj se va deschide o Universitate dar cu o singură limbă de predare, cea maghiară. Dar acestea sunt rădăcinile multiculturalismului şi multilingvismului pe care Universitatea noastră îl promovează astăzi şi nicidecum rădăcinile Universităţii româneşti. Rădăcina sa este ascunsă în decizia de naţionalizare pe care regele Ferdinand întregitorul o ia după primul război mondial, după unirea Transilvaniei cu patria mamă. De aceea, întâiul nume al Universităţii româneşti de la Cluj a fost „Universitatea Regele Ferdinand I". Această Universitate avea patru facultăţi, iar Academia teologică din acea vreme a dorit să i se alăture ca a cincea Facultate, dar vicisitudinile istorice ale timpului nu i-au permis aceasta până în anul 1992. După refugiul de la Sibiu, din timpul celui de al doilea război mondial, începând cu 1948 ea a funcţionat sub numele de „Universitatea Victor Babeş", iar din 1959 sub numele de „Universitatea Babeş-Bolyai", lărgindu-şi gama specializărilor şi a sectoarelor de cercetare, astfel că astăzi ea numără 18 facultăţi cu 84 de catedre, dintre care patru sunt Facultăţi de teologie.

Festivităţile comemorative au debutat cu un târg internaţional de oferte de studiu la care au participat toate Universităţile din ţară şi Universităţi de renume din S.U.A., Germania, Ungaria, Republica Moldova şi Ucraina. Studenţii şi vizitatorii târgului au putut vedea care sunt direcţiile de studiu propuse în planul educaţional intern, dar şi cele din contextul european şi american. De asemenea, au putut face cunoştinţă cu principalele rezultate ale cercetării dezvoltate de Facultăţile universităţilor româneşti.

În cadrul Sediului central al Universităţii noastre a fost organizată o expoziţie în care fiecare facultate îşi prezenta structura actuală, strategia de dezvoltare şi principalele lucrări ce reflectă stadiul cercetării pe care o promovează. Au fost scoase în evidenţă parteneriatele încheiate de fiecare facultate cu facultăţi similare din Europa şi din America. Această expoziţie a fost vizitată de preşedintele României, vineri, 22 octombrie 1999.

Festivităţile comemorative s-au încheiat cu un simpozion intitulat „Universitatea şi societatea în pragul mileniului trei" în cadrul căreia a fost prezentat programul de dezvoltare curiculară şi de realizare a reformei structurale a planurilor de învăţământ şi a învăţământului în ansamblul său în vederea optimizării şi alinierii sale la standardele euro-americane.

În sine această manifestare a reflectat un aspect eminamente academic, aspect detaşat de festivismele perioadei anterioare, dar a rămas un fapt ca oricare, consumat şi parcă prea uşor uitat. E de datoria noastră să observăm că în urmă cu 80 de ani românii din Transilvania şi-au văzut visul cu ochii, că la această comemorare au participat în spirit toţi înaintaşii făuritori de programe de emancipare naţională, că s-au bucurat de ea Gh. Lazăr, Andrei Şaguna, toţi corifeii transilvăneni, că acum se vede mai bine ca oricând faptul că în deziderateIe lor revoluţionare românii au fost europeni şi promotorii unei dreptăţi sociale fără seamăn prin împrejurimi. Şi iată de ce: Universitatea noastră are trei linii de predare: română, maghiară şi germană; are un program special pentru minoritatea romilor; asigură pregătirea ucrainienilor şi a bursierilor din Republica Moldova; are o deosebită deschidere internaţională şi o largă arie de cercetare dezvoltată în cadrul Granturilor. Toate acestea aşează universitarii clujeni fără urme de subiectivism şi naţionalism extremist în planul unei mândrii personale şi naţionale autentice. Astăzi, Clujul are cinci universităţi. Senatele solemne ale acestor universităţi (de Medicină şi Farmacie, Tehnică, Agronomie şi Academia de Muzică) au marcat în sesiunile lor festive că evenimentul de la 1 iulie 1919 a dat rod, sperăm ca el să rodească în continuare şi că prin cultură şi civilizaţie ne vom apropia tot mai mult de calea ce duce la Dumnezeu pentru ca mileniul trei să fie o încununare a faptului că Treimea este structura supremei iubiri şi a rostului existenţei noastre. Vivat, crescat, floriat Universitatis Napocensis.

Pr. IOAN CHIRILĂ

Criza spirituală a sfârşitului de secol sau nevoia de spiritualitate

Experienţa cotidiană a acestui sfârşit de secol, impresionant şi totodată traumatizant, îndreptăţeşte titlul acestei expuneri sumare. Cele două „adjective" constituie paradoxul unei realităţi ce reclamă prezenţa umanului.

Când spunem impresionant ne gândim imediat la evoluţia cercetărilor ştiinţifice şi tehnice din ultima vreme, care depăşesc cu mult limitele normalului. Este suficient să amintim fenomenul clonării umane cu toate implicaţiile sale pentru a putea să ne dăm seama de stadiul progresului ştiinţific, adesea cu potenţiale consecinţe dezastruoase. Cu siguranţă ne-am gândit la „avantajele" ce ar putea fi obţinute în urma practicării pe scară largă a acestui fenomen, fără să luăm în considerare riscurile de natură socială şi religioasă ce ar putea decurge din acesta. Dacă fenomenul în sine ar fi un eşec, oare am fi în stare să ne asumăm responsabilitatea unei monstruozităţi? (Se ştie că pentru clonarea primului mamifer — Dolly au fost necesare 277 de încercări). Ori viaţa este o proprietate privată ca să putem dispune în mod arbitrar de destinele ei? Stă în puterea noastră să ne arogăm dreptul de autoritate asupra ei? Cu siguranţă că nu. Condiţia noastră de creatură nu ne poate conferi un astfel de drept. Că lucrurile stau astfel ne încredinţează psalmistul, nimicnicia şi capacităţile noastre limitate sunt o realitate mult prea evidentă: „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului. Că vânt a trecut peste el şi nu va mai fi şi nu se va mai cunoaşte locul său" (Ps. 102, 15-16).

Dar, o astfel de atitudine nu vine să opună ştiinţei, normele credinţei încercând să limiteze celei dintâi posibilităţile?

Încadrat în limitele constructivului şi ale binelui, progresul ştiinţific reflectă „chipul lui Dumnezeu" din om, capacitatea omului de „creator" sădită în fiinţa sa la Creaţie. Este colaborarea fiinţei umane la actul creator al universului.

Însă, când condiţia umană încearcă să se „substituie" divinităţii, vocaţia creatoare este denaturată, ea devine „babilonie" şi are loc o răsturnare în ierarhia valorilor, creatura tinde să devină „Creator" dar fără Izvorul creaţiei-Dumnezeu. Părintele Stăniloae surprinde foarte sugestiv acest aspect: „Fiinţa umană, în loc să se mulţumească în a rămâne şi a progresa în comunicarea cu adevăratul Infinit voieşte să devină ea însăşi infinitul". (Dr. prof. Dumitru Stăniloae, Ascetica şi mistica ortodoxă). Este tendinţa de depăşire a condiţiei sale de creatură, de autoafirmare şi în cele din urmă de autonomizare. Inevitabil, constructivul devine astfel distructiv, iar starea firească este anulată. Anormalitatea „instaurată" luptă din răsputeri să anihileze principiile normalităţii. Ştiinţa îşi arogă în acest caz drepturi mult prea mari, ignorând principiile firescului şi nu în cele din urmă, ale moralităţii şi ale credinţei. Teologul şi părintele Alexandre Schmemann remarca: „Trăim într-o epocă îngrozitoare şi periculoasă din punct de vedere spiritual, nu numai din cauza urii şi a vrăjmăşiei, ci pentru că nu Dumnezeu, ci omul a devenit măsura tuturor lucrurilor". Că este aşa, realitatea istorică poate să confirme.

La polul opus, se află cealaltă faţă a umanului cu „aspiraţiile" sale de hegemonie, care generează conflictele: internaţionale (războaiele), sociale (crize economice), morale (lux, desfrâu, crime) etc., traume psihice şi sociale ce macină adânc conştiinţele umane. Ele nu sunt altceva, decât expresia existenţei unui „vid" spiritual, precum şi lipsa unui echilibru sufletesc. Pervertirea contaminează ca un microb până şi cele mai adânci cute ale spiritului. Scara valorilor este inversată, divinul fiind înlocuit adesea cu demonicul. „Atunci când omul încetează să mai adore pe Dumnezeu şi după ce se plictiseşte de adorarea Sa, se prăbuşeşte din treaptă în treaptă, de la dumnezeiesc la omenesc, apoi la animalic, la bestial şi în final la satanic, căruia i se închină spre pierzare cu toată fiinţa sa". (Pr. prof. Liviu Stan, Rasă şi religiune). Cuvintele profetului Isaia răsună ca un ecou stins în conştiinţa adormită a umanităţii sfârşitului de secol: „Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău . . ." (Is. 5, 20). Medicul şi scriitorul Walker Percy descrie astfel acest sfârşit de secol: „Epoca noastră contemporană este smintită. Este stăpânită de un simţământ al absenţei, o pierdere a identităţii personale,

(Continuare în pag. a 4-a)

Diacon IOAN CODOREAN

Comunicat

(Urmare din pag. 1)

Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanţi de înalt nivel ai vieţii politice, publice, culturale şi ştiinţifice din Bucureşti, membri ai corpului diplomatic.

În cadrul ceremoniei de primire, Sanctitatea Sa Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului a fost onorat cu cea mai înaltă distincţie a României, ordinul naţional „Steaua României" în grad de mare cruce, acordată de preşedintele României, Dl. Emil Constantinescu, prin Decret prezidenţial ca semn de recunoaştere a aportului Sanctităţii Sale la apropierea dintre biserici şi popoare.

Cu acelaşi prilej, Sanctitatea Sa a oferit preşedintelui României, Dl. Emil Constantinescu, cea mai înaltă distincţie a Patriarhiei Ecumenice de Constantinopol, „Marea Cruce a Sfântului Andrei", pentru aportul Domniei Sale la propăşirea României pe calea democraţiei, la sprijinirea idealurilor de pace şi solidaritate umană şi la promovarea bunelor relaţii între religii şi popoare.

Programul vizitei Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, în România, s-a încheiat printr-o întâlnire cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în după-amiaza zilei de 28 octombrie 1999, la reşedinţa patriarhală din Bucureşti, în cadrul căreia au fost abordate o serie de aspecte de interes comun ale Ortodoxiei în general şi ale celor două Biserici în special.

Drept mărturie a bucuriei prilejuită de vizita în România a Sanctităţii Sale Bartolomeu I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, şi a momentelor de aleasă înălţare spirituală din aceste zile, cu voia preamilostivului Dumnezeu s-a întocmit această însemnare, astăzi, 28 octombrie 1999.

Venerabilul prof. dr. Iorgu Ivan

(Continuare din pag. 1)

rechemat şi pe ei, din lumina cea pururea fiitoare, unde în marea lor majoritate sălăşluiesc, spre a ne binecuvânta şi a ne reaminti de copleşitoarea responsabilitate de a le fi urmaşi.

Într-adevăr, responsabilitatea este sentimentul predominant, care ne stăpâneşte, acum când venim să-i aducem cinstire şi sinceră urare de sănătate reputatului specialist în domeniul Dreptului canonic şi al Dreptului laic, în general, prof. dr. Iorgu Ivan.

Din îndelungata-i viaţă de 100 de ani, cu care Dumnezeu l-a binecuvântat, şi din laborioasa-i activitate ne vom opri doar la câteva aspecte, spaţiul neîngăduindune o prezentare exhaustivă a tot ceea ce a însemnat pentru învăţământul teologic şi pentru Biserica noastră o astfel de complexă si prestigioasă personalitate.

Originar din părţile oltene, din tinereţe, Domnia Sa s-a orientat spre studiul Teologiei, absolvind Seminarul teologic „Sf. Nicolae" din Râmnicu Vâlcea si concomitent şi Liceul „Ioniţă Asan" din Caracal. Între 1921—1925 a studiat la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti (licenţiat 1925), iar în continuare la Facultăţile de Teologie şi Filozofie ale aceleiaşi Universităţi, încununându-şi şi aici străduaniile cu titlul de licenţiat.

În intervalul de timp dintre 1927—1930 a urmat cursuri de specializare, în domeniul Dreptului bisericesc, la Facultatea de Drept canonic din cadrul Institutului catolic din Paris, la Facultatea de Drept a Sorbonei şi la L'École Pratique des Hautes Études din Paris, iar între 1932—33 la Facultatea de Teologie din Atena.

Doctoratul l-a promovat la Bucureşti în 1937.

Ca activitate practică menţionăm: avocat în Baroul Ilfov, profesor la Şcoala de Cântăreţi bisericeşti din Bucureşti, asistent la catedra de Drept bisericesc de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, director în Ministerul Cultelor şi Artelor, iar din 1949 şi până la pensionare, în 1970 — profesor titular la catedra de Drept bisericesc de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu. Revenit la Bucureşti, a predat din 1972 disciplina de Drept bisericesc şi Administraţia la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti până în 1978, rămânând în continuare profesor consultant.

Paralel cu activitatea didactică a onorat o vreme şi postul de jurist-consult la Arhiepiscopia Sibiului, după cum a funcţionat şi ca membru laic în Adunările şi Consiliile eparhiale ale Arhiepiscopiilor Sibiului şi Bucureştiului.

De numele venerabilului dascăl se leagă şi o bogată activitate ştiinţifică şi de cercetare, publicând cărţi, articole şi studii.

Spaţiul nu ne permite să prezentăm nici măcar o listă selectivă a acestora. Vom căuta să redăm doar un tablou al principalelor teme abordate. Amintim astfel:

— Căsătoria şi familia în lumina canoanelor bisericeşti şi a legislaţiei civile.

— Preoţia ca taină şi slujire în viaţa Bisericii.

— Principii canonice privind organizarea şi administraţia bisericească.

— Organele legislative, executive şi de judecată, în Biserică.

— Situaţia canonică şi juridică a bunurilor bisericeşti.

— Colecţii de legiuiri bisericeşti şi laice.

— Relaţiile interortodoxe şi interconfesionale.

Se poate observa uşor actualitatea, varietatea şi însemnătatea problematicii dezbătute.

Ca om, ilustrul nostru dascăl a impresionat prin alese trăsături de caracter precum: calitate, largă înţelegere faţă de oamenii şi problemele acestora. A conştientizat permanent echilibrul ce trebuie să existe între spiritul şi litera legii.

Ierarhii Mitropoliei Ardealului şi Întâistătătorii Bisericii noastre, care i-au fost contemporani, au avut în persoana Domniei Sale un sfetnic apropiat şi responsabil.

Nu mai puţin, se cuvine a fi reţinută pilduitoarea conduită ca părinte de familie.

Bunul Dumnezeu l-a răsplătit pe cel pe care îl sărbătorim astăzi, cu alesele Sale daruri de sănătate şi viaţă îndelungată.

În semn de veneraţie şi sinceră iubire, Îl implorăm pe Părintele îndurării, să hărăzească, în continuare, sănătate, linişte, pace şi viaţă lipsită de suferinţe şi încercări Domnului prof. dr. Iorgu Ivan.

Lumea spirituală a îngerilor

În a sa nemărginită bunătate, Dumnezeu nu s-a restrâns la propria contemplare; pentru împărtăşirea din binefacerile sale, a adus din neexistenţă la existenţă pe cele nevăzute şi pe cele văzute. Prin Dumnezeu-Cuvântul s-au făcut toate „din tot ce s-a făcut" (Ioan 1, 3). A creat Dumnezeu mai întâi lumea spirituală, după care a creat lumea sensibilă şi — în sfârşit — din aceste două, l-a creat pe om. După spusele Sf. Grigorie de Nazianz, a cugetat Dumnezeu întâi puterile îngereşti şi cereşti şi acestea au devenit faptă.[1] Îngerii au fost înainte de crearea lumii sensibile, căci zice Scriptura: „Când tresăltau laolaltă stelele dimineţii, toţi îngerii Domnului se bucurau foarte" (Iov 38, 7).

Dintru început, Biblia ne oferă mărturii despre existenţa îngerilor. Izgonindu-i pe Adam şi Eva din Eden, „a pus (Dumnezeu) heruvimi cu sabie de foc, să păzească drumul spre pomul vieţii" (Fac. 3, 24). Îngerii şi-au făcut simţită prezenţa şi în viaţa patriarhilor: Avraam, Isaac şi Iacob.

Îngerii sunt fiinţe spirituale, libere, necorporale şi imateriale, după cum spune psalmistul: „Cel ce faci pe îngerii tăi duhuri şi pe slugile tale pară de foc" (Psalm 104, 4). În sprijinul acestora, ne vin cuvintele spuse de Iisus apostolilor, după învierea sa: „Duhul carne şi oase nu are . . ." (Luca 24, 39). Care este natura şi definiţia fiinţei îngerului, precum şi dacă fiinţa îngerilor este aceeaşi sau se deosebeşte a unora de a altora, acestea numai Dumnezeu-Ziditorul le ştie. El care le ştie pe toate.[2]

Despre serviciul îngerilor, de preamărire şi de lăudare a lui Dumnezeu, Profetul Isaia (6, 1-3), spune: „Am văzut pe Domnul stând pe tron înalt . . . Serafimi stăteau înaintea lui, fiecare având câte şase aripi: cu două îşi acopereau feţele, cu două picioarele, iar cu două zburau şi strigau unul către altul, zicând: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de mărirea lui!"

În profeţia sa, psalmistul arată prin ce cuvinte diavolul avea să-l ispitească pe Iisus, dus fiind pe aripa templului: „Îngerilor săi le va porunci Domnul să te păzească în toate căile tale; te vor ridica pe mâini, ca să nu se izbească de piatră piciorul tău" (Psalm 91, 11-12). Evanghelistul Matei (4, 10-11) arată, că după întreită şi zadarnică încercare de a-l ispiti, Iisus l-a respins categoric pe diavol, zicându-i: „Pleacă, Satano! (Retro, Satana) şi iată, îngerii venind la Iisus, îi slujeau".

Retras în pustie, din calea furiei Izabelei, pentru moartea preoţilor lui Baal, profetul Ilie a primit mâncare şi apă, printr-un înger (I Regi 19, 5-8). Proorocul Daniil arată că a văzut pe cei trei tineri aruncaţi în cuptorul cu foc, ocrotiţi de îngerul cu chip dumnezeiesc, prezent cu ei în cuptor (Dan. 4, 25).

La întrebarea pusă de apostoli: „cine este mai mare în împărăţia cerurilor", Iisus a dat ca exemplu un prunc cu sufletul curat şi nevinovat, model de sinceritate şi fără vicleşug, cerându-le să nu dispreţuiască pe vreunul dintre aceştia, că „îngerii lor în ceruri pururea văd faţa Tatălui meu care este în ceruri" (Matei 18, 10). Acest verset biblic a fost considerat ca loc clasic pentru existenţa îngerilor păzitori.[3]

În convorbirea pe care Natanail a avut-o cu Iisus, pe care l-a recunoscut a fi Fiul lui Dumnezeu, a grăit apoi Iisus: „De acum veţi vedea cerul deschizându-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi pogorându-se peste Fiul omului" (Ioan 1, 50 şi 52). Nu poate fi omis faptul, că în Vechiul Testament (la locul numit ulterior Betel = Casa lui Dumnezeu) Iacob, în drum spre Mesopotamia culcat pe o piatră, pusă căpătâi, a avut un vis minunt. A visat o scară proptită de pământ, cu vârful atingând cerul, iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se pogorau pe scară (Fac. 28, 12).

Un deosebit serviciu al îngerilor îl constituie prezenţa lor în iconomia mântuirii neamului omenesc, la întemeierea şi propăşirea împărăţiei cerurilor. Îngerul Gavriil i-a vestit preotului Zaharia, că Elisabeta, soţia lui, va naşte un fiu care se va numi Ioan şi „va merge înaintea Domnului" (Luca 1, 13 şi 17). După şase luni, acelaşi înger i-a binevestit Preasfintei Fecioare Maria, că va naşte pe Fiul lui Dumnezeu (Luca 1, 35). La naşterea lui Iisus, îngerul Domnului i-a încurajat pe păstori şi le-a binevestit bucurie mare, că li s-a născut Mântuitor, care este Hristos Domnul (Luca 2, 10-11). În amarul suferinţelor din Ghetsimani, când cu mare stăruinţă se ruga, iar sudoarea lui picura pe pământ cu picături mari de sânge, un înger din cer s-a arătat lui şi-l întărea" (Luca 22, 43-44). Când se lumina de ziua întâia a săptămânii, Maria Magdalena şi cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. Îngerul Domnului, pogorând din cer, a rostogolit piatra şi a stat deasupra ei. Înfăţişarea lui era luminoasă ca fulgerul, iar îmbrăcămintea lui albă ca zăpada" (Matei 28, 1-3). Femeilor mironosiţe, venite la mormânt să ungă trupul lui Iisus şi neaflându-l, li s-au arătat doi îngeri, în chipul a doi bărbaţi, în veşminte strălucitoare, care le-au înştiinţat că a înviat, după cum a spus pe când era în Galileia (Luca 24, 1-6). La înălţarea lui Iisus la cer, doi îngeri, în chipul a doi bărbaţi, îmbrăcaţi în haine albe, au stătut lângă apostoli, îmbărbătându-i (Fapte 1, 10).

Pentru propovăduirea Evangheliei lui Iisus, apostolii au fost puşi în temniţa obştească, dar în timpul nopţii un înger al Domnului, descuind porţile temniţei, i-a scos afară (Fapte 5, 18-19). După ce Ap. Iacob ucis a fost cu sabia, Ap. Petru a fost luat şi băgat în închisoare păzită de ostaşi. Un înger al Domnului, venind noaptea la el, l-a deşteptat şi lanţurile i-au căzut de la mâini. Au trecut de străjile temniţei, poarta deschizându-se singură şi au ieşit împreună din uliţa închisorii (Fapte 12, 1-10). Ca urmare a faptelor minunate ce s-au petrecut, era firesc ca Ap. Petru să aprecieze, că „îngerii sunt mai mari în tărie şi în putere" (II Petru 2, 11). Îngerii au fost trimişi să le vină într-ajutor şi să-i ocrotească pe cei ce lucrau în via Domnului, dar să-i şi pedepsească pe cei păcătoşi şi răufăcători. Pe Irod Agripa, care l-a ucis pe Ap. Iacob, îngerul Domnului l-a lovit şi — mâncându-l viermii — a murit (Fapte 12, 23).

Ca fiinţe libere, prin stăruinţa în bine, îngerii buni au rămas credincioşi lui Dumnezeu, păstrându-şi curăţia şi nevinovăţia naturală. Prin harul divin s-au desăvârşit, ajungând la starea fericită de a nu mai fi mişcaţi înspre păcat, voinţa lor fiind în mod constant înclinată numai spre bine. Iisus a fost ispitit de saduchei, care prea pământeşti fiind şi necunoscând Scripturile, nesocoteau marea putere a lui Dumnezeu şi nu credeau în învierea morţilor. În răspunsul său, Iisus a precizat, că „la înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu, în cer" (Matei 22, 30). După cuvântul Ap. Pavel, „sunt trupuri pământeşti, sunt apoi trupuri cereşti. Se seamănă trupul întru stricăciune, înviază întru nestricăciune . . . întru putere . . . înviază trup duhovnicesc" (I Cor. 15, 40-44).[4]

Faţă de nemărginirea lui Dumnezeu, mintea îngerilor este mărginită, dar o întrece pe a omului. Îngerii, fiinţe mărginite, nu sunt legaţi de vreun loc anumit. Se găsesc în fiecare moment unde le-a fost solia, dar nu pretutindeni. Cerul este considerat a fi loc al îngerilor. Despre ziua celei de a doua veniri — a zis Iisus — „nimeni nu ştie, nici îngerii din cer" (Marcu 13, 32). La judecată, „Domnul Iisus se va ivi din cer, cu îngerii puterii sale" (II Tes. 1, 7).

Pentru servirea lui Dumnezeu, deplasarea îngerilor se caracterizează prin sprinteneală, ardoare, agerime şi promptitudine. În soliile lor îngerii au luat formă omenească, de bărbat sau de tânăr, spre a apărea astfel pe pământ. În misiunile lor, îngerii nu sunt limitaţi de pereţi, de încuietori sau de peceţi. Sunt prezenţi, în chip spiritual acolo unde au fost trimişi, fără a fi prezenţi simultan în două locuri deosebite. Îngerii sunt în slujba Providenţei divine.[5] Ei sunt ocrotitori şi ajutători pentru cei drepţi şi evlavioşi, în diferitele situaţii dificile din viaţă. În primejdii, câţi binecredincioşi nu au simţit că s-au salvat, ca prin minune, prin mâna ocrotitoare a îngerului păzitor, trimis de Dumnezeu! O, dar îngerii sunt trimişi şi spre a pedepsi marile păcate şi gravele nelegiuiri ale acelora care au abuzat de bunătatea şi de multa îngăduinţă a lui Dumnezeu.

În parabola despre drahma cea pierdută, a arătat Iisus că „bucurie este înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăieşte" (Luca 15, 10). Dacă îngerii se interesează de cei încredinţaţi să-i ocrotească şi să-i ajute, este firesc să se bucure de îndreptarea unui păcătos. De la sine însuşi îngerul nu poate să-i ofere ceva, dar poate să se roage pentru cel păcătos, ca Dumnezeu să se milostivească şi să se reverse asupra lui din darul său cel desăvârşit.

Lumea îngerilor este alcătuită din trei ierarhii, fiecare dintre acestea fiind formată din câte trei cete. Prima ierarhie este formată din: ceata Serafimilor, ceata Heruvimilor cu ochi mulţi şi ceata Tronurilor celor preasfinte, unită de aproape şi nemijlocit cu Dumnezeu. A doua ierarhie o formează cetele Domniilor, Puterilor şi Stăpâniilor. A treia ierarhie este a Începătoriilor, a Arhanghelilor şi a Îngerilor.[6]

În Biblie sunt cunoscuţi cu numele arhanghelii Mihail şi Gavriil, pe care Biserica ortodoxă îi sărbătoreşte în ziua de 8 noiembrie. Mihail (cu înţelesul: Cine este ca Dumnezeu?) este conducătorul şi ocrotitorul poporului lui Israil. „Iată, eu voi trimite înaintea ta pe îngerul meu — a zis Dumnezeu către Moise — ca să te păzească pe tine în cale şi să te ducă în pământul pe care l-am pregătit" (Ieşire 23, 20). Gavriil (= Dumnezeu este puternic), este prezent în opera mesianică, binevestind venirea lui Hristos în lume. Cartea Tobit ne oferă numele îngerului Rafail, care a spus despre sine că este „unul din cei şapte îngeri care duc rugăciunile sfinţilor în faţa slavei Celui Sfânt" (Tobit 12, 15).

Multe locaşuri de închinare din ţara noastră au hramul Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil. Biserica mânăstirii Războieni, cu hramul Sfinţilor Arhangheli, a fost ctitorită de Ştefan cel Mare şi Sfânt, în anul 1496. Această biserică a fost ridicată întru amintirea şi cinstirea eroilor căzuţi, cu 20 de ani mai înainte, în anul 1476, în lupta cu Turcii, la Pârâul Alb. Ea va vesti mereu episodul cel mai dramatic din viaţa lui Ştefan Vodă, atribuit de posteritate, spre a-i lumina chipul lui eroic.[7]

Mânăstirea Agapia, cu hramul Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, ctitorie a hatmanului Gavriil, fratele lui Vasile Lupu, a fost zidită în anii 1642—1647, mai la vale de schitul ctitorit în sec. al XIV-lea de sihastrul Agapie. Biserica mânăstirii a fost pictată de Nicolae Grigorescu în anii 1858-1861. Acolo funcţionează seminarul teologic pentru maici şi fete laice. A fost apreciat modul melodios de intonare al cântărilor bisericeşti din Sf. locaş de închinare, ca fiind de o frumuseţe îngerească.

În anul 1634, Matei Basarab, domnitorul Ţării Româneşti, a ctitorit mânăstirea Arnota cu hramul Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, în amintirea scăpării găsite în acele locuri, urmărit fiind de cete de turci. Mânăstirea este apreciată pentru importantele mărturii istorice pe care le oferă şi pentru arta sa religioasă. În pronaosul bisericii este mormântul lui Matei Basarab şi al tatălui său.[8]

Între temele frecvent alese pentru icoane pe sticlă, sunt şi Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil. Icoana Buneivestiri, din Făgăraş, datată din 1866, păstrată la Muzeul de artă populară din Bucureşti, o înfăţişează pe Preasfânta Fecioară Maria la rugăciune, cu cartea deschisă, într-un cadru din care se vede cerul înstelat în timp ce arhanghelul Gavriil arată spre Duhul Sfânt care coboară. Acest înger ţine în mâna stângă o floare, drept simbol al curăţiei şi fecioriei.[9]

Icoana pe sticlă din Cârţişoara, din a doua jumătate a sec. al XIX-lea, păstrată la Muzeul Brukenthal din Sibiu, asociază pe Sf. Ierarh Nicolae, cu Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil, ca împreună păzitori şi ocrotitori ai curăţiei şi nevinovăţiei tinerelor vlăstare.[10]

Credincioşii bisericii dreptmăritoare îi venerează cu evlavie pe sfinţii îngeri, ca pururea slujitori ai dumnezeieştii măriri, la altarul ceresc. Se solicită ocrotirea sub acoperământul aripilor lor celor netrupeşti, bineştiind că ei sunt mijlocitori la Tronul ceresc, pentru dobândirea a ceea ce este de folos, pentru izbăvirea din primejdii şi din nevoi.

Prof. PETRU DUMITREASĂ

1 Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, ed. a III-a, traducere de D. Fecioru, Bucureşti, 1933, p. 49.

2 Ibidem, p. 47-48.

3. Gheorghiu V., Sf. Evanghelie după Matei, cu comentar, vol. III, Cernăuţi, 1933, p. 548.

4 Ibidem, p. 623-624.

5 Andrutsos H., Dogmatica, trad. de Dumitru Stăniloae. Sibiu, 1930, p. 137-138.

6 Sf. Ioan Damaschin, op. cit., p. 48.

7 Lemnaru Nedic, Pe o stâncă neagră, Bucureşti, 1968, p. 90.

8 Vlasie Mihai, Drumuri spre mânăstiri, Bacău, 1997, p. 70, 90 şi 190.

9 Irimie C. şi Focşa M., Icoane pe sticlă, Bucureşti, 1969, p. 18, planşa 106.

10 Ibidem, planşele 109 şi 110.

Pastoraţie şi misionarism

Pastoraţia — lucrarea de conducere şi îndrumare a credincioşilor pe calea mântuirii sufleteşti — este sinteza activităţii preotului păstor de suflete în parohia ce i s-a încredinţat prin punerea mâinilor arhiereului şi prin aşezarea sa în fruntea comunităţii credincioşilor. Principiile pastoraţiei creştine — aceleaşi în toate timpurile — au fost şi sunt aplicate ţinându-se seama întotdeauna de împrejurările de ordin general şi de evoluţia societăţii în mijlocul căreia se desfăşoară.

Istoria Bisericii ne arată că într-un chip păstoreau înaintaşii noştri în secolele de demult când preocuparea cea mai de seamă era supravieţuirea poporului lor şi propăşirea lui în toate domeniile vieţii culturale şi sociale. Pentru a ilustra acest adevăr, este destul să răsfoim calendarele şi publicaţiile bisericeşti dinainte de 1918, spre a constata specificul unei pastoraţii care îmbina elementul religios cu cel naţional, social şi cultural. O atenţie deosebită se dădea bunăstării poporului, progresului prin cultură şi pregătirii lui pentru ceasul dezrobirii şi al realizării idealului unităţii naţionale depline. Se găsesc puţine articole de conţinut religios în aceste publicaţii bisericeşti. Abundă în schimb, cele de cultură, literatură, economie agrară, medicină, ştiinţe aplicate şi nelipsitele lecturi distractive. Pe lângă slujba bisericească, preotul trebuia să poarte grija şcolii româneşti pe care era chemat s-o ocrotească împotriva tendinţelor — tot mai apăsătoare — de desfiinţare şi de înglobare în şcoala străină a puterii de stat, ca şi împotriva inerţiei şi nepăsării unor credincioşi aplecaţi să cedeze cu uşurinţă şcoala către stat spre a scăpa de obligaţiile băneşti, şi aşa destul de multe şi grele.

Preotul însuşi — în tradiţia unui popor de „sate şi preoţi" — expresia lui Nicolae Iorga — era nevoit să lucreze puţinul pământ al Bisericii sau al său propriu, aflându-se de obicei între fruntaşii gospodari ai satului. El trebuia să-şi întreţină familia, de obicei numeroasă, mai mult din munca câmpului decât din veniturile epitrahilului. Ne putem închipui cât de puţin timp îi mai rămânea pentru studiu, lectură şi meditaţie. Şi cu toate acestea, ei au împletit cu vrednicie şi grijile Martei şi ale Mariei păstorind un popor şi conducându-l pe calea muncii, a cinstei şi omeniei.

Acest gen de pastoraţie a încetat odată cu vremurile noi de libertate naţională şi progres social când condiţia morală, materială şi socială a preotului a început să primească o rezolvare onorabilă. De la preotul plugar sau meseriaş, se înaintează treptat spre idealul preotului integralist în care obligaţiile gospodăreşti, ale sale sau ale Bisericii, lasă timp suficient şi condiţii bune pentru preocupările intelectuale de cultură profesională şi generală.

În fiecare parohie se pot distinge trei feluri de credincioşi. Mai întâi, marea masă a celor care cercetează din când în când biserica, o ajută după puteri mulţumindu-se cu atâta. Alţii, pe lângă sprijin material şi moral, fie prin tradiţie sau din obişnuinţă, cercetează regulat biserica, ascultă cu evlavie Sfânta Liturghie şi predica şi se împărtăşesc cu Sf. Taine. Există însă, în fiecare parohie, un grup mai mic sau mai numeros — după cum i-au pregătit înaintaşii noştri — care nu se mulţumesc cu atâta. Cer şi doresc să cunoască cât mai mult din învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, să cânte, să ia parte activă la cultul divin. Pentru aceştia nu este suficientă o predică duminicală din cadrul sfintei Liturghii care, în chip firesc, nu poate cuprinde toate elementele învăţăturii, cultului şi vieţii morale a creştinului. Pentru aceştia, preotul păstor de suflete cu zel apostolesc, trebuie să oficieze Vecernia duminicală, slujbele de miercuri şi vineri seara, mai ales în timpul posturilor mari, adăugând — duminica — un program de citiri şi tâlcuiri biblice, lecturi morale din Vechiul Testament, din Vieţile Sfinţilor şi din cărţile duhovniceşti, din cântări liturgice şi alte cântări duhovniceşti. Avem — ceea ce înaintaşii noştri nici n-au visat — bune cărţi de predici, studii şi materiale omiletice în revistele centrale şi mitropolitane, traduceri bune din sfinţii Părinţi ai Bisericii, pe care se cuvine să le utilizăm în pastoraţia zilelor noastre. În cadrul acestor programe este locul potrivit ca, prin deprinderea cântării omofone, să se suplinească lipsa tot mai simţită a cântăreţilor de strană, să se scoată în evidenţă frumuseţea şi bogăţia cultului divin ortodox atât de apreciat şi de creştinii de alte confesiuni. Este dezolant să asculţi o sfântă Liturghie cu răspunsurile liturgice date de un singur cântăreţ şi acela lipsit — uneori — de darul vocii şi auzului muzical. O astfel de slujbă com-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot Prof. Dr. GHEORGHE LIŢIU

Moment aniversar

(Urmare din pag. 1)

nifestaţie de aniversare a bătăliei prin care a fost posibilă Unirea Ardealului cu Ţara Românească.

Cu această ocazie a fost dezvelit bustul lui Mihai Viteazul, realizat de artistul plastic Ioan Cândea, bust care a fost amplasat în curtea Căminului cultural.

Pentru a anima manifestaţia, studenţii de la Academia Trupelor de Uscat „Nicolae Bălcescu" din Sibiu au făcut o reconstituire a principalelor momente ale istoricei bătălii din urmă cu patru secole.

Tot cu ocazia acestei aniversări, Banca Naţională a hotărât să emită o monedă de aur cu chipul lui Mihai Viteazul. Deşi au fost invitaţi la ceremonie, atât reprezentanţii Guvernului cât şi cei ai Preşedinţiei au lipsit.

Trecând peste toate greutăţile timpurilor noastre, românii au arătat că ştiu să-şi respecte înaintaşii şi să le cinstească memoria.

Criza spirituală a sfârşitului de secol

(Urmare din pag a 2-a)

o schimbare între sentimentalitate şi furie ... Acest secol este cel mai dezvoltat ştiinţific, cel mai sentimental, dar şi cel mai criminal din istoria umanităţii". Şi într-adevăr, realităţile cotidiene fac dovada că lucrurile nu stau altfel. Bunăoară, conflictele interstatale pentru un petic de graniţă evidenţiază o carenţă acută de credinţă şi de iubire interumană. Este expresia unei realităţi izbitoare. Omul acestui secol nu poate să accepte limitele propriului eu şi nici faptul că este doar un stăpân relativ al acestei lumi, un simplu uzufructuar al acestui pământ şi încearcă să uzurpe calitatea de „Stăpân absolut", prin modalităţi machiavelice. Dacă s-ar încerca stabilirea unui raport între natalitate şi mortalitatea rezultată în urma actelor de genocid, de orice natură, constatarea credem că ar fi tristă. Şi aceasta nu pentru că raportul nu ar fi nici măcar de egalitate, ci pentru faptul că balanţa ar înclina mult spre cea din urmă. Şi din nefericire, cauza nu se află în afară de noi, nu este una impersonală, ci chiar înăuntrul fiecărei persoane în parte. „De unde vin războaiele şi de unde certurile dintre voi? Oare, nu de aici: din poftele voastre care se luptă în mădularele voastre?" (Iacov 4, 1). Şi parcă nu ar fi destul.

În contextul unei atari situaţii asistăm continuu la asaltul unui număr de-a dreptul spectaculos de mişcări şi curente religioase de factură variată: New-Age, yoga, spiritism, practici oculte sau diferite metode terapeutice, pe bază de meditaţie şi hipnoză, care îşi „pretind" drept şi întâietate asupra sufletului oferind o seamă de „soluţii" pentru ieşirea din acest impas „spiritual". Fiecare încearcă să ofere hrană „spirituală" potrivit conceptului propriu-subiectivist.

Slogane de genul „alege viaţa", „trezi-ţi-vă", „noua eră" constituie principalul mobil de stârnire a curiozităţii, de atragere şi chiar de convingere. Din nefericire, sub masca unor astfel de concepte şi moduri de a fi, se ascunde o realitate mutilată. Neajunsul acestor pretinse „grupări religioase" — impropriu denumite astfel — se reflectă în acţiunea lor unilaterală asupra facultăţilor sufletului denaturând experienţa unui sentiment religios autentic. Sufletul fiind de natură spirituală constituie o unitate ce nu poate fi divizată ci trebuie luat în ansamblu sau unitar: raţional, sentimental şi volitional. De asemenea în aceste practici hipnotico-meditative sufletul neavând subiect concret de relaţie este în derivă, „prezenţa divinului" este obscură, ba chiar absentă, iar sufletul este hrănit cu iluzii deşarte.

Paradoxal, dar dintr-odată în cadrul unei „inflaţii spirituale" asistăm totuşi la o absenţă, la o criză de spiritualitate sau cel mult la o spiritualitate „patologică" greşit înţeleasă. Se potrivesc foarte bine cuvintele lui Andre Marlaux: „secolul XXI va fi religios sau deloc". Contextul istoric înclină să-i dea dreptate, căci în cadrul unei religiozităţi fracţionate, credinţa este pusă sub semnul întrebării căutându-şi identitatea. Însă, ea nu comportă jumătăţi de măsură şi nici „surogate" complementare care să poată satisface nevoile sufletului. Aşadar, pretinsele „remedii" s-au dovedit a fi nesatisfăcătoare şi zadarnice.

Şi atunci se pune fireasca întrebare: reflectă oare această stare normalitatea? Pertinenţa firescului ne determină să infirmăm cu obiectivitate. Dar, într-o lume a secularismului, într-o societate secularizată şi secularizantă, consecinţele sunt „fireşti" dacă luăm în considerare cauzele care au generat această situaţie. Nefireşti sunt totuşi cauzele ce au creat această stare nefericită, în care unanimitatea a ajuns să secularizeze totul până şi credinţa.

Într-o lume modernă, tehnicizată şi supertehnicizată, unde confortul şi mondenitatea au depăşit sfera fizicului corupând până şi spiritul, omul a uitat de Dumnezeu sau nu mai vrea să-şi amintească de El. „A uita înseamnă, în primul rând a exclude din viaţa ta pe cel uitat, a înceta să trăieşti cu el, a te rupe de el. Iar a-l uita pe Dumnezeu înseamnă nu numai a înceta să te gândeşti la El, ci chiar a te rupe de El, care este viaţa, a înceta să trăieşti cu El şi întru El" (Alexandre Schmemann, Euharistia). Uitarea aşterne în suflet sentimentul absenţei a tot ceea ce înseamnă: credinţă, nădejde, iubire, iar absenţa generează „criza" concretizată prin amorţirea spirituală, care nu ezită să conducă în final la moarte sufletească. Uitarea nu este doar oponenta „amintirii" cât mai ales a credinţei, a nădejdii, iubirii şi a rugăciunii sau dialogului.

Tocmai în aceasta constă criza spirituală a acestui sfârşit de veac, în ignorarea realismului teandric, renunţarea la „dialogul" - rugăciunea cu Dumnezeu. Din păcate acţiunile omului nu poartă amprenta sfatului dumnezeiesc, iar Dumnezeu este „absent" din planul existenţei umane. Şi dacă Dumnezeu nu face parte din viaţa omului, însăşi existenţa sa este pusă sub semnul incertitudinii: „Acolo unde nu e Dumnezeu, nu este deloc omul" (Nicolae Berdiaev). Nu este vorba de ipoteza deistă ori existenţialistă şi nici măcar de cea a lui Nitzche, ci de una cu mult mai gravă denumită „egocentrism uman" conform căreia omul se crede suficient sieşi şi plin de sine, iar Dumnezeu „nu mai încape în el" după expresia părintelui Stăniloae.

Gravitatea acestei stări de fapt este cu atât mai mare, cu cât omul, nu numai că nu „poate", ci nu vrea să recunoască adevărata, dar trista realitate. Se zbate „inconştient" într-un „perpetuum mobile" al confuziei şi în acelaşi timp, în mod „conştient" refuză să renunţe la o astfel de stare. Este starea de confuzie, de rătăcire spirituală identică cu cea a fiului risipitor din Evanghelie (Lc. 15, 11), el însuşi fiind un fiu risipitor al mărgăritarelor Evangheliei lui Hristos. Caută soluţii, rătăcind prin propria existenţă pentru a-şi găsi explicaţia propriului său destin în acest univers. Cercetează mereu, dar „fără" şi „în afară" de Dumnezeu — aşa cum fiul „risipitor" încearcă să-şi caute fericirea altundeva decât în casa părintelui său — refuzând ca şi acesta din urmă protecţia şi dragostea Părintelui Ceresc.

Este momentul să ne trezim din această amorţire spirituală. Poate am stat prea multă vreme cu spatele spre Dumnezeu. A venit momentul să ne întoarcem spre El, până nu este prea târziu, să ne examinăm conştiinţa şi să ne întrebăm: „Quo vadis homine"?

Hristos în Universitatea Ardealului

(Urmare din pag. 1)

manifestările poporului. El este coordonata principală a istoriei lui.

E firesc, aşadar, ca activitatea Universităţii ardelene să se fi îndrumat pe aceste alvii ale spiritului transilvan. Şi e firesc ca mai ales în vremea refugiului ei la Sibiu — vreme de sângerare şi revoltă — aceste coordonate să iasă mai mult în evidenţă. Asupra primelor două coordonate nu ne oprim: pe noi ne interesează numai latura creştină. Şi anume, în special ca element de educaţie a tineretului studenţesc. Altfel ar trebui să amintim aspectele creştine ale creaţiei ardelene universitare şi mai ales colaborarea sinceră dintre Biserica Ardealului şi Universitate, aici în Sibiul Ortodoxiei ardelene, cetatea spiritualităţii româneşti. Căci nici nu era posibil ca în vremuri de restriştе poporul şi Universitatea să nu-şi găsească ultimul reazim al nădejdilor de mai bine sub cupola aceleiaşi Biserici care a condus neamul acesta prin bezna suferinţelor milenare la lumina libertăţii, la lumina învierii. Dacă în timpuri normale conştiinţa ortodoxă apare mai mult ca un principiu de sine înţeles, care deşi e activ, nu atrage atenţia în chip deosebit, în vremuri de izbeliştе, ca anii refugiului, această conştiinţă trece pe primul plan ca element de fortificare a conştiinţei naţionale, pe care o face în stare să guste din cupa celor mai mari încercări ale istoriei fără să deznădăjduiască; mai mult: adâncindu-i credinţa că cu cât umilinţa e mai adâncă cu atât piscurile înălţării vor fi mai semeţe. Căci numai în Iisus Hristos avem puterea de a suferi crucificarea şi chiar şi mormântul, pentru că numai în El şi prin El crucea şi moartea sunt porţi către bucuria învierii. De aceea, în anii refugiului, am asistat la intensificarea conştiinţei creştine în Universitatea Ardealului: Hristos a fost mai prezent ca orişicând în duhul Universităţii ardelene, fără ca prin aceasta ştiinţa să sufere vreo ştirbire. Dimpotrivă: **armonia dintre ştiinţă şi credinţă este întruparea desăvârşită a idealului de cultură umană şi mai ales de cultură transilvană.** Astfel — alături de colaborarea în problemele mari naţionale (durerea Ardealului) între Biserică şi Universitate (pentru care colaborare stau mărturie atâtea documente ale vremii), am înregistrat la Sibiu o serie de minunate mărturisiri de credinţă creştină ale celor mai selecţi reprezentanţi ai ştiinţei universitare ardelene: profesori de la Facultăţile de Medicină, de Filosofie, de Drept, etc., au mărturisit cu vigoare şi probitate ştiinţifică credinţa lor în puterile şi sublimitatea creştinismului, întrucât ştiinţa nu împiedică pe nimeni să fie creştin, precum nici credinţa nu împiedică pe nimeni să fie om de ştiinţă, ci aşa cum creştinismul s-a dovedit a fi creator de cultură, şi ştiinţa adevărată călăuzeşte sufletul omenesc până la porţile Împărăţiei unde stăpâneşte lumina cea veşnică a Dumnezeirii. Sunt mărturisiri de credinţă care ar putea face parte dintr-o antologie referitoare la credinţa oamenilor de ştiinţă, aşa cum există unele şi în Apus. Ele arată, între altele, că ştiinţa actuală se află într-o criză structurală, datorită căreia se desface de orientarea materialistă a veacului trecut, spre a păşi sub zările unui veac (în ştiinţă şi filosofie) predominant spiritualist.

Această orientare creştină a Universităţii s-a vădit şi în opera de educare a tineretului studenţesc. Pentru studenţi, din iniţiativa Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan (a cărui personalitate a dominat toată această epocă) şi a forurilor universitare şi la dorinţa tineretului universitar, s-a înfiinţat un post de duhovnic şi Frăţia Ortodoxă Română Studenţească (FORS). Duhovnic al studenţimii a fost numit Părintele Prot. A. Nanu, teolog dotat cu o frumoasă cultură, tact şi spirit de organizare, un entuziasm şi o sensibilitate potrivită tinereţii în formaţie: sub călăuzirea lui duhovnicească, studenţimea şi-a adâncit convingerile religioase, şi-a intensificat trăirea creştină şi a dat roade îmbucurătoare. Meditaţii, predici, participarea la cultul divin, spovedanie şi împărtăşanie, lectură creştină, ajutorare materială ţâşnită din dragostea creştină, etc., sunt tot atâtea mijloace şi expresii ale spiritului creştin activ în sufletul studenţimii.

La acestea se adaugă ciclurile de conferinţe din preajma Crăciunului şi Paştilor, organizate de Părintele duhovnic cu concursul profesorilor de la Universitate şi de la Academia teologică „Andreiană". Ele erau destinate studenţimii, fiecare ciclu cuprinzând o întreagă săptămână spirituală. Trebuie să subliniem aici întregul concurs de care s-a bucurat această iniţiativă atât din partea d-lor Rectori, cât şi a d-lor profesori ai Universităţii.

Prin aceasta am schiţat şi o parte din activitatea FORS-ului, întrucât toate s-au făcut în cadrele acestei societăţi. Dar nu toată activitatea lui. În cadrele FORS-ului, în colaborare cu duhovnicul ei, studenţimea avea toată libertatea de mişcare şi de organizare pentru cultivarea conştiinţei religioase. Ea s-a manifestat — alături de cele de mai sus — prin şedinţele numeroase pe care le-a ţinut, dintre care unele pur studenţeşti, altele festive (pentru publicul sibian). Cine a asistat la şedinţele acestea, a rămas profund impresionat de vitalitatea creştină a sufletului studenţesc, de ardoarea credinţei lui, de puritatea năzuinţelor lui, de curajul mărturisirii lui. Sunt pagini de frumuseţe serafică, prin care cerul năzuinţelor tinereşti s-a răsfrânt în apele de cristal ale sufletului şi a înălţat tinereţea pe culmile de lumină ale Dumnezeirii, de unde izvorăşte toată puterea şi toată noblеţea ei. Mărturisirile acestea, frânte din caierul de lumină al tinereţii, sunt dovezi suficiente despre setea tinereţii după Hristos — Tinereţea cea veşnică — şi despre forţa plăsmuitoare de suflete a Ortodoxiei. E atâta frumuseţe, atâta înălţare, atâta sublim în tinereţea dăruită lui Hristos, încât fără să vrei eşti răpit în lumea ei de vis şi lumină şi eşti convins că o astfel de studenţime va fi cu adevărat stâlp de susţinere a viitorului acestui popor.

O studenţime creştină: iată tot programul care garantează viitorul acestui neam! Căci ea singură — intelectualitatea de mâine — va clădi în concordanţă cu duhul poporului, care e profund creştin, şi nu va fi un element de dizolvare şi ruinare a lui (printr-o atitudine de orgolios dispreţ faţă de credinţa poporului). Experienţa ce s-a făcut la Sibiu cu FORS-ul e un început, dar un început promiţător. **Biserica trebuie să se preocupe efectiv de această problemă:** felul în care s-a rezolvat la Sibiu, poate fi, dacă nu normativ, cel puţin un imbold ca lucrarea să se continue şi la Cluj şi să **se extindă la toate Universităţile din ţară.** E o greşeală, care se vede în ignoranţa religioasă a unei părţi nu neînsemnate a intelectualităţii române, faptul că studenţimea română e lipsită de o organizaţie în care să-şi facă educaţia creştină. Tinereţea e perioada în care intelectualul se formează nu numai ca intelect, dar şi ca om, cu anumite convingeri şi concepţii de viaţă. Cum va ajunge el la o concepţie de viaţă creştină, cum îşi va da seama de valoarea creştinismului, dacă nu i se dă ocazia **să-l cunoască direct de la sursă?** Biserica nu trebuie să-şi îndrepte atenţia numai spre copii, tineretul şcolar secundar, şi oamenii maturi, ci şi spre — cu precăderea — tineretul universitar, care se afla tocmai la cumpăna ce hotărăşte întreg sensul vieţii lui de atunci înainte. Biserica trebuie să fie prezentă în zbuciumul sufletului studenţesc, pentru ca să-l canalizeze pe liniile vieţuirii şi gândirii creştine. Altfel creşte pe de o parte o intelectualitate lipsită de duh religios, de o uluitoare ignoranţă în ceea ce priveşte credinţa, pe de altă parte o studenţime care se vrea, se crede şi se numeşte creştină, însă din neştiinţă falsifică creştinismul după gusturile ei. Între aceste două extreme e cuprinsă toată tragedia intelectualităţii româneşti, adesea înstrăinată de popor, fie prin indiferentism religios, fie printr-un creştinism fals. Adevărata educaţie creştină a tinerimii universitare nu poate fi decât rezultatul colaborării sincere dintre studenţime şi Biserică, prin intermediul societăţilor religioase studenţeşti. **Biserica e garanţia creştinismului autentic,** care e dragoste şi noblеţe spirituală, înflorire desăvârşită a personalităţii umane. Să n-avem nici o îndoială că la chemarea Bisericii se vor găsi destule glasuri care să răspundă şi să lucreze cu elan şi cu generozitate! Şi şedinţele religioase — pur religioase — vor respira atmosfera sărbătorească a întâlnirii dintre tinereţea universitară şi tinereţea cea veşnică — Dumnezeu — şi vor forma o intelectualitate creştină. Creştină din convingere, nu numai din obicei sau alte interese lăturalnice ... La acestea s-ar putea adăuga un curs de problematică creştină, ţinut în cadrul Universităţii de un profesor de teologie, la care să participe tineretul studenţesc benevol.

... Dar să lăsăm sugestiile şi să ne întoarcem la realitate. Universitatea Ardealului — datorită Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan, Părintelui duhovnic, Rectorilor, Profesorilor şi studenţilor ei — în vremea vremelnicului ei refugiu la Sibiu a dovedit cu prisosinţă că e răsărită din solul duhului transilvan. De aceea activitatea ei s-a caracterizat printr-o armonioasă conlucrare cu Biserica Ardealului. Din acest punct de vedere, acesta e câştigul cel mai mare cu care s-a întors la Cluj, unde şi-a redeschis porţile. A fost un început care se cuvine continuat.

Acum, la aniversarea Universităţii în Clujul glorioasei ei activităţi ştiinţifice, nu putem să nu privim cu satisfacţie peste anii aceştia de volbură şi nădejde care s-au scurs sub scutul lui Hristos şi să nu însoţim cu recunoştinţa noastră — a Bisericii — pe toţi cei ce au ostenit în ogoarele Domnului, convinşi fiind că ştiinţa şi poporul nu pot fi mai bine slujite decât cu conştiinţa că a sluji ştiinţei este a sluji poporului şi a sluji amândurora e a sluji lui Dumnezeu.

Pastoraţie şi misionarism

(Urmare din pag. a 3-a)

promite scopul înalt al trăirii religioase în Sfânta Liturghie. Efortul spiritual al preotului în cadrul acestui program, menit să satisfacă cerinţele credincioşilor de care am amintit, nu va întârzia să-i aducă cele mai mari satisfacţii sufleteşti, dar mai ales conştiinţa unei datorii împlinite. Dacă nu sunt satisfăcuţi în zelul lor religios de cunoaştere şi de trăire duhovnicească, în duminica întreagă, ei vor îngroşa numărul defetiştilor care părăsesc Biserica în speranţa, deşartă — desigur, de a găsi aiurea ceea ce caută.

Pastoraţia astfel înţeleasă primeşte dimensiuni de **misionarism religios,** nu în sensul — uneori peiorativ — dat acestui cuvânt, care frizează prozelitismul religios, ci în sensul de **misionarism intern,** de dinamizare a sentimentului religios, de creştere pe făgaşul tradiţiei autentice ortodoxe. Se înţelege că, în aceste condiţii şi predica devine o **predică misionară.** Ea trebuie pregătită cu toată competenţa, rostită cu însufleţirea cuvenită, izvorâtă din iubirea preotului păstor de suflete pentru credincioşii ce i-au fost încredinţaţi.

Se spune că în îndepărtata Indie, un călător occidental a rămas uimit că oile merg după păstor. El a cerut ciobanului să-i împrumute cojocul, căciula, traista, toiagul şi întreg costumul acestuia pentru a vedea dacă oile vor merge şi după el. Spre surprinderea lui, oile nu l-au urmat. Foarte contrariat, călătorul l-a întrebat pe cioban dacă într-adevăr oile nu merg niciodată după un străin. — „Ba da, a răspuns ciobanul, merg şi după un străin dar numai atunci când sunt bolnave".

Citind această istorioară, ne vin în minte în chip firesc, cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos despre păstori şi năimiţi, despre oile care „cunosc glasul păstorului" şi merg după el (Ioan X, 4). Frumoasa metaforă este plină de semnificaţii adânci. Adevăratul păstor de suflete — şi nu năimitul, de care „să nu fie" printre noi — îşi sacrifică, dacă nu trupul, atunci cel puţin timpul şi toată preocuparea pentru a satisface aşteptările tuturor credincioşilor, îndeosebi a celor mai zeloşi şi mai dornici de o trăire autentică creştinească, în spiritul tradiţiei Bisericii noastre. Aceştia îl urmează cu dragoste şi admiraţie. Ei nu urmează pe străin decât atunci când sunt „bolnavi", când sufletele lor nu găsesc hrana duhovnicească de care au trebuinţă.

Pastoraţia noastră misionară nu are drept obiectiv tendinţe de prozelitism, ci preocuparea de a ne întări credincioşii în credinţa cea dreaptă, în trăirea acestor adevăruri de credinţă, păstrând astfel „unitatea credinţei şi împărtăşirea Sfântului Duh" în Biserică.

Kosovo — o problemă de azi?

(V)

Chestiunea macedoneană. Războiul neoficial purtat de creştini pe teritoriul otoman.

Precum am arătat în numărul trecut, Europa turcească a păstrat după 1878 mai multe provincii: Epir (revendicată de Grecia), Albania, regiunea Novi Pazar (revendicată de Serbia), Tracia (revendicată de greci şi bulgari), Macedonia (revendicată de sârbi, bulgari şi greci). Aceste provincii au fost împărţite în mai multe unităţi administrativ teritoriale turceşti, numite vilayete: Skoder (o fâşie îngustă din Albania nordică de azi), Kosovo (cuprindea regiunea Novi Pazar, deci Serbia veche, provincia Kosovo de azi, dar şi o parte din Macedonia actuală, cu capitala la Uschiub, numele turcesc al oraşului Skoplje), Ianina (cuprinzând Albania de sud şi Grecia de nord-vest), Bitola sau Monastir (cuprinzând Macedonia de vest, evident fără Scoplje care constituia capitala vilayetului Kosovo), Tesalonic (Macedonia de est) şi Adrianopol (în Tracia).

Precum se vede, graniţele unităţilor administrativ-teritoriale (vilayetele) nu corespundeau cu graniţele provinciilor istorice Albania şi Macedonia. Problema este foarte interesantă, deoarece europenii se refereau în cancelariile lor la aceste provincii istorice, în timp ce turcii nu le recunoşteau, impunând unităţile lor administrativ-teritoriale (vilayetele). Această neconcordanţă dintre graniţele vilayetelor şi cele ale regiunilor convenţionale europene a avut ca rezultat apariţia a numeroase probleme.

Astfel, provincia convenţională *Albania* cuprindea (conform *Enciclopediei Britanica*, ediţia din anul 1911) teritorii din patru vilayete: Skoder, Kosovo, Ianina şi Monastir. În anul 1910 avea o populaţie de 1,6 milioane (dintre care 1,2 mil. albanezi, iar restul slavi - sârbi şi macedonieni - şi aromâni), principalele oraşe fiind: Skoder (32 000 locuitori), Prizren (din vilayetul Kosovo - 30 000 locuitori), Ianina (22 000 locuitori), Jakovo (vil. Kosovo - 12 000 locuitori), Ipek (vil. Kosovo - 15 000 loc.), Berat (vil. Ianina - 15 000 loc.), Ohrida (vil. Monastir - 11 000 loc.), Tirana (vil. Skoder - 12 000 loc.), Girokaster (vil. Ianina - 12 000 loc.), Priştina (vil. Kosovo - 11 000 loc.). Precum se vede, azi doar patru din aceste oraşe se află în Albania.

Situaţia din provincia convenţională *Macedonia* era mai dificilă, fiindcă aceasta se întindea pe teritorii din vilayeturile Kosovo, Monastir şi Tesalonic. Populaţia provinciei era în 1910 de aproximativ 2,2 milioane locuitori. Dintre aceştia 1,3 mil. erau creştini, împărţiţi la rândul lor în slavi, greci şi aromâni. Numărul exact al acestora nu se poate preciza, întrucât recensămintele turceşti îi considerau pe toţi creştinii drept o singură naţionalitate. Statul bulgar îi considera pe toţi slavii din Macedonia de etnie bulgară, în timp ce statul sârb îi considera de etnie sârbă. Din rândul musulmanilor făceau parte colonişti turci (500 000), dar şi bulgari (130 000), albanezi (120 000), ba chiar şi greci (15 000). Cele mai importante oraşe erau Tesalonic (capitală de vilayet - 130 000 loc.), Monastir (capitală de vilayet - 60 000, dintre care 10 000 aromâni), Skoplje (capitala vil. Kosovo - 32 000 loc.), Seres (vil. Tesalonic - 28 000 loc.), Tetovo (vil. Kosovo - 19 000 loc.), Kumanovo (vil. Kosovo - 15 000 loc.), Prilep (vil. Monastir - 24 000 loc.), Cruşevo (vil. Monastir - 9 000 loc., dintre care 6 000 aromâni).

Cu alte cuvinte, în 1911 (înainte de stabilirea graniţelor actuale), provincia Macedonia cuprindea teritorii din nordul Greciei de azi, precum şi aprox. 2/3 din statul macedonean de azi; pe când Albania cuprindea întregul teritoriu al Albaniei de azi, dar şi mari porţiuni din Grecia şi din statul macedonean şi aproape întreaga regiune Kosovo de azi.

Revendicările statelor creştine balcanice se suprapuneau, ceea ce a dus la izbucnirea în 1912-1913 a două „războaie balcanice". Acestea au fost pregătite însă cu mult înainte, fiecare stat creştin din zonă trimiţându-şi din timp agenţi secreţi pe teritoriile vilayetelor amintite, cu scopul de a înfiinţa şcoli şi de a-i organiza pe conaţionali pentru marea confruntare presupusă că va avea loc. Cele mai numeroase şcoli se aflau în mâna grecilor (în anul 1901 existau 5 gimnazii şi peste 900 şcoli primare greceşti). Bulgarii, datorită exarhatului lor, au reuşit deschiderea în satele macedonene a mai mult de 700 şcoli primare, a 5 gimnazii şi 58 şcoli secundare. Guvernul român a finanţat 3 gimnazii (la Monastir, Berat şi Tesalonic) şi mai multe zeci de şcoli primare. Sârbii, în schimb, aveau în anul 1899, 178 de şcoli primare şi 15 gimnazii.

Preocuparea statelor vecine Turciei nu a fost doar dezvoltarea culturală a conaţionalilor, ci şi organizarea lor paramilitară. Încă din anul 1893 s-au organizat pe teritoriul macedonean *societăţi revoluţionare secrete*, fiind sprijinite de statul bulgar, unde a fost înfiinţată în anul 1895 un *Comitet suprem macedo-adrianopolitan*. Îngrijorată, Grecia a reacţionat în acelaşi mod. Astfel, de-a lungul timpului au apărut bande „revoluţionare" bulgaro-macedonene, sârbe, greceşti, aromâne, albaneze, bande care se atacau reciproc. Aveau loc scene de groază, arderi de case, alungări de populaţie, ba chiar şi uciderі de preoţi ortodocşi (grecii îi ucideau sau îi alungau pe preoţii bulgari; bulgarii pe cei greci). Autoritatea centrală turcească nu avea nici un interes să reacţioneze la aceste războaie de gherilă inter-creştine.

Când însă în anul 1903 bulgarii au pornit aşa-numita „insurecţie", trupele otomane au intervenit în forţă. 215 sate au fost arse, 25 000 persoane au fost ucise, iar alte peste 60 000 au rămas fără adăpost. Puterile europene au reacţionat, propunând turcilor un program de reforme a administraţiei macedonene. Dar în anii următori, autorităţile otomane nu au întreprins nimic pentru a rezolva situaţia.

În acest timp, masacrele dintre creştini continuau. După ce aromânii, sprijiniţi de guvernul de la Bucureşti, au cerut înfiinţarea unei organizaţii bisericeşti autonome (chiar ambasadorul român la Istanbul, Al. Lahovari, a cerut în anul 1903 patriarhiei ecumenice, ca episcopul de Ohrida să fie aromân; cererea nu a fost aprobată), grecii, care nu-i recunoşteau pe aromâni drept minoritate deosebită de cea greacă, au dezlănţuit o campanie de intimidare a populaţiei aromâneşti. Bandele greceşti au atacat, începând din toamna anului 1904, satele locuite de vlahi. Preoţi români au fost răpiţi, ba chiar şi ucişi în mod bestial cu toporul. Mitropolitul grec de Kerbene i-a catehizat în primăvara anului 1905 pe toţi preoţii care slujeau în limba română.

În ianuarie 1905, doi conducători aromâni din Monastir (azi Bitolia, în Macedonia) au fost atacaţi, iar preotul aromân grav rănit. O lună mai târziu, în satul Phlampouro, de lângă Filorma, au fost ucişi cinci aromâni şi albanezi (între care doi preoţi). Învăţătorul aromân dintr-un sat învecinat, Drosoperge, a primit ameninţări cu moartea şi a fugit la Monastir, unde a înmânat consulului român numele atacatorilor greci. Consulul român a fost însă rugat de fruntaşi ai bandelor bulgare să nu predea aceste nume autorităţilor turceşti, pentru a-i putea pedepsi ei pe atacatorii greci. (Max Demeter Peyfuss, *Die Aromunische Frage*, Viena, 1974, p. 90).

Pentru a potoli aceste masacre, România, sprijinită de toate puterile occidentale, a cerut turcilor recunoaşterea unei minorităţi aromâne deosebită de cea greacă. Într-adevăr, turcii au recunoscut minoritatea aromână printr-o lege din 23 mai 1905, fapt care i-a întărâtat şi mai mult pe greci. Bandele acestora au ucis în zilele imediat următoare 23 aromâni, au rănit alţi 7, au incendiat 13 şcoli, au ars manuale, cărţi bisericeşti în limba română. O bandă de aproape 100 greci a pătruns în noaptea din 4-5 august 1905 în satul Abdella din Pind, răpind pe trei dintre conducătorii aromâni locali, pe care i-au ucis apoi în pădure. În lunile următoare, satul a fost din nou atacat, 133 case şi alte clădiri (magazine, şcoala, ba chiar şi biserici în care se slujea în limba română) au fost distruse. Aceleaşi evenimente s-au petrecut în numeroase alte sate locuite de aromâni, fiind ucişi peste 100 de oameni (bărbaţi, femei, copii) şi multe mii de oi şi capre. Urmarea acestor atentate teroriste a fost ruperea relaţiilor diplomatice dintre România şi Grecia între anii 1906-1911. (*Ibidem*, p. 97).

Aceste exemple ilustrează starea de spirit în rândul populaţiei din Balcani la începutul secolului nostru. Tot în acelaşi fel s-au comportat grecii cu bulgarii, cu sârbii, cu albanezii; bulgarii cu grecii şi cu sârbii; sârbii cu albanezii şi albanezii cu sârbii. Grecia, Bulgaria, Serbia şi încă neconstituita Albanie duceau un război îndelungat, neoficial, pe teritoriu otoman, spre satisfacţia şi dispreţul Turciei şi a Europei. De fapt, aceste lupte nu aveau alt scop decât purificarea etnică, pentru a pregăti ocuparea ulterioară a unui teritoriu cât mai mare din Turcia europeană. Un agent secret austriac pomenea în anul 1907 de existenţa a 27 de bande greceşti şi 78 bulgare. Din nefericire nu le-a numărat şi pe cele albaneze şi sârbe. Cert este însă că victimile cele mai sigure au fost aromânii. Guvernul de la Bucureşti se afla prea departe, atât geografic, cât şi în mentalitate, de zona de conflict. De aceea, cele mai multe bande aromâne s-au aliat cu cele bulgare şi albaneze.

Luptătorii bulgari îşi găseau foarte des refugiu în locuinţele aromânilor. Iar când armata otomană a distrus, fiind sprijinită şi de bande greceşti, satele bulgăreşti din zona Kleisoura, aprox. 2 000 civili bulgari s-au refugiat în satele aromâneşti. Pe de altă parte, în septembrie 1906, o bandă albaneză, în care luptau şi aromâni, l-au ucis pe mitropolitul Fotie din Körce (Albania de sud). (*Ibidem*, p. 103-104).

Criza din anul 1908

În anul 1908 a fost cât pe aci ca războiul acesta neoficial să izbucnească oficial.

Mai întâi, în iulie, a izbucnit o răscoală a unei grupări revoluţionare turce, numită *Junii turci*, care l-au obligat pe sultan să aprobe o constituţie liberală. De acum înainte, Europa avea de a face în Balcani cu o Turcie democratică şi constituţională. Statele vecine creştine au sperat să poată obţine mai multe drepturi pentru conaţionalii „asupriţi".

Cei dintâi care au profitat de tulburările de la Constantinopol au fost bulgarii care, sprijiniţi de austrieci, şi-au declarat independenţa. Principele Ferdinand s-a autointitulat ţar.

Apoi, în octombrie, Austro-Ungaria a anexat Bosnia-Herţegovina, răpind astfel sârbilor orice speranţă de a realiza o Serbie Mare cu fraţii lor de sânge de la graniţa de vest. Opinia publică sârbă a cerut imperativ guvernului să declare război Austriei. Guvernul însă cunoştea mai bine situaţia economică a ţării şi a cerut sprijinul Rusiei. Aceasta încă nepregătită să se implice în Balcani, i-a îndemnat pe sârbi la înţelepciune (în spatele acestui sfat s-au aflat numeroase întruniri ale marilor puteri). Şi, în acest fel, Serbiei nu i-a rămas nici o altă metodă de a dobândi ieşire la mare, decât anexarea Macedoniei sau a Albaniei. În anul 1911 a fost înfiinţată societatea secretă *Unire sau moarte*, având ca ultim ţel crearea Serbiei Mari.

Războaiele balcanice din anul 1912-1913. Criza albaneză.

Încă din anul 1910 albanezii au încercat şi ei să profite de noul regim de la Istanbul, cerând constituirea unui stat autonom albanez pe teritoriul otoman. Redeşteptarea naţională albaneză începuse încă din anul 1878, când, la Prizren, în Kosovo, s-a constituit *Liga albaneză*. Aceasta avea două ţeluri principale. Cea dintâi, nereuşită, de a uni ţinuturile care în toate cancelariile şi cărţile de geografie ale vremii erau numite Albania (adică statul albanez de azi, regiunea Kosovo şi o fâşie din vestul Macedoniei de azi). Cel de-al doilea ţel al ligii era dezvoltarea culturii albaneze. Liga a fost însă desfiinţată de turci în anul 1881, totuşi aceasta a continuat să existe în secret. Într-o întâlnire a intelectualităţii albaneze de la Monastir din anul 1908, s-a adoptat o ortografie unitară, în grafie latină, pentru limba albaneză, împărţită, după cum se ştie, în două dialecte principale: gheg şi tosc.

În acei ani de deşteptare a albanezilor, singurul ajutor pe care l-au primit a fost cel din partea României. La doar trei ani după interzicerea de către autorităţile turce a *Ligii albaneze*, s-a înfiinţat la Bucureşti societatea culturală *Drita* (Lumina), iar peste alţi trei ani societatea ştiinţifică *Dituria* (Ştiinţa), cu filiale în alte oraşe ale României. În anul 1892 s-a înfiinţat la Bucureşti „Institutul cultural albano-român", subvenţionat de statul român. Era de fapt o şcoală pedagogică care pregătea învăţători pentru albanezii din Imperiul otoman. În 1905 s-a deschis o altă şcoală albaneză la Constanţa. În 1909 s-a constituit „comunitatea ortodoxă albaneză din Bucureşti", căreia statul român i-a cedat în 1911 o biserică în Bucureşti (în care se slujise şi până atunci în limba albaneză). (M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Buc., 1994, p. 400). Intelectualitatea de frunte a României de la sfârşitul secolului trecut sprijinea revendicările albanezilor, datorită faptului că îi considerau fraţi de sânge ai românilor (după expresia lui Haşdeu, patronul „Institutului cultural albano-român", cât şi datorită atacurilor la care erau supuşi atât aromânii, cât şi albanezii din partea bandelor greceşti.

Colaborarea albano-română exista şi pe teritoriul otoman. În sate cu populaţie mixtă aromână-albaneză, se predau în şcolile aromâne şi limba albaneză, iar unii învăţători aromâni erau membri ai cluburilor culturale albaneze. De asemenea, în unele biserici aromâne se slujea şi în limba albaneză.

În anul 1910, turcii au respins cererea de autonomie a Albaniei, ceea ce a dus la izbucnirea unor lupte, mai întâi în nord (chiar în provincia Kosovo de azi, în jurul oraşelor Prizren, Djacovo, Ipek), apoi în anul 1911, şi în sud (la Vlora şi Girokaster). Trupele insurgente albaneze au cucerit la începutul anului 1912 Priştina, apoi zona Ipek, iar în luna august chiar şi Skoplje. Turcii au capitulat, recunoscând o Albanie autonomă, compusă din vilayetele: Scoder, Kosovo, Ianina şi Monastir (Edwin E. Jacques, *The Albanians. An Ethnic History from Prehistoric Times to the Present*, 1995, p. 273).

Însă acesta dădea peste cap planurile expansioniste ale Serbiei, Bulgariei, Greciei şi Muntenegrului. Diplomaţia rusă reuşise să aducă Serbia şi Bulgaria la masa tratativelor, terminate cu semnarea, la 13 martie 1912, a unui tratat secret de alianţă. Acesta prevedea împărţirea teritoriului otoman care mai rămăsese în Europa. La această alianţă s-au alăturat mai apoi şi Muntenegru şi Grecia. De teama înfăptuirii acestei Albanii autonome, cele patru state creştine au declarat război Turciei, însă înainte de a se ajunge la o înţelegere definitivă asupra împărţirii teritoriului. Astfel, la 8 octombrie 1912 a început *primul război balcanic*.

În timp ce bulgarii se îndreptau asupra Adrianopolului, muntenegrenii au ocupat Ipekul, sârbii Novi Pazar, regiunea Kosovo, nordul şi centrul Albaniei de azi, cucerind chiar portul Durres, alături de o porţiune din litoralul Adriatic (obţinând, în sfârşit, mult visata ieşire la mare). De asemenea, armatele sârbe au cucerit nordul Macedoniei (până la Monastir). Grecii au pătruns în Macedonia de sud şi în Epir. Tesalonicul a fost cucerit în comun de greci şi bulgari. Turcii au rezistat la Adrianopol, Şkoder (râvnit de muntenegreni) şi Ianina (aici turcii, albanezii şi aromânii au luptat în comun împotriva asediatorilor greci).

Prin aceste lupte, visul albanezilor de a constitui un stat autonom s-a năruit. Aproape tot teritoriul locuit de ei se afla sub ocupaţia trupelor aliate. În aceste condiţii, pentru a atrage europenilor atenţia asupra lor, albanezii şi-au declarat independenţa la 28 noiembrie 1912 la Vlora.

Conferinţa de pace dintre beligeranţi a debutat la 16 decembrie 1912 la Londra. A doua zi însă s-a întrunit, tot la Londra, sub conducerea ministrului de externe englez, o „conferinţă a ambasadorilor" puterilor europene. Aceasta a fost de fapt cea care a „rezolvat" problemele din Balcani. Austria şi Italia doreau în principal alungarea sârbilor de la Marea Adriatică (italienii cu scopul de a ocupa ei Albania, în timp ce austriecii doreau să ia sârbilor orice ieşire la mare) (cf. Charles şi Barbara Jelavich, *The Establishment of the Balcan National States, 1804—1920*, University of Washington Press, ed. III-a, 1997, p. 230). S-a aprobat în principiu formarea unei Albanii independente (20 decembrie), graniţele ei exacte urmând să fie stabilite ulterior. Datorită faptului că Albania independentă a fost creată doar pentru ca sârbii să fie alungaţi de la Adriatică, s-a lăsat noului stat numai o fâşie îngustă de-a lungul ţărmului adriatic.

Pentru a obţine recunoaşterea independenţei Albaniei de către Rusia, austriecii şi italienii au acceptat ca regiunea Kosovo să fie cedată Serbiei. Astfel, Albania, în graniţele sale de azi, este un rezultat al compromisului dintre diplomaţiile rusă şi austriacă (Jelavich, *op. cit.*, p. 232). Prin aceasta, jumătate din populaţia albaneză a rămas în afara graniţelor statului ei naţional (în Kosovo, vestul Macedoniei şi Epir), nici una din marile puteri nefiind interesate de soarta acestor oameni. O problemă o constituia totuşi graniţa de sud a Albaniei, deoarece România cerea ferm ca populaţia aromână din munţii Pindului de nord să fie încorporată Albaniei şi nu Greciei. Opinia publică românească era revoltată de ştirile că trupele de ocupaţie greceşti din Macedonia de nord arestaseră şi deportaseră fruntaşi ai mişcării naţionale aromâne. Chiar şi în Albania ocupată de sârbi, cea mai mare parte a aromânilor i-au sprijinit pe albanezi.

(Continuare în pag a 7-a)

PAUL BRUSANOWSKI

Câteva cuvinte despre controversatul manual alternativ de istorie de clasa a XII-a

De la bun început trebuie să arăt, din onestitate profesională, că nu am avut posibilitatea să citesc manualul alternativ pentru clasa a XII-a de la Editura Sigma. Cu toate acestea, în calitate de istoric, îmi permit să abordez problema deoarece, exact ca la fotbal, din nou toată lumea are impresia că ştie şi, mai ales, că se pricepe la istorie. Cred că ar trebui subliniate anumite aspecte în legătură cu disputa stârnită şi, în general, de noile programe şi manuale de liceu care au intrat în vigoare în toamna aceasta.

Remarc — e drept, cu amărăciune — că glasurile calme ale unor reputaţi specialişti — ca cel al Profesorului Giurescu, spre a da un singur exemplu — au fost repede uitate de cei (puţini) care le-au auzit şi ignorate de mulţi. De aici, climatul de violenţă în care s-a produs atacul împotriva manualelor, în general, ceea ce nu putea rămâne fără consecinţe asupra replicilor, violente, uneori, şi ele. S-a criticat, cu sfântă mânie proletară, un manual, o carte, pe care cei mai mulţi nu au văzut-o. Tonul l-au dat parlamentarii din comisiile de cultură, care au cerut interzicerea sau chiar arderea manualului alternativ pentru clasa a XII-a. În condiţii normale, propunerea arderii unei cărţi ar trebui să aibă nişte consecinţe catastrofale pentru cariera politică a parlamentarului sau parlamentarilor care a(u) cerut aceasta. Este un lucru ştiut, din istorie, că naziştii şi comuniştii, când au ajuns la putere, au golit bibliotecile, practicând metoda epurărilor, în cazul primilor, arderile de carte au devenit metodă curentă.

Presa scrisă şi nescrisă — desigur, nu în totalitate — a preluat ştafeta mâniei, acuzându-i pe autori că dau dovadă de „nesimţire", că sunt „antinaţionali", „penibili". Culmea ofensei pentru breasla istoricilor profesionişti, indiferent că aceştia acceptă ori resping recenta apariţie de la Sigma — un post privat de televiziune a prezentat, la „ştiri", un grup de tineri puşcăriaşi, de clasa a XII-a, de la un penitenciar din judeţul Buzău, pare-mi-se, grup ce a criticat aspru manualul alternativ — pe care, bineînţeles, subiecţii în cauză nu l-au văzut, anunţând că refuză să înveţe după el.

Exemplul de mai sus pune în evidenţă caracterul complet neştiinţific al ostilităţilor, care au căpătat caracter de campanie. Trebuie spus neted că polemica ştiinţifică este complet diferită de campanie, desfăşurându-se pe alte coordonate şi după alte criterii, inclusiv de ordin moral. Prin polemică ştiinţifică, declanşatorul acesteia are intenţia să-şi convingă partenerul — nu adversarul, fie el autor al unui studiu academic, al unui curs universitar, al unei cărţi ori al unui manual alternativ de liceu — de justeţea argumentelor sale. Celălalt se poate lăsa convins, dar poate, tot atât de bine, să rămână la părerile sale, după principiul *suntem de acord că noi doi nu suntem de acord*. Prin campanie, declanşatorul are intenţia să-şi demoleze adversarul, indiferent prin ce mijloace, însă, de obicei, o face *cu gură de ţaţă şi ură de slugă*, cum cutremurător aflăm din *Jurnalul Fericirii* steinhardtian. Numai cine n-a vrut nu şi-a exprimat părerea în stilul de mai sus. Unii dintre nemulţumiţi nu numai că n-au citit manualul, dar nu cunoşteau nici programa care i-a stat la bază şi lăsau impresia că toată istoria se rezumă la manualul dintr-un singur an de studiu şi, încă, doar la cel editat de Sigma. Semnificativ mi se pare faptul că istoricii de carieră au protestat la acest tratament, în vreme ce spriijnul pentru urâta campanie a venit din partea nespecialiştilor — unii dintre ei, pe bună dreptate catalogaţi, drept *manipulatori de talie mică a ideilor de tip comunist* — nedeprinşi şi nepregătiţi pentru o discuţie serioasă, care au dezgropat securea unui război intelectual în stare a ne trezi cele mai sinistre amintiri din regimul trecut. Cu ei şi, mai ales, prin intervenţiile lor, butada lui Napoleon, după care istoria este o servitoare bătrână obişnuită să fie violată de toată lumea, ni se pare mai de actualitate ca oricând.

Este îndeobşte cunoscut faptul că principiul manualelor alternative este unul european, iar acum nu s-a făcut altceva decât să se revină la sistemul antebelic din învăţământul românesc, cel cu manuale alternative. De altfel, Ministrul Învăţământului vorbea chiar de existenţa unor acorduri cu organisme internaţionale (europene), acorduri care să permită şi să susţină, logistic şi financiar, această operaţie.

Abordând problema manualului propriu-zis, cred (pentru că nu am avut posibilitatea să-l citesc, după cum am arătat încă de la primele rânduri) că s-a dorit a fi unul modern, dar a păcătuit printr-o cascadă de stângăcii. În primul rând, presupun că acesta s-a vrut unul rupt de tradiţia comunistă a manualului unic, rezultat al unei mentalităţi ce înţelegea să accepte doar conducătorul şi partidul unic. Abordarea este, în mod cert, postmodernă, dar trebuie să admitem că postmodernismul este privit la noi, mai degrabă, ca un curent ce are drept de cetate în lumea artelor şi mai puţin în cea a istoriei. În tot cazul, până în acest moment, în lumea manualelor de istorie s-a dovedit a fi un eşec. Sau eşecul s-a datorat numai manierei de abordare. Spre exemplu, oricâtă libertate în gândire ar dori autorii să le acorde elevilor, nu este admisibil ca domnitorii să nu fie încadraţi cronologic. Şi nu este admisibil din simplul motiv că aceştia devin, astfel, „inoperanţi", din punct de vedere istoric. Domnit-a Mircea cel Bătrân înaintea lui Basarab I, Întemeietorul (repet, Întemeietorul) sau invers? Fost-a domn Ştefăniţă Vodă înaintea lui Ştefan cel Mare, adică este oare posibil ca nepotul să fi ajuns mai întâi pe tronul Moldovei? Mister, în lipsa încadrărilor cronologice!

(Continuare în pag. a 7-a)

CONSTANTIN ITTU,
Doctor în Istorie,
Doctor of Philosophy

O nouă piatră în alcătuirea edificiului operei teologice a Î.P.S. Antonie al Ardealului: cartea de memorialistică — „Amintirile Mitropolitului Antonie Plămădeală"

– ECOURI –

În ziua de 14 septembrie a.c. a avut loc la Sala Radio din București lansarea volumului „AMINTIRILE MITROPOLITULUI ANTONIE PLĂMĂDEALĂ", apărut la Editura CUM din Capitală în acest an.

Lucrarea este de fapt o suită de înregistrări făcute cu Î. P. S. Sa, la Mânăstirea „Brâncoveanu" Sâmbăta de Sus, jud. Brașov, de către doi reputați redactori ai Radiodifuziunii Române, Dragoș Șeuleanu și Carmen Dumitriu și se bucură de o prefață semnată de către academicianul și omul de cultură Răzvan Theodorescu.

La această festivitate de excepție au luat parte personalități marcante ale vieții politice, culturale și religioase din Capitală, invitați, un numeros public.

Prezentăm în continuare fragmente din alocuțiunile rostite de personalitățile prezente la acest «*Eveniment cultural al anului*», așa cum a fost considerat de către cei prezenți dar și de mass-media românească.

Academician NICOLAE CAJAL,
Președintele Federației Comunităților Evreiești din România

„Eminențe, excelențe, doamnelor și domnilor. În primul rând doresc și nu conjunctural, să mulțumesc conducerii acestei prestigioase instituții, care m-a invitat aci astăzi, la lansarea acestui volum de memorii ale Mitropolitului Plămădeală, carte realizată după discuții cu prietenii noștri, valoroșii ziariști Carmen Dumitriu și Dragoș Șeuleanu și vreau să mulțumesc încă o dată pentru că sunt aci, nu numai pentru că asist la un moment sărbătoresc, ci și pentru faptul că am ascultat o serie de vorbiri care într-adevăr îți înalță sufletul și îți îmbogățesc gândirea.

Trebuie să spun că am avut ocazia, să fiu la Sâmbăta lângă Mitropolitul Antonie Plămădeală în momentul în care acceptase, de puțină vreme să se lase, spun terorizat, pentru că ziariștii câteodată terorizează spre bine, de Carmen și Dragoș Șeuleanu și începuse convorbirile pentru realizarea acestui minunat volum. Spun minunat pentru că l-am avut de câteva zile și am avut ocazia să citesc un mare număr de capitole și într-adevăr, în afară de interesul istoric, interesul pentru cultură, dovedește odată în plus marea deschidere a Înalt Prea Sfinției Sale Mitropolitul Plămădeală, cunoștințele lui, cultura lui, bunătatea lui, deschiderea pentru ceilalți. Și într-adevăr, discuțiile care le-am avut câteva ore la Sâmbăta, cu domnia sa atuncea m-au marcat, mi-au lăsat o serie de amintiri deosebite, din care multe elemente și cele mai importante, le găsesc și în acest volum de memorii și este vorba de credința lui, problemele de multiculturalitate, de dialog, de înțelegere între oameni, ecumenism. Și într-adevăr, din păcate tot atunci la Sâmbăta, după puține ore am asistat la începutul, la debutul bolii sale, accidentului său neurologic, care sigur ne-a îngrijorat pe toți, dar în acele momente cu toate greutățile pe care le avea și la mers și la exprimare, a continuat să-și susțină cu putere credința lui în prietenie, în bunătate, în dorința de colaborare. Și într-adevăr, acest volum pe care-l prezentăm astăzi aci, pe care este prezentat și nouă și tuturor, este aș spune o bijuterie în domeniul respectiv.

Dealtfel, eu cunosc bine activitatea lui Dragoș Șeuleanu și a lui Carmen Dumitriu și nu mă miră acest lucru, pentru că e așa cum s-a spus, chiar de Sfinția Sa, este o calitate pe care o au ca ziariști excelenți, de a stoarce, de a scoate tot ce e mai important din ceea ce știe sau trebuie să-și aducă aminte omul cu care ei discută.

Eu cred, că succesul acestui volum se datorește personalității Mitropolitului Plămădeală, calităților lui și repet, dorinței lui de a fi bun, de a fi prieten, de a fi, eu nu folosesc termenul tolerant ci colaborator perfect, prieten. Pentru că problema de tolerant obligă o parte superioară sau gândire că cineva este superior. Și spun în permanență era un om care susținea problemele necesității de luptă împotriva intoleranței, dar și el accepta ideea că-i bine să folosim prietenie, colaborare și nu toleranță.

Ei bine, spun nu mă miră succesul acestui volum și un succes care îl va avea desigur repede, pentru că încă o dată autorul memoriilor și ziariștii care au stimulat și au susținut posibilitatea și viabilitatea acestor memorii ale Mitropolitului Antonie Plămădeală, sunt personalități remarcabile".

ION ILIESCU,
Președintele Partidului Democrației Sociale din România, fost Președinte al României

„Fără îndoială Părintele Antonie Plămădeală este o personalitate proeminentă a Bisericii Ortodoxe Române, este un intelectual de mare valoare, un om al cărții și un om dotat cu un talent deosebit al narațiunii, ceea ce se vede și din această carte.

Aseară am parcurs o parte din ea, și povestește cum copil, elev, școlar la unsprezece ani i se descoperă talentul scrierii, dintr-o compunere comandată de profesorul de limba română. Responsabil al bibliotecii clasei, fiind un pasionat al cititului și a parcurs foarte multe lecturi, care i-au creat acest bagaj, acest tezaur de cunoștințe care se vădește în tot ceea ce scrie, eruditul Plămădeală.

Eu vreau să relatez aici doar o latură a personalității Părintelui Antonie, pe care l-am cunoscut în 1977, era după cutremur, eram la Iași și avea loc la Iași o reuniune a Consiliului Bisericilor Europene. Sigur, era personalitatea proeminentă a lui Iustin Moisescu care a dominat această reuniune, dar cel care s-a ocupat nemijlocit de organizarea reuniunii și care a fost spiritul foarte activ prezent în toată desfășurarea ei, a fost Părintele Antonie Plămădeală și am avut prilejul să-l cunosc, să mă întrețin cu dânsul, să dialoghez cu personalități-

le prezente, reprezentând toate Bisericile Europene și am văzut cu câtă stimă și considerație îl apreciau pe Părintele Antonie Plămădeală. Deci era un om dotat cu un talent deosebit pentru diplomație, era un fel de ministru de externe al Bisericii, care se ocupa de aceste contacte internaționale ale Bisericii.

Peste timp am avut numeroase prilejuri, de întâlniri, dialoguri, dânsul a fost reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, la dialogul celor două Biserici creștine, la reuniunea de la Balamad, unde s-au pus bazele reluării contactelor și dialogului între Biserica Ortodoxă și Biserica Catolică și a fost unul din factorii motori ai promovării în primul rând, a acestei întâlniri și ai promovării dialogului între cele două Biserici. Așa încât printre multiplele virtuți și talente ale celui pe care îl onorăm astăzi și care ne onorează prin cartea care o oferă, alături de multe altele, această virtute de om dotat cu o abilitate intelectuală deosebită, un veritabil diplomat, am ținut să o reliefez pe scurt în această reuniune a noastră".

D-na CARMEN DUMITRIU

„Aș fi vrut să pot să încep, ceea ce vreau să spun cu: sărut dreapta, vlădica! Pot să spun dar unui alt vlădică pe care îl iubesc la fel de mult. Aș fi vrut să spun deci: sărut mâna vlădică! Și să-l vedeți și să-l auziți. E bogat cum nu e nimeni, pentru că are o minte cum nu se poate povesti, iar această carte a noastră, nu e nici pe departe măcar o bucățică, din ceea ce reprezintă acest om pentru viața publică românească, pentru spiritualitatea română.

Am să vă povestesc doar o secundă, pe care am avut norocul să o trăim împreună cu elevii Înaltului Antonie Plămădeală. Deci seara după hram, după ce Înaltul vorbise oamenilor și îl ascultau femeile de la sat, bărbații, copiii, nu sufla nimeni căci vorbea: stăpânul și Mitropolitul. Am simțit că acest neam are un stăpân, are un suflet, are o minte, are un crez. Toți se ridică în picioare, toată lumea cântă: „trăiască stăpânul și Mitropolitul nostru"! Și spuneți-mi dacă nu vă înfiorați la aceste cuvinte și nu vă simțiți legați peste veac cu acei care vă sunt bunici și străbunici, cu pământul din care vă trageți. Deci vlădica terminase toate slujbele zilei, terminase cu toate scrisorile și reclamațiile care veniseră la scară să i se adreseze și venise vremea cinei și ne-am trezit cu un călugăr care ne-a spus: „vlădica vă invită la cină". Acolo erau chipuri pe care nu le văzusem decât la televizor, oameni despre care nu aflasem decât din știrile de ziare. Înalt Prea Sfințitul Daniel de la Iași, Prea Sfințitul Casian și încă mulți alți ucenici. Și a început cu o întâmplare care seamănă cu pagini de Sadoveanu. Glume, discuții dogmatice, amintiri despre Vatican, despre Strasbourg, despre Oxford, despre Londra, despre America, Înaltul vorbea despre toate lucrurile acelea de parcă eram acolo și știam exact ce gust avea mâncarea pe care o mâncase la cine știe ce masă, știam și ne povestea în engleză, în franceză, ba ne punea și la exercițiu. Ne cerea și câte o dată din istorie, câte o maximă: Cine a zis-o? Când a zis-o? De ce a zis-o? Eram înmărmuriți și nu mai aveam curaj să mai deschidem gura.

A fost după-amiaza în care s-a îmbolnăvit. Și vlădica le-a ținut piept și le-a explicat: ba în franceză, ba în engleză, la cătăramă de ce a luptat Biserica Ortodoxă Română? Cu cine? Și cum a fost convietuirea cu comunismul. Dacă nu l-aș fi ascultat mai întâi pe rabinul Rosen și nu aș fi aflat același lucru, că pentru a conduce trebuie să faci compromisuri, și că păcatul e al conducătorului, iar succesul e al poporului, poate n-aș fi înțeles de la început. Și mi-am adus aminte de o întâmplare pe care vlădica poate să o confirme. În România nu erau suficiente Biblii pe timpul comunismului. Și Prea Fericitul Părinte Patriarh, pe care aș dori să-l mângâiem cu un gând bun de dragoste fiiască, pentru toate necazurile pe care le îndură, în calitate de păstor, a vrut să-i spună prietenului său rabinul Rosen ce i se întâmplă. Și-au făcut semn unul altuia și au zis: „Hai să mergem pe scară, te conduc". Și l-a condus".

Consilierul ministrului de Interne, reprezentantul din Minister
D-nul LIVIU MUREȘAN

„Totodată sunt dator să spun că am avut prilejul să-l cunosc pe Mitropolitul Antonie Plămădeală imediat după revoluție, însoțind câteva personalități care atunci descopereau România și vreau să spun că și-a adus contribuția ca acele personalități, nu numai să descopere România, ci să devină ambasadori ai României de-a lungul anilor. Sunt lucruri care sunt puțin reținute de către istoria noastră a ultimilor zece ani, însă am fost unul dintre cei care am avut ocazia să-l descopăr ca adevărat ambasador, ca adevărat ministru de externe, așa cum s-a spus aici, al României.

Totodată colegi, dacă îmi dați voie să spun așa, pentru că și eu am lucrat în presă cu niște ani în urmă. Dragoș Șeuleanu și cu Carmen Dumitriu au știut cum să pună în valoare această personalitate, dacă vreți, să ne pună la îndemână prin această carte și le mulțumesc și le doresc succes în această aventură care se numește, editura Cum.

În final aș vrea, vă rog, să ne gândim cu toții la instituțiile și personalitățile, care sunt parte dacă vreți, a acestei securități naționale. Aș spune: armata, internele, Biserica, radio-ul și celelalte, valori cu care operăm, să știm că ele contează și că ele trebuie apărate în momentele grele, pe care un neam le are sau o perioadă, ești nevoit să le parcurgi.

Vreau să vă mulțumesc încă odată, pentru faptul că suntem cu toții împreună și pentru acest moment deosebit și vă rog să-i transmiteți domnului Mitropolit din toată inima, multă sănătate și toate cele bune".

Președinte, Director General al Societății Române de Radiodifuziune
Prof. univ. Dr. TUDOR CĂTINEANU

„A dat, au dat și primul exemplu recuperând memoria exemplară a Mitropolitului Plămădeală într-o carte cu care luăm acum contact.

Îmi îngăduiți să-mi amintesc două secvențe din viața Mitropolitului Plămădeală care m-au impresionat profund. Prima s-a întâmplat la înmormântarea lui Constantin Noica la Păltiniș, atunci l-am văzut și auzit pentru prima dată. Impresionându-mă cu toată ființa dânsului. Mai scurt, Noica autorul celebrei particule fecundă, infinit metafizică, particula întru, a lucrat în orizontul ființei, evident și teologia lucrează în orizontul ființei, dar înțelesurile fundamentale ale cuvântului ființă în cele două registre, metafizic și teologic sunt la limita identității fără să se identifice, deci doar a proximității. Modul suveran în care Mitropolitul Plămădeală a speculat această proximitate în sensul superior al cuvântului, a fost pentru mine o încântare metafizică. Viața poate fi un destin exemplar, poate să fie o risipă, poate să fie și un calvar, dar e vorba de un calvar care dealtfel s-a mântuit, ieșind la lumina înțelesului deplin și al cuvântului deplin rostit, pentru toată lumea și pentru noi".

O carte în ajutorul profesorilor de religie

Constantin CUCOŞ: „EDUCAŢIA RELIGIOASĂ". Repere teoretice şi metodice, Editura POLIROM, Iaşi, 1999, 310 p.

În valoroasa editură ieşeană, în cadrul colecţiei „Ştiinţele educaţiei — Structuri, conţinuturi, tehnici", a apărut lucrarea reputatului profesor al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale educaţiei din cadrul Universităţii „A. I. Cuza" din Iaşi, Constantin Cucoş.

Lucrări anterioare ca: „Pedagogie şi axiologie" (E.D.P., Buc., 1995), „Pedagogie" (Iaşi, 1996), „Istoria gândirii pedagogice" (Iaşi, 1997) sau „Educaţia religioasă — Conţinut şi forme de realizare" (E.D.P., Buc., 1996), precum şi alte multe articole, anunţau această lucrare, autorul, prin conţinutul şi direcţia cercetării pedagogice, înscriindu-se în acest efort de revalorizare a Pedagogiei în sistemul de idei al religiei. Volumul de faţă, care se constituie într-o fericită continuare pe temei teoretic şi metodic al celui din 1996, dispune de un cuvânt înainte al Î. P. S. Daniel, Mitropolit al Moldovei şi Bucovinei, care subliniază demersul autorului în realizarea unui „tip de discurs" înscris pe o linie modernă de factură cu adevărat universitară, care cere o raportare corectă din partea dascălilor de religie nu doar sub aspectul „dăscălie = chestiune de talent înnăscut", ci şi de „dăscălie ştiinţifică", încadrată în metodă şi tehnică pedagogică.

Aşa cum se exprimă domnul Cucoş în „Introducere", tematizarea raportului dintre religie şi valorile religioase a constituit punctul de plecare în acest nou itinerar de cercetare pedagogică şi practic-teologică.

Capitolul I: „Educaţia religioasă — între necesitate şi posibilitate" (p. 13-34) conţine şi dezvoltă teme ce privesc mai mult dimensiunea analizei sociologice, a impactului între religie şi educaţie, religie şi culturalizare, precum şi noile categorii şi direcţii socio-profesionale pe care le implică introducerea religiei în ampla sferă a învăţământului şi a reformei acestuia. Chestiunile legate de statutul profesional preot - profesor (din păcate fără o analiză asupra conţinutului pe care această categorie o avea drept structură în vechea şcoală românească, mai ales interbelică), statutul educaţiei religioase în şcoala românească (mereu modificabil, însă, în funcţie de „alternanţa la putere"), analiza factorilor responsabili pentru realizarea educaţiei creştine (fără a analiza, însă, şi aspectul interdisciplinarităţii, ca şi cum **numai** profesorul de religie face **educaţie creştină,** cel de română sau istorie sau ... putând fi scutiţi de aceasta), precum şi întreita relaţie a religiei cu şcoala generală, cu liceul şi cu universitatea, cereau totuşi mai multă luciditate practică şi mai puţină polemică. E drept că articolele ce constituie conţinutul acestui capitol apăreau pe „piaţa informaţională", în momente de criză unele dintre ele nesoluţionate, nedepăşite, nici astăzi. Autorul pierde din discursul „academic", dar câştigă în adevăr, şi acesta este lucrul cel mai important.

Capitolul II analizează „Educaţia religioasă în perspectivă istorică", autorul surprinzând aspecte ale educaţiei în sistemul israelit, al antichităţii clasice cu accente deosebite asupra paradigmei educaţionale creştine. Aici sunt surprinse contribuţiile Părinţilor Bisericii, filosofilor creştini precum şi a clasicilor pedagogiei universale în ceea ce priveşte educaţia religioasă. În cadrul preocupărilor spiritual religioase din pedagogia contemporană, autorul face însă aceeaşi omisiune ca toţi „modernizatorii" şcolii româneşti de psihologie sau pedagogie: ocoleşte pe români, ca şi cum cartea ar fi fost scrisă pentru studenţi germani sau americani. Ar fi fost instructivă o astfel de analiză în ce priveşte evoluţia conceptului în pedagogia românească, cu un discurs deloc neglijabil sub acest aspect.

Excelent apare însă Capitolul III, unde ne sunt revelate „Modele şi motive educaţionale în creştinism" (p. 73-89), un capitol lăsat „deschis" oricărei cercetări ulterioare.

Odată cu Capitolul IV se intră deja în sfera pe care volumul de faţă şi-l propune în subtitlu. Capitolul IV: „Prefigurări contemporane ale valorilor religioase. Importanţă, metamorfoze, implicaţii" aduce excelente demersuri în analiza raportului cunoaştere - credinţă - educaţie. Excelează analiza privind demersurile educative ale artei religioase, religia şi kitschul, pedagogia semnului religios şi altele, toate aducând o „boare" de revoltă împotriva falsei pedagogii ridicată la rang de „model cultural" de unii din cei care **predau** religia.

Capitolul V: „Valenţe educative ale valorilor religioase" constituie, după părerea noastră, nu numai miezul ştiinţific al lucrării, ci şi un veritabil spaţiu de meditaţie asupra a ceea ce este şi asupra a ceea ce ar trebui să fie „Didactica Magna" în ceea ce priveşte educaţia religioasă. Din nefericire, nici aici conţinutul nu acoperă totdeauna subtitlul propus. Multe din aceste subtitluri (de exemplu: „Rolul educativ al Bisericii" sau „Preotul ca educator"), putând constitui excelente teme de doctorat. Ba chiar la subcapitolul: „Valenţe educative ale serviciului divin", răspunsul amplu îl putem afla deja în teza de doctorat a Părintelui Lector Dr. Nicolae Dura: „Propovăduirea şi Sfintele Taine", Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 1999, 286 p.

Capitolul final: „Concluzii cu caracter teoretic şi metodic" (p. 293-300) este un capitol de direcţii, de linii de forţă în realizarea unei educaţii competente.

Lucrarea conţine şi o excelentă bibliografie de real ajutor celor care caută să fie mai buni în ceea ce-i priveşte ca „oameni ai catedrei".

În ansamblu, lucrarea se constituie într-un excelent demers de elucidare a punctului de forţă în care se află şcoala românească şi Biserica Ortodoxă în încercarea de redresare a educaţiei religioase. Copiii aşteaptă încă.

Pr. Asist. Drd. C-TIN NECULA

Luminile virtuţii creştine înnobilează viaţa

Pe traseul unei îndelungate şi rodnice cariere didactice, în paralel cu munca la catedră, *pr. prof. dr. Sorin Cosma* a desfăşurat şi o ritmică activitate de cercetare ştiinţifică vizând unele componente de bază ale teologiei. O parte din contribuţii au văzut lumina tiparului în paginile unor periodice teologice, iar în ultimul timp, acumulările de peste vreme sunt date publicităţii într-o succesiune de cuprinzătoare volume: *Cuvinte ale dreptei credinţe* (Arad, 1992, 565 pag.), *Cumpătarea în etica filosofică antică şi în morala creştină* (ed. Helicon, 1998, 440 pag.), lucrări urmate de recenta carte intitulată: *Virtutea şi razele ei de lumină* (ed. Banatica, 1999, 326 pag.). Această ultimă apariţie editorială abordează o varietate de aspecte înscrise pe coordonatele fundamentale ale moralei creştine, supunând analizei, cu preponderenţă, variate laturi ale virtuţii creştine văzute ca un evantai alcătuit din multiple şi benefice raze de lumină.

Astfel, întinsul material al cărţii, organizat după un plan unitar şi coerent, cuprinde aproape patruzeci de referinţe (definiri şi ample explicitări în capitole şi subcapitole) la categoria de *virtute,* insistând, printre altele, asupra unor concepte bogate în semnificaţii, precum: evlavia, păcatul, iubirea, dreptatea, înţelepciunea, cumpătarea, bărbăţia.

Pe axul tematic al lucrării, un relief aparte îl are capitolul consacrat efectelor benefice ale virtuţii creştine prin: smerenie, blândeţe, răbdare, rugăciune, pocăinţă, stăruinţă ş.a.

În fine, cartea ne oferă o substanţială analiză referitoare la unele aspecte sociale ale virtuţii creştine, cu importante puncte de vedere privind patriotismul ca datorie creştină, semnificaţia morală a jurământului, trăsăturile morale ale sentimentului de prietenie, ale relaţiei în familie ş.a.

Şi de această dată, autorul dovedeşte o aleasă erudiţie în domeniu şi reconfirmă stăpânirea cu competenţă a instrumentarului de cercetare ştiinţifică. La o lectură atentă, înţelegem că acest valoros studiu de morală creştină este străbătut de o deviză cardinală, şi anume că omul îşi poate trăi viaţa cum doreşte, dar trebuie să se gândească la consecinţe. Din această idee incitantă izvorăşte firesc varianta optimă: trăirea în virtute conduce la binefăcătorul echilibru moral şi spiritual în ansamblu şi, respectiv, la sănătate trupească.

De altminteri, atât cărţile anterioare ale *dr. Sorin Cosma,* cât şi aceasta în discuţie sunt scrise astfel spre a se realiza o firească comunicare între lumea conceptelor teoretice, a abstracţiunilor livreşti şi trăirea cotidiană individuală şi existenţa comunitară. De aici, accesibilitatea pentru toate categoriile de cititori ca îndreptar moral, spiritual, căci, aşa cum rezultă din întregul conţinut, acest studiu (de o evidentă densitate ideatică) configurează convingător, într-o manieră seducătoare, portretul moral, ideal al unui bun creştin.

Prof. PETRU CĂLIN

Kosovo — o problemă de azi?

(Urmare din pag. 5-a)

În timp ce la Londra se desfăşurau lucrările celor două conferinţe (de pace şi cea a ambasadorilor), luptele în Balcani continuau. În luna martie 1913, Ianina şi Adrianopolul au fost cucerite, iar în aprilie muntenegrenii au reuşit ocuparea localităţii Skoder, unde se pregăteau să-şi mute capitala. Europenii, la cererea austriecilor, au reacţionat, trimiţând la Skoder trupe. Muntenegrenii au fost nevoiţi să părăsească oraşul, însă nu înainte de a-l incendia (mai 1913).

Întrucât bulgarii, sprijiniţi de austrieci, erau nemulţumiţi de faptul că Macedonia fusese împărţită doar între greci şi sârbi, au început pregătirile pentru un nou război. Cheia problemei balcanice o constituia România, căreia toate statele de la sud de Dunăre îi promiteau autonomia culturală a aromânilor. Ba, mai mult, bulgarii au cedat României, în schimbul neutralităţii, oraşul Silistra şi autonomia bisericească a aromânilor (care urmau să fie supuşi unui episcop propriu), semnând în acest sens un tratat la Petersburg la 9 mai 1913, mediat de Rusia.

În noaptea dintre 29-30 iunie 1913 bulgarii au atacat trupele greco-sârbe din Macedonia, fiind însă respinşi. Lovitura de graţie le-a fost dată însă de România care, nemaifiind mulţumită doar cu oraşul Silistra, dorind întregul Cadrilater, a trecut, la 11 iulie, Dunărea, ajungând, fără să întâmpine nici o rezistenţă, aproape de Sofia. Ţarul Ferdinand a cerut direct regelui Carol I să nu intre în capitală şi să pună capăt în acest fel umilinţei la care fusese supus poporul bulgar.

Tratatul de pace s-a desfăşurat la Bucureşti (10 august 1913). Bulgaria a pierdut Macedonia, Cadrilaterul şi Adrianopolul, dobândind în schimb ieşire la Marea Egee (între râurile Mesta şi Mariţa). Macedonia a fost împărţită între Grecia şi Serbia.

În ceea ce priveşte Albania, în nord a obţinut oraşul Skoder, dar nu şi provincia Kosovo. În toamna anului 1913, albanezii au atacat Serbia, fiind însă învinşi. Problema graniţei de sud a rămas deschisă. La 11 august 1913 (deci la o zi după încheierea păcii de la Bucureşti), în ultima şedinţă a conferinţei ambasadorilor de la Londra, s-a decis ca problema munţilor Pind de nord să fie rezolvată de o comisie internaţională, cheia problemei constituind-o aici, precum am arătat mai sus, populaţia aromână. Abia la 9 noiembrie 1921 a fost trasată graniţa de sud a Albaniei. Aromânii din Pind au fost cedaţi Greciei. (M. D. Peyfuss, *op. cit.*, p. 118-119).

Aproape toate ţările din regiune au fost nemulţumite de soluţionarea la care s-a ajuns în august 1913. Bulgaria nu a ratificat pacea de la Bucureşti, pregătindu-se pentru un nou război (care de această dată a fost mondial). Serbia dorea anexarea Albaniei, nemulţumită că nu obţinuse ieşirea la mare. Albania, la rândul ei, dorea unirea provinciei Kosovo şi a vestului Macedoniei.

În anul 1913, în finalul lucrării *Istoria statelor balcanice în epoca modernă,* Iorga dădea dovadă de mult realism, comentând rezultatele celor două războaie balcanice: „Totuşi, chestia macedoneană şi albaneză sunt primejdia viitorului. Va izbuti Serbia să facă a se primi *de populaţie,* mai chemată să se pronunţe decât Europa, dominaţia ei? Albania va fi ea mai mult decât un avanpost austriac, şi Italia o va primi ea în această calitate pe malul opus al Adriaticii? S-ar putea ca aceste chestii să se rezolve mai curând. Dar ele vor trebui să facă parte din marele proces sângeros al lichidaţiei austriece, care se anunţă pentru un mai îndepărtat viitor" (p. 377).

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU **a săvârşit următoarele:**

- **25 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind întru preot pe diaconul Cătălin Dumitrean pe seama parohiei Sibiu Spitale II.
  — Seara a slujit Vecernia la Catedrală.
- **26 SEPTEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Nicolae" din parohia Vecerd, prot. Agnita şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. P. C. pr. paroh Mircea Stoia a fost hirotesit întru iconom.
- **27 SEPT. - 6 OCT. a.c.,** — P.S. Sa s-a aflat în Grecia şi la Sf. Munte Athos.
- **9 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşt Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană, iar seara Vecernia în Catedrală.
- **10 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bisericii „Cuv. Paraschiva" din parohia Hurez, prot. Făgăraş şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură. Au fost acordate Acte de apreciere P. C. pr. paroh Sicoe Tudor şi Consiliului Parohial.
  — Seara a slujit Vecernia şi a rostit predică în biserica „Sf. Nicolae" din Berivoi (Pr. paroh Ioan Puia). În aceeaşi zi a cercetat şi bisericile parohiale din Făgăraş-Cimitir, Săvăstreni, Berivoii Mari şi Săsciori, prot. Făgăraş.
- **12 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşt Sf. Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- **13 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba Vecerniei şi a Litiei în Biserica „Cuv. Paraschiva" din Sibiu-Triaj (Pr. paroh Ghişoiu Vasile) rostind cuvânt de învăţătură.
- **14 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Paraschiva" din Braşov - Groaveri (Pr. paroh Florin Gârlonţa), rostind cuvânt de învăţătură creştinească.
  — Seara a slujit Vecernia la Mânăstirea Berivoi, prot. Făgăraş şi a cercetat biserica din Pojorta aflată în şantier de pictură.
- **16 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană.
  — A luat parte la festivitatea prilejuită de atribuirea numelui de „Constantin Noica" Liceului Teoretic din Sibiu, fostul Grup Şcolar Sanitar şi a sfinţit o placă comemorativă.
  — Seara a slujit şi predicat la slujba Vecerniei în parohia Viile Sibiului - Sibiu (Pr. paroh Petru Oltean).
  — A participat la recepţia oferită de Episcopia Evanghelică Sibiu cu prilejul vizitei Preşedintelui Consiliului Bisericilor Evanghelice din Germania, rostind o alocuţiune.
- **17 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii monument istoric „Sf. Arhangheli" din Săcele — prot. Braşov, recent restaurată în interior şi exterior şi Sfânta Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură.
  P. C. Pr. paroh Ioan Voineag a fost hirotesit întru sachelar. A fost acordat un Act de apreciere Consiliului parohial.
- **18 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii „Sf. Ev. Luca" din Sibiu, a cărei pictură a fost restaurată, şi Sf. Liturghie arhierească cu prilejul hramului rostind un bogat cuvânt de învăţătură creştinească.
  P. C. Pr. paroh Teodor Burcuş a fost hirotesit întru iconom-stavrofor, iar Pr. Claudiu-Liviu Moisiu întru iconom.
- **19 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană din Sibiu.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Mântuitorului în Catedrală.
- **21 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a făcut parte din soborul slujitor care a săvârşit Sf. Liturghie în Catedrala Arhiepiscopală din Alba-Iulia cu prilejul zilei Sf. ardeleni, Visarion, Sofronie şi Muc. Oprea.
  A hirotonit întru diacon pe teologul Sebastian-Ioan Tocănel.
  — A vizitat biserica din Grui-Sălişte aflată în şantier de pictură.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Sf. Visarion în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.
- **22 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a luat parte la Vernisajul expoziţiei „Monumente dispărute, monumente regăsite" deschisă la Muzeul de Istorie din Sibiu.
- **23 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în Capela Mitropolitană iar seara Vecernia în Catedrală.
- **24 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica monument istoric „Sf. Treime" din Sibiel, prot. Sălişte, rostind cuvânt de învăţătură. Cu acest prilej a fost instalat şi noul paroh Pr. Ioan Munteanu.
- **25—30 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa, s-a aflat la Bucureşti la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.
- **31 OCTOMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de binecuvântare a bisericii „Sf. Muc. Gheorghe" din Hârseni, prot. Făgăraş şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură.
  — A hirotesit întru sachelar pe P. C. pr. paroh Ioan Petraşcu.

Diacon VASILE AVRAM

Câteva cuvinte

(Urmare din pag. a 5-a)

În principiu, autorii au apreciat corect rolul presei în contemporaneitate — să nu uităm că această a patra putere în stat a dărâmat preşedinţi, — dar, în practică, au gafat din nou. Cu toate bunele intenţii ale autorilor manualului alternativ trebuie precizat că într-un manual de istorie, cu dublu rol, formativ şi informativ, nu se pot prezenta lecţiile de aşa manieră încât să ai impresia că se pune semnul egalităţii între Ion Brătianu şi Ion Cristoiu, între Andrei Şaguna şi Andreea Esca. Ca să devină istorie, trecutul trebuie privit cu gravitate şi asumat cu seriozitate. Nu suntem adepţii explicării exclusiv cu durere a trecutului nostru naţional, dar nici nu acceptăm varianta unor saltimbanci politici, în căutare de capital electoral în pragul alegerilor din 2000, care nu ştiu altceva decât să-l exploateze în propriul lor stil, frivol. Trecutul trebuie asumat cu onestitate şi, în acest sens, istoricul modern, pentru a-şi vaccina cititorii cu minte disponibilă împotriva *istoriilor tendenţioase* de ieri şi de azi, este obligat să-i pună în gardă asupra faptului că istoria nu este o simplă oglindă a trecutului, ci o interpretare a sa. De aceea, istoricii se duelează între ei — civilizat, academic —, pornind de la cele mai diverse documente şi hrisoave, asupra unuia sau altuia din momentele istorice, în timp ce oamenii politici speculează trecutul, încercând să tragă spuza pe turta lor. Pentru aceştia din urmă există o istorie — nu cea din manuale, alternative sau nu, bune sau rele, acceptate sau neacceptate de specialişti —, o istorie imediată, cea a ultimilor ani, intens disputată politic, în care protagoniştii se bizuie pe capacitatea lor de a scrie şi mai ales de a rescrie această istorie prin documente de partid şi prin analize discutabile istoric, dar foarte productive politic. Cum se poate descurca în noianul de mesaje istorico-politice alegătorul — adică elevul şi tatăl elevului de clasa a XII-a —, căruia nu i se oferă o minimă înţelegere a faptului că istoria nu mângâie dureri imediate şi nici nu se lasă cumpărată de mângâierile politicienilor.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

- 1 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe P.C. consilier administrativ-bisericesc pr. Simion Săsăujan.
- 2 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe d-nul avocat Dorin Suciu, decanul Baroului de avocaţi din Sibiu şi pe P.C. consilier juridic prof. dr. arhid. Ioan Floca.
  — a primit pe P.C. diacon Susan Mihai cu familia.
- 5 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la Tg. Mureş, s-a întâlnit cu I. P. S. Andrei al Albei Iulia.
  — a primit pe P.C. pr. Silviu Negruţiu de la Catedrala din Tg. Mureş.
  — a primit la Reşedinţă pe arhim. Ioanichie Bălan, de la mânăstirea Sihăstria.
- 7 OCTOMBRIE a.c. — a primit o delegaţie alcătuită din P.C. Arhid. prof. univ. dr. Voicu Constantin, decanul Facultăţii de Teologie din Alba Iulia, P.C. pr. prof. univ. dr. Abrudan Dumitru, decanul Facultăţii de Teologie din Oradea, P.C. prof. univ. dr. Jivi Aurel, lector dr. Ielciu Mircea şi lector dr. Grăjdian Vasile.
- 12 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe pr. Luca Dănilă, fost protopop al Sibiului însoţit de P.C. pr. Şebu Gheorghe, actualul protopop.
  — a primit pe pr. Simion Săsăujan, consilier administrativ-bisericesc.
- 19—20 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la Bucureşti.
  — a primit pe ing. Mihai Gavriş cu soţia şi fiica.
- 22 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe P.C. arhim. Ezechil Oancea, consilierul economic al Arhiepiscopiei.
- 26 OCTOMBRIE a.c. — a primit pe d-nul ec. Ioan Meţiu din Sălişte.
- 28 OCTOMBRIE a.c. — s-a deplasat la Bucureşti unde s-a întâlnit cu Sanctitatea Sa Bartolomeu I, patriarhul ecumenic.
  — s-a întâlnit cu P.F. Patriarh Teoctist.
  — a primit pe arhim. Grigorie Băbuş.
  — a primit pe d-nul Bistriceanu Gheorghe, contabil şef al Arhiepiscopiei Bucureştilor cu soţia.
  — a avut o întâlnire cu ierarhii ortodocşi din Ardeal în vederea dialogului cu Biserica Greco-Catolică.
- 29 OCTOMBRIE a.c. — a participat la lucrările Sf. Sinod, făcând parte din Comisia pentru doctrină, viaţă monahală şi misiune socială.
  — a primit pe monahia Benedicta, stareţa aşezământului filantropic „Christiana" din Bucureşti.
  — s-a deplasat la Mânăstirea „Constantin Brâncoveanu" de la Sâmbăta.
- 30 OCTOMBRIE a.c. — s-a întâlnit la mân. „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus cu arhitecţii: Victor Modoran, Ioniţă şi Alexe Plămădeală în legătură cu construcţia „Academiei".
  — a vizitat noua Biserică cu ocazia încheierii lucrărilor de pictură şi a recepţiei acestora.
  — a vizitat şantierul Mânăstirii Brâncoveanu, dând îndrumări de continuare a lucrărilor şi interesându-se cum decurg ascultările şi buna desfăşurare a acestora însuşi de la părintele econom şi părintele stareţ.

Pr. VALENTIN SICOE,
secretar eparhial

Veteranii de război

(Urmare din pag. 1)

glia strămoşească fiind aşa de puternică încât toate greutăţile momentului au fost învinse, bazându-se pe vitejia ostaşilor săi, aşa cum s-a şi întâmplat.

Ordinul istoric al eroului şi marelui nostru patriot Mareşalul Ion Antonescu: „ostaşi, vă ordon treceţi Prutul şi eliberaţi pământul românesc al Basarabiei şi Bucovinei" a fost primit cu un entuziasm de nedescris. Gândul ce l-a călăuzit pe marele patriot a fost să nu fie la noi în ţară teatrul de război şi să scape avuţia ţării de tăvălugul războiului atât de la răsărit cât şi de la apus, reuşind ca uzinele, fabricile şi în special zona petrolieră cu rafinăriile să rămână intacte la terminarea războiului.

La 23 august 1944 România a întors armele împotriva hitleriştilor, care ne-au ciuntit ţara, pentru a avea de partea lor armata ungară şi pentru a fi mai aproape de petrolul românesc din zona Ploieşti, petrol ce alimenta toată maşina lor de război.

În acea zi a început lupta armatei noastre pentru alungarea hortiştilor şi hitleriştilor de pe teritoriul românesc.

La 28 septembrie 1944 se eliberează oraşul Târgu Mureş, iar la 11 octombrie 1944 se eliberează Clujul. Lupte grele s-au dus lângă oraşul Sfântu Gheorghe, la Păuliş şi Oarda de Mureş, Oradea, Carei şi Satu Mare. La 25 octombrie 1944 a fost eliberat ultimul petic de pământ românesc, reaşezându-se bornele de frontieră pe vechile lor locuri, unde au fost puse încă din 1920.

În cei patru ani de război armata ţării a luptat pe ambele fronturi înfruntând ierni grele, noroiul din stepa Calmucă până la Stalingrad, apoi gerurile aspre din munţii Tatra până la porţile Berlinului. Mulţi dintre noi au rămas în pământ străin iar cei ce supravieţuim suntem marcaţi de invalidităţi, răni şi degerături contractate prin tranşee, care sunt greu de suportat o dată cu înaintarea în vârstă. Cu toate aceste suferinţe veteranii îşi duc cu demnitate viaţa înainte, atât cât mai au de trăit şi sunt mândri de faptele pe care ei le-au săvârşit pe câmpul de luptă pentru reîntregirea hotarelor ţării şi prosperitatea noastră ca popor, cerând în schimb stima şi respectul la care au dreptul.

Şi în încheiere:

Noi cei de ieri vă cerem legământ,
Şi să-l rostiţi cu toată străşnicia,
Că veţi sluji cu fapta şi cuvântul
Curatul adevăr şi omenia
Şi veţi iubi poporul şi pământul
Şi tot ce azi se cheamă **ROMÂNIA.**

ANUNŢ

În urma hotărârii Consiliului Arhiepiscopesc al Arhiepiscopiei Sibiului, preţul unui abonament anual la „Telegraful Român", pe anul 2000, este de 50 000 lei, iar al „Revistei Teologice" de 80 000 lei. Banii se vor vira obligatoriu în contul nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu.

❁ Semnalăm ❁ Semnalăm ❁

● Presa Universitară Clujeană publică cartea: *„Din Galeria Marilor Convertiţi — Medalioane —"*, P.C. Pr. Prof. Ion Bunea, Cluj-Napoca 1998, 277 pag.

Iată ce ne spune în Cuvântul înainte Înalt Prea Sfinţitul Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului: „Părintele Bunea s-a ferit de capcane. Fără a ignora clasificările, iscusitul biograf le-a impus elasticitatea necesară cercetării teologice ortodoxe, după care o astfel de mutaţie nu e posibilă (şi nici de explicat), fără lucrearea lui Dumnezeu, înlăuntrul libertăţii omului. Chiar şi aceea care se numeşte, de obicei, convertire spontană, precum a lui Pavel, presupune o anume pregătire a momentului, un proces latent şi subliminal la capătul căruia se produce ruptura".

„Asemenea investigaţii presupun fineţe metodologică, iar Părintele Bunea a fost prin excelenţă, omul rafinamentului intelectual şi al subţirimilor sufleteşti".

S-a născut la 11 septembrie 1906, în Lunca Arieşului (jud. Alba), şi a trecut la cele veşnice în 6 iulie 1990.

A avut parte de un proces pe timpul comuniştilor pentru crima de uneltire contra ordinii sociale. În urma recursului pedeapsa se reduce la 5 ani închisoare corecţională, ridicându-i-se şi pedeapsa de 7 ani degradare civică.

A fost preot în Someşeni (1964—1969); apoi în Cluj şi profesor la Seminarul Teologic din Cluj (1969—1981).

În toţi aceşti frumoşi ani Părintele profesor Ioan Bunea a căutat să lase ceva în urmă, şi iată că a şi reuşit prin lucrările sale extrem de valoroase.

* * *

● *„Fenomenologia conştiinţei morale"* de P.C. Pr. Prof. Ioan Bunea, Editura Limes, Cluj — 1999, 130 pag. Ediţie îngrijită şi postfaţată de P.C. Pr. Conf. Dr. Stelian Tofană: „Esenţa lucrării de faţă a Părintelui profesor Ioan Bunea a concentrat-o în capitolele 6 şi 7 intitulate: *Conştiinţa şi obligaţia morală* şi *Elementele constante şi variabile ale conştiinţei morale.* Accentul este pus aici pe faptul că trăsătura şi caracteristica fundamentală a legii morale este că ea nu constituie un adevăr menit contemplaţiei, ci unul care cere imperios să normeze activitatea umană, adică să fie pus în practică".

Lucrarea cuprinde mai multe capitole, cum ar fi: *„Patologia conştiinţei morale; Valoarea şi autoritatea conştiinţei morale; Originea conştiinţei morale, ..."*.

E o carte de filosofie care se ocupă de problemele omului, trecându-l prin toate curentele filosofice, ale gândirii de la început până azi.

Iată ce spune Ioan Chirilă: „Între judecătorul din afară şi cel dinlăuntrul omului există întotdeauna o distanţă impusă de criteriul contractualităţii, al coerciţiei. De aceea, judecătorul lăuntric — conştiinţa — are în sine structura propriei personalităţi raportată la Chipul după care am fost zidiţi. Tot ceea ce este în afara acestui raport poartă numele de vanitate.

Îl credem pe Părintele Ioan Bunea, îl credem pentru că a trăit experienţa jertfei asumate. Lucrarea sa este o analiză subtilă şi detaliată a structurii ontosului uman în pluridimensionalitatea slujirilor sale. Vorbeşte cu filosoful, cu psihologul, cu istoricul, vorbeşte şi decantează calea trăirii creştine autentice; este o minunată şansă de a ne linişti în Dumnezeu".

Această carte este tipărită la aproape zece ani de la trecerea la Domnul a P.C. Prof. Ioan Bunea, de către soţia sa Maria Bunea. O recomandăm cititorilor cu dragoste.

* * *

● *Sfântul Paisie de la Neamţ — Cuvinte şi scrisori duhovniceşti,* vol. II, publicate după traduceri vechi revăzute, cu note şi comentarii de Valentina Pelin, cu o postfaţă de Virgil Cândea, editura „Tipografia centrală" (1999, 278 pag.).

Este un volum mare care conţine scrisori ale stareţului în legătură cu Mânăstirea Neamţ şi alte locuri cunoscute lui. Se ocupă în special de „rugăciunea inimii" (pag. 127) şi multe alte date despre viaţa Sfântului Paisie de la Neamţ.

O recomandăm din toată inima.

* * *

● Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei publică cartea: *„Idei din Sfintele Evanghelii pentru predicile Duminicilor şi sărbătorilor de peste an"*, a P.S. Dr. Ioan Mihălţan, Episcopul Oradiei, 1999, 314 pag.

E o carte plină de idei principale legate de predicile la duminicile de peste an.

Dorim să fie cât mai folosită de către toţi preoţii şi pe cât posibil să nu lipsească din nici o bibliotecă parohială.

* * *

● *„Psaltirea Preasfintei Treimi şi Liturghia Preasfintei Treimi"*. Este o carte de spiritualitate alcătuită după modelul psalmilor şi merge până la psalmul 300. Dacă n-ar spune-o Mitropolitul Daniel al Moldovei într-un scurt cuvânt la început, n-am şti că autorul se numeşte fratele Emilian de la Mânăstirea Neamţ, pentru că nici într-un loc autorul nu-şi spune numele. E deajuns să numim câteva din capitolele acestei cărţi ca să ne dăm seama ce a vrut autorul. De pildă Psalmul 11 intitulat: *„Al lepădării de sine,* Psalmul 21, *Pentru dobândirea faptelor nemânierii şi blândeţii;* Psalmul 35, *Pentru urcarea treptelor tăcerii;* Psalmul 39, *Pentru trecerea fiilor Învierii prin poarta unităţii;* Psalmul 84, *Al Fiilor învierii către Bunul Părinte al vieţii;* Psalmul 143, *Al aşezării Crucii în inimă;* Psalmul 207, *Al Bisericii din Smirna;* Psalmul 284, *Către Maica Domnului,* şi aşa mai departe până la Psalmul 300".

Mai departe se dă: *Liturghia Prea Sfintei Treimi.*

E o carte rară, bine scrisă, pe care o recomandăm, monahilor şi laicilor.

* * *

● P.C. Pr. Teodor Cios publică la Editura Buna Vestire, Beiuş cartea: *„Acestea-s sărbătorile Domnului"*, iar Cuvântul înainte este semnat de P.C. Pr. Dorel Octavian Rusu.

Este o carte de predici pe care şi-o prezintă însuşi autorul:

„Omul care nu are sărbători rămâne închis în propriile limite, nemaiavând acele semne, puse între Dumnezeu şi om, cum le numeşte profetul Iezechiel (20, 12).

Un astfel de om, vorba lui Blaise Pascal, este un fel de rătăcit în acest colţ al universului fără a şti cine l-a aşezat aici, pentru ce a venit aici, ce se va întâmpla cu el după moarte.

Cel ce nu-şi apreciază sărbătorile, nu le bagă în seamă, iar cel ce nu le bagă în seamă, le uită. Cel care îşi uită sărbătorile nu le mai cunoaşte şi, dacă nu le cunoaşte, nu le mai are, iar, dacă nu le are, le poate lepăda.

Cei care îşi leapădă sărbătorile sunt ca acei zidari neînţelepţi, care dau la o parte pietrele de preţ, cum ar spune Sf. Scriptură (Mt. 21, 42).

Sărbătorile creştine ne pun în contact cu veşnicia (M. Eliade), ne duc cu gândul acolo unde strălucesc sfinţii, acolo unde iubirea roteşte sori şi stele, cum încheie Dante Alighieri *Divina Comedie.* Acolo unde sfinţii strălucesc ca acei „sori", mici şi mari, din alegoricul tablou al lui Van Gogh, care prin poziţia şi lumina lor ne călăuzesc spre Izvorul Luminii, spre Dumnezeu".

O recomandăm cu căldura inimii.

* * *

● Petru Boroianu: *„Pătimiri Transilvănene"*, editura „Înmuguriri" Fălticeni, 411 pag.

Este un roman cu subtitlul *„Iubire şi dureri"*, care se dezvoltă pe 410 pag., care merită să fie citit.

* * *

● Am primit cu bucurie Teza de doctorat a P.C. Pr. Stelian Manolache cu titlul: *„Dualismul Gnostic şi Maniheic din perspectivă teologică"*, conducător ştiinţific având-u-l pe P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Ică, Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca ,1998.

Teza aceasta tratează două dintre „teologiile" din primele veacuri, una care s-a numit *gnostică* şi alta *maniheică.* Teza se ocupă de apariţia acestor curente teologice în istoria creştinismului şi le respinge cu argumente bine fundamentate. E un mijloc sigur de bună orientare asupra creştinismului în epoca în care era atât de contestat. Astăzi creştinismul e o doctrină bine definită. E bine totuşi ca aceste Teze de doctorat să refacă întregul climat care a dus la clarificarea lui.

Studii ca acestea merită totuşi atenţia noastră pentru că au trecut prin polemici dure până s-a clarificat învăţătura cea adevărată.

Îl felicităm pe Părintele Stelian Manolache pentru asemenea lucrare bine documentată şi serios susţinută.

* * *

● Părintele Nicolae-Viorel Moşoiu şi-a susţinut Teza de doctorat cu tema: *„Dezvoltarea teologică în Tradiţie"* — Viziunea Părintelui Prof. Dr. Dumitru Stăniloae — Sinteze moderne şi contextul lor — având-u-l coordonator ştiinţific pe P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Ion Bria, Facultatea de Teologie Andrei Şaguna Sibiu, 1999.

Este o teză foarte bună care pe lângă că pune la punct Teologia Ortodoxă după Părintele Stăniloae, deschide drumuri spre înţelegerea filosofiei acestuia. Teza e cu atât mai interesantă cu cât ne confruntăm cu unul din cei mai mari filosofi ai creştinismului modern: Dumitru Stăniloae.

Este de remarcat faptul că un student de la Sibiu scrie despre un profesor din Bucureşti, care însă a fost profesor şi rector la Sibiu.

P.C. Prof. Dr. Ion Bria, cu spiritul său exigent, a condus la elaborarea unei teze foarte bune, descoperind astfel un analist de sinteză şi recunoaştere, precum este Părintele Nicolae-Viorel Moşoiu.

* * *

● Viorel Roman publică: *„România şi Occidentul"*, vizita Papei Ioan Paul al II-lea, Patriarhul Occidentului, la Bucureşti, 7—9 mai 1999, Universität Bremen, 229 pag.

Cuprinde următoarele studii:

Cele 12 alternative ale României; România spre Piaţa Comună — aspectul teologic al opiniei — Iliescu la Roma; Cine va începe dialogul?; Religiile — sursa de conflict; — Spre Europa — Rusia, Moldova, România şi Occidentul; — Biserica suntem noi — Unitatea creştinismului; — Sfântul Petru sau Sfântul Andrei este patronul României? — Integrarea în „Europa"; — România '97 în viziunea diasporei; — Unirea cu Roma — 1698 şi 1998 — integrarea în U.E.; — Vor ieşi românii în lume?; Papa Ioan Paul al II-lea la Bucureşti în anul 1999 — Criza religioasă şi politică; Tranziţia României — 30 teze privind 1000 de ani de integrare spre Vest.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 2511. 1-61. 1/ROL B.C.R. Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 noiembrie
şi
1 decembrie
Nr. 43—46
1999

INTRAREA ÎN BISERICĂ A MAICII DOMNULUI

Nicăieri în altă parte nu simte omul mai viu şi mai pregnant prezenţa lui Dumnezeu ca în Sf. Biserică, şi faptul acesta l-a exprimat în chip măiestrit psalmistul David, încă cu mii de ani înaintea noastră „Fericiţi cei ce locuiesc în casa Ta, în vecii vecilor Te vor lăuda!...: Mai bine este o zi în curţile Tale, decât mii între străini" (Ps. 83, 5 şi 11).

În Sf. Biserică Şi-a început activitatea de răscumpărare a lumii, Domnul Iisus Hristos, pe care El a numit-o „casa Tatălui Meu" (Luca 20, 46).

Unde în altă parte ar fi putut să-şi trăiască şi împlinească viaţa cea care va naşte pe Mântuitorul lumii, dacă nu în Sf. Biserică?

Despre cea născută din părinţi vârstnici, din Ioachim şi Ana, Sf. Tradiţie spune că după făgăduinţa făcută, a fost dusă la templul din Ierusalim la vârsta de trei ani spre a fi închinată Atotputernicului Dumnezeu, ca prin ea să se împlinească promisiunea mântuirii neamului omenesc „Iată Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel" (Isaia 7, 14).

Vreme de 12 ani a petrecut Sf. Fecioară în locaşul sfânt din Ierusalim, umbrită şi călăuzită de Duhul Sfânt, ducându-şi viaţa în rugăciune, în curăţie şi smerenie, crescând asemeni unui crin mai alb decât zăpada, ca o floare aleasă.

Spre acest „trandafir din Saron... crin din vale" (Cânt. cântărilor 2, 1) a căutat Stăpânul ceresc, îndumnezeind-o prin pogorârea Sa în trupul ei neprihănit, ca să o facă Născătoare de Dumnezeu şi Maică a lumii.

Intrarea în Biserică a Sf. Fecioare Maria, noi, creştinii ortodocşi, o prăznuim an de an la 21 noiembrie.

Pr. N. STOIA

Mitropolitului Antonie Plămădeală
— Ctitorul Aşezământului brâncovenesc de la Sâmbăta de Sus —

OMAGIU
(la 73 de ani)

Ctitorul Mânăstirii lui Constantin Brâncoveanu, pe care a refăcut-o din temelii, precum şi al aşezământului brâncovenesc şi Academiei, toate întrupând deplin legitim *minunea de la Sâmbăta de Sus*, Î.P.S. Sa Dr. Acad. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, cu numele iniţial Leonida, s-a născut la 17 noiembrie 1926, în Stolniceni, jud. Lăpuşna, azi raionul Hânceşti, Republica Moldova.

Şcoala elementară în satul natal şi comuna „Principele Carol", din 1937 Seminarul Teologic din Chişinău (întrerupt, datorită războiului şi ocupaţiei ruseşti, familia refugiindu-se în 1944, la Işalniţa — Craiova), apoi Seminarul Teologic „Nifon Mitropolitul" din Bucureşti, absolvit în 1945, Facultatea de Teologie a Universităţii Bucureşti (audiind, în paralel, şi cursurile unor reputaţi profesori de la Facultatea de Litere şi Filosofie (printre care: Anton Dimitriu, Mircea Florian, G. Călinescu, T. Vianu, I. Zamfirescu ş.a.).

Implicat în organizaţiile studenţeşti anticomuniste, este pus sub urmărire, fiind nevoit să întrerupă studiile universitare şi să stea ascuns la Baia Mare (lucrând ca pedagog şi profesor de limba rusă), după care se înscrie şi continuă la Institutul Teologic Universitar din Cluj, absolvit în 1949 cu calificativul „excepţional". După licenţă este hirotonit în treapta de diacon în Capela Episcopiei Aradului, iar în 14 septembrie 1949 intră în monahism la mânăstirea Prislop, primind numele de Antonie. În acelaşi an este condamnat în contumacie la 7 ani temniţă grea şi 5 ani degradare civică, pentru „uneltire împotriva siguranţei Statului", *A.P.* ascunzându-se în Bucureşti, apoi la schitul Crasna-Gorj, mânăstirea Slatina (Suceava), Râşca şi Dragomirna, în 1953 fiind hiro-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. univ. dr.
VICTOR V. GRECU,
Universitatea
„Lucian Blaga", Sibiu

Alegerea de către Iisus a primilor apostoli
— Semnificaţia misiunii preoţeşti —

Iisus şi-a început misiunea mesianică de întemeiere pe pământ a împărăţiei cerurilor, pentru împăcarea oamenirii cu Dumnezeu şi spre a primi într-însa pe toţi cei care cu bună voinţă îşi mărturisesc credinţa întru El. În acest scop, a atras Iisus la sine pe unii din popor, care să-l asculte, să-i păstreze învăţătura propovăduită şi — la rândul lor — să-i înveţe şi ei pe oameni. În aceştia s-a produs o transformare radicală a firii şi a vieţii lor; au părăsit viaţa, cu totul lumească de până atunci, spre a i se alipi lui. Ei au fost distinşi cu numele de apostoli (de la grecescul apostolos), adică trimişi. Aceştia i-au fost colaboratori statornici în opera de întemeiere a Bisericii şi lor le-a încredinţat apoi lucrarea de propovăduire a Evangheliei (= vestea cea bună), adică a învăţăturii sale.

A doua zi după botezul lui Iisus în Iordan, sta Ioan Botezătorul împreună cu doi dintre ucenicii săi: Andrei şi Ioan şi văzându-l pe Iisus trecând pe acolo, a zis: „Iată Mielul lui Dumnezeu" (Ioan 1, 36). Cei doi s-au dus după Iisus şi au zăbovit la El. Andrei s-a grăbit să-l aducă la Iisus pe Simon, fratele său, care a primit de la Iisus numele de Chefa (în greceşte Petros), adică tare în credinţă.

În ziua următoare, în drum spre Galileia, a întâlnit Iisus pe Filip din Betsaida — oraşul fraţilor Andrei şi Petru — căruia i-a adresat chemarea: „Vino după mine!" (Ioan 1, 44). La rândul său, Filip l-a adus la Iisus pe Natanail, despre care avea să spună Iisus: „Iată, cu adevărat, israelit, întru care vicleşug nu este" (Ioan 1, 46). S-a exprimat părerea că şi Ioan l-ar fi adus la Iisus pe Iacov, fratele său, pe care dacă nu-l pomeneşte în Evanghelie, face această omisiune din modestie, datorită căreia a lăsat sub tăcere şi numele său. Dintre aceşti apostoli, din ceasul dintâi, şi-a format Iisus cercul restrâns care l-a însoţit pe Iisus atât în clipele de strălucire, la Schimbarea la faţă, pe muntele Taborului, cât şi în ceasul de amară întristare, în Ghetsimani, înaintea patimilor Sale.

Apostolii întâlniţi de Iisus în preajma Iordanului au fost prezenţi la nunta din Cana, localitate din care era Natanail. În timp ce Iisus se va fi abătut la Nazaret, apostolii vor fi obţinut permisiunea de a se duce la vetrele lor, la familiile lor, la ocupaţiunea de pescari, pe ţărmurile lacului Ghenizaret, în Betsaida lui Andrei şi Filip, precum şi la Capernaum, localitatea lui Ioan.

Cu trăsătura-i caracteristică de duioşie şi fără prihană, Ioan evanghelistul relatează clipele sublime oferite dintru început de Iisus. La rândul lor, evangheliştii sinoptici arată cum, din prieteni şi admiratori, Iisus avea să facă ucenici, care să se formeze în societatea Sa şi pe care — la timpul Său — să-i trimită în lume, la propovăduire.

Chemarea ca apostoli statornici a celor patru dintâi s-a înfăptuit la lacul Ghenizaret. Era într-o dimineaţă, când mulţimea — sesizând prezenţa lui Iisus — s-a strâns în jurul lui, la ţărmul lacului, ca să-i asculte cuvintele, iar el şedea pe o piatră. Spre a putea fi văzut şi ascultat mai bine, fără a se înghesui, Iisus s-a urcat în barca fraţilor Simon — Petru şi Andrei, care acum — după o noapte infructuoasă pentru pescuit — îşi spălau mrejele lor. La solicitarea lui Iisus, Simon-Petru a mânat puţin barca de la uscat şi din ea — ca dintr-un amvon — a învăţat Iisus mulţimile. Când a contenit de cuvântat, i-a cerut Iisus lui Simon să mâne barca mai la adânc şi să arunce mreaja în apă spre a pescui. „Învăţătorule, — i-a zis atunci Simon — toată noaptea ne-am trudit şi nimic nu am prins, dar pe cuvântul tău voi lăsa mrejile în jos" (Luca 5, 5). Făcând astfel, s-a prins atâta peşte, că se temeau că se vor rupe mrejile lor. Au chemat atunci în ajutor pe tovarăşii lor dintr-o altă barcă şi s-au umplut de peşte amândouă bărcile, că erau gata să se scufunde. Văzând minunea înmul-

(Continuare în pag. a 3-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

Postul Crăciunului

Iată-ne din nou la începutul Sfântului Post al Naşterii Domnului, când Biserica ne cheamă pe toţi ca luându-ne crucea fiecare dintre noi şi având drept tovarăşi de călătorie rugăciunea, postul şi fapta cea bună să încercăm să străbatem drumul ce ne desparte dar în acelaşi timp ne şi uneşte cu marea sărbătoare a Întrupării Domnului sau Crăciunul.

Suntem chemaţi în aceste zile binecuvântate ca lepădând *„toată grija cea lumească"* să ne *„curăţim simţirile"* printr-o asceză bineplăcută lui Dumnezeu şi concretizată în faptele cele bune săvârşite semenilor noştri, să ne asemănăm lui Moise proorocul şi primitorul Legii, dar şi bărbaţilor sfinţi ai Vechiului Testament care prin posturi şi rugăciuni au aşteptat făgăduinţa cea din veac promisă, aceea a venirii în lume a lui Mesia, Cel din veac dorit.

Acesta este de fapt motivul principal pentru care Biserica Creştină a rânduit acest post de 40 de zile ce premerge praznicului Naşterii Domnului; şi anume acela de a pregăti aşa cum se cuvine pe credincioşi pentru a întâmpina venirea între noi a Fiului lui Dumnezeu, făcut om întru toate asemenea nouă în afară de păcat.

La începutul erei creştine acest post nu avea aceeaşi durată şi asprime, unii creştini posteau doar o săptămână înaintea Crăciunului, alţii două sau trei săptămâni iar unii doar câteva zile.

Despre existenţa acestui post avem mărturii ale sfinţilor părinţi şi ale scriitorilor bisericeşti, care vorbesc despre sfinţenia şi însemnătatea lui. Astfel Sf.

(Continuare în pag. a 2-a)

† VISARION RAŞINAREANU
Episcop-vicar
Sibiu

A patra întâlnire a Comisiei mixte de dialog ortodoxo-greco-catolic

(Oradea, 4 noiembrie 1999)

COMUNICAT

În ziua de 4 noiembrie 1999 a continuat la Oradea, la Seminarul Teologic Român Unit, dialogul dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică.

Comisia Ortodoxă Română a fost compusă din: Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului (preşedinte), Î. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu al Vadului, Feleacului şi Clujului, Î. P. S. Arhiepiscop Andrei al Alba-Iuliei (vicepreşedinte), P. S. Ioan al Oradiei, P. S. Episcop Timotei al Aradului, P. S. Episcop Ioan al Covasnei şi Harghitei, P. S. Episcop Teodosie Snagoveanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, P. S. Visarion Răşinăreanu, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului şi P. S. Iustin Sigheteanul, Arhiereu-vicar al Maramureşului şi Sătmarului.

Comisia Greco-Catolică este compusă din: Î. P. S. Mitropolit Lucian, Arhiepiscop de Alba Iulia şi Făgăraş (preşedinte), Î. P. S. George, Arhiepiscop de Cluj-Gherla (vicepreşedinte), P. S. Episcop Ioan al Maramureşului, P. S. Episcop Alexandru de Lugoj, P. S. Episcop Virgil de Oradea, P. S. Florentin, Episcop Auxiliar de Cluj-Gherla.

Din partea Vaticanului a asistat Excelenţa Sa Mons. Francesco Pio Tamburrino.

Întâlnirea s-a desfăşurat în spiritul ecumenic al celorlalte trei întâlniri, iar părţile şi-au exprimat dorinţa ca dialogul să continue pe baza principiilor adevărului, dreptăţii, deschiderii, sincerităţii, realităţii din teren şi al caritătii.

Au fost trecute în revistă realizările, modeste, pe planul rezolvării diferendelor patrimoniale dintre cele două confesiuni, precum şi amărăciunile şi neînţelegerile care încă mai persistă.

Pentru a face un pas înainte pe calea apropierii, şi pentru a avea o platformă stabilă în întâlnirile ulterioare, se consideră ca foarte necesare următoarele:

1. Partea Ortodoxă propune ca documentul de la Balamand, semnat de ambele părţi prin Comisia mixtă internaţională Ortodoxă şi Catolică, să stea la baza dialogului dintre cele două Biserici.

2. Întrucât procesele în care sunt antrenate parohiile produc multă amărăciune, ambele părţi cer rezolvarea prioritară a disputelor patrimoniale nu prin intermediul instanţelor ci pe calea dialogului.

3. Deoarece s-a constatat că o seamă de preoţi, puţini, la număr, au trecut de la o Biserică la cealaltă în mod anarhic şi funcţionează împotriva reglementărilor canonice se va constitui o comisie canonică mixtă care va studia problema şi va face propuneri concrete referitoare la plecarea şi primirea clericilor de la o Biserică la cealaltă. Până atunci se optează pentru un statu quo.

4. Partea Ortodoxă se arată dispusă ca, în limita posibilităţilor, să ajute comunităţile greco-catolice să-şi construiască lăcaşuri de cult de care au nevoie, aceasta fiind calea cea mai directă pentru soluţionarea litigiilor existente. Partea Greco-catolică este de asemenea dispusă ca în localităţile în care Biserica Ortodoxă va retroceda locaşul de cult solicitat, să ajute comunitatea Ortodoxă în construirea unui nou locaş de cult.

5. Partea Greco-catolică solicită din nou:
— restituirea Bisericilor-catedrale,
— a Bisericilor protopopiale,
— în localităţile unde se găsesc două biserici — dintre care una a fost greco-catolică —, să fie restituită una;
— în localităţile unde există o singură biserică şi există două comunităţi confesionale să se celebreze alternativ.

Partea Ortodoxă nu este de acord şi îşi exprimă speranţa că aceste litigii vor fi soluţionate în timp pe calea dialogului, cu respectarea dorinţei credincioşilor.

Următoarea întâlnire va avea loc în ziua de 28 septembrie 2000 la Mânăstirea Sâmbăta, jud. Braşov.

Ambele Comisii îşi mai exprimă încă o dată dorinţa ca dialogul să ia locul confruntărilor şi polemicilor de orice fel, şi-l roagă pe Dumnezeu, dimpreună cu Sfântul Pavel, să se poată realiza „unitatea Duhului/Spiritului, întru legătura păcii" (Ef. 4,3).

Semnează membrii celor două comisii

Cărturari sibieni de altădată:

„Directorul" Ioan Hannia

Arătam în alte pagini că în timpul păstoririi lui Vasile Moga (1811—1845), şcoala teologică sibiană a avut doar doi dascăli: Moise Fulea (1814—1849) şi Ioan Moga (1816—1848). Abia după alegerea lui Andrei Şaguna ca episcop, începea o perioadă nouă în istoria şcolii. Primii profesori numiţi de el au fost Ioan Hannia (17/29 decembrie 1848) şi Grigorie Pantazi (29 octombrie 1849), care va trece curând la cele veşnice (29 octombrie 1854). În schimb, Ioan Hannia va

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. dr.
MIRCEA PĂCURARIU

Mitropolitului Antonie Plămădeală — omagiu

(Urmare din pag. 1)

tonit ca preot la mânăstirea Slatina. În 15 octombrie 1954 a fost arestat la Iași, anchetat barbar la Penitenciarul Jilava din București, după rejudecarea procesului condamnarea fiind redusă la patru ani de temniță grea și trei ani degradare civică, beneficiind de grațierea celor cu condamnare sub cinci ani, după doi ani (în care a stat trei luni în celulă cu Corneliu Coposu), a fost eliberat, în 3 aprilie 1956, înapoindu-se la mânăstirea Slatina. În același an s-a înscris la doctorat, la Institutul Teologic din București, secția Teologie Sistematică, începând să publice numeroase studii în revistele bisericești. În 1959, când se afla în al treilea an de studiu este eliminat de la doctorat și scos din rândurile clerului și monahilor, timp de peste 8 ani lucrând ca zilier, apoi muncitor, operator chimist și economist la Întreprinderea de mase plastice din București, până în 1968, când, cu ajutorul patriarhului Iustinian, este numit secretar șef la Institutul Teologic din București, și trimis, în același an, la Oxford, cu o bursă oferită de Vatican la „Heythrop College", unde, în 1970, ia doctoratul în teologie, cu calificativul „magna cum laude", având ca teză „Biserica slujitoare în gândirea occidentală, din punct de vedere ortodox".

Din vremea studiilor în Anglia începe ascensiunea ierarhică, fiind, succesiv, din 1970, vicar patriarhal, conducând Sectorul Relații Externe Bisericești și Comisia Centrală de Pictură Bisericească, iar din 1971 fiind și rector, timp de doi ani, al Institutului Teologic din București și desfășurând o prodigioasă activitate internațională ca membru în prestigioase organisme și foruri bisericești, științifice, culturale și umanitare, între care în Consiliul Mondial al Bisericilor și Conferința Bisericilor Europene și mesager credincios al ecumenismului pe toate meridianele globului, nu numai în *toate* statele europene, ci împlinind misionarismul său și slujind lui Dumnezeu pretutindeni, din Japonia în Suedia și Norvegia, din Rusia în India, din Anglia în Statele Unite, Canada, Australia, Kenya, Zair, Congo etc., etc., având contacte cu numeroși șefi de state, cultivând fertile relații, începând cu Papa la Vatican și apoi cu patriarhi și primați ai bisericilor, cu șefi ai cultelor din diverse state, care au adus imense foloase țării și Mitropoliei de la Sibiu, onorând și sporind prestigiul României și al Bisericii Ortodoxe Române. Din 1979 este episcop la Buzău, ocupându-se de refacerea Centrului eparhial și a numeroase biserici și mânăstiri și continuând opera de creație științifică, iar în 1982 devine Mitropolit al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, consacrându-se, cu tenacitate și sacrificiu, cu înțelepciune și har propășirii acesteia, pe toate planurile. Așa cum accentua în îndelungile și fascinantele noastre convorbiri de noapte, în vremea când lucram împreună la diferite cărți, traiectoria vieții îi este guvernată de incandescența a trei mari pasiuni: scrisul, construcțiile și călătoriile, din șirul cărora îi aureolează menirea și împlinirile, reprezentând opera cardinală a vieții sale și cea mai scumpă, refacerea din temelii a Mânăstirii brâncovenești (dărâmată de austrieci), de la Sâmbăta de Sus, precum și a Academiei (centrului de documentare), al căror ctitor rămâne, fiind cea mai de seamă ctitorie și desăvârșind, după veacuri, fapta voievodului martir.

Mare erudit, neobosit și pasionat cercetător, dominat până la fascinație de mirajul și balsamul documentelor *A.P.* s-a hărăzit, cu religiozitate și har, să arate „care este locul României sub soare" și „cât de europeană și modernă poate fi ortodoxia latină, fără a-și trăda tradiția și locul de naștere" (Răzvan Theodorescu), iar din slujirea Bisericii și, prin aceasta, a neamului, și-a făcut un crez vital, pentru împlinirea căruia și-a consacrat destinul și viața.

Opera sa, de remarcabilă, recunoscută și receptată valoare științifică, istorico-literară, istorică și culturală cuprinde 39 de cărți și 333 de studii și articole publicate în țară și 80 în străinătate, la care se adaugă 204 cuvântări festive și pastorale publicate, care tratează probleme, firesc, preponderent teologice, dar și de istorie, cultură, istorie literară, ori creații literare, oferind contribuții deosebit de valoroase și necesare pentru acoperirea unor goluri ori elucidarea și aprofundarea cunoașterii unor personalități ori a unor momente și aspecte de ordin istoric de mare interes pentru istoria poporului, a literaturii și culturii noastre.

„Eminent cunoscător al literaturii noastre vechi și premoderne" (Paul Cornea), „un cărturar de formație și idealuri identice, cu adaosul de erudiție și acribie, favorizat de progresul studiilor umaniste dar în același spirit de slujire a adevărului etern și, deopotrivă, a omului în devenirea sa actuală" (Virgil Cândea), „omul de cultură, cercetătorul și istoriograful" (I.D. Lăudat), *A.P.* a realizat, prin cărțile și studiile sale numeroase o operă de restituție culturală și literară, un act „generos de recuperare documentară" (Mircea Anghelescu), de redimensionare și definire a unor fapte, a unor epoci și personalități care „își așteaptă evaluarea pentru a ocupa locul cuvenit în istoria limbii literare, a lingvisticii și culturii românești" (Al. Graur), reprezentând o contribuție „fundamentală pentru înțelegerea specificității culturii noastre" (Mircea Muthu), prin care „și-a câștigat un drept la gratitudine din partea tuturor celor devotați tradițiilor spirituale ale acestui popor" (Gh. Bulgăr) și care „onorează istoria noastră literară" (Paul Cornea), „instruiesc și desfată, continuă cu folos real cercetările închinate culturii noastre vechi și moderne". În cărțile sale „metoda și scopul merg spre esență, judecând plenar, dincolo de cauzalitatea imediată...", autorul construiește larg, pe baza mărturiei, extinde, defrișează, îmbină cercetarea cu puterea analitică și nu o dată adaugă argumentul logic și de bun-simț" (Dan Ciachir).

Alături de celelalte lucrări, care abordează romanitatea românilor, prigoana românilor, a limbii și a bisericii lor și lupta împotriva politicii de deznaționalizare sub teroarea regimului dualist austro-ungar, se impune contribuția masivă și consistentă a celor mai reprezentative. *Dascăli de cuget și simțire românească*, după cum o spune însuși autorul, „încheagă o adunare solemnă de chipuri de oameni mari ai culturii noastre" (p. 39), fiind „un spațiu de dor și eternitate, o expresie a unei erudite stări de echilibru...", o carte de minte, inimă și înțelepciune", relevând „aspirația autorului, eseistului de a ajunge... la sublim, la purificare. El reușește o legătură necesară între starea de materie și cealaltă fațetă a ei: starea de spirit" (Dan Mutașcu), cartea evidențiindu-se prin „conținutul de interes național, forma îngrijită și atractivă" (G. Istrate), la care se adaugă *Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților* și *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*. „Un veritabil act de cultură" reprezintă cartea *Lazăr Leon Asachi în cultura română*, care „schimbă substanțial imaginea cărturarului; una dintre cele mai însemnate contribuții la istoria culturii române de la sfârșitul secolului al XVIII-lea" (George Muntean), „operă a unui eminent cunoscător al literaturii noastre vechi și premoderne" (Paul Cornea), „erudit care s-a ilustrat prin numeroase și solide lucrări privind trecutul nostru cultural..., prin care propulsează spre zonele superioare ale literaturii noastre de la începutul secolului al XIX-lea numele lui Lazăr Asachi" (Mircea Anghelescu), redimensionând chipul și însemnătatea operei cărturarului, prin mijlocirea relevării „de-a dreptul senzaționale" (Paul Cornea) și punerii în circulație a 52 de lucrări necunoscute înainte și descoperite în arhivele Mitropoliei Buzăului ori ale Patriarhiei.

A.P. care mărturisește aspirația, încă de pe băncile liceului, „voiam să ajung scriitor", în domeniul creației literare a scris romanul *Trei ceasuri în iad*, despre care însuși menționează că „nu era un roman original. Era o autobiografie pusă sub simboluri..., un roman alegoric." Prin Anton Adam, în care se substituie autorul, care recunoaște sugestii din Camus și Kafka, acesta înfățișează „suferința omului sub comunism, omul sub totalitarism..., pe drumul căutării identității". Pe lângă anumite umbre privind maniera compozițională ori seducția detaliilor și înserărilor științifice, autorul „construiește un cadru convențional alegoric pentru o acțiune imaginară cu semnificații de parabolă, căreia îi conferă un explicit caracter avertizator, reprezentând o proză de abstractizare, de reducere la esențe", în care se remarcă „in riga, construită cu ingeniozitate, narațiunea directă de o atractivitate care o apropie de cea a romanelor științifico-fantastice" (Boris Buzilă). Prin acțiunea romanului „autorul se rezumă la a demonstra că într-o lume răsturnată oamenii nu se mai întâlnesc prin iubire, ci prin marca impusă de ordinea dictatorială" (Al Ștefănescu). Fiind o „carte plină de parabole", este „un roman al identității..., excepțional prin densitatea ideilor și a sugestiilor, prin registrele de cultură în care se mișcă autorul" (C. Ungureanu). Prin problematică și realizare, „romanul se înscrie în categoria romanului à la thèse, fiind deopotrivă o frescă a moravurilor sociale, o denunțare a consecințelor nefaste ale ideologiei naziste, dar și un roman emblematic-analogic, axat pe ideea imposibilității recunoașterii identității spirituale. Romanul reactualizează, cu mijloacele moderne ale analizei și eseului, pericolul iezuitismului ca sistem social, sugerând imposibilitatea transferului de personalitate, fiindcă omul este ceea ce este în măsura în care înțelege liber alteritatea — ca o manifestare posibilă a eului interior, fără confundarea planurilor și mai ales fără sluirea voinței, prin impunerea opțiunii" (Simion Bărbulescu).

O viață și o operă îngemănate într-un noian greu de fapte, „de cuget și simțire românească" ce atrag nu numai prețuirea slujitorilor bisericii, ci iubirea și recunoștința unei națiuni întregi pentru renașterea și înălțarea căreia în rândul celorlalte națiuni civilizate ale Europei și lumii și-a dăruit înțelepciunea, voința și harul împlinirii cuvântului lui Dumnezeu.

De acolo, din tăcerea voievodală a catedralei Carpaților se înalță, maiestuoasă și nemuritoare, *minunea de la Sâmbăta de Sus*, doinind faptele unui mitropolit iubitor de neam și veghind comoara sacră a unui popor: vocația perenității. Căci faptele și opera Mitropolitului nostru au dobândit caratele și noblețea nemuririi!

La mulți și rodnici ani, Înalt Prea Sfințite Părinte Mitropolit!

Sf. Grigorie Palama — personalitate eminentă a teologiei ortodoxe

Înger te-ai arătat pe pământ, vestind oamenilor cele dumnezeiești, ce nu se pot grăi. Că având minte omenească și trup, cu glasurile ca ale celor fără de trupuri, ne-ai făcut pe noi de ne-am minunat, de Dumnezeu grăitorule, a striga ție acestea: bucură-te, prin care s-a gonit întunericul! Bucură-te, prin care a venit lumina! Bucură-te, vestitorule a dumnezeirii celei nezidite! Bucură-te, vădi torule a celei zidite și nebune cu adevărat! Bucură-te, cel ce ai spus că firea lui Dumnezeu este înălțime neajunsă! Bucură-te, cel ce ai zis că lucrarea Lui este adâncime care nu se poate lesne vedea! Bucură-te, că slăvirea lui Dumnezeu bine o ai vestit! Bucură-te, că părerile făcătorilor de rele le-ai mustrat! Bucură-te, luminătorule cel ce-ai arătat Soarele! Bucură-te, paharule care dai băutură nemuritoare! Bucură-te, prin care strălucește adevărul! Bucură-te, prin care s-a întunecat minciuna! Bucură-te, învățătorule al darului! (Icosul Duminicii a doua din Sf. și Marele Post, dedicată Sf. Grigorie Palama — Triod, 1946).

Despre Dumnezeu nu pot vorbi cu adevărat decât sfinții întrucât ei au făcut experiența comuniunii, prin rugăciune, cu Dumnezeu. Sfinții sunt teologii prin excelență ai Bisericii. Să ne amintim de apoftegma avvei Evagrie: cine se roagă e teolog și e teolog numai cine se roagă. Există, prin urmare, o interdependență unică între *a vorbi cu Dumnezeu în rugăciune (rugăciunea — conform aceluiași Evagrie — este convorbirea minții cu Dumnezeu în lumina Sfintei Treimi)* și *a vorbi, mai apoi, despre Dumnezeu în mijlocul comunității*, a-L revela celorlalți pe Dumnezeu după ce El S-a revelat mai întâi în tine.

Sf. Grigorie Palama (1296—1359), care a formulat în Biserica Ortodoxă o *concepție teologică abisală* (conform D. Stăniloae), s-a impus în conștiința Ortodoxiei prin prisma abordărilor teologice existențiale ale secolelor al XII-lea și al XIV-lea la care a luat parte cu o atitudine decisivă în precizarea unei învățături (distincția dintre esența divină și energiile divine increate; stabilirea definitivă a terminologiei și conținutului învățăturii isihaste — fundamentală în răsăritul creștin, fapt pentru care este considerat doctrinarul isihasmului) care va accentua o dată în plus separația a două moduri eminamente opuse de a face teologie. Părintele Stăniloae este de acord că *disputa isihastă a fost episodul cel mai important în istoria spiritualității ortodoxe după epoca patristică*, bineînțeles vorbind din postura unui teolog care a trăit după 600 de ani de la această controversă teologică (și nu numai) și care a evaluat critic, având la îndemână datele istoriei, consecințele grave ale evenimentelor de acum peste șase secole.

În ce a constat această confruntare capitală pentru teologia creștină? Pe scurt spus, în ciocnirea a două mentalități și sisteme teologice ireconciliabile: pe de o parte, *scolastica apuseană* care în vremea Sf. Grigorie era bine cristalizată, îmbibată de un raționalism extrem, păgubitor pentru antropologie ca să nu mai vorbim de teologie (D. Stăniloae vedea în acest tip de raționalism o anulare a i-

(Continuare în pag. a 5-a)

DANIEL COMAN

○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷ ○ ÷

Postul Crăciunului

(Urmare din pag. 1)

Grigorie de Nazianz, Ambrozie al Milanului, Ioan Gură de Aur, Fericitul Augustin și Leon cel Mare se întrec în a aduce elogii în predicile lor acestei perioade de curățire sufletească și trupească asemănând-o cu cea petrecută de proorocul Moise înainte de a primi tablele Legii pe muntele Sinai și cu postul Sf. Ilie Tesviteanul în Horeb.

În anul 1166, Sinodul patriarhal din Constantinopol sub patriarhul Luca Hrisoverghi a hotărât generalizarea duratei acestui post al Crăciunului la 40 de zile, fixându-i ca zi de început al lui ziua de 15 noiembrie a fiecărui an.

Acest post, prin lungimea lui de 40 de zile, se numește cu termenul generic de *„patruzecime"* (tessaracosti), ca și cel al Sf. Paști, deși există mare deosebire între ele, cel al Sf. Paști fiind mult mai aspru.

Postul Crăciunului este o adevărată perioadă de desfătare duhovnicească acum la început de iarnă, când sufletele noastre devin mai apropiate de Dumnezeu, și când imnele liturgice ale acestei perioade precum și străbunele noastre colinde ne transfigurează și ne îndeamnă mai mult la rugăciune, meditație dar și la bucuria întâlnirii noastre în noaptea Sfântă a Crăciunului cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Să ne străduim deci fiecare după puterile noastre ca și după harul ce ni s-a dat să ținem acest post al Crăciunului. Să postim cu trupul dar să postim și cu sufletul. Să ne înfrânăm de la mâncare și de la băutură dar în același timp să ne înfrânăm de la orice lucru rău, de la clevetire, de la mânie, de la vorbirea deșartă, de la distracțiile cotidiene și așa vom împlini porunca *„postului celui adevărat"*, indicat de Domnul în cartea proorocului Isaia în capitolul 58. La fel și Sf. Ioan Gură de Aur ne îndeamnă pe toți zicându-ne: *„Postiți? Arătați-mi-o prin fapte. Cum? De vedeți un sărac, aveți milă de el; un dușman, împăcați-vă cu el; un prieten înconjurat de nume bun, nu-l invidiați; o femeie frumoasă, întoarceți capul. Nu numai gura și stomacul vostru să postească, ci și ochiul, și urechile, și picioarele, și mâinile voastre, și toate mădularele trupului vostru. Mâinile voastre să postească rămânând curate și de hrăpire și de lăcomie. Picioarele, nealergând la priveliști urâte și în calea păcătoșilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumusețile străine... Gura trebuie să postească de sudalme și de alte vorbiri rușinoase"* (Migne P.G. XLIX, col 53).

Să ne înmulțim rugăciunea în aceste zile, să cercetăm mai des Sfânta Biserică, să ne înmulțim în același timp faptele bune, milostenia și iubirea de aproapele, mai ales acum când atâția și atâția dintre semenii noștri trăiesc în lipsuri și în sărăcie. Să căutăm să facem cât mai multe bucurii sfinte în aceste zile premergătoare Nașterii Domnului, să-i învățăm pe copiii noștri colindele noastre strămoșești prin care noi am străbătut veacurile și ne-am păstrat ca români și ca creștini ortodocși.

Să-l rugăm pe Mântuitorul Hristos să ne binecuvinteze viața, ostenelile și strădaniile noastre în bine, să ne ajute să parcurgem și în acest an, drumul spre marele praznic al Crăciunului așa cum se cade în post și rugăciune și să ne învrednicească pe toți să-l primim în ieslea sufletelor noastre sub chipul Sfintei Împărtășanii și să cântăm și noi în miez de noapte Sfântă împreună cu îngerii cântarea *„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire"* (Luca 1, 14).

AMIN.

Teologia la sfârşit de secol sau despre lupta cu timpul

„Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (Lc. 21, 33)

În iureşul informaţional dominat de mijloacele de comunicare în masă, în care orice acţiune e calculată în timp, în timpul unui secol cu ezoterisme şi neognoze în ascensiune, se întâmplă ca, acordându-şi sieşi un răgaz, cineva să-şi pună întrebarea: ce înseamnă teologia.

Un prim răspuns din partea celui avizat ar fi: teologia înseamnă rugăciune. Adică presupune trăire în comuniune cu Dumnezeul viu, „theoria", contemplaţia — cea mai înaltă treaptă a vieţii spirituale. Căci prin lucrarea prin excelenţă a omului, rugăciunea, această „mărturisire din adânc", Hristos sălăşluieşte în om, limitele spaţiului şi timpului concret sunt ocultate, iar omul devine iniţiat în infinit, în Împărăţie. Astfel, această „cuvântare de Dumnezeu" nu poate fi niciodată la sfârşitul, ci înaintea timpului, dincolo de timp, mereu la începuturi, mereu proaspătă, primenită de „cuvântătorii de Dumnezeu", teologii, care caută şi propovăduiesc autenticitatea evanghelică şi patristică. Dimensiunile spaţiului şi timpului sunt reconstituite prin teologia liturgică, doxologică şi mistică. „Vremurile se adună" în Trupul lui Hristos, devin contemporane cu Preaferici'a Fecioară, cu toţi Sfinţii, cu însuşi Hristos. Adevărata funcţionalitate, teologia şi-o găseşte prin har („charisma"), mister şi purificare („Katharsis"). Această din urmă caracteristică e posibilă prin prefacerea, schimbarea minţii („metanoia", pocăinţă), datorită con-locuirii, „syn-choresis", îngăduirii omului alături de Dumnezeu, în spaţiul care este trupul lui Hristos: Biserica. Altfel spus, teologia este eclesială; existenţa omului se îndumnezeieşte în Taina Botezului, a Euharistiei.

Dar, mai mult, teologia nu înseamnă amânare, în sensul de refuz, refuzul de a fi samariteanul milostiv („la Dumnezeu nu există decât *da*") şi îmbrăcat în haina putredă a scuzelor care invocă un aspect incongruent de *nu*, precum nici grabă, acea grabă provocată de linearitatea timpului, tehnică, demarată de goana după supravieţuire. Ci se referă în deplinătatea ei la făptuire (praxis), la spontaneitate. Acum. Acum, nu într-o coordonată a timpului bine determinată, ci acum în tine, pentru tine, pentru ceilalţi şi pentru Dumnezeu. Spontaneitate izvorâtă din „agape", iubirea incoruptibilă. „De la fratele este VIAŢA şi MOARTEA. Căci de vom dobândi pe fratele, pe Dumnezeu dobândim", ne spune Avva Antonie.

Când ucenicul Marcu, cel ascultător, este chemat de avva Siluan, („frate, vino, că-mi trebuieşti"), acesta răspunde fără şovăială, fără a cere amânare, lăsându-şi lucrul neîncheiat. „Glasul Domnului e tunet, goarnă, instantaneitate" (vezi N. Steinhardt — «Dăruind cei dobândi». Şi Marcu şi-a câştigat astfel iubirea, spre deosebire de ceilalţi unsprezece ucenici ca-

(Continuare în pag. a 7-a)

CAMELIA LĂNCRĂNJAN
studentă, Jurnalistică, an IV

*

Alegerea de către Iisus a primilor apostoli

(Urmare din pag. 1)

ţirii peştilor, Simon-Petru şi-a recunoscut nevrednicia şi căzând la picioarele lui Iisus, i-a zis: „Doamne, dute de la mine, că sunt om păcătos" (Luca 5, 8) şi frică mare i-a cuprins atunci pe toţi cei de faţă. Iisus i-a îmbărbătat şi adresându-se celor doi fraţi, Simon-Petru şi Andrei, le-a zis: „Veniţi după mine şi vă voi face pe voi pescari de oameni". Pe dată, ei şi-au lăsat mrejile lor şi au mers după dânsul (Matei 4, 19—20).

Mergând mai departe, i-a văzut Iisus pe Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu, care îşi dregeau mrejile lor. Aşişderea i-a chemat şi pe ei, care lăsând corabia şi pe tatăl lor, au mers după Iisus.

La chemarea lui Iisus, cei patru au lăsat pe tatăl lor, au lăsat mrejile cu care s-au trudit să pescuiască în atâtea rânduri, au lăsat bărcile lor, cu care au înfruntat furtuni şi primejdii, din care Dumnezeu, cu puterea sa, i-a apărat. Au lăsat îndeletnicirea lor de pescari, cu riscurile şi bucuriile recoltei mulţumitoare de peşte, au lăsat familiile lor, cu atmosfera caldă a căminului părintesc, au lăsat casa părintească, spre a-l urma pe Iisus, care nu le făgăduia avuţii pământene şi nici îmbogăţiri pe neaşteptate sau situaţii deosebite în viaţa socială. Iisus le-a vorbit despre lepădarea de sine, despre neţărmurita dragoste faţă de oameni, despre desăvârşire, despre sfinţenie.

Ca să-l urmeze, nu i-a chemat Iisus nici pe cei îngâmfaţi de ştiinţa lor, preocupaţi în mod exagerat de sine, scrutând cu minuţiozitate firea lucrurilor şi mersul cerului, nici pe cei avuţi, permanent ferecaţi de grijile lor pământeşti. I-a chemat Iisus pe umilii pescari de pe ţărmurile lacului Ghenizaret, căliţi în şcoala răbdării, învăţaţi să aştepte cu ceasurile, ziua şi noaptea, în tăcere, ca să recolteze hrana pentru ei şi pentru ai lor. Pescarul îşi desfăşoară activitatea în singurătatea apelor. Ştie să nu se pripească, aşteaptă cu răbdare şi-şi pune nădejdea în Cel ce toate le ocârmuieşte. Curat la suflet şi în gând, îşi primeneşte mâinile în apă şi cuprinde cu privirea întinsul şi luciul apelor. Pe unii ca aceştia i-a chemat Iisus la sine şi din anonimi, care după o viaţă de trudă ar mai fi fost ştiuţi doar de cei apropiaţi ai lor i-a făcut apostoli, pescari de oameni. Pe dată însă nu le-a făcut Iisus vreo promisiune de răsplată viitoare.

După ce Iisus le-a arătat apostolilor primejdiile bogăţiei, luând cuvântul, apostolul Petru a zis: „iată noi am lăsat toate şi te-am urmat pe tine. Ce oare va fi nouă?" Iisus le-a răspuns: „Oricine a lăsat fraţi sau surori, sau tată sau mamă, sau femeie, sau copii, sau moşii sau case, pentru numele meu, înmulţit va lua înapoi şi va moşteni viaţa veşnică". Şi iarăşi: „voi cei ce m-aţi urmat pe mine, la naşterea din nou a lumii, când Fiul Omului va şedea în jilţul măririi sale, veţi şedea şi voi în douăsprezece jilţuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel" (Matei 19, 27—29).

Iisus a arătat în mod explicit şi condiţiile neapărat cerute a fi îndeplinite de cei ce vor să-l urmeze ca apostoli. „Oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul meu" şi „cel ce nu-şi poartă crucea sa şi vine după mine, nu poate să fie ucenicul meu" (Luca 14, 27 şi 33).

Unul căruia i-a grăit: „Vino după mine", i-a zis lui Iisus: „Doamne, lasă-mă întâi, să merg să îngrop pe tatăl meu". Răspunsu-i-a Iisus clar şi precis: „Lasă morţii să-şi îngroape morţii lor, iar tu mergi de vesteşte împărăţia lui Dumnezeu". Zisu-i-a şi un altul: „Voi merge, Doamne, după tine, dar mai întâi îngăduie-mi ca să-mi iau rămas bun de la cei din casa mea". Rostit-a atunci Iisus: „Nici unul care pune mâna pe plug şi se uită îndărăt nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu" (Luca 9, 59—62).

La o dată când de mult era încheiat cercul apostolilor un tânăr dregător de lege a alergat la Iisus, întrebându-l ce să facă spre a moşteni viaţa de veci. Tânărul a afirmat despre sine că din tinereţea sa a păzit poruncile decalogului. Iisus a privit la el şi „îi fu drag", zicându-i: „Vinde tot ce ai, dă săracilor şi vei avea comoară în cer, apoi vino, ia-ţi crucea şi urmează-mă" (Marcu 10, 21). Din modul în care a fost privit şi apreciat, s-a dedus, că acest tânăr entuziast ar fi avut şansa să devină un al doilea apostol iubit al lui Iisus, ca şi Ioan Evanghelistul (Bougaud L., „Iisus Hristos", trad. de C. Ceruleanu, ed. II, Bucureşti, 1943, p. 302). O, dar el „avea bogăţii multe", care cu putere l-au atras înspre pământ şi — neprimind sfatul lui Iisus — s-a posomorât şi a plecat întristat.

Despre intrarea în rândul apostolilor, a grăit Iisus cu cuvintele: „Nu voi m-aţi ales pe mine, ci eu v-am ales pe voi şi v-am rânduit să mergeţi şi roadă să aduceţi". „Cine rămâne întru mine şi eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără mine nu puteţi face nimic". (Ioan 15, 5 şi 16). S-au adeverit acestea şi prin cele spuse de ap. Pavel: „Nimeni nu-şi ia sieşi cinstea, ci dacă este chemat de Dumnezeu, ca şi Aaron" (Evrei 5, 4).

Pe aleşii săi, chemaţi la apostolie, Iisus i-a transformat în sfinţi. Creştinătatea îi pomeneşte continuu în rugăciunile sale, până la sfârşitul veacurilor. Cu darul de sus, s-a promovat în ei interesul sacru pentru lucrurile lui Dumnezeu, dragostea şi devotamentul jertfelnic, pentru propovăduirea în lume a Evangheliei lui Hristos şi pentru zidirea împărăţiei lui Dumnezeu, pentru Biserică, pe care — după cuvântul lui Iisus — nici „porţile iadului nu o vor birui" (Matei 16, 18).

IN MEMORIAM

† Arhiepiscopul Vasile Costin

În seara zilei de 29 octombrie a.c., a trecut la Domnul, după o scurtă dar grea suferinţă, cel ce a fost arhiepiscopul Târgoviştei Vasile Costin. Vestea trecerii Sale la cele veşnice a umplut de tristeţe inima Întâistătătorului Bisericii noastre P. F. Părinte Patriarh Teoctist, a membrilor Sf. Sinod, a preoţilor şi a credincioşilor din Arhiepiscopia Târgoviştei, a familiei, precum şi a tuturor celor ce l-au cunoscut.

A trecut dincolo în zările veşniciei, deşi încă în puterea vârstei, după ce s-a luptat eroic în ultima vreme cu o boală necruţătoare, dar a avut întotdeauna credinţa puternică în Dumnezeu şi în purtarea Sa de grijă.

Adormitul întru Domnul s-a născut la 7 iulie 1938 în localitatea Satu Nou de Sus în apropiere de oraşul Baia Sprie din Maramureşul istoric. Simţind vocaţia spre a sluji lui Dumnezeu s-a înscris la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj, apoi a urmat cursurile Institutului Teologic din Sibiu între anii 1959-1963, prezentând ca teză de licenţă în teologie lucrarea „Profesori ardeleni la şcolile de învăţământ teologic din Ţările Române".

A urmat apoi cursurile de doctorat în teologie între anii 1963-1966 la Institutul Teologic din Bucureşti, specializarea liturgică.

Între anii 1967-1972, ca bursier al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, a studiat la Facultatea de Teologie din Atena şi la Institutul de arheologie coptă din Cairo.

În luna martie a anului 1972 a susţinut la Atena teza de doctorat în teologie cu titlul „Cultul Bisericii Copte în comparaţie cu cultul Bisericii Ortodoxe". **Acest titlu a fost echivalat la Bucureşti la Institutul Teologic la 21 martie 1974.**

Reîntors în ţară a funcţionat ca documentarist la Sectorul Relaţii Externe bisericeşti din cadrul Patriarhiei Române, apoi la Episcopia Oradiei ca secretar eparhial şi ca vicar eparhial, fiind hirotonit aici diacon şi preot celib. A fost tuns în monahism iar în 1974 a primit rangul de arhimandrit.

Începând cu anul 1975 i s-a încredinţat postul de superior al Aşezămintelor româneşti de la Ierusalim şi de la Iordan, unde a desfăşurat o muncă meritorie. Între altele a editat revista de spiritualitate „Învierea", **publicaţie în limba română care a avut un larg ecou în sufletul românilor din Ţara Sfântă.**

La 10 decembrie 1979 a fost ales în postul de episcop-vicar patriarhal cu titlul de „Târgovişteanul", fiind hirotonit arhiereu în Catedrala patriarhală la 20 ianuarie 1980.

Între anii 1982-1987 a îndeplinit şi funcţia de rector al Institutului Teologic din Bucureşti.

În calitate de episcop-vicar a desfăşurat o amplă activitate ecumenică ca reprezentant al Bisericii noastre peste hotare, a făcut parte din numeroase delegaţii oficiale bisericeşti care au promovat şi au intensificat relaţii frăţeşti cu Bisericile Ortodoxe precum şi cu alte Biserici creştine.

Paralel cu activitatea pastoral-misionară, ecumenică şi administrativă s-a afirmat şi ca un bun teolog, elaborând numeroase articole şi studii în presa bisericească din ţară şi de peste hotare.

În urma reînfiinţării Arhiepiscopiei Târgoviştei a fost ales la 3 septembrie 1991 ca arhiepiscop al acesteia fiind instalat la 22 septembrie acelaşi an în Catedrala arhiepiscopală din Târgovişte.

Aici a desfăşurat o activitate deosebită atât pe plan misionar şi gospodăresc cât şi pe plan cultural. A înfiinţat Seminarul Teologic din Târgovişte precum şi Facultatea de Teologie de aici al cărei decan a fost încă de la început. A înfiinţat şi o revistă eparhială „Lumină pentru suflet" şi s-au restaurat în timpul păstoriei sale zeci de biserici şi mânăstiri.

Slujba de înmormântare a celui ce a fost Vasile Costin, arhiepiscopul Târgoviştei, a avut loc în ziua de 1 noiembrie 1999, pe esplanada din faţa Catedralei Arhiepiscopale din Târgovişte unde a fost depus pe catafalc îndată după moarte.

Dimineaţa a fost săvârşită Sfânta Liturghie arhierească în Catedrală de un sobor de preoţi şi diaconi sub protia P. S. Teodosie Snagoveanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor.

Slujba de înmormântare a fost prezidată de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist al României, înconjurat de un mare sobor de arhierei, preoţi şi diaconi. Au fost prezenţi: Î. P. S. Arhiepiscop Victorin al Americii şi Canadei, P. S. Nifon al Sloboziei, P. S. Calinic al Argeşului, P. S. Epifanie al Buzăului, P. S. Ioan al Covasnei şi Harghitei, P. S. Gherasim al Râmnicului, P. S. Galaction al Alexandriei, P. S. Visarion Răşinăreanu, P. S. Damaschin Severineanul, P. S. Justin Sigheteanu, P. S. Sofronie al Gyulei. Au vorbit majoritatea ierarhilor prezenţi, reprezentanţi ai autorităţilor civile ale Judeţului Dâmboviţa, ai Secretariatului de Stat pentru Culte, ai Universităţii „Valahia" din Târgovişte, preoţi, colegi etc. Au fost prezenţi toţi preoţii din Arhiepiscopie, monahi, monahii, membrii familiei, precum şi o mulţime mare de credincioşi.

La sfârşit Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit un bogat cuvânt de învăţătură făcând un portret în cuvinte calde al celui ce a fost conducătorul duhovnicesc al Arhiepiscopiei Târgoviştei. După terminarea slujbei în sunetul clopotelor Catedralei sicriul cu trupul neînsufleţit al arhiepiscopului Vasile purtat pe umeri de preoţi a făcut înconjurul Catedralei cu îndătinatele opriri şi ectenii după care a fost depus spre odihnă veşnică până la obştească înviere în pronaosul Catedralei Arhiepiscopale. Consiliul Eparhial şi familia au oferit apoi o masă de pomană la care au luat parte toţi cei prezenţi la slujba înmormântării.

Bunul Dumnezeu să-i facă parte de odihnă în Împărăţia Sa cu aleşii Săi din veac.

În veci pomenirea lui!

† VISARION RĂŞINĂREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Viaţa Mariei Brâncoveanu: demnitate, credinţă, suferinţă

A ne uita trecutul înseamnă a ne uita pe noi înşine. A-i uita pe aceia care şi-au legat numele de istoria poporului român şi de Biserica naţională este o impietate. Dumnezeu a binecuvântat neamul nostru din mijlocul căruia s-au ridicat oameni aleşi, cu o credinţă statornică. Aceştia ne-au arătat drumul drept al vieţii bineplăcute înaintea lui Dumnezeu şi de aceea suntem datori să ne amintim cu pioşenie jertfa şi mărturia lor. Despre bărbaţii desăvârşiţi, eroii neamului şi faptele lor exemplare s-a scris şi s-a vorbit în nenumărate rânduri. Mai puţin sunt amintite acelea care i-au însoţit în viaţă, rămânând în umbra lor. Aceste femei cu smerenie îşi plecau genunchii şi fruntea înaintea icoanelor pentru a se ruga Împăratului ceresc — Căruia îi închinau locaşuri de rugăciune — pentru vremuri mai bune. Aceste femei au înţeles că mai presus de toate e binele poporului şi libertatea acestuia. Cu inima plină de credinţă şi blândeţe, cu intuiţia feminină, ele au ştiut să încurajeze la vreme de cumpănă, cu o vorbă bună şi un sfat înţelept, înfruntând asprimea şi severitatea.

Între aceste femei vrednice de pomenire ale neamului nostru străluceşte chipul luminat de razele credinţei şi udat cu lacrimile suferinţei al Mariei Brâncoveanu, soţia domnitorului martir al Ţării Româneşti, Constantin Brâncoveanu. Cunoscută şi sub numele de Marica, pomenit de unii istorici în evocările lor, viitoarea doamnă a Ţării Româneşti s-a născut în familia postelnicului Neagu sau Neagoe din Negoeşti, fiind nepoata lui Antonie Vodă din Popeşti, domn al ţării mai sus amintite între anii 1669—1672. Despre acest Antonie Vodă s-a afirmat adesea că ar fi fost sărac, confundându-se sărăcia cu o anume rapacitate. El avusese o curte sărăcăcioasă, lipsită de lux. Posesor a numeroase moşii, bunicul Mariei nu era nici pe departe prins în cleştele sărăciei, astfel că nepoata sa deţinea o zestre considerabilă atunci când, în anul 1674, devenea soţia lui Constantin Brâncoveanu, sporindu-i acestuia frumoasa avere moştenită în bună parte de la înaintaşi şi întărind totodată drepturile sale de a ajunge domn.

Născută într-o familie numeroasă, căci mai avea şase fraţi, Maria Brâncoveanu, la rândul ei, va da naştere la unsprezece copii, patru băieţi şi şapte fete, zugrăviţi în fresca de la mânăstirea Horezu care păstrează pentru posteritate

(Continuare în pag. a 5-a)

CLAUDIA DUMITRIU

Spiritualitate şi cultură românească la schitul Prodromul din Muntele Athos

Cel mai important aşezământ românesc de la Muntele Athos este Schitul Prodromul, fondat prin hrisovul din 7 iulie 1853, emis de domnitorul Grigorie Alexandru Ghica al Moldovei (1849-1856), în urma tratativelor purtate cu Mânăstirea Marea Lavră, pe teritoriul căreia se află situat.

După ce a fost dotat cu cele necesare desfăşurării unei vieţi monahale corespunzătoare, Schitul Prodromul s-a afirmat strălucitor, atât în domeniul spiritual, cât şi cultural, datorită vredniciei egumenilor şi devotamentului călugărilor români stabiliţi acolo. Ei au desfăşurat timp de peste un secol o intensă activitate, impunându-se ca traducători, caligrafi, miniaturişti, compozitori, cercetători şi scriitori, reuşind să facă din Schit un renumit centru al românismului athonit.

Întemeietorul Schitului Prodromul, ieroschimonahul Nifon Ionescu (1803—1899), s-a afirmat în timpul egumeniei sale (1852—1870) ca mare gospodar şi organizator al vieţii monahale. În acest sens, a înţeles şi nevoia înfiinţării unei şcoli pentru promovarea limbii române şi instruirea candidaţilor la călugărie. Pentru realizarea acestui scop, înaintează autorităţilor Moldovei un raport, în urma căruia, domnitorul Grigorie Alexandru Ghica emite în anul 1856 un hrisov, specificând că „Am încuviinţat prin rezoluţia noastră asupra citatului raport ca, spre ajutoriu întru ţinerea pomenitului Schit şi a unei Şcoale româneşti, ce este a se înfiinţa după măsurile luate, pentru românii din Sfântul Munte şi acei din locurile învecinate, să se sloboadă din Casa Centrală a Clerului Moldovei o subvenţie anuală de două sute de galbeni". Deja, în anul 1857, funcţiona şcoala, cum rezultă din finalul unei scrisori trimise de ieroschimonahul Nifon ucenicilor săi Agatanghel şi Isaia, aflaţi în Moldova pentru colectă; acolo citim: „Şi pe mine, scriitorul, mă iertaţi, că sunt nou începător. Calinc D.".

După înfiinţarea Şcolii româneşti, ieroschimonahul Nifon egumenul a pus bazele unei biblioteci a Schitului; în ea, a adunat o bogată colecţie de carte veche, dar mai ales manuscrise, care îi sporesc valoarea.

Cea mai importantă contribuţie însă a egumenului Nifon la afirmarea culturală a Schitului Prodromul constă în sprijinul acordat călugărilor cărturari pentru traducerea şi copierea operelor de spiritualitate şi cultice, necesare obştei prodromite. Astfel, între anii 1854-1869, schimonahul Dosoftei copiază mai multe manuscrise; pe unul, cuprinzând **Cuvinte foarte de folos** ale Sfântului Simeon Noul Teolog, notează că: „Din porunca Sfinţiei Sale Părintelui nostru stariţi Nifon, din ascultări am prescris această sfântă carte". Pe arhimandritul Calinic Boţan, monah român închinoviat în Mânăstirea Xeropotamu, îl solicită să traducă din limba greacă **Slujba tuturor sfinţilor din Muntele Athos** şi **Viaţa Sfântului Acachie Cavsocalivitul,** fiind necesare Schitului. Într-o notiţă, traducătorul precizează că: „Am tradus această slujbă pentru Schitul nostru românesc Prodromul . . ., fiind atuncea stareţ Sfinţenia Sa Părintele Nifon ieroschimonahul".

Tot în timpul egumenului Nifon îşi începe activitatea culturală, pe care o va desfăşura peste o jumătate de secol, schimonahul Chiril Lambrino; cunoştea perfect limba greacă, de aceea, în anul 1864 realizează o nouă traducere a operei **Slujba Sfinţilor athoniţi,** specificând că a fost tradusă din „greceşte în româneşte cu binecuvântarea Părintelui Nifon ieroschimonahul, superiorul Schitului". Prin anii 1867-1868, Chiril termina de tradus monumentala lucrare a monahului Agapie Criteanul, **Mântuirea Păcătoşilor,** în două volume, despre care spune că a fost „cu binecuvântarea întâiului stareţ al Prodromului Nifon ieroschimonahul tălmăcită în româneşte"; ambele volume sunt copiate caligrafic de monahul Meletie, în anii 1867-1868, iar volumul I este copiat de schimonahul Neofit Gherghiceanu, în 1868.

Unul dintre cei mai apropiaţi ucenici ai egumenului Nifon, schimonahul Antonie Focşăneanu, îşi începe activitatea culturală în ultimul an al stăreţiei dascălului său; el transcrie într-un singur volum **Mântuirea Păcătoşilor**, cu „blagoslovenia Preacuvioşiei Sale Părintelui Nifon ieroschimonahul, primul stareţ şi fondator al acestui sfânt Schit Chinovial românesc, anul 1870, martie în 25". În acelaşi timp, fratele Vasile Bârlădeanul copiază **Carte pentru lucrarea minţii cea în Hristos sau Raiu** de Calist patriarhul Constantinopolului, „în sfânta Mănăstire cea moldovenească pe moşia sfintei Lavre a Sfântului Athanasie în Sfântul Munte al Athonului, fiind stareţ aceştii sfintei Chinovii celei ce-a întâiu fondat-au şi biserica Nifon ieroschimonahul, moldovean din oraşul Bârladul".

Ieroschimonahul Nifon îndeamnă, în această atmosferă culturală, pe monahul Nectarie Creţu, protopsaltul Muntelui Athos, să traducă o serie de compoziţii muzicale din operele maeştrilor cântării psaltice, ca: Ioan Cucuel, Gheorghe Paraschiade, Ioan Damaschin, Balasie, Anastasie Hurmuz, Petre Lambadarie, Dimitrie Suceveanu, Iacov Protopsaltul, Gheorghe Criteanul, Theodor Focuil, Petre Efesiul şi alţii. Creaţiile muzicale sunt cuprinse într-un manuscris intitulat: **Antologie de cântări bisericeşti care cuprinde întru sine cele mai trebuincioase cântări frumoase la privegheri şi la Liturghie, traduse din greceşte în româneşte . . . cu blagoslovenia Părintelui nostru ieroschimonah Nifon stareţul, de Cuvioşia Sa Părintele Nectarie monahul, protopsalt Sfântului Munte.** Textul românesc a fost copiat „în sfânta Chinovie românească Prodromul, de smeritul Nathanail ierodiacon, la anul 1870, fevruarie 1".

Egumenul Nifon a fost urmat la conducerea Schitului de ieroschimonahul Damian Dumitrescu (1870-1891), care va continua cu aceeaşi râvnă activitatea culturală începută de înaintaşul său. În primul rând, noul egumen reorganizează **Biblioteca** şi înfiinţează **Muzeul.** Monahii, care îşi începuseră activitatea în timpul fostului egumen, o continuă sub îndrumarea celui nou; fratele Vasile termină în anul 1873 manuscrisul intitulat **Cartea pentru lucrarea minţii cea în Hristos sau Raiu,** început în 1870; fratele Dimitrie care, ca monah semnează „Dometie păcătosul", scrie un **Miscelaneu,** în 1875, iar în 1890, când era ierodiacon, copiază **Învăţături ascetice din scrierile patristice.**

Tot în această perioadă, monahul Dorothei copiază **Cuvintele Fericitului Dorothei** (1877), arătând că: „Această sfântă carte am prescris-o cu ajutorul lui Dumnezeu, eu monahul Dorotheiu în sfântul Schit românesc, numit Prodromul, din Sfântul Munte al Athonului, în zilele stăreţiei sale Părintelui Damian ieroschimonahului, la anul mântuirii 1877".

În anul 1880, ieroschimonahul Ignatie copiază un **Miscelaneu** care cuprinde **Cuvânt pentru viitoarea judecată şi pentru sfârşitul lumii** şi **Biserica celor întâi născuţi Noul Sion din ceruri;** un autograf precizează că: „Această carte s-au scris prin osârdia Sfinţiei Sale Părintelui ieromonah Ignatie Aghioritul din Sfânta Chinovie moldo-românească, numită „Prodromul", care este grădina Maicii lui Dumnezeu, şi s-au scris pentru folosul obştesc la anul 1880, luna aprilie 23". În acelaşi an, monahul Chiril Lambrino traduce **Explicarea Apocalipsei** de Antim al Ierusalimului, arătând printr-un autograf că, „acum s-a tradus din limba elină de prea smeritul monah prodromitu Chiril Lambrino şi prescris după original cu modificare. Cu binecuvântarea Preacuviosiei Sale ieroschimonahului Damian superiorul"; seria traducerilor o continuă cu lucrarea **Cuvântări de laudă,** iar la stăruinţa ieroschimonahului Nectarie, copiază **Acatistul Preacuvioasei Paraschiva** (1885).

Din ultimul an al stăreţiei ieroschimonahului Damian se păstrează un **Acatistier** (1891), copiat de monahul Iacob.

Conducerea schitului Prodromul a revenit între anii 1891-1900 ieromonahului Ghedeon Georgescu; monah cult, înduhovnicit şi cu reale calităţi administrative, el ridică pe noi trepte prestigiul cultural din chinovia românească. Mare cunoscător al cântării bisericeşti, însuşită de la protopsaltul Nectarie, stareţul Ghedeon organizează o **Şcoală de muzică psaltică,** ajunsă renumită în tot Muntele Athos; pasionat cercetător, scrie **Istoricul Sfântului Munte.**

Asemenea înaintaşilor săi, egumenul Ghedeon sprijină numeroşi monahi prodromiţi în activitatea lor culturală. Astfel, monahul Iacob Decescu copiază un **Acatistier** (1891) şi **Carte pentru Te-Deumuri** (1892); ieroschimonahul Dometie termină un **Miscelaneu** (1892) care cuprinde rugăciuni, canoane şi cuvinte ascetice, apoi monahul Damaschin transcrie **Canoanele Maicii Domnului de la Pavecerniţă** (1893).

Din anul 1892 îşi începe vasta sa activitate de copist, miniaturist şi istoriograf al Muntelui Athos schimonahul Irinarh Şişman. Prima sa operă, **Crinii Raiului** (1892), a fost copiată „în zilele superiorului şi stareţului Ghedeon ieromonahul", fiind urmată în acelaşi an de un **Miscelaneu de literatură religioasă,** alcătuit din cuvinte ascetice, compuse de mari dascăli ai monahismului ortodox, ca sfinţii Efrem Sirul şi Nil Izvorâtorul de Mir, precum şi de Ilie Miniatis; apoi copiază **Floarea Darului** (1894), **Sfântul Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu** şi **Sfântul Nil Athonitul Izvorâtorul de Mir** (1899).

O remarcabilă activitate culturală desfăşoară şi monahul Evsevie; din anul 1895 se păstrează un **Miscelaneu de literatură monahală,** alcătuit din scrieri ale marilor asceţi, ca Dimitrie al Rostovului, Ioan al Carpatiilor, Grigorie Sinaitul, Marcu Pustnicul, Filothei Sinaitul, Avva Onufrie şi Vasile de la Poiana Mărului; apoi, copiază **Capete** compuse de Sfântul Antonie cel Mare şi Isihie Preotul. Urmează **Cuvinte şi învăţături** de Isaac Sirul, scrise de „monahul Evsevie Câmpulungean, în anul 1897, în Sfântul Munte al Athosului". Ultimul său manuscris cuprinde **Cuvântări** de Ioan al Evhaitelor, Damaschin Ipodiaconul şi Macarie Hristianopolul.

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhim. VENIAMIN MICLE

„Directorul" Ioan Hannia

(Urmare din pag. 1)

înscrie cea mai îndelungată carieră didactică din toată istoria şcolii (azi Facultăţii) de Teologie din Sibiu, de 46 de ani, până la 1 septembrie 1895. Va fi „egalat" doar de Dimitrie Cunţan (1864—1910) şi de Grigorie Marcu, cu acelaşi număr de ani (1936—1982), urmaţi imediat de Nicolae Neaga, cu 45 de ani (1928—1973).

Ioan Hannia s-a născut într-o familie de ţărani din Sadu, lângă Sibiu, la 20 martie 1818. Se pare că era o familie înstărită, căci după ce a făcut şcoala primară în sat, a fost trimis la Gimnaziul din Sibiu (actualul Colegiu „Gheorghe Lazăr"), unde a urmat cinci clase (1833—1838), apoi la cel din Cluj (1838—1841). În cataloagele gimnaziului sibian figura în fiecare an şcolar cu calificativul „eminens".

Cu un „stipendiu" oferit de episcopul Vasile Moga, între anii 1841—1845 a făcut studii la Facultatea de Teologie romano-catolică a Universităţii din Viena.

Reîntors acasă, la 7 octombrie 1845 a fost numit „notar (secretar) consistorial" la Sibiu; dar după numai zece zile, Vasile Moga trece la cele veşnice. Şi-a continuat, însă, slujba de secretar şi în timpul vacanţei scaunului episcopal, apoi sub noul vicar Andrei Şaguna (sosit la Sibiu în august 1846). În cursul revoluţiei din 1848, a fost prezent la lucrările Adunării naţionale româneşti de la Blaj din luna mai. La 16/28 decembrie 1848 a fost ales între cei patru secretari ai Adunării intelectualilor români întruniţi la Sibiu, sub conducerea lui Andrei Şaguna. Acum s-a hotărât ca o delegaţie de trei persoane — Andrei Şaguna, August Treboniu Laurean şi protopopul braşovean Ioan Popasu — să prezinte revendicările româneşti noului împărat, Francisc Iosif I. În acest răstimp, trupele revoluţionare maghiare (Kossuthiste), comandate de generalul Iosif Bem, au ocupat cea mai mare parte a Transilvaniei. Sibiul a fost ocupat la 11 martie 1849. Toţi asesorii consistoriali, alături de mulţi alţi intelectuali, s-au refugiat în Ţara Românească. În aceste împrejurări, autorităţile maghiare de ocupaţie au decretat „vacant" scaunul episcopal de la Sibiu, Şaguna — acum la Viena — fiind considerat principalul adversar al revoluţiei maghiare. La 12 martie, „Comisarul ministerial" Berde József încredinţează conducerea eparhiei secretarului eparhial, protodiaconul Ioan Hannia, care, în ziua următoare, anunţa protopopii de schimbările survenite, cerându-le să îndemne pe preoţi „la pace, dragoste către toate popoarele conlocuitoare şi la ascultarea legilor stăpâniei noastre celei pământeşti, care, ca o maică bună, nu mai face nici o deschilinire (deosebire, n.n.) între fiii săi". Fără îndoială că va fi fost obligat de noile autorităţi să accepte acest post; se pare că „asesorii" l-au îndemnat să rămână în Sibiu spre a nu părăsi toţi centrul eparhial. El a îndeplinit această misiune încredinţată de străini până prin august 1849 când revoluţia maghiară a fost înăbuşită, iar Şaguna s-a putut întoarce la reşedinţa sa. Dar Şaguna nu şi-a iertat secretarul pentru gestul făcut în cursul ocupaţiei maghiare a Sibiului. La 10/22 septembrie 1849 a adresat preoţilor o circulară prin care invalida toate deciziile luate în absenţa sa de „vicarul nelegiuit".

Încă din 17/29 decembrie 1848, Şaguna îl numise profesor la „şcoala clericală" sibiană, în locul lui Ioan Moga care ceruse, pe 10 decembrie, pensionarea. Probabil tot în cursul anului 1848 a fost hirotonit diacon şi hirotesit „protodiacon" (era căsătorit cu Maria Bădilă, probabil fiica asesorului Petru Bădilă, şi cumnat cu Iacob Bologa).

În 1852 cursul clerical a fost ridicat la doi ani de studii, iar în 1861 la trei ani, cum va rămâne până în 1921. Ioan Hannia va funcţiona, în continuare, alături de profesorii care vor urma: Nicolae Popea (1856—1870), Ioan Popescu (1861—1892), Zaharia Boiu (1861—1870), Nicolae Cristea (1863—1865 şi 1870—1873), Dimitrie Cunţan (1864—1910), Ilarion Puşcariu (1870—1878), Dimitrie Comşa (1874—1909), Daniil Popovici-Barcianu (1876—1901), Simion Popescu (1878—1883), Ioan Crişan (1882—1893); cu excepţia lui Nicolae Popea, toţi ceilalţi i-au fost „elevi". La 6 iulie 1865 Şaguna — care a condus până atunci Institutul teologic pedagogic — l-a numit pe Hannia ca „director", funcţionând, în această calitate, până la pensionare, la 1 septembrie 1895.

Ca profesor a predat Dogmatica (1848—1861), Morala (1883—1895), Omiletica (1852—1861), Catehetica (1858—1892), Liturgica (1877—1895), Pastorala (1849—1895), Didactica şi Metodica (1848—1854). Materii multe, ani îndelungaţi de predare, dar rezultatele au fost destul de modeste, căci n-a rămas de la el nici o lucrare tipărită. Desigur elevii lui vor fi învăţat după notele luate la cursurile sale.

Ca director, a iniţiat şi a publicat „Anuarele" Institutului (la început sub numele de „Programă") din 1884. În primul Anuar a publicat şi un scurt istoric al Institutului pe care-l conducea, azi un interesant „izvor" pentru cercetători.

Paralel cu activitatea lui didactică, a funcţionat şi ca protopop al „tractului" Sibiu I (Sălişte), de la 25 aprilie 1855 până în 1880; între anii 1849—1856 a îndeplinit funcţia de catehet pentru elevii ortodocşi la Gimnaziul sibian în care învăţase el însuşi. Din 1868, când s-a aprobat „Statutul organic" al lui Andrei Şaguna, a fost ales mereu în „Sinodul arhidiecezan" (Adunarea eparhială) de la Sibiu şi în Congresul naţional-bisericesc al Mitropoliei Ardealului, „asesor onorar" în Consistoriul arhidiecezan şi „asesor ordinar" în Consistoriul mitropolitan. La şedinţele acestora numele său apărea mereu, luând cuvântul şi făcând propuneri care priveau bunul mers al vieţii bisericeşti.

A activat încă de la început, deci din 1861, în „Asociaţiunea transilvană pentru literatura şi cultura poporului român din Transilvania" (Astra). În 1867 s-a numărat printre cei care au lucrat pentru înlăturarea lui Andrei Şaguna de la conducerea Astrei. În Adunarea generală care a avut loc atunci la Cluj, în locul lui Şaguna a fost ales baronul Vasile Ladislau Pop, iar în locul vicepreşedintelui Timotei Cipariu, Hannia însuşi. Diferenţa valorică între ei era evidentă. Cu acest prilej, Hannia a mulţumit celor prezenţi, declarând că acceptă acest post de cinste „ca să nu credeţi că eu, din pricina unor neplăceri, ce poate le-aş putea avea din partea principalului meu (= mitropolitul Andrei, n.n.), nu primesc". A activat ca vicepreşedinte până în 1870. În continuare, a rămas membru pe viaţă şi în Comitetul central al Astrei până la moarte.

S-a implicat şi în problemele economice care priveau pe românii transilvăneni de atunci. De pildă, a fost preşedinte al Consiliului de administraţie al Institutului de credit şi de economii „Albina" (Banca Albina) şi membru în Direcţia Băncii generale de asigurare „Transilvania", ambele în Sibiu.

După moartea lui Şaguna, a lucrat pentru alegerea lui Procopie Ivaşcovici (1873) şi Miron Romanul (1874), pentru ca să împiedice alegerea „ucenicilor" lui Şaguna, Ioan Popasu sau Nicolae Popea. Se împlinea proorocia lui Şaguna: „după mine vor urma iarăşi vremurile lui Moga".

Ioan Hannia a trecut la cele veşnice la 30 martie (11 aprilie, st.n.) 1897 în Sibiu, după ce soţia Maria decedase cu zece ani în urmă. A fost prohodit de un mare sobor de preoţi — foşti „elevi" ai săi — în frunte cu arhimandritul — vicar Ilarion Puşcariu, predica funebră fiind rostită de Zaharia Boiu. Cu acest prilej, s-au publicat mai multe articole în „Telegraful Român", din care desprindem şi aceste rânduri: „Era încă în toată tăria sufletească, bine conservat în cele trupeşti. Barba albă de patriarh venerabil, ţinuta lui plină de putere, te făceau să uiţi că ai înaintea ta un octogenar". Aşa este înfăţişat şi într-un frumos tablou în ulei, expus în aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna", deci acolo unde a activat aproape o jumătate de veac.

Viaţa Mariei Brâncoveanu

(Urmare din pag. a 3-a)

chipurile ctitorilor sfântului locaş. Când a urcat pe tronul Munteniei, această femeie nu avea alt renume decât acela de a fi o mamă bună, o soţie credincioasă şi o fiinţă foarte evlavioasă. Şi ce renume poate fi mai bun decât acesta pentru soţia unui domnitor?! Iată cu ce podoabe se înfrumuseţau femeile în trecut! Prin stăruinţă, dragoste şi jertfă, doamna Maria şi-a crescut copiii în credinţa creştină şi în spiritul ataşamentului statornic faţă de poporul căruia îi aparţineau.

Evlavia ei faţă de Veşnicul Împărat s-a materializat în locaşurile de cult pe care le-a ridicat sau le-a refăcut cu cheltuiala sa, împodobindu-le în chip minunat. Astfel, în partea de răsărit a mânăstirii Hurezi sau Horezu (judeţul Vâlcea), ctitorie a lui Constantin Brâncoveanu, doamna Maria a ridicat o bolniţă (1696—1699). De la tatăl său, postelnicul Neagoe, moştenise un loc aflat în Bucureşti, unde era situată o bisericuţă de lemn mai veche, numită „Biserica dintr-o zi". În locul acestei biserici pe care a dărâmat-o, Maria Brâncoveanu a ridicat o alta, din piatră, înzestrând-o cu tot ce era necesar. La mânăstirea Surpatele (judeţul Vâlcea) a ridicat o biserică nouă, din piatră, în locul celei de lemn, chilii, a construit un zid înconjurător şi i-a dăruit odăjdii, odoare bisericeşti, numeroase moşii, vii, etc. Doamna Maria a refăcut biserica mânăstirii Viforâta (judeţul Dâmboviţa), zugrăvind-o, pardosind-o cu piatră şi ridicând aici o clopotniţă în 1713. Probabil la îndemnul ei, Constantin Brâncoveanu înalţă biserica Sfântul Gheorghe Nou din Bucureşti. Se pare că această construcţie o începuse bunicul doamnei Maria, Antonie Vodă. Rămasă neterminată, Brâncoveanu o înzestrează cu chilii noi, case pentru egumen, etc.

Deosebit de sugestive sunt scrisorile doamnei Maria, redactate în limbile română şi greacă, din care reies „cinstea acordată de soţia domnitorului arhiereilor lumii răsăritene, cu care schimbă daruri, mândria pentru casa ei îndestulată, nesfârşita iubire pentru copiii care o înconjurau", aşa cum remarcă Nicolae Iorga în „Evocări istorice". Este ştiut faptul că, întotdeauna, Constantin Brâncoveanu, foarte bun chivernisitor al averii publice şi al celei personale, a găsit un sprijin preţios în soţia sa, care ştia rostul fiecărei moşii, case sau al sumelor de bani aflate în tezaurul ţării şi al familiei. În timpul acestei perioade prospere, de pace, viaţa Mariei Brâncoveanu s-a scurs în linişte. Numele ei a rămas vestit în istorie şi ca urmare a celor pătimite după ce a încetat a fi doamna Ţării Româneşti; aceasta oficial vorbind, căci în sufletele românilor ea a rămas doamna Maria Brâncoveanu, soţia „prinţului aurului" — Altân Bei, cum îl numeau turcii — al cărui sfârşit martiric a impresionat lumea creştină.

Se pare că Brâncoveanu primise de la un grec o scrisoare prin care era înştiinţat de soarta pe care i-o pregătea Înalta Poartă: faptul că va fi mazilit, i se va confisca averea, va fi dus înaintea sultanului împreună cu familia. Domnul nu a luat în seamă aceste preveniri. Soţia sa însă, judecând cu înţelepciune, presimţind parcă nenorocirile ce îi aşteptau, l-a rugat pe domnitor să plece la Târgovişte, deoarece se simţea mai în siguranţă la graniţa cu Ardealul. Poate că altfel ar fi decurs totul dacă gândul ei ar fi fost transpus în faptă. În acea perioadă însă, s-a îmbolnăvit grav şi s-a stins din viaţă fiica lor, Stanca, evenimentul reţinând familia domnitoare în Bucureşti. Cumplita veste a mazilirii lui Constantin lovi sufletul ei la sosirea de la Mogoşoaia, unde se retrăsese pentru a se reculege după moartea fiicei.

În Vinerea Patimilor din anul 1714, doamna Maria făcea parte din tristul convoi format din Constantin Brâncoveanu, cei patru fii ai săi, ginerii, nora Anica şi nepoţelul Constantin, precum şi sfetnicul Ianache Văcărescu, escortat de turci până la malurile Bosforului. Brâncoveanu şi ceilalţi bărbaţi care îl însoţiseră au fost închişi la Edicule, închisoarea Celor Şapte Turnuri, doamna Maria fiind întemniţată într-o cameră mai luminoasă în unul din turnuri. O altă fiică a sa, domniţa Bălaşa, a fost trimisă la închisoarea de femei Ceauş Emini, unde a fost maltratată pentru a mărturisi presupuse bogăţii ascunse deţinute de familia ei. Acest fapt a îndurerat-o şi mai mult pe mama sa. Doamna Maria, timp de trei luni, a fost obligată să asiste la interogatoriul soţului, al fiilor şi al ginerilor, interogatoriu la care erau supuşi de către turci în cunoscutul loc de schingiuire numit Fornetta. În felul acesta era şi ea, indirect, dar mai mult decât toţi, torturată sufleteşte. În închisoare a primit vestea morţii soţului şi a celor patru fii: Constantin, Ştefan, Radu şi Matei, ultimul în vârstă de doar doisprezece ani. Ei au preferat moartea, nu şi-au lepădat credinţa în favoarea legii mahomedane, păstrându-şi sufletele curate, devenind adevăraţi mucenici ai neamului românesc. Doamna Maria, fiind întemniţată, nu a putut asista la înmormântarea trupurilor celor dragi, făcută de creştini în mare taină la mânăstirea de la Chalke, situată în mijlocul Mării Marmara. Soarta acestei femei cu suflet nobil, care nu şi-a pierdut răbdarea şi încrederea în Dumnezeu nici o clipă, atârna de capriciile sultanului. Acesta a decis ca împreună cu fiica şi nora ei să fie declarate roabe şi internate în seraiul sultanului. Ulterior sentinţa le-a fost schimbată: închisoare pe viaţă la Bostangibaşa. Rămân aici timp de şapte luni pentru că în martie 1715 sunt răscumpărate în schimbul unei însemnate sume de bani. Apoi au fost exilate pe ţărmul Mării Negre, la Kutaieh, unde au stat aproape un an şi jumătate. Ajutată de domnitorul fanariot Ioan Mavrocordat, mult chinuita doamnă Brâncoveanu se întoarce în patria sa, unde i se va acorda deosebit respect. Iată că Dumnezeu a răsplătit în acest fel credinţa, nădejdea şi răbdarea ei.

Prima ei grijă a fost aceea de a aduce în ţară osemintele soţului său. Cu învoirea domnitorului Nicolae Mavrocordat al Ţării Româneşti, nu ştim dacă în ascuns sau cu învoirea sultanului, trupul lui Constantin Brâncoveanu este adus la Bucureşti şi îngropat la biserica Sfântul Gheorghe Nou, în iulie 1720. Deasupra mormântului, prin grija doamnei Maria, a fost aşezată o lespede de marmură albă, fără nici o iscripţie, iar la capătul acesteia străjuia o candelă de argint. De abia în anul 1914, Virgil Drăghiceanu descoperă faptul că aici se ascundea trupul lui Constantin Brâncoveanu. O inscripţie tainică amintea peste veacuri: „Această candelă ce s-au dat la Sfântul Gheorghe cel Nou luminează unde odihnesc oasele fericitului domn Constantin Brâncoveanu Basarab Voievod şi iaste făcută de Doamna Măriei Sale, Maria, care şi Măria Sa nădăjduieşte în Domnul iarăşi să i se odihnească oasele. Iulie, în 12 zile, leat 7228 (1720)".

Primind de la patriarhul Ierusalimului tutela asupra lui Constantin, doamna Maria obţine şi introducerea nepotului în depline drepturi succesorale, după eforturi stăruitoare în acest sens. Pentru a-şi asigura posesiunea proprietăţilor deţinute în Transilvania, la Sâmbăta Mare, precum şi a banilor rămaşi la Viena, ea îi cere împăratului Carol VI să fie pusă, cu întreaga familie, sub protecţia acestuia. Viaţa Mariei Brâncoveanu se va derula sub semnul amărăciunii, dar şi al curajului de a lupta pentru a redobândi ceea ce îi aparţinuse. Ea se va consacra creşterii şi educării nepotului, Constantin, ultimul vlăstar brâncovenesc. Merită amintită aici corespondenţa doamnei Maria cu împăratul Germaniei, întreruptă atunci când acesta nu îi va face dreptate împotriva lui Apostol Manu, cel care nega primirea în păstrare a unei sume oarecare de bani, înainte de uciderea lui Constantin Brâncoveanu. Nu i s-a restituit decât o infimă parte din averea rămasă în Transilvania.

Se cuvine să menţionăm şi intervenţiile văduvei lui Constantin Brâncoveanu la Curtea din Viena, în favoarea românilor ortodocşi din Făgăraş cărora episcopul unit Ioan Giurgiu Patachi le-a luat în mod abuziv biserica, ctitorie brâncovenească, datând din anii 1697—1698. Din nefericire însă, plângerile făcute au rămas nesoluţionate, Curtea acceptând tacit ruşinosul act înfăptuit de episcopul unit. Astfel, Maria Brâncoveanu îşi mai dovedea o dată ataşamentul faţă de credinţa ortodoxă. Împovărată de griji, dar mai ales de trista amintire a uneia din cele mai groaznice tragedii pe care istoria le-a cunoscut, şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii văduva lui Constantin Brâncoveanu. Ea a trecut la cele veşnice în decembrie 1729, fiind îngropată lângă soţul ei, la Sfântul Gheorghe Nou, în Bucureşti.

Această femeie vrednică de pomenire rămâne pentru veşnicie podoabă a istoriei noastre, a Ortodoxiei româneşti. Şi câtă nevoie are astăzi neamul românesc, Biserica noastră de asemenea femei!

Kareia „între cer şi pământ"

Demnitatea de centru spiritual şi administrativ al întreg Athosului, Kareia o deţine începând cu secolul al XI-lea. Delegaţii diferitelor mânăstiri participând la întrunirile întregii comunităţi a Sfântului Munte şi-au dorit să locuiască în propriile lor chilii pe durata şedinţelor, astfel s-a format micul orăşel Kareia din suma tuturor acestor chilii.

Etimologic denumirea de Kareia poate proveni fie din grecescul *caridi* care înseamnă nucă, reliefându-se oarecum mulţimea nucilor din zona respectivă, sau cel mai verosimil din grecescul *cara* care înseamnă cap, conducere — arătându-se prin aceasta faptul că aici rezidează conducătorul Sfântului Munte.

Kareia e întâlnită în unele documente mai vechi şi sub denumirea de *Lavra Kariei.*

Biserica cea mai importantă din Kareia este cea cu hramul Adormirea Maicii Domnului sau Prothaton, această denumire e pusă în legătură probabil cu faptul că aici slujea protosul Sfântului Munte. Această biserică împreună cu biserica mare a Mânăstirii Marea Lavră sunt cele mai vechi biserici din tot Sfântul Munte. Ctitorul lor nu este altul decât împăratul Nichifor Focas (963—969), bun prieten al Sfântului Atanasie Atonitul. Deşi conştiinţa eclesială l-a receptat ca un împărat care confisca averile, domeniile mânăstirilor din Imperiul Bizantin, iată, îl vedem în Sfântul Munte ridicând aceste două biserici spre veşnica-i pomenire.

Lista de ctitori a acestei biserici îl pomeneşte ca ctitor şi pe domnul Moldovei Ştefan cel Mare. Protoşii Sfântului Munte făceau adeseori călătorii în Ţara Românească şi în Moldova pentru danii.

Pictura prezentă datează din secolul al XIV-lea, fiind efectuată de către Manuil Panselinos, reprezentant al Şcolii Macedonene de pictură.

Clopotniţa din preajma Prothatonului a fost ridicată în secolul al XVI-lea de către protosul Serafim, în ea găsindu-se astăzi şi tezaurul livresc, foarte valoros al Prothatonului.

Protosul Gavriil era prezent în Ţara Românească când s-au adus moaştele Sfântului Nifon, patriarhul Constantinopolului, toţi stareţii Sfântului Munte au fost prezenţi la sfinţirea mânăstirii Curtea de Argeş. În anul 1540 protosul Serafim avea bune relaţii cu domnitorul Petru Rareş.

Nicolae Iorga, în lucrarea sa „Bizanţ după Bizanţ", dă mărturie despre faptul că în anul 1645 domnitorul Vasile Lupu a plătit toate datoriile Sfântului Munte către Poarta Otomană, făcând şi nenumărate danii; nu mai prejos comportându-se şi contemporanul său muntean Matei Basarab.

Vasile Lupu închină mânăstirea Sfinţii Trei Ierarhi, iar Şerban Cantacuzino, în 1682, mânăstirea Cotroceni,

(Continuare în pag. a 7-a)

St. teolog ŞTEFAN TOMA,
anul IV T.P.

Sf. Grigorie Palama

(Urmare din pag. a 2-a)

dentităţii personale pentru că însăşi stabilitatea şi eficacitatea raportului Dumnezeu-om era în primejdie); de cealaltă parte *mistica răsăriteană,* armonia deplină între raţiune şi credinţă. Dihotomia raţiune — credinţă şi extinzând cunoaştere catafatică — cunoaştere apofatică n-a existat vreodată la Părinţii ortodocşi: ceea ce a existat cu adevărat a fost o ierarhizare, o stabilire a priorităţilor. Începând cu Părinţii pustiei, trecând prin Grigorie de Nyssa, Dionisie Areopagitul, Maxim Mărturisitorul, Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama, apoi vestiţii *stareţi* ruşi şi până aproape de noi — Serafim de Sarov, Paisie Velicikovschi, Siloan Atonitul am putut vedea ceea ce părintele Stăniloae, încadrându-se perfect în această dimensiune patristică, susţinea la lansarea Cuvântărilor teologice ale Sf. Grigore de Nazianz, apărute la Fundaţia Anastasia: *în credinţă este şi cea mai înaltă raţiune: omul credincios este şi omul cu adevărat raţional. (...) Între credinţă şi raţiune nu este o opoziţie, ci este cea mai deplină convergenţă, cea mai deplină unitate.* Avem aici toate valenţele unei teologii consecvente. Este suficient să citim primele pagini ale Filocaliei, volumul I, la avva Antonie pentru a observa că între *omul raţional filocalic* (cel care participă la Logosul vivificator) şi *omul raţional postmodern,* moştenire a Renaşterii (care posedă o raţiune scindată) există o prăpastie înfricoşătoare în lumina consecinţelor demersului antropologic contemporan.

Grigorie Palama se naşte şi trăieşte într-un mediu propice rolului covârşitor pe care-l va juca în această problemă nodală pentru viitorul credinţei ortodoxe. Născut la Constantinopol în 1296 dintr-o familie cu nume bun (tatăl său era senator şi confident al împăratului Andrinic al II-lea) viaţa sa se va desfăşura în mare parte între locul său natal şi muntele Athos unde ajunge după o perioadă de studiu a ştiinţelor profane şi unde se călugăreşte în 1316 după ce trecuse prin mâinile lui Teolept, viitor mitropolit al Filadelfiei şi a bătrânului Nicodim. În 1347 atinge punctul culminant al carierei sale eclesiale, fiind uns arhiepiscop al Tesalonicului (după ce înainte fusese arestat pe motiv pur politic, dar înscenându-i-se un proces pentru erezie, de patriarhul Ioan Calecas, conducătorul unei partide politice ce se opunea lui Ioan Cantacuzino, protectorul lui Palama; Cantacuzino revine la putere şi convoacă o serie de sinoade favorabile ierarhului — cel mai important a fost cel din 1351 care a condamnat pe filozoful Nichifor Gregoras, ultimul adversar al lui Palama şi a emis Tomul sinodal, actul oficial prin care Biserica Ortodoxă a aprobat doctrina palamită), moare la 27 noiembrie 1359. La puţin timp este canonizat (în 1368). Alături de Sf. Mucenic Dimitrie (patronul oraşului), Sf. Grigorie Palama rămâne cel mai venerat din Tesalonic.

Teologia palamită poate fi considerată novatoare, nu neapărat prin elementele abordate, ci prin claritatea pe care o imprimă acestora. Axiomele patristicii greceşti: 1. Dumnezeu e incognoscibil prin natură şi 2. Dumnezeu se descoperă deplin în Iisus Hristos, ceea ce dă omului putinţa îndumnezeirii (concept cheie al spiritualităţii ortodoxe) sunt încă o dată, răspicat afirmate sub forma unei antropologii creştine autentice, fidele tradiţiei evanghelice şi patristice.

Nu e locul aici să insistăm pe principiile acestei teologii ortodoxe. Putem doar să le enumerăm, menţionând încă o dată cel mai important aspect al lor: cel soteriologic, indestructibil înrudit cu întreg ansamblul construcţiei ortodoxe. Grigorie Palama va face distincţia dintre esenţa divină şi energiile sale increate pentru a răspunde acuzaţiei de mesalianism (pretenţia de a vedea esenţa divină cu ochii trupeşti). Va vorbi despre posibilitatea îndumnezeirii omului datorită harului increat (prin care Dumnezeu se deosebeşte esenţial de creatură). Va invoca concepţia biblică (opusă filozofiei greceşti) despre unitatea psiho-somatică a omului: întreg omul — trup şi suflet — se îndumnezeieşte; valoarea trupului este reconfirmată de întruparea lui Dumnezeu. Lumina pe care o văd sfinţii în urma rugăciunii inimii e în acelaşi timp imaterială şi simţită asemeni celei de pe Tabor, e lumina celei de a doua Venirii, de aceea cei care trăiesc în această lumină anticipează eshatonul, venirea Împărăţiei — Vie Împărăţia Ta!

Nu găsesc un final mai fericit al acestei sumare incursiuni decât a lăsa pleroma Bisericii să cânte într-un glas: *luminătorule al dreptei credinţe, întărirea bisericii şi învăţătorule, podoaba monahilor, apărătorule cel nebiruit al teologilor; făcătorule de minuni, Grigorie, lauda Tesalonicului, propovăduitorule al darului, roagă-te pururea să se mântuiască sufletele noastre.* (tropar, glas 8, în Duminica a doua din Postul Mare). Biserica Ortodoxă îi face pomenirea pe 14 noiembrie şi în Duminica a II-a din Postul Mare.

ANUNŢ

Cu binecuvântarea Arhiepiscopiei Sibiului, la Făgăraş apare revista „Porunca Iubirii" editată de către Asociaţia pentru Isihasm. Revista se vrea o contribuţie la descoperirea Ortodoxiei ca viaţă şi trăire în Hristos.

Abonamentul pe 1 an la revistă este de 85 000 lei, pe 6 luni 45 000 lei.

Abonamentele pot fi făcute prin mandat poştal în contul 2511. 1-240. 1, B.C.R. Făgăraş, pentru Asociaţia pentru Isihasm, filiala Făgăraş.

Aspecte din viaţa unui preot din Ardeal

În 14 august 1916 România a declarat război monarhiei Austro-Ungare, iar trupele armatei române au trecut Carpaţii către fraţii care-i aşteptau „cu inima la trecători". Din păcate, după entuziasmul primelor zile şi al eliberării, trupele române au fost nevoite a se retrage, în mare măsură datorită neîndeplinirii de către aliaţii din Antantă a stipulaţiilor din Convenţia militară semnată de România cu Antanta.

Această retragere a afectat viaţa populaţiei româneşti şi în special a preoţilor ortodocşi, în care austro-ungarii vedeau pe liderii românilor.

Pentru că a fost un bun român şi a ajutat armata română, la retragerea acesteia, preotul Ioan Moşoiu de la parohia Bisericii Noi din Şimon (comuna Bran) a trebuit să-şi părăsească parohia, refugiindu-se în România împreună cu preoteasa şi fiul său Ioan. Din România, datorită derulării evenimentelor în mod nefavorabil României, s-a retras în Moldova până la sfârşitul lui decembrie 1918.

În acest timp al pribegiei a slujit ca preot în Românesti până în august 1917, când a plecat în Rusia. Întors din Rusia în 19 noiembrie 1917, a slujit pe rând la două parohii din judeţul Iaşi. În cronica sa ţinută pentru parohia Bisericii Noi din Şimon, preotul Moşoiu povesteşte cât de mult l-au iubit enoriaşii din Moldova, cărora le-a dat multe poveţe. Totodată, fiind un bun gospodar, a adus multe îmbunătăţiri la cele două parohii.

Pentru faptele sale, prinţul Barbu Ştirbey, şeful Casei Regale şi proprietarul moşiei Oneşti, i-a arătat multă stimă şi iubire. După război, preotul Moşoiu a fost vizitat la Bran de către prinţul Ştirbey, odată

(Continuare în pag. a 7-a)

ALEXANDRU DUMBRAVĂ,
stud. istorie, anul IV

Spiritualitate şi cultură românească la schitul Prodromul

(Urmare din pag. a 4-a)

Datorită faptului că unele cărţi de cult lipseau, stareţul Ghedeon s-a îngrijit de completarea lor. În acest sens, monahul Nestor copiază **Acatiste şi Paraclisul Maicii Domnului** (1896), iar un anonim, **Slujba tuturor Sfinţilor din Muntele Athos,** care mărturiseşte că: „Urmând nevoia de a se mai prescrie şi a doua oară pentru vechimea ceii dintâi, care şi puindu-se în lucrare, cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu blagoslovenia Părintelui nostru, stareţul Ghedeon ieromonahul şi duhovnicul, s-au sfârşit de scris în sfântul acesta Schitu românesc, numit Prodromu, din Sfântul Munte Athonu".

Fratele Ioan, începător, copiază un bogat **Miscelaneu** care cuprinde texte liturgice şi duhovniceşti, apoi îl donează Bibliotecii Schitului, cu dorinţa de „a mă pomeni vejnic" preoţii slujitori.

În penultimul an al stăreţiei sale, ieromonahul Ghedeon îndeamnă pe schimonahul Chiril Lambrino să traducă **Voiajul la Cer,** iar pe monahul Paisie Lambru să copieze **Crinii Ţarinii.**

După retragerea sa de la conducerea Schitului, în anul 1900, ieromonahul Ghedeon însoţeşte pe schimonahul Irinarh Şişman prin mânăstirile athonite pentru cercetarea documentelor necesare redactării unei istorii a Sfântului Munte. Într-un autograf al monahului Irinarh, citim: „Când am cercetat toate bibliotecile Athonului, cu proegumenul Ghedeon ieromonahul, în anul 1903".

Activitatea culturală atinge apogeul său la Schitul Prodromul în timpul arhimandritului Antipa Dinescu, fost stareţ între anii 1900-1914; în acea epocă, s-au dezvoltat atelierele de pictură şi sculptură, precum şi sectorul farmaceutic; s-a organizat prăvălia de manufactură pentru valorificarea operelor de artă şi a produselor medicinale obţinute de monahi din prelucrarea plantelor. Mare iubitor de cultură, stareţul Antipa a încurajat şi sprijinit numeroşi monahi să se afirme în acest domeniu. Chiar în ziua instalării sale, un monah anonim copiază **Acatistul Bunei Vestiri** (8 mai 1900), urmat de **Acatistul Mântuitorului nostru Iisus Hristos** (8 iunie); ambele păstrează însemnarea următoare: „S-au scris în zilele Părintelui nostru superior Antipa ieromonahul în sfântul Schit românesc, numit Prodromu, din Sfântul Munte al Athonului".

La 20 iulie 1900 este copiat un **Miscelaneu.** În acest an îşi începe activitatea monahul Sava Ploeşteanul care copiază un **Miscelaneu;** în continuare, transcrie **Cuvântări de laudă** şi **Cuvânt la Sfântul Grigorie** din opera Sfântului Ioan Gură de Aur, precizând că „s-au prescris de smeritul şi nevrednicul între monahi prodromitul şi Ploeşteanul Sava păcătosul. În zilele superiorului Antipa ieromonahul". În 1904, stareţul îndeamnă pe ieromonahul Sava să alcătuiască un **Cuvânt de laudă la „Prodromiţa",** pe care îl redactează, apoi îl donează în anul 1907 Bibliotecii Schitului.

Schimonahul Irinarh Şişman începe la 6 aprilie 1901 monumentala sa operă, privind istoria Muntelui Athos, intitulată: **Athosul. Istoria antică şi modernă,** pe care o continuă cu monografia **Schitul românesc Prodromul;** despre ambele lucrări, autorul relatează că: „S-au lucrat în 5 ani şi 3 zile, ziua şi noaptea neîncetat, începând cu scrierea în anul 1901, aprilie 6, Izvorul Tămăduirii, orele 8 europeneşti de dimineaţa, şi s-a sfârşit la 1906, aprilie 9, orele 12 din zi, sau turceşti 6, ziua Duminica Tomii. Şi cine se va apuca pe viitor de o asemenea lucrare, istoric al Sfântului Munte Athos, va avea de la Dumnezeu plată şi de la oameni recunoştinţă".

În continuare, urmează celelalte volume consacrate de iscusitul schimonah Irinarh mânăstirilor athonite, anume: **Mânăstirea grecească a Sfântului Athanasie „Lavra"** (1907), **Mânăstirea Vatopedu** (1908), **Mânăstirea Iviru, Mânăstirea „Sfântul Pavel"** (1909), **Mânăstirea Dionisiu** (1910), **Mânăstirea Cutlumuş, Mânăstirea Zografu, Mânăstirea Xinoff, Mânăstirea „Sfântul Pantelimon" sau Russicu** (1911), **Mânăstirea Protatu, Mânăstirea Pantocratorul, Mânăstirea Xeropotamu şi Istoria Sfântului Munte Athos** (1912), toate fiind scrise cu „binecuvântarea Părintelui superior Antipa Dinescu arhimandrit şi a toată obştea Schitului chinoviu românesc „Prodrom" din Sfântul Munte Athos". În anul 1913, autorul termină ultimele lucrări: **Mânăstirea Dohiariu, Mânăstirea Simonopetra, Mânăstirea Grigoriu** şi **Mânăstirea Stavronichita.**

Ajuns la adânci bătrâneţe, schimonahul Irinarh copiază, tot cu binecuvântarea stareţului Antipa, **Acatistul Adormirii Maicii Domnului** şi **Paraclisul Sfinţilor fără de arginţi doctori Cosma şi Damian.**

Un alt mare cărturar, schimonahul Chiril Lambrino, care activase şi în timpul stareţilor anteriori, s-a bucurat de sprijinul efectiv al egumenului Antipa. Astfel, în anul 1901 apare **Explicarea psalmilor,** „tradusă din elineşte cu binecuvântarea Părintelui superior Antipa ieromonahul, de monahul Chiril Lambrino Prodromit", potrivit autografului său; urmează alte traduceri, ca: **Acatistul Preasfintei Treimi, Acatistul Sfintei Ana, mama Maicii Domnului nostru Iisus Hristos** (1910), **Cartea numită Povăţuitor de Sfântul Anastasie Sinaitul** (1913) şi **Umilinţa** de **Simion Metafrast** (1914).

În afară de aceşti doi mari corifei ai culturii româneşti de la Athos, stareţul Antipa a sprijinit şi pe alţi monahi. Dintre ei, menţionăm pe ieromonahul Dometie Ionescu; el îşi continuă activitatea începută în timpul stareţului Ghedeon. Astfel, copiază un bogat **Miscelaneu de literatură monahală** (1904), **Acatistier** (1907-1912), **Miscelaneu de cuvinte ascetice, Miscelaneu de canoane şi rugăciuni, Tesaur manuscript** (1912), **Carte numită Povăţuitor, Cuvinte folositoare** (1913), şi **Umilinţa,** despre care precizează că „este tradusă din elineşte în româneşte de Cuviosia Sa Părintele Chiril schimonah prodromit, şi prescrisă de Dometie ieroschimonah, la 1914 anul"; ieromonahul Arsenie Mandrea transcrie **Cuvinte ascetice** (1907) şi începe în anul 1910 să copieze **Cartea numită Raiu** pe care o termină peste doi ani, cum adevereşte într-un autograf: „Am finit-o la 1912, februarie în 8 zile. Miercuri 1 săptămână a Postului"; ierodiaconul Pafnutie copiază un **Manual religios. Cuvinte folositoare** (1907), monahul Damaschin, un **Liturghier grec-român** (1912), iar un monah anonim, **Acatistul Părintelui Ioasaf** (1911) şi **Vedenia din Sfântul Munte** (1912); ieroschimonahul Veniamin Ionescu transcrie un **Miscelaneu** (1913), care cuprinde **Cuvinte despre rugăciune** şi **Corespondenţa stareţului Paisie.**

Primul război mondial (1914-1918) îşi face simţite efectele sale negative şi asupra mânăstirilor athonite, iar adoptarea **Statutului Organis pentru Muntele Athos** (1926) a determinat o scădere îngrijorătoare a vieţii culturale athonite. Schitul Prodromul cunoaşte o diminuare a numărului monahilor, iar stareţii se succed la intervale scurte de timp. În aceste împrejurări, nici activitatea culturală nu va mai cunoaşte înflorirea anterioară.

Stareţul Antipa este urmat la conducerea Schitului de ieromonahul Ioasaf Ionescu (1914-1915). Deşi sprijină munca intelectuală, ea va fi modestă; schimonahul Chiril Lambrino traduce **Acatistul Sfinţilor doctori fără de arginţi Cosma şi Damian** (1915), „cu binecuvântarea superiorului Ioasaf", iar monahul Policarp copiază un **„Miscelaneu de literatură monahală"** (1915).

Scurta egumenie a ieromonahului Anichit Dumitrescu (1915-1917) se caracterizează printr-o revigorare a activităţii cărturăreşti. În acest sens, monahul Gurie copiază un **Miscelaneu** (1916), monahul Dometie Ionescu, o **Psaltire prescurtată cu rugăciuni** (1916), iar schimonahul Chiril Lambrino traduce, în anul 1917, **Versurile lui Meletie,** despre care spune că sunt „potrivite în româneşte de traducătorul".

Între anii 1917-1919, când ieromonahul Iacov Ţiţeiu conduce Schitul, ieroschimonahul Dometie completează **Tesaurul manuscript** (1917-1918).

Nu se constată însă nici o mişcare culturală între anii 1919-1926, în timp ce Schitul Prodromul a fost condus de stareţii: Pimen Teodorescu (1919-1920), Hrisostom Postolache (1920-1921) şi Anichit Dumitrescu (1921-1926).

După realegerea fostului stareţ Ioasaf ieromonahul, care va conduce obştea prodromită între anii 1926-1936, se observă noi iniţiative culturale. Astfel, ieromonahul Arsenie Mandrea copiază **Proorocia lui Avva Moise** (1927), iar un monah anonim **Acatistul Sfântului Mucenic Dimitrie** (1928).

Noul stareţ, ieromonahul Arsenie Mandrea (1936-1945), fiind monah cu preocupări culturale, va încerca să insufle un nou duh acestui sector atât de necesar vieţii călugăreşti; deşi modest, el se caracterizează prin traducerea din limba greacă a unei **Povestiri despre Cuvioşii Varsanufie şi Ioan,** realizată în 1938 de schimonahul Iosif Prodromitul, iar un monah anonim copiază **Vecerniile şi Utreniile unor sărbători** (1938) şi **Cuvintele Sfântului Isaac Sirul** (1941).

Activitatea culturală românească, desfăşurată de vechea generaţie a monahilor prodromiţi, se încheie în anul 1947, când ieroschimonahul Iuvenalie Streinul copiază un manuscris care cuprinde **Cuvinte pustniceşti** de Isaac Sirul şi Marcu Pustnicul.

În prezent, candela spiritualităţii româneşti din Schitul Prodromul este menţinută de obştea monahală, bine închegată, sub conducerea vrednicului stareţ, arhimandritul Petroniu Tănase, care s-a afirmat în viaţa athonită prin conferinţele duhovniceşti şi prin numeroasele articole publicate în diferitele reviste de specialitate.

Sora Éliane Poirot

Sf. Ilie Proorocul — arhetipul monahului

Pentru o primenire profetică a monahismului

Trad. MARILENA ANDREI,
Ed. Anastasia, 1999, 261 p.

Cartea pe care ne-o dăruieşte Editura Anastasia prin penelul sorei Éliane Poirot aduce într-o nouă lumină personalitatea Proorocului Ilie ca şi arhetip al monahului, descoperindu-ne de la început mesajul real — „pentru o primenire profetică a monahismului".

De fapt, la baza întregului expozeu, argumentat mai mult decât temeinic, stă o întreabre: „Harismele cu care Ilie a fost binecuvântat nu reprezintă oare un arhetip puternic pentru monahi, susceptibil să reînvie monahismul zilelor noastre, în particular Ordinul Carmeliţilor, aşezat sub protecţia lui Ilie, şi care să contemple în el sfinţenia la care sunt chemaţi în Biserică?"

La această întrebare, lăsând deoparte particularitatea Ordinului Carmeliţilor din cadrul căruia înclin să cred că este şi autoarea, sora Éliane Poirot se străduieşte şi reuşeşte să răspundă cu o meticulozitate aproape neverosimilă, dublată de o erudiţie demnă de invidiat.

Cartea prezintă statura morală şi duhovnicească a celui pe care istoria biblică veterotestamentară l-a numit „biciul lui Dumnezeu" pentru tenacitatea şi forţa cu care combătea păcatul şi lipsa de credinţă a poporului lui Israel.

Cartea este structurată în două părţi: „Modul de viaţă" şi „Harismele", bucurându-se de o bogată literatură patristică şi de un aparat critic ce te fac să te gândeşti la o teză de doctorat.

În partea I autoarea insistă pe câteva aspecte ce conturează modul de viaţă al profetului: „Fecioria", „Tăcere şi cuvânt", „Rugăciunea", „Sărăcia", „Postul" — un mod de viaţă contradictoriu.

Sora Éliane Poirot insistă pe faptul că fecioria proorocului îi conferă o descendenţă ce s-a perpetuat până în zilele noastre căci şi Hristos îndeamnă la înfrânare şi feciorie pentru Împărăţia lui Dumnezeu. În vechea mentalitate semitică fecioria nu avea nici o valoare pentru că semnul binecuvântării divine este o căsătorie rodnică.

Sărăcia profetului e bogăţie. Rugăciunea lui Ilie este adesea însoţită de post amintind de pietatea evreiască. Proorocul este unul din marii rugători ai Bibliei, a cărui rugăciune e rodnică, pentru că el este mai întâi cel care trăieşte neîncetat în prezenţa lui Dumnezeu Cel Viu, Care i S-a arătat în focul jertfei, ca şi în adierea de vânt lin de la Horeb. El ne invită să fim practicanţi ai rugăciunii, să primim Duhul focului. Autoarea aminteşte de un călugăr copt contemporan (Matta El-Maskîne) care afirma că „monahismul nu este, la origini, decât efectul acestui foc de nestins al Sfântului Duh care i-a împins pe primii credincioşi în ziua Rusaliilor, să părăsească lumea pentru a întemeia prima Biserică".

Singurătatea profetului este locuită de prezenţa dumnezeiască iar tăcerea lui ţâşneşte cuvânt de foc. Biblic ne vorbeşte de sărăcia lui Ilie însă aceasta poate fi recunoscută în simplitatea stratului său şi a faptului că locul şederii sale nu este cunoscut. Poate de aceea Pseudo Ioan Gură de Aur spunea despre Ilie că e sărac şi bogat deopotrivă: „sărac pentru că nu avea nimic, dar bogat întrucât stăpânea cu limba sa norii de ploaie". „Şi trăiau în lipsuri, dar erau bogaţi în smerenie. Erau urâţi de oameni, dar erau îndrăgiţi de Dumnezeu. Şi aceşti oameni, cine sunt ei? Ilie, Elisei şi toţi cei asemenea lor".

Postul lui Ilie este hrană a duhului, care îl face vrednic să se sature cu contemplarea dumnezeiască. „Pentru că a postit, Moise a fost numit prieten vestit şi credincios, pentru că a postit, Ilie a fost ridicat la cer ca prieten, pentru că au postit, proorocii au cunoscut, ca prieteni, tainele lui Dumnezeu, pentru că a postit, Isaia a contemplat Serafimii cu şase aripi" (Pseudo Ioan Gură de Aur).

Prima parte se încheie cu câteva concluzii sumare invitându-ne la relectură.

Cea de-a doua parte ne prezintă duhul profetic al lui Ilie — chip al lui Hristos, prezenţa lui la Schimbarea la faţă şi implicit rolul lui eshatologic. Autoarea se întrerupe ca în argumentaţii patristice care, deşi dau senzaţia unei lecturi greoaie, aduc relevanţă ideilor de la care porneşte şi pe care ştie să le susţină. Astfel, citarea Sf. Maxim Mărturisitorul cu cele zece explicaţii posibile ale prezenţei lui Moise şi Ilie la Schimbarea la Faţă este cât se poate de binevenită:

1. Moise, legea — Ilie proorocii
2. Moise, înţelepciunea — Ilie, bunătatea
3. Moise, cunoştinţa — Ilie, mustrarea pedagogică
4. Moise, făptuirea — Ilie, contemplaţia
5. Moise, căsătoria — Ilie, necăsătoria
6. Moise, moartea — Ilie, viaţa
7. Nimeni nu e mort lângă Dumnezeu, în afară de acela ce s-a omorât pe sine prin păcat
8. Cuvântul, începutul şi sfârşitul bucuriei Legii şi proorocilor
9. Moise, timpul — Ilie, firea
10. Moise, creaţia sensibilă — Ilie, creaţia inteligibilă.

Celelalte capitole ale părţii a doua: „Taumaturgia", „Râvna omului lui Dumnezeu" şi „Paternitatea duhovnicească" aduc în prim plan ideea *nevoii* de a conduce la sfinţire pe păcătosul pentru care Hristos s-a întrupat, de a-l conduce pe cel ce e rob păcatului la libertatea Duhului, având drept model activitatea profetică. Numeroase texte arată că alegerea este posibilă între modelul lui Ilie şi acela al lui Moise, al lui Avraam sau al lui David.

Concluzia autoarei, din finalul cărţii, este răspunsul întrebării de la care a pornit iniţial.

Idealul ascetic formează un întreg ale cărui elemente centrale — fecioria, singurătatea, rugăciunea, sărăcia, postul — se condiţionează reciproc. Înlănţuirea virtuţilor lui Ilie îl plasează în prim-planul paradigmelor monahale. El este omul deşertului ce zămisleşte discipoli.

De ce n-am spera că modelul lui ne poate forma şi pe noi, cei chemaţi să devenim din discipoli — maeştri, având în faţă — chipuri de sfinţi?

Pr. CRISTIAN MUNTEAN

Solie a Ortodoxiei Româneşti

Corul „Armonia" al Parohiei ortodoxe române din Oraşul Victoria, din nou pe meleagurile elveţiene

(6-15 iunie 1999)

În nr. 1—4/1999, p. 4, „Telegraful Român" a găzduit articolul subsemnatului intitulat „Corul B sericii Ortodoxe Române cu hramul Sf. Paraschiva din Oraşul Victoria, în capitala Elveţiei". În cuprinsul său, autorul, membru al corului respectiv — cor mixt, de amatori, pe patru voci a prezentat, succint, istoricul acestuia, scoţând în evidenţă şi rolul de căpetenie pe care l-a avut în organizarea deplasării menţionate, pastorul Heinrich Krauss de la Biserica reformată din Bümpliz — cartier al Bernei — cel care în perioada 1970—1978 a păstorit comunitatea evanghelică din oraşul nostru.

Acestui vrednic slujitor al Domnului, animat de cele mai alese sentimente de ecumenism, i s-a datorat şi mijlocirea unei invitaţii pe care corul nostru a primit-o pentru a participa la cea de-a 16-a ediţie a lui „International Church Music Festival" organizat de „Fest Corps, Inc." din oraşul Nashville din statul american Tennessee, care a avut loc la Berna în perioada 8—11 iunie a.c. Am fost primul cor din România invitat să participe la acest pestigios festival internaţional şi primul din partea unei biserici ortodoxe a răsăritului!

În acest context, copleşiţi de emoţia participării dar şi încrezători în „puterile" noastre, în seara zilei de 9 iunie am urcat pe scena elegantului „Casino" din centrul Bernei, pentru a ne susţine programul fixat de către organizatori. Şi astfel, în sala plină până la refuz, într-o revărsare de lumini şi o linişte care îţi dădea şi ea fiori, sub bagheta dirijorului prof. Ioan Timofte, am interpretat „Imnul nopţii", de Ludwig v. Beethoven, imnul liturgic „Sfânt, Sfânt", de G. Cucu precum şi cunoscuta „Ţarină", în prelucrarea compozitorului Cornel Arion, piesă care, prin ritmul ei cunoscut, a electrizat pur şi simplu spectatorii! Aplauzele culese mai apoi, nu au fost cu nimic mai prejos decât cele de care s-au bucurat celelalte coruri şi formaţii participante la Festival, provenind din trei continente (numai din U.S.A. au fost 12) ... multe dintre acestea recunoscute pe plan mondial!

Că aplauzele respective s-au datorat şi „prezenţei scenice" a coriştelor noastre, ale căror costume populare „săliştenești" au încântat ochii spectatorilor prin frumuseţea şi eleganţa lor, credem că nu a scăzut cu nimic din valoarea prestaţiei dovedite acolo de către „Armonia Kirchen Chor of Oraşul Victoria — Romania", după cum am fost prezentaţi peste tot în acele zile de neuitat!

... După încheierea Festivalului, la invitaţia „gazdelor" noastre am mai rămas în Berna încă trei zile, timp în care, împreună cu ele — ca şi în 1995 — pe lângă vizitarea, în continuare, a „Urbei ursine" — după cum a numit-o cu mai bine de 156 de ani în urmă, „Peregrinul transilvan", am făcut o frumoasă excursie colectivă în zona pitoreştilor lacuri Neuchâtel şi Murten.

La dorinţa expresă a bunilor noştri prieteni de acum, corul nostru le-a oferit acestora din nou clipe de autentică trăire spirituală. Astfel, în seara zilei de 12 iunie, în biserica romano-catolică din Bümpliz am susţinut un prim concert, cuprinzând selecţiuni din Liturghia noastră strămoşească, oficiată de către cei doi preoţi care ne-au însoţit, respectiv părinţii Codrea Cornel şi Năpar Adrian, continuat cu pricesne şi piese corale româneşti, cu prelucrări folclorice etc.

A doua zi — duminică, 13 iunie am participat, direct, la serviciul divin ţinut în biserica reformată din Bümpliz, alături de membrii comunităţilor religioase din cartier — protestanţi cu toţii. La încheierea serviciului divin, fanfara bisericii a interpretat şi „Heruvicul" nostru" ortodox!

Ultima prestaţie a corului nostru în această a doua deplasare pe meleagurile elveţiene, a fost concertul susţinut în seara zilei de 14 iunie în biserica reformată din orăşelul Oberdiessbach, situat în apropierea întinsului lac Thun, pe care l-am vizitat în 1995. Până şi aceasta până la refuz nu numai de enoraşi localnici ci şi de alţii de prin împrejurimi, printre care şi români trăitori pe acele locuri, cu toţi au ascultat cu interes şi vie emoţie programul oferit şi, fără a cădea în păcatul mândriei, mărturisesc faptul că pastorul Krauss cu greu putea linişti ropotele de aplauze cu care am fost răsplătiţi!

Drept încheiere, şi acolo ni s-a oferit o surpriză de proporţii: în apropierea scenei de pe care nu apucasem să coborâm, s-a postat, pe tăcute, un mic taraf format din tineri elveţieni, în frunte cu o violonistă. O scurtă acordare a instrumentelor şi mai apoi în sala cu o acustică perfectă, a prins a se revărsa melodie după melodie, când „doinită", când „de joc", de parcă aveam în faţa noastră orchestra „Cindrelul", din Sibiu! Fiorul lor ne-au răscolit inimile tuturor şi au rupt nişte zăgazuri ..., emoţiile noastre transmiţându-se — nu ştiu după care legi — şi „spectatorilor" din sală ...

Puternic marcat de atmosfera creată, nu am ezitat s-o întreb pe mânuitoarea acelui arcuş fermecat, să-mi spună unde a învăţat să cânte atât de bine şi de „frumos" românește? Răspunsul m-a lăsat fără grai „La Conservatorul din Cluj"!! ...

... Şi, în sfârşit, a venit şi ziua despărţirii de „gazdele" noastre, de prietenii noştri! În mijlocul acestora s-a aflat vrednicul pastor Krauss, care, în cuvinte încărcate de emoţie, ne-a mulţumit atât pentru prezenţa şi prestaţia noastră în cadrul I.C.M.F. cât şi de cea din mijlocul enoriaşilor săi şi nu numai, subliniind din nou faptul că deplasarea noastră în Elveţia nu a fost o simplă excursie de plăcere ci şi o solie de dragoste şi prietenie între poporul român şi cel elveţian diferite din mai multe puncte de vedere, inclusiv din cel al credinţei, dar închinătoare la acelaşi Dumnezeu!

Mai apoi, dânsul a ţinut să sublinieze şi importanţa mesajului nostru ecumenic pe care l-am dus din partea Bisericii Ortodoxe Române, bisericilor cu care am avut contacte directe în acele zile, biserici despre care ne-a spus că în dorinţa lor de a-şi adapta vechile canoane la „modernismul" zilelor noastre, au trecut la acceptarea a fel de fel de concesii, străine spiritului rânduielilor bisericeşti de odinioară.

În acest context — ne-a mai informat dânsul — se vehiculează mereu în Occident ideea că ortodoxia răsăritului este de sorginte bizantină, şi deci, „înapoiată", ea ajungând să fie, direct, o piedică în drumul românilor spre democraţie!?

O astfel de opinie nu poate izvorî decât din necunoaştere, pentru că ocazia ce le-am oferit-o noi elveţienilor, prin programul prezentat, i-a determinat, cu siguranţă, să-şi schimbe părerile.

LUPEA CORNEL

(Urmare din pag. a 5-a)

întregii comunităţi atonite.

Dintre chiliile aflate în Kareia amintesc chilia Sfântului Sava (sârbească), chilia Sfântului Trifon — care-l consideră şi ea ca ctitor pe Ştefan cel Mare.

Nu departe de Kareia se află şi chilia *Axion Estin*, unde în anul 980 Arhanghelul Gavriil i s-a arătat unui călugăr, învăţându-l să se roage Maicii Domnului cu imnul *Cuvine-se cu adevărat*, imn necunoscut până atunci. Tot în Kareia se află şi schitul Sfântului Andrei, după dimensiuni o mânăstire în adevăratul sens al cuvântului. Aici există chiar un Seminar Teologic; în biserica acestui schit se află o parte din capul Sfântului Apostol Andrei, cealaltă parte aflându-se în Catedrala Mitropolitană din Patras.

Kareia „între cer şi pământ"

Potrivit primului Tipicon al Sfântului Munte (971—972), protosul era ales de către comunitatea stareţilor, el era recunoscut ca şi conducător al întreg Athosului, însă în realitate el nu prea avea o aşa mare autoritate, neputând face nimic fără consimţământul stareţilor. Aşa au stat lucrurile în vremea împăratului Ioan I Tzimiskes (969—976), el fiind cel care în anul 970 legiferează obligativitatea impozitului bisericesc numit *canonicon*.

Şi sub împăratul Constantin IX Monomahul (1042—1055) protosul nu avea autoritate decât în chestiuni minore. După invazia mercenarilor catalani de la începutul secolului al XIV-lea, protosul era văzut ca un pilon al reorganizării vieţii monahale în Sfântul Munte. Patriarhul Nifon I al Constantinopolului (1310—1314) a acordat protosului drepturi importante, cum ar fi şi cel numit *epigonatia* — de a instala stareţi, de a alege şi hirotesi citeţi, ipodiaconi, duhovnici.

La începutul secolului al XVI-lea demnitatea protosului a fost vizibil diminuată, episcopul de Ierissos întărindu-şi poziţia, titulatura acestuia chiar fiind *„episcop de Ierissos şi Muntele Athos"*.

Muntele Athos e parte a statului elen, aflat sub jurisdicţia Patriarhiei Ecumenice, acest statut special al Sfântului Munte fiind consfinţit de articolul 105 al Constituţiei elene.

În prezent fiecare mânăstire poate să-şi hotărască anumite reguli specifice, trebuind să fie aprobate de Sfânta Comunitate şi fără a fi în opoziţie cu Regulamentul Sfântului Munte din anul 1924.

Un al doilea aspect al acestei administraţii proprii îl reprezintă existenţa Sfintei Comunităţi *(Iera Kenotita)*, respectiv reprezentanţii fiecărei mânăstiri; organul executiv al Kenotitei fiind *Epistasia*, respectiv patru dintre reprezentanţii diferitelor mânăstiri ,care conduc timp de un an Epistasia şi care se schimbă anual, astfel încât fiecare mânăstire este reprezentată în Epistasia Sfântului Munte din 5 în 5 ani.

Epistasia nu are numai îndatoriri spirituale, ci şi îndatoriri cât se poate de pragmatice (curăţenia, iluminatul, controlul preţurilor la magazinele din Kareia). Ea se ocupă cu corespondenţa Sfintei Comunităţi, ea acordă pelerinilor dreptul de şedere în Sfântul Munte (diamonitirionul), administrează fondul comun rezultat din contribuţia celor 20 de mânăstiri.

Există o întrunire bianuală a celor 20 de stareţi din Sfântul Munte; mai există şi o întrunire a Sfintei Comunităţi cu câte un membru în plus din fiecare mânăstire (40 de membri), care soluţionează diferitele probleme apărute şi neprevăzute în Regulamentul Sfântului Munte.

În prezent guvernatorul Sfântului Munte ţine de Ministerul Afacerilor Externe, rezidează tot în Kareia, fiind investit cu autoritate publică, deci nefiind un reprezentant al acelei „administraţii proprii" a Athosului.

Datoria guvernatorului rezidă în supravegherea sesiunilor Sfintei Comuniăţi, dacă trebuie şi când trebuie convocată, deci supraveghează activitatea organelor de conducere proprie a Athosului, atenţionează, rectifică diferitele încălcări ale prevederilor, convocând din nou forurile împuternicite.

Patriarhul Ecumenic exercită o jurisdicţie spirituală asupra Sfântului Munte: i se aduc la cunoştinţă hotărârile luate, permite stabilirea în Sfântul Munte, acordă aprobări pentru cercetarea bibliotecilor, arhivelor.

Prezentând astfel şi filonul administrativ al vieţii Sfântului Munte, putem concluziona că Muntele Athos constituie o realitate unică în perimetrul întregii ortodoxii.

Bibliografie:

1. Charalambos K. Papastathis — *The Status of Mount Athos in Hellenic Public Law* — Institute for Balkan Studies — Thessaloniki, 1993.

2. Sotiris Kadas — *Mount Athos* — Ekdotike Athenon S.A. — Athens, 1994.

3. S.B. Daşkov — *Dicţionar de împăraţi bizantini* — Ed. Enciclopedică — Bucureşti, 1999.

4. Pr. Dr. Teodor Bodogae — *Ajutoarele româneşti la mânăstirile din Sfântul Munte Athos* — Sibiu, 1940.

Teologia la sfârşit de secol

(Urmare din pag. a 3-a)

re au întârziat la chemarea sfântului părinte. („Şi pentru ce Mă chemaţi Doamne, Doamne, şi nu faceţi ce vă spun?" (Lc. 6, 46). Bunăoară, Sfântul Nicolae nu a pregetat în a se opri în drum să-şi ajute semenul, murdărindu-şi hainele de noroi, la îndemnurile Sfântului Casian de a nu întârzia la întâlnirea cu Dumnezeu. Iar răsplata Sfântului Nicolae a fost incomparabil mai mare decât cea a lui Casian, căci Dumnezeu l-a primit cu bucurie, cu căldură (Steinhardt — «Dăruind vei dobândi»). „Şi atunci, Fiul Omului va răsplăti fiecăruia după faptele sale" (Matei, 16, 27).

Credinciosul adevărat nu se refugiază în indiferenţă impermeabilă, neutră, legitimată de grabă, de scuzele cotidiene de genul „nu am timp ...". „Indiferenţa şi uitarea sunt păcate de neispăşit îndreptate împotriva spiritului şi împotriva lui Dumnezeu, dacă dragostea dezinteresată şi devotată e singura ocupaţie demnă de om" (G. Papini — «Cartea Neagră»).

Creştinul nu se agită în zadar, nu îşi spulberă energiile pentru preocupări minore, crezând că sunt esenţe, ci îl urmează pe Hristos, coboară după El în adâncul prăpastiei lumii şi răspunde prompt celui care îl cheamă: „Iată-mă, Doamne!".

Cine îşi mai pune întrebarea „ce e teologia?", vede că teologia înseamnă efort, exerciţiu, performanţă, sacrificiu şi se desfăşoară sub ineluctabila lege a paradoxului: cel ce pierde, câştigă.

„Să răscumpărăm", aşadar, „vremea, căci zilele sunt rele..." (Efes. V, 16) sau, ne explică în mod convingător «Patericul Egiptean»: „Vreme de ocară ţi-a venit? Cumpără cu smerita cugetare, vreme, şi cu îndelunga răbdare vremea ocării şi trage câştigul la tine. Vreme de necinste ţi-a venit? Cu suferirea răutăţii cumpără vremea şi câştigă. Şi toate cele împotrivă, de vom voi, ni se vor face nouă câştiguri" (Amma Theodora).

Aspecte din viaţa unui preot din Ardeal

(Urmare din pag. a 6-a)

cu care a venit în vizită şi M.S. Regina Maria a României.

Întors acasă, preotul Moşoiu a aflat multe lucruri stricate, multe lipsă, socotind paguba ca fiind de aproape 13 000 de coroane.

În 13 ianuarie 1919 a slujit din nou în parohia sa într-o biserică plină de lume, care l-a întâmpinat cu bogat şi sărac, plini de bucurie şi fericire.

În timpul trecut după plecarea armatei române şi revenirea ei victorioasă în Ardeal, în bisericile zonei Bran nu s-a mai slujit, preoţi retrăgându-se în teritoriul pe care fiinţa, încă statul român.

Preoţii rămaşi au fost închişi şi maltrataţi, fiind eliberaţi doar în schimbul unei promisiuni contra neamului lor, pe care cei mai mulţi au refuzat să o facă.

Părinţii Reit din Poartă şi Tătulea din Predeal, singurii care au mai rămas dintre preoţii braneni nerefugiaţi, au fost închişi pentru mai multe luni de zile.

La Biserica Nouă din Şimon, germanii au spart lada de fier în care era depus fondul bisericesc, în acţiuni, obligaţiuni şi poliţe, dar neaflând bani au aruncat hârtiile prin casa preotului Moşoiu. Pe ascuns, mama epitropului Ioan Răzescu, care se refugiase şi el, a adunat aceste hârtii oficiale, găsind întreg fondul bisericii. Clopotul bisericii a fost luat de unguri şi dus la Braşov, pentru a fi topit şi transformat în muniţie.

La întoarcere, preotul Moşoiu a aflat cimitirul în mare neorânduială, fără gard, cu mormintele neîngrijite şi călcate, crucile strâmbe şi surpate.

Îl aştepta o muncă grea, erau multe de reparat, dar era şi multă bucurie în suflete, datorată împlinirii marelui vis al românilor: Unirea.

Rând pe rând, preotul Moşoiu se va ocupa de toate problemele parohiei şi ale zonei Bran. A fost un bun prieten al M.S. Regina Maria a României, care i-a călcat de multe ori pragul casei. Activitatea sa rodnică a fost recunoscută de toată lumea, devenind un simbol al Branului interbelic, un purtător de cuvânt al intereselor enoriaşilor săi.

Pentru meritele sale pe plan civil a fost distins cu ordinul „Crucea României" în grad de cavaler, iar pentru meritele din plan bisericesc a primit brâul roşu.

A slujit până în 1938, când Dumnezeul căruia i-a închinat întreaga sa viaţă a binevoit a-l chema la El.

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P. S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU a **săvârşit următoarele:**

- **1 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a făcut parte din soborul de ierarhi în frunte cu **P. F. Teoctist** al României care a oficiat la Târgovişte slujba înmormântării Î. P. S. arhiepiscop Vasile Costin.
- **2 NOIEMBRIE a. c.,** — P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din protopopiatul Braşov.
- **4 NOIEMBRIE a.c.** — P. S. Sa a luat parte la lucrările Comisiei Mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Greco-Catolică, lucrări ce s-au desfăşurat la Sediul Episcopiei Greco-Catolice din Oradea.
- **6 NOIEMBRIE a.c.** — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie la Capela mitropolitană din Sibiu.
- **7 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa împreună cu P.S. Gherasim al Râmnicului a săvârşit slujba de sfinţire a noii biserici parohiale din Bratovoieşti, jud. Vâlcea, rostind cuvânt de învăţătură. A hirotonit întru diacon pe teologul Dan-Valentin Cârstea.
  — Seara a slujit Vecernia şi Litia în Catedrală.
- **8 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii „Cuvioasa Paraschiva" din parohia Bruiu, protopopiatul Agnita şi Sf. Liturghie arhierească rostind cuvânt de învăţătură creştinească. A fost acordat un Act de apreciere P.C. Pr. paroh Ilie Dobolită.
  A cercetat în aceeaşi zi bisericile parohiale din Cincşor şi Cincu, protopopiatul Făgăraş.
- **9 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din protopopiatul Sibiu.
- **10 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din prot. Făgăraş şi a cercetat şantierul viitoarei Catedrale din oraş aflată în construcţie.
- **11 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Mucenic Mina" din parohia Spitale Tractorul-Braşov rostind cuvânt de învăţătură. P.C. pr. paroh Alin-Marius Albu a fost hirotesit întru sachelar.
  A cercetat bolnavii din Spitalul Tractorul, împărţindu-le iconiţe şi cărţi de rugăciuni.
- **12 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a prezidat Examenul de Capacitate preoţească pentru candidaţii din Arhiepiscopia Sibiului.
  — Seara a slujit Vecernia şi Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
- **13 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a noii biserici cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" şi „Sf. Ioan Gură de Aur" din Cristian, protopopiatul Sibiu şi Sf. Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură. P.C. pr. paroh Ioan Sas a fost hirotesit întru sachelar.
  — Seara a slujit Vecernia în Catedrala din Sibiu.
- **14 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit slujba de resfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Nicolae" din parohia Moeciu de Jos, protopopiatul Braşov şi Sf. Liturghie arhierească, rostind cuvânt de învăţătură creştinească. P. C. pr. paroh Gheorghe Coltea a fost hirotesit întru iconom, iar Consiliului parohial i-a fost acordat un Act de apreciere.
  În aceeaşi zi a cercetat biserica monument istoric din parohia Cheia, protopopiatul Braşov.
- **16 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a săvârşit slujba Vecerniei şi Acatistul Mântuitorului în Catedrala din Sibiu.
- **17 NOIEMBRIE a.c.,** — P.S. Sa a slujit un Te-Deum în Catedrala Mitropolitană din Sibiu cu prilejul zilei de naştere a *Î. P. S. Mitropolit ANTONIE.*
  — A oficiat în Catedrala mitropolitană în sobor slujba înmormântării pr. pensionar Ionel Florea, fost dirijor al Coralei Mitropolitane din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură.

Diacon VASILE AVRAM

† Bica Ioan

În ziua de 21 octombrie 1999, în drum spre blocul în care locuia, inima unuia din cei mai distinşi preoţi pe care i-a avut Ţara Făgăraşului a încetat să mai bată.

Părintele Ioan s-a născut în urmă cu 86 de ani, la 24 aprilie 1913, în familia de credincioşi Bica Enci şi Maria din satul Voivodeni. Trăieşte în casa părintească alături de fratele Augustin şi sora Elvira. Urmează şcoala elementară din satul natal, având rezultate bune la învăţătură, ceea ce îi determină pe părinţi să facă eforturi financiare deosebite, fiind tare săraci, să-l dea mai departe la şcoală. Îşi continuă şcoala la Liceul „Radu Negru" din Făgăraş. Primind în casa părintească o educaţie religioasă deosebită, urmează Academia teologică din Sibiu, pe care o termină în anul 1937. Se căsătoreşte cu învăţătoarea Lucia Bica, tot din Voivodeni. Legat adânc de satul natal, se preoţeşte pentru parohia Voivodenii Mici, pe care o păstoreşte timp de 37 de ani. În această perioadă, Dumnezeu le binecuvintează căsătoria cu doi copii: Ioan şi Lucia. Girează o perioadă şi parohia Sâmbăta de Sus Apuseană. Slujeşte, apoi scurte perioade în satul Luţa şi în satul Săsciori. În anul 1979 îşi pierde soţia, rămânând văduv, văduvie pe care o poartă timp de 20 de ani. După pensionare, îşi găseşte alinare slujind, la cerere, prin mai toate satele din Protopopiatul Făgăraş. Peste tot a fost solicitat şi iubit. Ultima perioadă a vieţii a slujit, până chiar în ziua morţii, a slujit cu drag la bisericuţa de lemn din Făgăraş, alături de părintele Ciocan Ioan, prin blândeţea şi bunătatea lui aducând la biserică mulţi credincioşi.

Slujba de înmormântare a avut loc duminică, 24 octombrie 1999, în satul natal, fiind aşezat alături de soţia sa. A fost prohodit în biserica atât de dragă dânsului, de un sobor de 40 de preoţi, având-l în frunte pe P. C. Protopop Cornel Ursu şi pe P. Cuv. Pr. Teofil Părăian.

Au rostit cuvinte de mângâiere pentru cei prezenţi următorii: P. Cuv. Arhim. Teofil Părăianu, un apropiat al familiei celui decedat, a dezvoltat în cuvântul său virtuţile principale ale părintelui Ioan în special bunătatea, credinţa, răbdarea şi altruismul. Părintele Protopop Cornel Ursu a vorbit despre sublimitatea preoţiei şi, raportându-se la vârsta decedatului a spus, între altele, că „pentru cei tineri moarea este un naufragiu, iar pentru cei bătrâni este o ajungere în port". A transmis condoleanţe familiei în numele Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a P. S. Visarion Răşinăreanu şi a întreg Centrului Mitropolitan de la Sibiu.

A vorbit apoi P. C. Pr. Moga Gheorghe fiu al satului, preot la Cincşor, Pr. Ciocan Ioan din Făgăraş şi preotul paroh Fogoroş Mihai.

După prohodire, trupul neînsufleţit al celui ce a slujit o viaţă ca preot, a fost depus în apropierea altarului bisericii din Voivodenii-Mari. Dumnezeu să-l ierte!

PARTICIPANT

ANUNŢ

În urma hotărârii Consiliului Arhiepiscopesc al Arhiepiscopiei Sibiului, preţul unui abonament anual la „Telegraful Român", pe anul 2000, este de 50 000 lei, iar al „Revistei Teologice" de 80 000 lei. Banii se vor vira obligatoriu în contul nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu.

❁ Semnalăm ❁ Semnalăm ❁

❁ P. C. Pr. Dr. Marin D. Ciulei, publică **„Antropologie patristică a secolului al IV-lea"**, tipărită cu binecuvântarea P. S. Galaction, Episcopul Alexandriei, Ed. Siroma, 1999, 399 pag. Cuvântul înainte este semnat de P. C. Pr. Prof. Dr. Ştefan C. Alexe.

Autorul este directorul Seminarului Teologic „Sf. Calinic Cernicanul" şi protoiereu de Turnu Măgurele.

Iată ce scrie despre dânsul părintele Ştefan C. Alexe:

„Lucrarea atrage prin bogăţia informaţiei, prin stilul cu mireasmă filocalică, prin noutatea investigaţiei, prin răspunsul ortodox-patristic dat unor concepţii mai noi sau mai vechi, fanteziste cu privire la om.

Este o carte ziditoare de suflet, care reuşeşte într-o măsură considerabilă, să răspundă prin Părinţii Bisericii studiaţi, nedumeririi Proorocului David: „Ce este omul că-ţi aminteşti de el? Sau fiul omului că-L cercetezi pe el"? (Ps. VII, 4).

* * *

❁ Ne-a parvenit recent, deşi apărută anul trecut, o excelentă lucrare închinată poetului *„pătimirii noastre"*, Octavian Goga şi scrisă de un om plecat în veşnicie de curând, un om cu suflet mare şi cu o dragoste deosebită faţă de Goga şi faţă de moştenirea sa culturală.

E vorba de cartea *„Bunăvestirea Numelui — Octavian Goga în memoria răşinărenilor"*, scrisă de Corneliu I. Dragoman şi apărută la Fundaţia Culturală şi în Editura „Cezara" Tg. Mureş, 1998, 168 p.

În ea autorul adună, cu migală, mărturii de peste vremi ale celor care l-au cunoscut pe Goga sau pe membri ai familiei acestuia.

Lucrarea se bucură de o postfaţă scrisă de Mircea Muthu şi din care spicuim doar atât: *„Octavian Goga în memoria răşinărenilor* aduce date menite să contribuie la îmbogăţirea memoriei noastre culturale. În al doilea rând „consemnările" de faţă adaugă un ton de culoare la desenul Transilvaniei eterne".

Cartea se recomandă de la sine şi e binevenită în casa fiecărui iubitor al poeziei lui Octavian Goga.

* * *

❁ Editura Buna-Vestire din Bacău a scos la lumină o lucrare de excepţie privind spiritualitatea ortodoxă greacă contemporană.

„Părintele Porfirie — mărturii şi experienţe" de Klitos Ioannidis, traducere de Ilina Petrişor, Bacău, 1999.

În conştiinţa credincioşilor ortodocşi greci figura părintelui Porfirie este vie şi puternică şi după trecerea lui la cele veşnice, fiind unul dintre cei mai mari duhovnici pe care i-a avut în epoca noastră Biserica Greciei. În carte sunt cuprinse convorbiri cu marele duhovnic ale unor ierarhi, preoţi şi credincioşi, amintiri legate de personalitatea marelui duhovnic, fapte minunate ale acestui om care, deşi era orb, la bătrâneţe avea darul vederii duhovniceşti.

Iată una din rostirile lui devenite celebre: „Hristos e totul. Este bucurie, viaţă şi lumină. El e prietenul nostru, fratele nostru. El este tot ce e bun şi frumos. El este Totul. Totuşi. El este încă un prieten care strigă: „Voi sunteţi prietenii Mei, nu înţelegeţi? Noi suntem fraţi. Eu nu sunt rău. Nu ţin iadul în mână. Nu vă ameninţ. Vă iubesc. Vreau ca să vă bucuraţi de viaţă împreună cu Mine". O carte de adâncă spiritualitate ce se recomandă de la sine tuturor iubitorilor de Hristos şi doritori după desăvârşire.

* * *

❁ Prestigioasa editură Nagard din Milano a editat nr. 8—9/1998—1999, al revistei *„Ponto Baltica"*, apărută sub egida Academiei Toscane de Ştiinţe şi Litere „La Colombaria" şi a Fundaţiei Europene Drăgan, şi care ne-a parvenit recent şi nouă.

Volumul cuprinde studii de specialitate, bine documentate, referitor la probleme de lingvistică medievală şi contemporană ce preocupă astăzi cercetătorii în domeniu.

* * *

❁ Erwin Panofsky, *Arhitectură gotică şi gândire scolastică*, Trad. de Mariana Vazaca, editura Anastasia 1999, 154 p.

Lucrarea este structurată în două părţi: I. Abatele Suger de la Saint-Denis; II. Arhitectură gotică şi gândire scolastică şi se bucură de o erudită postfaţă cu titlul generic *„O interferenţă la gotic"*, semnată de reputatul om al artelor Sorin Dumitrescu.

Cartea cuprinde de fapt faimoasele conferinţe ţinute de către Erwin Panofsky între 1931 şi 1935 la Universitatea din New-York şi Princeton şi a fost tipărită în româneşte, ne spune Sorin Dumitrescu, la îndemnul lui Christos Yannaras.

Volumul cuprinde şi o memorabilă descriere a vieţii abatelui Suger, părintele goticului, una dintre marile figuri întemeietoare ale culturii creştine europene, precum şi un bogat material ilustrativ.

Postfaţa arată în mod direct influenţa goticului în arta moldovenească a epocii lui Petru Rareş şi a lui Ştefan cel Mare. De altfel acest lucru l-a prezentat recent magistral Sorin Dumitrescu într-o conferinţă ţinută în Aula Facultăţii de Teologie din Sibiu.

* * *

❁ A apărut nr. 5 (11) pe acest an al revistei *„Porunca iubirii"*, revistă de spiritualitate creştin-ortodoxă editată de către Asociaţia pentru Isihasm Făgăraş. Revista apare cu binecuvântarea P.S. Visarion Răşinăreanu, vicarul Arhiepiscopiei Sibiului, şi se bucură în fiecare număr de numele a reputaţi teologi şi duhovnici care aştern în scris din experienţa lor bogată şi variată.

Amintim din cuprinsul acestui număr: *Mintea, inima şi voinţa în mistica creştină. Căsătoria şi viaţa mistică*, de Arhim. Sofian Boghiu, *Despre cinstirea Sf. Cruci* de Arhim. Teofil Părăian, *Cele trei de 6 din inima noastră* de Arhim. Ioanichie Bălan, *Înlăturarea farmecelor şi Testamentul lui Avraam* de Arhim. Ilarion Argatu, etc.

O recomandăm tuturor cu încredinţarea că în paginile ei vor găsi multe învăţături folositoare de suflet şi de luminare a minţii întru unirea cu Hristos.

* * *

❁ Editura „Saeculum I.O." ne oferă o excepţională lucrare a lui Horia Vintilă, *Dicţionarul papilor*, trad. de Ana Vădeanu, Bucureşti 1999.

Lucrarea se prezintă ca un dicţionar cronologic al papilor şi a fost publicată pentru prima dată la Barcelona în limba spaniolă în 1963, sub pseudonimul Juan Dacio. Ne bucură apariţia ei în limba română şi o recomandăm tuturor celor interesaţi de istoria Bisericii Catolice precum şi studenţilor teologi.

* * *

❁ Într-o prezentare grafică de excepţie, Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei a scos la lumină *„Canonul cel Mare"* al Sfântului Andrei Criteanul, Iaşi, 1999, un adevărat monument de spiritualitate liturgică compus din peste 250 de tropare de umilinţă şi care se citeşte în Postul Mare în săptămâna a V-a din Post, dar şi în Săptămâna I a Postului, fragmentat la slujba Pavecerniţei celei Mari.

Beneficiind de o prefaţă adecvată şi pe înţelesul tuturor, semnată de Î.P.S. Mitropolit Daniel, Canonul cel Mare se constituie ca o veritabilă carte de pietate ortodoxă, el fiind citit în duh de umilinţă şi de către mulţi dintre laicii şi monahii iubitori de desăvârşire.

* * *

❁ Tot la capitolul spiritualitate şi rugăciune semnalăm apariţia unei *„Cărţi de rugăciuni"*, editată de Casa de Editură Pro 1999 prin grija şi strădania Maicii Mihaela, fostă ani în şir stareţă a Mânăstirii Hurez şi în prezent vieţuitoare tot acolo. Cartea apare cu binecuvântarea P.S. Episcop Gherasim al Râmnicului şi este de fapt o reeditare a celei tipărite la Buzău în anul 1846 de către preotul Petru Bărbulescu.

Din cuprinsul ei amintim: Orânduiala celor 12 psalmi, rugăciuni către Sf. Treime, către Maica Domnului şi către toţi Sfinţii, traduse din greceşte, precum şi Slujba Duminicii Lăsatului sec de carne.

O carte care nu trebuie să lipsească din chilia nici unui monah şi nu numai.

* * *

❁ Părintele Olivian Pop (alias Olivian Bindiu) ne trimite ultima carte a P. Cuv. Sale: *„Sfântul Ioan Casian, despre stăpânirea pornirilor păcătoase din om"*, apărută la Editura Tradiţie, Bucureşti, 1999, 125 p.

E o lucrare teologică meritorie, structurată în patru capitole şi care ne dezvăluie bogăţia teologică a gândirii acestui străroman trecut în rândul sfinţilor şi care este Sfântul Ioan Casian.

Îl felicităm pe autor şi pentru această nouă lucrare.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală,** Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte; **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 147
SIBIU
15 decembrie
Nr. 47—48
1999

RĂSĂRIT-A LUMII LUMINA CUNOŞTINŢEI

Maica Domnului — Maica Vieţii

Iată-ne ajunşi din nou, prin milostivirea lui Dumnezeu, la marele praznic al Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, zi plină de lumină, de bucurie şi de pace duhovnicească, zi în care „Mesia cel din veac dorit“ **S-a făcut om ca să ne răscumpere pe noi din robia păcatului şi a morţii celei veşnice.**

Prăznuim şi în acest an cu negrăită bucurie, Sfânta Sărbătoare a Crăciunului; sărbătoare care ne hărăzeşte tuturor fericitul prilej de a fi şi noi în chip duhovnicesc lângă ieslea smerită a Betleemului, acolo unde acum aproape 2000 de ani „Cuvântul S-a făcut trup şi s-a sălăşluit între noi“ **(Ioan 1, 14).**

Suntem chemaţi astăzi, în această Sfântă şi măreaţă zi, să ne apropiem cu sufletele smerite şi cu inimile curate de ieslea Sfântă pentru a ne închina împreună cu magii de la Răsărituri şi cu păstorii dumnezeiescului prunc Iisus, şi să cântăm împreună cu puterile îngereşti „cântarea de biruinţă“: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire“ **(Luca 2, 14).**

În această noapte Sfântă a Crăciunului ni se descoperă tuturor iubirea nemărginită a lui Dumnezeu faţă de oameni şi în acelaşi timp, cât de mare şi de minunată este „taina creştinătăţii“ **(1 Tim. 3, 16).**

Hristos s-a întrupat făcându-se asemenea nouă ca pe noi „să ne prefacă întru dumnezei“, **cum grăieşte Sf. Atanasie cel Mare, şi să ne deschidă porţile Împărăţiei celei Veşnice din care am căzut prin neascultarea strămoşilor noştri.**

„Hristos se naşte, măriţi-L, Hristos din ceruri, întâmpinaţi-L, Hristos pe pământ, înălţaţi-vă“, **cântă în aceste zile de praznic întreaga Biserică şi noi, poporul lui Dumnezeu, împreună cu ea tresăltând de bucurie că Fiul lui Dumnezeu a venit iarăşi la noi, făcându-ne să ne împărtăşim cu toţii din** „lumina cunoştinţei“ **şi învăţându-ne să ne închinăm** „Soarelui dreptăţii“, **adică Dumnezeului celui adevărat.**

În Simbolul de Credinţă mărturisim de fiecare dată că Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cea de a doua persoană a Sfintei Treimi „S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria şi s-a făcut om“. **Ca Dumnezeu El s-a născut din Tatăl mai înainte de veci, iar ca om s-a întrupat din pântecele preacurat al Sfintei Fecioare Maria prin lucrarea şi prin puterea Sf. Duh** „la plinirea vremii“ **(Gal. 4, 4).**

Încă de la căderea protopărinţilor noştri în păcat, Dumnezeu în negrăita Sa bunătate le făgăduieşte acestora, şi prin ei întregului neam omenesc, un Mântuitor care se va naşte dintr-o fecioară: „Duşmănie voi pune între tine şi femeie, **îi spune El şarpelui,** între sămânţa ta şi sămânţa ei. Aceasta îţi va zdrobi capul iar tu îi vei înţepa călcâiul“. **(Fac. 3, 15). Sămânţa femeii de care se vorbeşte aici nu este altul decât Hristos Domnul, iar femeia este Sfânta Fecioară Maria. Toţi proorocii mari ai Vechiului Testament au prezis naşterea lui Mesia dintr-o fecioară aleasă de către Dumnezeu.**

Astfel Isaia, cu aproape 700 de ani înainte de Întruparea Mântuitorului, spunea: „Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi va chema numele lui Emanuil“ **(Isaia 7, 14), iar proorocul Iezechiel profeţeşte despre pururea fecioria Maicii Domnului, asemănând-o pe aceasta cu poarta templului care era închisă, zicând:** „Poarta aceasta va fi închisă, nu se

(Continuare în pag. a 3-a)

Al vostru al tuturor, de tot binele voitor
şi rugător către Domnul cel născut în Betleem,

† ANTONIE
Arhiepiscop şi Mitropolit

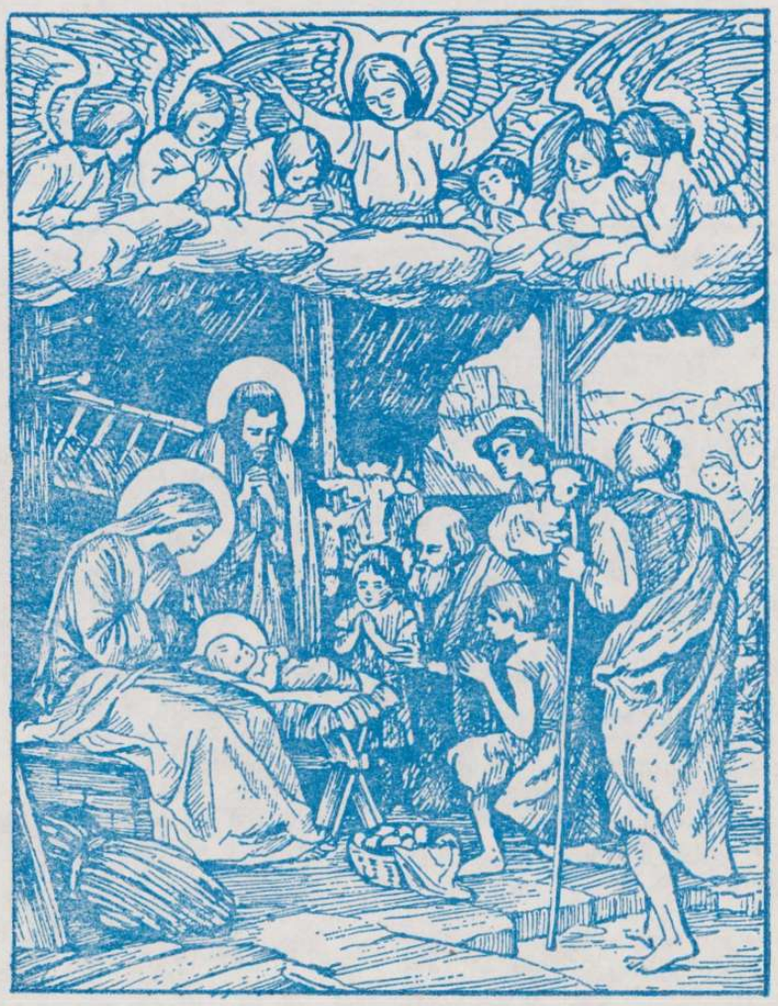

Fluierul cel păstoresc

Fluierul cel păstoresc
Cântă glas dumnezeesc
Un vers dulce mângâios
Că azi s-a născut Hristos

Veniţi dar la Vifleem
Lucru mare să vedem
Pe al lumii împărat
În iesle pe fân culcat

Şi trei Crai mânaţi de dor
Lăsând ţări în urma lor
După stea călătoresc
Să găsească prunc ceresc

Şi-au mers până a stătut
Unde era prunc născut
Şi-nţelegând că-i Hristos
S-au închinat până jos

Nouă azi ne-a răsărit

Nouă azi ne-a răsărit
Domnul Iisus Hristos,
Mesia cel mult dorit,
Domnul Iisus Hristos.

Din Fecioară s-a născut,
Domnul Iisus Hristos,
Şi cu lapte s-a crescut,
Domnul Iisus Hristos.

Cum e robul s-a smerit
Domnul Iisus Hristos,
Şi pe noi ne-a mântuit,
Domnul Iisus Hristos.

Tâlcuirea Evangheliei cu Sf. Părinţi

Duminica dinaintea Naşterii Domnului (Mt. 1, 1—25)

O, minune mai nouă decât toate minunile cele de demult![1]

„Taina existenţei umane nu constă în a trăi, ci în a şti pentru ce trăieşti“, spunea Dostoievski, constatând cu amărăciune că oamenii „bicisnici şi îndărătnici“ nu caută sensul vieţii, „dragostea liberă“ după asemănarea dragostei lui Dumnezeu, Care S-a pogorât pe pământ ca să descopere sensul vieţii omului şi să-l cheme la slava îndumnezeirii, ci îşi văd mai departe de căutarea minunilor efemere care să dea sens existenţei pervertite „nevolnice, desfrânate şi pururea nerecunoscătoare“, văzându-se că „de fapt nu-l caută pe Dumnezeu, cât mai ales minunile sale“[2]*. În minunatele sale omilii, rodul unei vieţi trăite numai pentru şi în Dumnezeu, Sf. Ioan Gură de Aur (+ 14 septembrie 407) ne îndeamnă să căutăm cu râvnă fierbinte sensul vieţii noastre, pentru a ne împărtăşi de El; să-L căutăm mai cu seamă în Sfintele Scripturi, căci ele ne vor lumina, deşi „ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul lor, ci să avem o viaţă atât de curată încât harul Duhului să fi ţinut locul Scripturilor în sufletele noastre“ [15*³*]*

(Continuare în pag. a 2-a)

DANIEL POPA,
student teolog, anul III

„Astăzi s-a născut Hristos“

Unul dintre cele mai frumoase, mai înălţătoare şi mai Sfinte praznice din cuprinsul anului bisericesc este, fără îndoială, Crăciunul, zi în care Biserica Creştină prăznuieşte Naşterea după trup a Domnului.

Este o sărbătoare atât de apropiată sufletului creştinesc pentru că îl înalţă şi îl face părtaş vieţii celei dumnezeieşti, e o zi binecuvântată, aşteptată cu dor şi cu fior de sfinţenie de către toţi credincioşii, fie ei tineri, copii sau bătrâni.

După o perioadă de post şi rugăciune de 40 de zile, simbolizând postul lui Moise la primirea Legii celei dumnezeieşti dar şi al Sfinţilor bărbaţi, prooroci ai Vechiului Testament care au aşteptat venirea în lume a lui Mesia Izbăvitorul, am ajuns iarăşi cu pace şi cu sănătate sfânta zi a Naşterii Domnului.

Cu sufletele pline de credinţă, de nădejde şi de dragoste ne adunăm în această sfântă şi mântuitoare noapte a Crăciunului, în jurul Sfintelor noastre altare şi împreună cu îngerii din cer înălţăm imn de preamărire Celui ce s-a întrupat din Fecioara preacurată şi într-un glas cu *„strămoşii, cântăm în cor“ „colindul sfânt şi bun“*, ca un prinos al neamului nostru românesc adus acestui măreţ eveniment *„unicul de sub soare“*, cum îl numeşte Sf. Ioan Damaschin.

„Veniţi, credincioşilor, să vedem unde s-a născut Hristos“, ne îndeamnă în miez de noapte Biserica şi ne cheamă pe toţi ca urmând Steaua de la Răsărituri împreună cu magii şi cu păstorii să ne închinăm dumnezeiescului prunc Iisus înfăşat în ieslea sărăcăcioasă a Betleemului.

„Veniţi să ne bucurăm întru Domnul, povestind taina ce este de faţă“, ne îndeamnă astăzi Biserica şi ne cheamă pe toţi ca să-L preamărim pe Dumnezeu, *„Tatăl îndurărilor“*, cel care ne-a trimis nouă pe *„Îngerul sfatului cel mare dăruindu-ne pace“* şi să-l vestim tuturor celor

(Continuare în pag. a 4-a)

† VISARION RAŞINAREANU
Episcop-vicar
Sibiu

Miron Cristea şi Unirea din 1918

Oraş al gloriei străbune, oraş al marilor suferinţe şi necazuri ale românilor, Alba Iulia avea să devină, prin actul de la 1 decembrie 1918, altarul realizării marelui ideal al unităţii naţionale a poporului român. Convocarea Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia a fost întâmpinată în întreaga Transilvanie cu o nemărginită bucurie şi însufleţire: „Veniţi cu miile, cu zecile de mii!“.

În provincia istorică Transilvania, s-au înregistrat câteva momente de maximă importanţă în derularea procesului de dinainte de citirea Declaraţiei de la 1 decembrie 1918. La 12 octombrie, prin declaraţia de la Oradea s-a exprimat voinţa pentru autodeterminare a românilor, pe baza principiului naţionalităţilor. La 18 octombrie, deputatul Alexandru Vaida-Voievod a prezentat în Parlamentul de la Budapesta Declaraţia de Independenţă a Partidul Naţional Român. La 29 octombrie s-a hotărât formarea unui Consiliu Naţional Român, cu sediul la Arad unde reapăruse ziarul *Românul*. Un fapt deosebit este acela că la 8 noiembrie 1918, Elie Miron Cristea, episcopul Caransebeşului, din proprie iniţiativă, a hotărât ca, începând din acea zi, împăratul Austriei să nu mai fie pomenit la serviciul liturgic. Episcopul a dat în acest sens o circulară către toate parohiile eparhiei sale, care a produs un larg ecou. Ideea lui a fost îmbrăţişată, fiind consacrată de către sinodul ortodox întrunit la Arad, sub preşedinţia episcopului Ioan Pap.

Miron Cristea, prin toate mijloacele, a urmărit cultivarea ideii de unitate de neam, mai ales prin memorabilele sale cuvântări şi predici. Aceste cuvântări prezintă interes nu numai pentru fondul lor, din care reiese temeinica pregătire sufletească a modestului călugăr, chemat mai târziu să devină mitropolitul primat al României reîntregite şi primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, ci mai ales pentru evidenţierea modului în care un cleric din Ardealul robit muncea şi lupta nu numai pe terenul bisericesc, ci şi pe cel şcolar, cultural, economic, social, artistic — în toate direcţiile, deci — pentru progresul neamului românesc, pentru deşteptarea şi întărirea conştiinţei naţionale, care să-i fie scut de apărare până la ziua cea mare a izbăvirii. Aproape în fiecare din aceste predici sau cuvântări, se poate distinge firul roşu al acestei statornice preocupări (Cuvântare la Congresul tuturor studenţilor universitari români — 1894; Cuvântări ţinute pe Valea Mureşului, la Moşna, Jaluniţa, Reghin, Deda şi în localitatea natală, Topliţa Română). Miron

(Continuare în pag. a 3-a)

FLORIN BENGEAN,
student teolog, anul IV

Tâlcuirea Evangheliei cu Sfinţii Părinţi

(Urmare din pag. 1)

Cartea naşterii lui Iisus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam (1, 1). Nu despre naşterea cea din veşnicie ne este acum cuvântul, ci despre naşterea Lui de jos, de pe pământ, care a avut nenumăraţi martori[28] ... să nu socoteşti că ai să auzi lucruri de mică însemnătate, când auzi că am să-ţi vorbesc de naşterea cea de pe pământ! Dimpotrivă, deşteaptă-ţi mintea, înfricoşează-te îndată, când auzi că Dumnezeu pe pământ S-a pogorât! Atât de minunată şi de neobişnuită a fost venirea Sa, că îngerii dănţuiau şi vesteau bucuria adusă omenirii, iar profeţii încă de demult se spăimântau că Dumnezeu *pe pământ s-a arătat şi cu oamenii împreună a locuit (Baruh 3, 38).*

Da, este un lucru cu totul neobişnuit că Dumnezeul Cel negrăit, Cel netălmăcit, Cel neînţeles, Cel asemenea Tatălui, a primit să vină pe pământ din pântece fecioresc, a primit să se nască din femeie şi să aibă strămoşi pe David şi pe Avraam; ... *fiind Fiu al Dumnezeului celui fără de început, a primit să audă spunându-I-se Fiu al lui David, pentru ca pe tine să te facă fiu al lui Dumnezeu!* A primit să se facă rob Tatălui, pentru ca ţie, robului, să-ţi facă Tată pe Stăpânul.

Ai văzut chiar din primele cuvinte ale Evangheliilor cum sunt Evangheliile! *Dacă te îndoieşti că ai să ajungi fiu al lui Dumnezeu, atunci încredinţează-te de aceasta prin aceea că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut fiu al Omului. Aşadar când auzi că Fiul lui Dumnezeu este fiul, al lui David şi al lui Avraam, nu te îndoi că şi tu, fiu al lui Adam, vei fi fiu al lui Dumnezeu[29].*

Pentru aceste pricini şi-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, adică Vestea cea bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conţinut; vorbesc de pildă de avuţia de bani, de măreţia puterii, de funcţii înalte, de slavă, de cinste şi de celelalte câte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poţi să le numeşti cu adevărat şi pe bună dreptate bunevestiri ... Care bunătăţi ar putea egala aceste bunevestiri? *Dumnezeu pe pământ, om în cer[17] ... viaţă fără de sfârşit; ajungem copii ai lui Dumnezeu, dănţuim împreună cu îngerii, stăm alături de tronul împărătesc, suntem necontenit cu Hristos[22].*

Multora li se pare că Evanghelia este foarte uşor de înţeles şi că numai profeţii sunt grei. Această părere pot să o aibă numai cei care nu-şi dau seama de adâncimea ideilor cuprinse în Evanghelie. Pentru aceea vă rog să mă urmăriţi cu multă atenţie, pentru ca, având conducător pe Hristos, să intrăm în oceanul celor scrise în Evanghelie:

A. Pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, care n-a fost tatăl lui Hristos, iar Fecioarei, care a fost mamă, nu i se arată părinţii, bunicii şi strămoşii? [23]

Nu era obiceiul la iudei să se facă genealogia femeilor. Deci ca să ţină obiceiul iudaic şi să nu pară că de la primele cuvinte ale Evangheliei nu spune adevărul şi totuşi să ne facă nouă cunoscută pe Fecioară, evanghelistul a trecut sub tăcere pe strămoşii ei şi a făcut numai genealogia lui Iosif. Dacă ar fi făcut genealogia Fecioarei, ar fi dat să se creadă că face inovaţii ... Este însă şi un alt motiv, mai tainic[33], mai greu de spus prin cuvinte: Dumnezeu nu voia să arate iudeilor, înainte de naştere, că Hristos Se va naşte din Fecioară. Să nu vă tulburaţi din pricina unui răspuns atât de ciudat. Răspunsul nu-i al meu, ci al sfinţilor noştri părinţi: dacă Domnul dintru început a umbrit multe fapte ale mântuirii noastre, pentru ce te minunezi dacă a umbrit deocamdată şi naşterea Sa, când urmărea ceva mare şi minunat? Dar ce lucru minunat urmărea? Voia s-o scape pe fecioară, s-o ferească de bănuială rea. Dacă iudeii ar fi ştiut aceasta dintru început, printr-o interpretare greşită a cuvintelor Scripturii, ar fi osândit-o pe Fecioară pentru adulter. Dacă s-au purtat cu neruşinare faţă de alte fapte ale Domnului, ce n-ar fi zis dacă li se spunea că Hristos Se va naşte din Fecioară? Dacă iudeii Îl numeau pe Domnul tot *Fiul lui Iosif (In. 1, 45; 6, 42),* după ce făcuse atâtea minuni înaintea lor, cum ar fi putut crede că S-a născut dintr-o Fecioară înainte de facerea acestor minuni? Pentru aceasta deci a făcut şi genealogia lui Iosif şi a logodit-o şi pe Fecioara cu Iosif [37—38].

B. De unde ştim că Hristos Se pogoară din neamul lui David, odată ce ne sunt necunoscuţi strămoşii Mariei, din care s-a născut Hristos?

De unde ştim că Iisus este din neamul lui David? Dacă Iisus nu S-a născut din bărbat, ci numai din femeie şi dacă nu se face genealogia Fecioarei, de unde ştim că este strănepot al lui David? ... Negreşit din aceea că Fecioara se coboară din David. Dar cum vom şti că se coboară din David? Ascultă pe Dumnezeu Care-i spune lui Gavriil să se ducă *la o Fecioară din casa şi neamul lui David, logodită cu un bărbat care se numea Iosif (Lc. 1, 27).* ... Legea interzicea nu numai căsătoriile cu cineva din altă seminţie, dar chiar şi cu cineva din altă familie, adică din alt neam. Deci dacă raportăm cuvintele de la Luca *din casa şi neamul lui David*[4] la Fecioară, am răspuns la întrebare; dacă le raportăm la Iosif, avem acelaşi răspuns, anume că Iisus era din neamul lui David. Dacă Iosif era *din casa şi din neamul lui David,* apoi legea îl obliga să nu ia femeie din altă casă şi din alt neam, ci din acela din care era şi el[31—32].

C. Pentru ce se amintesc în această genealogie şi femei, odată ce genealogia este făcută prin bărbaţi?

Şi de vreme ce a hotărât aşa, atunci pentru ce n-a amintit de toate femeile, ci a trecut sub tăcere pe femeile vestite pentru viaţa lor curată, de pildă pe Sarra, pe Rebeca şi pe altele asemenea lor, şi a amintit de femei vestite ca păcătoase, de pildă: desfrânate, adultere, femei născute din căsătorii nelegitime, femei din alt neam, păgâne? Că a amintit de nevasta lui Urie *(1, 6),* de Tamara *(1, 3),* de Rahav şi de Rut *(1, 5),* dintre care una era de alt neam, alta desfrânată, alta s-a culcat cu socrul ei; ... iar pe femeia lui Urie o cunoaşte toată lumea din pricina grozăviei păcatului ei. Cu toate acestea, evanghelistul Matei a lăsat la o parte pe celelalte femei şi a pus în genealogia lui Hristos numai pe acestea. Dacă trebuia să amintească de femei, apoi trebuia să amintească de toate; dar dacă nu trebuia să le amintească pe toate, ci numai pe unele, atunci ar fi trebuit să le amintească pe cele vestite prin virtutea lor, nu pe cele vestite prin păcatele lor[23—24].

Evanghelistul, chiar de la primele cuvinte ale istorisirii naşterii, a arătat că Iisus nu S-a ruşinat de nici una din slăbiciunile noastre, învăţându-ne prin asta ca *noi să nu ne ruşinăm de păcatele strămoşilor, ci să căutăm un singur lucru, virtutea.* Un om care caută virtutea nu va putea fi vătămat cu nimic, chiar dacă strămoşul lui a fost de alt neam, chiar dacă a fost desfrânat, chiar dacă a avut alte păcate.

Genealogia lui Iisus spulberă şi îngâmfarea iudeilor: iudeii nu se îngrijeau de virtutea sufletului, dar spuneau la tot pasul că sunt strănepoţii lui Avraam, socotind că virtutea strămoşilor le scuză păcatele; de aceea evanghelistul le arată, chiar de la primele cuvinte ale Evangheliei, că nu trebuie să se laude cu strămoşii, ci cu faptele lor[39] ... Nu-i cu putinţă, da, nu-i cu putinţă să te socoţi virtuos sau păcătos, strălucit sau neînsemnat, pe temeiul virtuţii sau viciului strămoşilor tăi; iar dacă e nevoie, am să spun ceva şi mai ciudat; acela-i mai strălucit care ajunge bun fără să aibă strămoşi străluciţi. Nimeni dar să nu se laude cu strămoşii. Gândeşte-te la strămoşii Stăpânului şi toată îngâmfarea să-ţi dispară! Laudă-te cu faptele tale bune! Dar, mai bine spus, nici cu acestea nu trebuie să te lauzi ... Nu ştii că dacă te lauzi nu te mai laudă Dumnezeu? Şi, dimpotrivă, dacă te smereşti, nu încetează a te lăuda înaintea tuturora [42].

În afară de această învăţătură, *evanghelistul ne mai spune şi altceva; anume ne arată că toţi oamenii sunt păcătoşi,* chiar şi strămoşii Domnului (patriarhul Iuda, David...). Deci dacă de oameni mari n-a fost îndeplinită legea, cu atât mai puţin de oameni mici; iar dacă n-a fost îndeplinită, înseamnă că toţi au păcătuit şi, deci, a fost de neapărată trebuinţă venirea lui Hristos [39—40].

(Continuare în numărul viitor)

---

1. Octoihul Mare, bogorodicina stihoavnei învierii, glas 2.
2. F.M. Dostoievski, *Fraţii Karamazov, partea a doua, cartea a cincea (Marele inchizitor),* ed. ELU, Bucureşti, 1965, vol. I, p. 349—353.
3. Vom nota astfel paginile după *Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei,* col. PSB 23, Bucureşti, 1994.
6. Originalul grecesc nu ne arată clar la cine se referă aceste cuvinte; ele pot fi raportate atât la Fecioara cât şi la Iosif; Sf. Ioan demonstrează că ambele raportări indică originea sigură a Fecioarei *din casa lui David.*

„Fericiţi cei milostivi"

PASTORALĂ

pentru constituirea Fondului Filantropic Eparhial 2000

Ne aflăm în aceste sfinte zile ale Postului Crăciunului, zile de curăţire sufletească şi trupească, când prin post, rugăciune şi fapte bune ne pregătim să întâmpinăm aşa cum se cuvine venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu Intrupat, Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Astăzi Biserica lui Hristos ne cheamă să-l lăudăm cu psalmi şi cu cântări duhovniceşti pe Sf. Ierarh Nicolae, Arhiepiscopul Mirelor Lichiei, căreia creştinătatea i-a acordat titlul de *„făcătorul de minuni"* şi pe care-l pomeneşte în fiecare an la 6 decembrie.

Sf. Ierarh Nicolae a trăit în secolul IV al erei creştine, în veacul de aur al Bisericii şi prin întreaga sa activitate pusă în slujba lui Hristos şi a păstoriţilor săi, a rămas în conştiinţa creştinătăţii ecumenice ca o icoană a sfinţeniei şi a faptelor bune.

Sf. Ierarh Nicolae *s-a făcut „tuturor toate"*, fiind aşa cum îl descrie troparul său, *„îndreptător credinţei"*, prin faptul că a luat parte la sinodul I ecumenic de la Niceea din anul 325 şi a apărat dreapta credinţă în dumnezeirea lui Hristos pe care o tăgăduia ereticul Arie; *„chip blândeţelor"* prin faptele de milostenie pe care le-a făcut ca şi prin zelul său pastoral, punându-şi *„sufletul pentru oile sale"* (Ioan 10, 11); *„învăţător înfrânării"*, prin salvarea în chip minunat a celor trei fete sărace de la păcat, şi *„adevărul lucrurilor"*, izbăvind pe cei condamnaţi la moarte pe nedrept prin descoperirea adevărului.

Pentru toate acestea Ierarhul Nicolae a dobândit cununa sfinţeniei, câştigând *„cu smerenia cele înalte şi cu sărăcia cele bogate"*.

Sfântul Ierarh Nicolae a rămas în istoria şi în viaţa de credinţă şi de har a Bisericii Creştine precum şi în conştiinţa credincioşilor ca un exemplu de milostenie, şi de iubire jertfelnică faţă de cei aflaţi în necazuri şi suferinţe, în boli şi strâmtorare cu un cuvânt faţă de tot *„sufletul cel necăjit şi întristat"*, cum spunem într-una din rugăciunile Bisericii noastre.

Sfântul Ierarh Nicolae ne cheamă şi pe noi cei de astăzi să fim milostivi, să stăm într-ajutorul celor aflaţi în nevoi şi care aşteaptă ajutorul nostru ca de la nişte fraţi preaiubiţi în Hristos.

Milostenia este mijlocul sigur şi singur prin care şi noi, urmând pilda Sf. Ierarh Nicolae şi a altor sfinţi ai Bisericii noastre, putem să venim în sprijinul semenilor noştri şi să dobândim Împărăţia Cerurilor.

Mântuitorul Hristos, în predica de pe Munte, îi fericeşte pe cei milostivi spunându-le celor de atunci cuvintele: *„Fericiţi cei milostivi că aceia se vor milui"* (Matei 5, 7), iar Apostolul neamurilor, Pavel, îi îndeamnă pe creştinii vremii sale dar şi pe noi *„să ne aducem aminte de cei săraci"* (Gal. 2, 10).

Suntem chemaţi să ne dovedim credinţa noastră dreaptă ca fiind *„lucrătoare prin iubire"* (Gal. 5, 6) în ajutorarea aproapelui nostru aflat în grea încercare.

Aşa ne îndeamnă şi dumnezeiescul apostol Iacob, zicând: *„Ce folos, fraţii mei, dacă zice cineva că are credinţă iar fapte nu are? Oare credinţa poate să-l mântuiască? Dacă un frate sau o soră sunt goi şi lipsiţi de hrana cea de toate zilele, şi cineva dintre voi le-ar zice: Mergeţi în pace! Încălziţi-vă şi vă săturaţi, dar nu le daţi cele trebuincioase trupului care ar fi folosul? Aşa şi cu credinţa, dacă nu are fapte, e moartă în ea însăşi"*. (Iacob 2, 14—17).

Sfântul Ioan Gură de Aur ne învaţă şi el că milostenia, adică fapta bună, aduce pe lângă toate celelalte daruri cereşti şi iertarea păcatelor: *„oricare ar fi păcatele tale,* zice el, *dacă faci milostenie, nu te teme, ea cântăreşte mai mult decât ele în balanţa dreptului judecător"*.

Mântuitorul Iisus Hristos însuşi ne-a dat pildă de milostenie şi de compasiune faţă de cei bolnavi şi neajutoraţi *„tămăduind toată boala şi neputinţa în popor"*, vindecând sufletele rănite de păcat şi mângâind pe toţi cei necăjiţi.

La dreapta Judecată vom fi nevoiţi să dăm *„răspuns-bun"* şi la întrebarea cum am ajutat pe cei săraci şi bolnavi, pe cei întemniţaţi şi pe cei străini (Matei 25, 34—46) şi în funcţie de aceasta vom dobândi sau vom pierde Împărăţia Cerurilor, căreia să ne învrednicească Prea Bunul Dumnezeu pe toţi să ne facem părtaşi prin rugăciunile Sfântului Ierarh Nicolae şi ale tuturor bineplăcuţilor Lui.

Ne îndreptăm, la fel ca şi în anii precedenţi, şi acum cu acest *Apel de suflet,* către toţi binecredincioşii creştini din de Dumnezeu păzita Arhiepiscopie a Sibiului, în vederea constituirii noului Fond Filantropic Eparhial pe anul viitor 2000.

Avem speranţa că şi în acest an, la fel ca şi în cel precedent Dumneavoastră veţi răspunde cu generozitate acestui Apel, dovedind astfel că aţi înţeles pe deplin mesajul Evanghelic pe care ni-l adresează tuturor Mântuitorul Hristos, acela de a fi milostivi.

În anul acesta, din fondul existent anterior am ajutat financiar sute de familii şi persoane nevoiaşe, săraci, persoane handicapate, oameni bolnavi, şomeri, case de copii, precum şi studenţi şi elevi proveniţi din familiile cu mulţi copii.

Cu prilejul marilor praznice: al Naşterii Domnului şi al Sf. Paşti, Centrul nostru Eparhial a distribuit ajutoare financiare în sumă de peste 35 de milioane de lei. Astăzi când Biserica noastră strămoşească este chemată la slujirea oamenilor şi la o susţinută activitate filantropică şi misionară, obolul Dvs. dat cu jertfelnicie şi cu credinţă se va constitui într-un mijloc eficace pentru ca Biserica să-şi îndeplinească misiunea ei filantropică pe acest pământ.

Rugăm pe Părintele Luminilor de la care se pogoară *„toată darea cea bună şi tot darul cel desăvârşit"* (Iacob 1, 17) să vă răsplătească tuturor jertfa făcută în numele dragostei creştine şi să Vă hărăzească Dvs. şi famliilor Dvs. sănătate, pace, belşug, mântuire şi toate darurile Sale cele cereşti.

În acelaşi timp, Vă mulţumesc tuturor ascultătorilor acestui Apel şi în numele celor care au fost ajutaţi sau vor fi ajutaţi în viitor de către Centrul nostru Eparhial din obolul Dvs. şi cu siguranţă că ei la rândul lor se vor ruga pentru sănătatea şi mântuirea Dvs.

Tuturor credincioşilor din Arhiepiscopia Sibiului Vă fac urări de sănătate şi de belşug în viaţă, iar Dumnezeu *„Cel milostiv şi iubitor de oameni"* să Vă dăruiască sănătate şi spor duhovnicesc iar mila şi bunăvoinţa Lui să fie de-a pururi cu noi. AMIN.

Al vostru al tuturor de tot binele voitor şi pururea rugător către Domnul,

† *ANTONIE*

Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului

Praznicul Naşterii Domnului în cântările bisericeşti

Praznicul Naşterii Domnului reprezintă dovada iubirii de oameni a lui Dumnezeu. De când e lumea, iubirea de oameni a lui Dumnezeu s-a arătat în multe chipuri şi în multe împrejurări, dar niciodată această iubire de oameni a lui Dumnezeu nu s-a ridicat până la înălţimea pe care a atins-o în ziua Naşterii Domnului. Se poate închipui că Dumnezeu ar putea vreodată să facă oamenilor un alt dar mai mare, decât acela de a se dărui pe Sine Însuşi? De bună seamă că nu. Ei bine, în ziua Naşterii Domnului, „atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Sine Însuşi s-a dat şi încă ascuns sub chipul cel mai încântător cu putinţă, sub chipul unui «Prunc Tânăr»".

Această culme a iubirii lui Dumnezeu o preamăresc, în primul rând, poeţii sfinţi ai Bizanţului, între ei Sfântul Roman Melodul, Sfântul Cosma din Maiuma, Sf. Ioan Damaschinul şi alţii. Cuvintele lor şi melodiile care se cântă fac parte din tezaurul Tradiţiei Sfinte Ortodoxe păstrate în cărţile de slujbă, pe care le cântă cu multă evlavie creştinii ortodocşi, de-a lungul secolelor până azi. De reţinut este faptul că aceste imne (tropare, condace, irmoase etc.) nu sunt numai melodii, ci şi învăţături creştineşti din tezaurul de dogme ale credinţei noastre. În ele se amestecă farmecul melodiilor cu dogmele creştine, care tâlcuiesc, pe înţelesul tuturor, ceea ce Sf. Apostol Pavel a cuprins în cuvântul „Taina Creştinătăţii", spunând că „mare este această Taină; Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptăţit în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume şi S-a înălţat întru slavă" (1 Timotei, III, 16).

Au fost vremuri când poporul de jos, lipsit de învăţătura creştină din cărţi, a învăţat din cântarea bisericească cunoştinţele necesare despre Dumnezeu. La rândul lor, oameni aleşi şi cu har, au

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. dr.
GHEORGHE LIŢIU

Zbuciumatul deceniu al devenirii noastre

1999 este nu numai anul sfârşitului de secol şi de mileniu ci, pentru noi românii, şi anul împlinirii unui deceniu de la evenimentele din 1989, care, în mod absolut cert, ne-a influenţat, fiecăruia în parte şi tuturor la un loc, viaţa.

Sentimentele pe care le încercăm acum sunt desigur foarte amestecate, cum de altfel au fost şi situaţiile pe care le-am trăit.

Tributari conceptului formulat de către unul dintre cronicari cum că *„nu vremurile sunt sub om ci bietul om sub vremi"*, ne consolăm adesea cu gândul că dacă nu putem face totuşi un bilanţ pozitiv al împlinirilor, care să ne dea satisfacţie, se datorează şi contextului istoric local, regional şi mondial, în care s-a circumscris existenţa noastră.

În parte există un adevăr în toate acestea. Dar, din păcate, trebuie să recunoaştem şi ezitările şi greşelile pe care le-am comis în gestionarea propriilor noastre interese.

Aducându-ne aminte că schimbarea care s-a produs în urmă cu un deceniu ne-a costat atât de scump, prin viaţa tinerilor care s-au sacrificat, nu ne putem permite ratarea şanselor redresării noastre, atât în plan economic-social, cât şi în plan moral-spiritual.

Libertatea cucerită prin sânge ne obligă să o preţuim cum se cuvine.

Oricâte explicaţii ni s-ar furniza, rămâne totuşi de neînţeles faptul neputinţei de a zări „lumina de la capătul tunelului". Proverbul atât de elocvent că „boala lungă înseamnă moarte sigură", trebuie să ne pună serios pe gânduri.

Este foarte important, mai ales pentru generaţia tânără, să nu fie adusă în situaţia de a-şi pierde speranţa. Reglementarea regimului vizelor, care se preconizează, nu trebuie să însemne facilitarea şansei de a părăsi definitiv ţara ci doar dreptul de a putea călători liber şi de a te reîntoarce acasă, unde, mai bine decât în oricare altă parte, tinerii să-şi poată făuri destinul.

Cinstind cum se cuvine jertfa şi curajul celor care, în urmă cu un deceniu, ne-au ajutat să ne eliberăm de tot ce a fost rău şi înrobitor în viaţa noastră, să-L rugăm pe Dumnezeu să ne stea în ajutor şi să ne dea tărie, pentru ca, în unitate şi responsabilitate, să putem porni pe o cale nouă, care să fie a binelui, propăşirii şi a mântuirii noastre vremelnice şi veşnice.

Pr. prof.
DUMITRU ABRUDAN

Maica Domnului — Maica Vieţii

(Urmare din pag. 1)

va deschide şi nimeni nu va intra prin ea, căci Domnul Dumnezeul lui Israel a intrat prin ea. De aceea va fi închisă" **(Iez. 44, 1-3).**

Proorocul şi Psalmistul David o laudă şi el pe Împărăteasa cerurilor, Maica lui Hristos, atunci când zice: „Stătut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită şi prea înfrumuseţată" **(Ps. 45, 10).**

În Noul Testament avem iarăşi temeiuri trainice şi clare privind rolul Sfintei Fecioare Maria în iconomia mântuirii şi în acelaşi timp temeiuri pentru preacinstirea ei.

La Buna-Vestire, arhanghelul Gavriil i se închină salutând-o cu aceste cuvinte: „Bucură-te ceea ce eşti plină de dar, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei" **(Luca 1, 28), şi îi spune că Duhul Sfânt se va pogorî peste ea şi** „puterea celui Preaînalt" **o va umbri (Luca 1, 35).**

Cu prilejul vizitei Sale la Elisabeta, aceasta o numeşte şi ea pe Fecioara Maria, la fel ca îngerul: „Binecuvântată între femei", **completând apoi cu cuvintele:** „Binecuvântat este rodul pântecelui tău" **(Luca 1, 42), ba mai mult o numeşte pe Sf. Maria** „Maica Domnului" **(Luca 1, 43), titlul pe care îl acordă Biserica Sf. Fecioare dintotdeauna. Maica Domnului însăşi a fost conştientă de misiunea sa în istoria mântuirii, motiv pentru care rosteşte cuvintele:** „Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile, Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic" **(Luca 1, 48-49).**

De asemenea mulţimile care-l înconjurau pe Mântuitorul Hristos, văzând minunile pe care le săvârşea, o fericeau pe cea care l-a purtat în pântece zicându-i: „Fericit este pântecele care te-a purtat şi sânii la care ai supt", **iar Mântuitorul confirmă acest lucru spunând:** „Da, aşa este" **(Luca 11, 27-28).**

Maica Domnului s-a bucurat de respect şi din partea Fiului ei: astfel la Cana Galileii El a prefăcut apa în vin, făcând prima Sa minune la rugămintea Maicii Sale, iar atunci când era pe cruce a încredinţat-o ucenicului Său iubit şi prin el pe noi toţi zicând: „Iată mama ta" **(Ioan 19, 27). De atunci şi până la sfârşitul veacurilor Maica Domnului a devenit maica noastră, a tuturor, a devenit rugătoarea şi ocrotitoarea noastră la Tronul Prea Sfintei Treimi, fiind aşa cum o numesc cântările liturgice:** „rugătoare caldă, zid nebiruit, izvor de milă şi lumii scăpare".

Biserica i-a acordat din cele mai vechi timpuri Sfintei Fecioare Maria un cult de preacinstire invocând-o în rugăciuni de o neasemuită frumuseţe, cum sunt Acatistele şi Paraclisele; închinându-i imne şi numind-o: „Împărătească maică", „Pururea fericită", „Preanevinovată", „Biserică Sfinţită şi rai cuvântător", „lauda fecioriei", **statornicindu-i zile de aleasă prăznuire, ridicându-i cu evlavie biserici şi mânăstiri şi cinstind-o aşa cum se cuvine.**

Iată, iubiţii mei, în scurte cuvinte rolul Maicii Domnului în iconomia mântuirii noastre şi temeiurile pentru care noi o cinstim pe Sfânta Fecioară Maria, Născătoarea de Dumnezeu, „cea pururea fericită şi preanevinovată şi Maica Dumnezeului nostru".

Să rămânem credincioşi acestei învăţături atât de scumpe a Bisericii noastre, şi anume aceea de a o cinsti pe Maica Domnului prin cuvânt şi prin faptă, şi să ne ferim de cei care rătăciţi fiind de la dreapta credinţă n-o cinstesc pe Maica Domnului aşa cum nu cinstesc, de altfel, nici pe Sfinţi, nici icoanele şi nici Sf. Cruce. Cinstind-o pe Maica Domnului îl cinstim pe Dumnezeu Cel care a ales-o să fie „Vas ales" **al venirii în lume a Fiului Său.**

Cu ajutorul Părintelui Ceresc vom intra peste câteva zile în Anul Nou, anul de graţie 2000, an în care întreaga creştinătate se pregăteşte să celebreze aşa cum se cuvine Jubileul, adică împlinirea celor 2 000 de ani de la întruparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Pe culmea dintre ani şi acum dintre milenii se cuvine să înălţăm un gând de mulţumire şi de smerită rugăciune către „Părintele luminilor" **(Iacob 1, 17), pentru toate binefacerile ştiute şi de multe ori neştiute pe care ni le-a trimis şi în acelaşi timp să-L rugăm să reverse harul şi binecuvântarea Sa asupra Bisericii Sale, a ţării noastre şi a lumii întregi în anul 2000 în care vom intra.**

Să ne aducem aminte în aceste zile sfinte ale Crăciunului de toţi fraţii noştri şi mai cu seamă de cei singuri şi oropsiţi, de cei aflaţi în suferinţe şi în necazuri, de cei aflaţi în spitale, în închisori, în azile, şi în orfelinate şi să le ducem şi lor bucuria Sfântă a Naşterii Domnului vizitându-i şi ajutându-i după puterile noastre.

Să ne aducem aminte şi de fraţii noştri români aflaţi în afara graniţelor ţării şi să-i pomenim cu evlavie şi cu dragoste în rugăciunile noastre către Mântuitorul Hristos şi către Maica Sa cea Prea Curată.

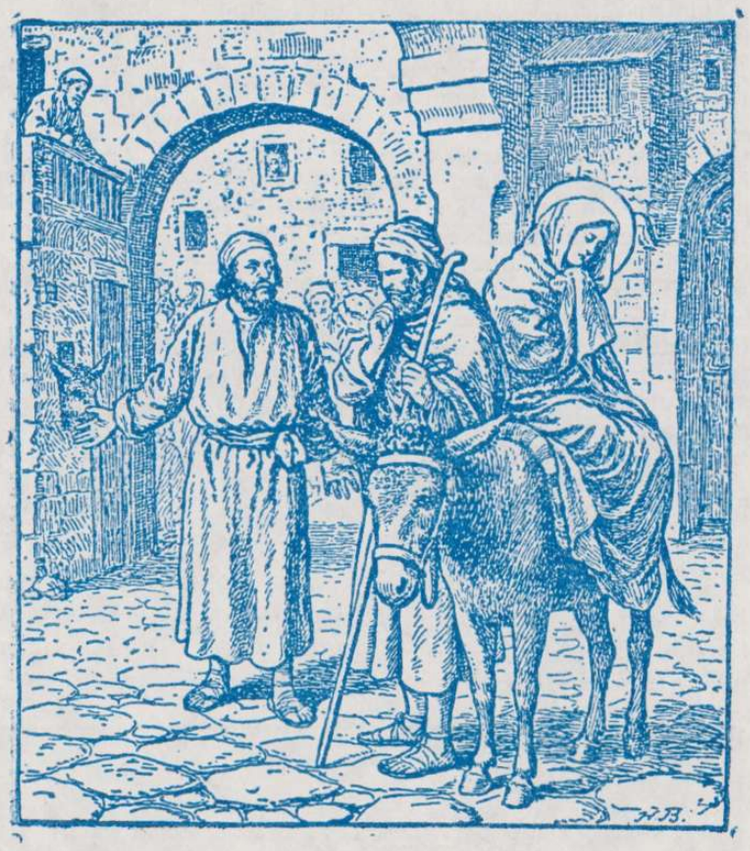

Să ne bucurăm întru Domnul şi să petrecem după datina străbună, românească şi creştinească aceste sfinte zile de sărbătoare ale Crăciunului, Anului Nou şi Bobotezei, urmând cuvintele Sfântului Apostol Pavel care ne îndeamnă zicând: „Să umblăm cuviincios ca ziua: nu în ospeţe şi în beţii, nu în desfrânări şi în fapte de ruşine, nu în ceartă şi în pizmă. Ci îmbrăcaţi-vă în Domnul nostru Iisus Hristos" **(Romani 13, 13), şi după cuvântul colindului din străbuni:**

„Şi nu uita, când eşti voios,
Române, să fii bun!"

Cu aceste gânduri şi îndemnuri părinteşti Vă îmbrăţişez pe toţi în această Sfântă zi de Crăciun şi rog pe Mântuitorul Hristos Cel venit în lume:

„Să se nască
Şi să crească
Să ne mântuiască",

să vă binecuvinteze viaţa, familiile şi munca Dvs. şi să vă învrednicească pe toţi să petreceţi în bine sărbătorile Naşterii Domnului, Anului Nou şi Bobotezei cu pace şi sănătate.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi!

SĂRBĂTORI FERICITE!

LA MULŢI ANI!

Miron Cristea şi Unirea din 1918

(Urmare din pag. 1)

Cristea îşi exprima dorinţa ca toţi cei care vor citi cuvântările sale să ia îndemn a continua în România întregită munca pentru consolidarea ţării unitare, iar clerul îndeosebi să se concentreze mai mult asupra misiunii de adâncire a Evangheliei lui Hristos în sufletul poporului, ca întregirea neamului să se facă în duhul trainicelor legături ale învăţăturilor bisericeşti strămoşeşti, care ne călăuzesc la mulţumirea vremelnică şi la viaţa cea fericită.

Figura elogioasă a lui Miron Cristea o găsim în memorabila zi de 1 decembrie 1918 participând cu bucurie la sărbătoarea românilor presărată cu lacrimi de fericire. După ce în dimineaţa zilei s-a oficiat un serviciu religios, episcopul Caransebeşului a rostit o patetică rugăciune de mulţumire către Dumnezeu: „Tu, Doamne, Cel ce dezlegi pe cei ferecaţi în obezi şi ridici pe cei surpaţi, ajutatune-ai de am bătut războiul cu veselie şi am gonit pe fiii trufiei. Mântuire ai trimis şi nouă, poporului Tău, şi toate marginile pământului văd mântuirea Dumnezeului nostru . . .".

După citirea şi aprobarea entuziastă a rezoluţiei de unire, a vorbit din nou episcopul Caransebeşului, rostind un discurs ce cuprinde, într-o sinteză ingenios alcătuită, întreaga istorie de frământări, lupte şi aspiraţii ale poporului român; el arată în puţine cuvinte originea dacoromană a românilor şi prezintă necazurile provocate lor de popoarele migratoare, de semilună sau de cnutul ţarist.

În 2 decembrie 1918, dr. Miron Cristea a fost desemnat să facă parte din delegaţia ce urma să plece la Bucureşti pentru a duce actul Unirii, delegaţie care a avut parte de o primire împărătească la Bucureşti, după cum relatează ziarele vremii. În Gara de Nord, în faţa oficialităţilor şi a populaţiei care i-au întâmpinat, el a ţinut un nou discurs memorabil: „Domnilor miniştri! Domnule primar! Fraţilor! Noi, românii de dincolo de Carpaţi, am venit adeseori pe aici, am călcat de multe ori pe pământul sfânt al patriei mame. Am venit toţi îndemnaţi de o necesitate superioară şi anume de a ne recrea sufleteşte şi a ne oţeli inima, spre a putea rezista mai uşor asupririlor, ce ne aşteptau acasă în patria de până ieri-alaltăieri. Când am fost pe aici ultima dată, nici unul dintre noi nici măcar a visa n-a îndrăznit că venirea noastră viitoare în capitala românismului va avea misiunea epocală de a închina întreg pământul nostru strămoşesc: Ardealul, Banatul, Crişana şi Maramureşul — patriei mame, adică scumpei Românii. Şi iată că, în zilele acestea, cel mai îndrăzneţ vis se înfăptuieşte. Cuvine-se deci să dăm mulţumită puternicului Dumnezeu, pentru că a îndreptat duhul vremii într-o direcţie favorabilă intereselor neamului românesc".

Idealul de secole al poporului român a fost realizat în memorabila zi de 1 decembrie 1918 şi suntem pe deplin justificaţi să spunem că şi Biserica a contribuit la realizarea acestui deziderat, în special Biserica Ortodoxă, şi socotim că sunt pe deplin îndreptăţite cuvintele unui mare istoric român: „Dacă n-ar fi existat Biserica Ortodoxă, n-ar exista astăzi nici poporul român".

ANUNŢ

În urma hotărârii Consiliului Arhiepiscopesc al Arhiepiscopiei Sibiului, preţul unui abonament anual la „Telegraful Român", pe anul 2000, este de 50 000 lei, iar al „Revistei Teologice" de 80 000 lei. Banii se vor vira obligatoriu în contul nr. 2511.1-61.1/ROL B.C.R. Sibiu.

ITINERAR PASTORAL

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. Episcop-vicar VISARION RĂŞINĂREANU a săvârşit următoarele:

● **18 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din protopopiatul Sălişte.
— A vizitat biserica mare din Sălişte recent pictată şi biserica din Grui-Sălişte, ambele pregătite pentru sfinţire.

● **20 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind diacon pe teologul Antal Moise.
— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **21 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în biserica „Sf. Nicolae" din Tălmaciu, rostind cuvânt de învăţătură. Diaconul Antal Moise a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Ormeniş, protopopiatul Rupea, iar teologul Nistor Laurenţiu întru diacon.
— Seara a slujit Vecernia în Catedrală.

● **22 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească în Capela Mitropolitană hirotonind pe diaconul Laurenţiu Nistor întru preot pe seama parohiei Dacia, protopopiatul Rupea, şi pe teologul Gheorghe Oprea întru diacon.

● **23 NOIEMBRIE a.c.,** — P. S. Sa a prezidat lucrările conferinţei preoţeşti din protopopiatul Rupea. A cercetat bisericile parohiale din Rupea II, Caţa şi Homorod, precum şi Mânăstirea de maici din Bunești, unde a vizitat şantierul de construcţii şi de pictură şi unde a săvârşit slujba Vecerniei.

Diacon VASILE AVRAM

„Astăzi s-a născut Hristos"

(Urmare din pag. 1)

de departe ca şi celor de aproape ca Domn şi Mântuitor al întregii făpturi, restaurate ontologic prin Întruparea Sa.

„Veniţi să lăudăm pe Maica Mântuitorului care după naştere a rămas tot fecioară", ne îndeamnă la ceas de liturghie sfântă Biserica şi ne-o pune în faţa ochilor noştri pe cea care s-a învrednicit să fie Maică a lui Hristos, pe cea care a fost aleasă mai înainte de veci să *„poarte pe Cel ce poartă toate"* şi să fie Maica Domnului şi prin El Maica noastră a tuturor.

În noaptea Sfântă a Crăciunului cerul se împreună cu pământul, îngerii împreună cu oamenii slavoslovesc şi întreg universul devine o Biserică nefăcută de mână a Împăratului Ceresc, aşa cum inspirat glăsuieşte imnograful sărbătorii: *„Cer fiind peştera, scaun de heruvimi, Fecioara, ieslea sălăşluire, întru care S-a culcat Cel neîncăput, Hristos Dumnezeul nostru"*.

„O, ce veste minunată" ... cântăm în aceste zile şi prin colindele noastre strămoşeşti îl preamărim pe Hristos cel venit în lume la *„plinirea vremii"* (Gal. 4, 4) şi în acelaşi timp ne transformă în *„binevestitori"* ai tainei petrecute atunci în Betleemul Iudeii pe care o transmitem şi celor de azi dar şi generaţiilor viitoare.

Colindele noastre care vin din adânc de istorie şi care sunt contemporane cu etnogeneza noastră ca neam românesc şi creştinesc, ne descoperă nouă celor de astăzi bogăţia sufletească a înaintaşilor noştri, devotamentul lor faţă de noua credinţă creştină adusă în lume de către Mântuitorul Hristos şi propoveduită prin Sfinţii Săi Ucenici şi Apostoli, dragostea şi nădejdea lor necurmată în Hristosul istoriei Cel care a făcut *„mântuire în mijlocul pământului"* şi care ne-a adus pacea, binecuvântarea şi sfinţenia desăvârşită.

„Astăzi s-a născut Hristos, Mesia chip luminos", cântăm în aceste zile de lumină şi pace sufletească şi devenim şi noi contemporani ai evenimentului de atunci pe care-l trăim ca pe un *„astăzi"* permanent şi pe care căutăm să-l avem de-a pururi în inima noastră ca pe un tezaur de mare preţ.

Să ne străduim să ne bucurăm din plin de măreţia acestei sărbători a Naşterii Domnului şi să ne îmbogăţim sufleteşte cu darurile cele mari şi sfinte pe care ni le-a hărăzit tuturor Hristos prin Întruparea Sa.

Să căutăm să împlinim poruncile sfinte prin care vom deveni bineplăcuţi înaintea Lui şi prin care vom dobândi viaţa cea veşnică. Să ne înmulţim rugăciunea în aceste zile, cercetarea Sfintei Biserici şi mai ales să ne străduim să-L primim pe pruncul Iisus în ieslea sufletelor noastre, unde să rămână de-a pururi cu Tatăl şi cu Sfântul Duh.

Şi aşa precum magii, ascultând de porunca îngerului, s-au întors *„pe altă cale în ţara lor"* (Matei 2, 12), tot aşa şi noi să ne întoarcem de la ieslea Betleemului, de la Liturghia din ziua de Crăciun pe altă cale bineplăcută lui Dumnezeu. Dacă am venit pe calea păcatului, să ne întoarcem pe cea a virtuţii, dacă am venit pe calea nedreptăţii, să ne întoarcem pe cea a adevărului, dacă am venit pe calea necredinţei, să ne întoarcem pe cea a credinţei în Întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Să fim buni şi milostivi în aceste zile mai ales faţă de fraţii noştri, aflaţi în lipsuri şi în încercări, făcându-le tot binele şi ducându-le şi lor vestea şi bucuria venirii la noi a Mântuitorului Hristos.

Să ne amintim şi de cei trecuţi dincolo în Patria Cerească cu semnul credinţei pe fruntea lor şi să ne rugăm Părintelui Luminilor să le facă odihnă cu drepţii întru Împărăţia Sa. Făcând aşa, vom prăznui cu adevărat Crăciunul şi vom simţi în viaţa noastră binecuvântarea şi darurile duhovniceşti ale acestei măreţe sărbători şi vom cânta împreună cu îngerii acum şi pururea cântarea din noaptea Sfântă:

„Mărire întru cei de Sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14).

Tuturor un Crăciun fericit şi binecuvântat, precum şi urarea tradiţională de „LA MULŢI ANI" 2000.

Praznicul Naşterii Domnului

(Urmare din pag. a 3-a)

compus acele frumoase colinde, care înveselesc sufletele credincioşilor.

Pentru exemplificare, să notăm câteva din cântările de la Utrenia Praznicului Naşterii Domnului, mai cunoscute de credincioşi, încercând să deslușim şi învăţătura la care se referă.

1. Troparul Praznicului, cântarea principală, care se cântă şi împreună cu colindele, spune aşa: „Naşterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru, / Răsărit-a lumii lumina cunoştinţei, / Că întru dânsa, cei ce slujeau stelelor, / De la stea s-au învăţat / Să se închine Ţie, Soarelui Dreptăţii / Şi să Te cunoască pe Tine / Răsăritul de Sus...". Prin aceste cuvinte se rosteşte adevărul de credinţă că, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, s-a adus lumii *lumina cunoştinţei*, adică descoperirea Tainei Sfintei Treimi, a lui Dumnezeu Cel Unul în Fiinţă şi închinat în trei feţe: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, aşa cum S-a arătat la Botezul Domnului. Şi poporul Vechiului Testament credea într-un singur Dumnezeu, dar nu ştia despre El decât atât că există. „Eu sunt Cel ce Sunt" — i s-a spus lui Moise, pe când în Noul Testament, El s-a descoperit aşa cum este. Iisus este numit *„Soarele Dreptăţii* şi *Răsăritul cel de Sus"*, pentru că prin El s-a împlinit făgăduinţa dată dintr-un început, că va trimite oamenilor un Mântuitor. La botezul Domnului, Iisus descoperă această Taină, spunând Sfântului Ioan Botezătorul, care cerea ca el să fie botezat de Iisus, cuvintele: „lasă acum, căci aşa se cuvine nouă, să împlinim toată dreptatea" (Matei, III, 15).

2. *Catavasiile* Praznicului le cântă credincioşii cu entuziasm, cu bucurie sfântă, ca, de altfel, toate imnele, prin cuvintele: „Hristos se naşte, / Măriţi-l; / Hristos din Ceruri, / Întâmpinaţi-l; / Hristos pe pământ, / Înălţaţi-vă; / Cântaţi Domnului tot pământul / Şi cu veselie lăudaţi-l popoarelor, / Că S-a preamărit". Sunt cuvinte de îndemn şi de învăţătură creştină. Prin ele credincioşii sunt chemaţi, pentru împlinirea făgăduinţei lui Dumnezeu, să-L întâmpine pe Iisus cu inimi curate, pregătite prin Sfintele Taine, mai ales prin mărturisire şi cuminecare. Îndemnul este adresat „întregului pământ", deci tuturor oamenilor, „pentru că harul adus de El este destinat tuturor oamenilor" (Tit, II, 11).

3. Cântarea a treia mărturiseşte îndoita naştere a lui Hristos: „Din Tată ca Dumnezeu, / Mai înainte de toţi vecii / Şi, mai pe urmă, din Fecioară, / Mai presus de fire ca om".

4. Celelalte cântări (Peasne) amintesc de evenimente din Vechiul Testament, care au preînchipuit venirea lui Iisus Mântuitorul între oameni, ca toiagul lui Aaron, care a odrăslit în chip minunat, atestând pe cei din seminţia lui Levi ca alcătuind preoţia unică între fiii lui Israel. Se aminteşte într-o altă cântare, de petrecerea proorocului Iona în pântecele fiarei din mare, preînchipuind naşterea lui Iisus din Sfânta Fecioară Maria „mai presus de fire", precum şi de cei trei tineri „în buna credinţă", care au fost aruncaţi în cuptorul de foc în Babilon, pentru nesupunerea lor la cultul împăratului păgân. Toate aceste preînchipuiri din Vechiul Testament sunt cântate cu evlavie în Utrenia Praznicului.

Cu astfel de simţăminte de evlavie curată aduse de imnele cultului divin, opere ale marilor imnografi ai Bizanţului, întâmpinăm şi noi Naşterea Domnului, Crăciunul strămoşesc, cu rugăciunea îngerească:

„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni, bunăvoire".

Cu prilejul Praznicului Naşterii Pruncului Iisus, Redacţia foii şaguniene adresează cititorilor şi colaboratorilor urarea de Sărbători fericite, sănătate şi bună speranţă într-un viitor mai luminos şi mai liniştit, în care să sporească bucuria, în fiecare casă creştinească, şi să se consolideze unitatea şi frăţietatea!

LA MULŢI ANI!

● Semnalăm ● Semnalăm ●

● Asociaţia Filantropică Medicală creştină Christiana publică cartea Ieroschimonahului Daniil Tudor *„Acatiste"*, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Teoctist, Ediţie îngrijită de Alexandru Dimcea.

Este o carte numai cu acatiste: *„Acatistul Bunei Vestiri; Imn Acatist al Rugului Aprins; Acatistul Preacuviosului Părintelui Sfântul Dimitrie cel Nou, Boarul din Basarabov; Acatistul Sfântului Sfinţitului Părintelui nostru Calinic Cernicanul"*.

Acatistul Rugului Aprins este o operă isihastă, cum observă şi unul din membrii grupului „Rugul Aprins" de la mânăstirea Antim din Bucureşti, P.C. Arhim. Roman Bragă, editorul versiunii româneşti tipărite la Madrid. Deci, e publicat deja la Madrid, în Grecia la Tesalonic, cu o prezentare de P.S. Teofan Sinaitul şi la Sibiu.

Acatistul Părintelui nostru Dimitrie cel Nou din Basarabi (moaştele în catedrala patriarhală Bucureşti) este o operă duhovnicească, teologică şi literară a părintelui Daniil Tudor de la Rarău (scriitorul Sandu Tudor), martir, mort în închisoarea de la Aiud.

Părintele Daniil a mai scris şi alte Acatiste care nu sunt în această carte: Acatistul Sfântului Ioan Teologul, de pildă. Un Acatist e o istorie. Istoria sfinţilor. Deci sfinţenia e la îndemâna tuturor. Acatistele cântă şi laudă. Ele aduc în sufletele noastre bucurie, nădejde în biruinţa finală a binelui.

Vom mai face unele observaţii cu privire la unele publicaţii, cel puţin la unele din ele care s-au bucurat de texte paralele găsite de altfel în textele publicate până acum.

Sfinţilor Părinţi, rugaţi-vă şi pentru noi păcătoşii.

* * *

● Arhiepiscopia Sibiului publică 2 volume: *„Biserica în mers. Convorbiri cu presa"*, de Î.P.S. dr. Antonie, Mitropolitul Ardealului, Sibiu, 1999.

Aş începe prin a explica ce cuprind aceste două volume. Volumul I începe cu anul 1958—1995, (333 pag.). Primul interviu are loc între părintele Arhim. Ilie Cleopa şi tânărul ieromonah Antonie, despre: *Canoane, canonisiri şi alte rânduieli în Tradiţia Ortodoxă*. Dialogul cu Părintele Cleopa e dialogul cu un om plin de credinţă şi respectuos faţă de preceptele religioase şi disciplina morală. Din modul cum expune Părintele Cleopa răspunsurile, se va vedea că pentru P.C. Sa, ca şi pentru noi, creştinismul nu e comod. El presupune ordine morală, bună rânduială, răspundere şi seriozitate. De altfel socotesc că ele vor fi tot atât de utile şi astăzi, chiar dacă unele răspunsuri vor fi cam aspre. Părintele Cleopa ar zice: *nu eu, ci canoanele sunt aspre*.

Chiar în luna decembrie se împlineşte un an de la plecarea dintre noi a Părintelui Arhim. Ilie Cleopa, pe care îl purtăm cu pioşenie în inimile noastre, în rugăciunile noastre de obşte sau particulare. *Dumnezeu să-l odihnească şi să-l numere cu aleşii săi.*

Volumul cuprinde 50 de titluri cu interviuri: *„Gândirea şi simţirea religioasă implicată în toate"; Basarabenii se simt uniţi cu Ţara, prin Eminescu; O cultură bună se face cu ochii către cer; Un viitor fără Biserică, e un viitor fără viitor; Cuvânt şi suflet, tradiţie şi ecumenism; Biserica şi tineretul"*.

Volumul al II-lea începe cu anul 1995—1998 (261 pag.).

Volumul al II-lea începe cu interviul: *„Într-un cuvânt, America e altfel. În materie religioasă, conslujirea e cea care dă norma unităţii"*. Apoi găsim titluri ca: *„Religia în şcoală; Biserica în mers; Despre isihasm; Cum intrăm în Mileniul III?; Martorii lui Iehova neagă esenţa creştinismului; Tradiţii şi valori culturale pe pământul românesc; Sub Fereastra Mare loc de închinare; Din păcate, ecumenismul a ajuns pe seama grădinăreselor şi florăreselor"* şi ultimul: *„Securitatea naţională a României la început şi sfârşit de secol XX"*.

Desigur, volumul cuprinde 38 de titluri, eu am citat câteva la întâmplare.

Interviurile sunt o formă de interogatoriu consimţit. Uneori sunt bine venite, dându-ţi posibilitatea să te explici sau să explici publicului anumite lucruri. Unii ziarişti îşi fac meseria — o meserie cinstită şi demnă de altfel — respectând legile interviului, şi în primul rând aceea că cel intervievat are dreptul să spună ce şi cât vrea, iar ziaristul să însemneze fără comentarii, exact, cât ai declarat.

Nu am acordat aceste interviuri cu ideea de a publica cândva o carte. Nici nu mi-am dat seama că va putea ieşi o carte. Cred că ele vor găsi admiratori. În orice caz eu, reluându-le pe toate acum, am găsit că sunt interesante pentru cititorul nou al acestor rânduri.

ANTONIE P.

ANUNŢ

Cu binecuvântarea Arhiepiscopiei Sibiului, la Făgăraş apare revista „Porunca Iubirii" editată de către Asociaţia pentru Isihasm. Revista se vrea o contribuţie la descoperirea Ortodoxiei ca viaţă şi trăire în Hristos.

Abonamentul pe 1 an la revistă este de 85 000 lei, pe 6 luni 45 000 lei.

Abonamentele pot fi făcute prin mandat poştal în contul 2511. 1-240. 1, B.C.R. Făgăraş, pentru Asociaţia pentru Isihasm, filiala Făgăraş.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35. Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: **Dr. Antonie Plămădeală**, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; **P. S. Visarion Răşinăreanu** - episcop-vicar, — vicepreşedinte: **Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan** — redactor responsabil; **Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.**

Abonamentul pe un an: 25 000 lei. Cont nr. 2511. 1-61. 1/ROL B.C.R. Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A., Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU